

KISALTMALAR CETVELİ	IV
GİRİŞ	6

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK ZAMANAŞIMI KAVRAMI VE KAMBIYO SENETLERİ

I - ZAMANAŞIMI KAVRAMI	10
A- Zamanaşımı Kavramı ve Dayandığı Esaslar	10
B- Zamanaşımının Kabulünde Etkili Olan Hukuki ve Sosyal Nedenler	12
C- Zamanaşımının Şartları	15
1- Zamanaşımına Tabi Bir Borcun Varlığı	15
2- Borcun Muaccel Olması	15
3- Kanunda Belirli Olan Bir Sürenin Geçmesi	15
D- Bir Savunma Aracı Olarak Zamanaşımı	16
1- Zamanaşımı Def'i	16
2- Zamanaşımı Def'i ve İlk İtirazlar	16
3- Zamanaşımı ve Islah	17
E- Zamanaşımına Tabi Olan Alacaklar	17
F- Zamanaşımı Süreleri	23
G- Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Sürenin Karşılaştırılması	25
1- Hak Düşürücü Sürenin Tanımı ve Önemi	25
2- Hak Düşürücü Süre ile Zamanaşımı Arasındaki Farklar	26
II- KAMBIYO SENETLERİ	27
A- Tanımı ve Tarihi Gelişimi	27
B- Kambiyo Senetleriyle İlgili Yasal Düzenleme	29
1- Türk Ticaret Kanunu'nda Kambiyo Senetlerinin Düzenlenişi	29
2- Mevzuatımızda Kambiyo Senetlerinin Düzenlenişi	30
C- Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımının Türk Ticaret Kanunu'nda Özel Olarak Düzenlenmesinin Sebepleri	31

İKİNCİ BÖLÜM

KAMBIYO SENETLERİNDE ZAMANAŞIMI SÜRELERİ, BAŞLANGICI VE SÜRELERİN HESAPLANMASI

I- KAMBIYO SENETLERİNDE ZAMANAŞIMI SÜRELERİ	34
A- Poliçede Zamanaşımı Süresi	34
1- Genel Olarak	34
2- Poliçeyi Kabul Edene Karşı Açılacak Davalarda	35
3- Hamilin Müracaat Borçlularına Karşı Açacağı Davalarda	35
4- Poliçe Bedelini Ödeyen Müracaat Borçlularının Birbirlerine Karşı Açacağı Davalarda	36

B- Bonoda Zamanaşımı Süresi	45
1- Üç Yıllık Zamanaşımı Süresi	45
2- Bir Yıllık Zamanaşımı Süresi	46
3- Altı Aylık Zamanaşımı Süresi	47
C- Çekte Zamanaşımı Süresi	48
1- Hamilin Keşideci ve Müracaat Borçlularına Karşı Açacağı Davalar	49
2- Çek Bedelini Ödeyen Müracaat Borçlularının Birbirlerine Karşı Açacağı Davalar	49
D- Zamanaşımına Tabi Olmayan Kambiyo Alacağı	52
1- Menkul-Gayrimenkul Rehiniyle Teminat Altına Alınmış	52
2- Aciz Vesikası	54
3- İflasın Açılması	58
4- Konkordato İsteği	58
5- Daha Uzun Zamanaşımı Süresinin Uygulanması Gereken Haller	59
6- İlama Bağlanmış Senet Alacakları	62
II- ZAMANAŞIMI SÜRELERİNİN BAŞLANGICI	64
A- Poliçede Zamanaşımı Süresinin Başlangıcı	65
1- Kabul Eden Muhataba Karşı Açılacak Davalarda	65
a- Genel Olarak	65
b- Özel ve İstisnai Durumlar	67
aa- Poliçenin Vadeden Önce ya da Sonra Kabul Edilmesi	67
bb- Vadenin Bir Tatil Gününe Rastlaması	68
cc- Vadeden Önce Rücu Hakkının Doğması	69
dd- Senedin Mücbir Sebeplerle Vadesinde İbraz Edilememesi	72
c- Vade Türlerine Göre Zamanaşımı Süreleri	74
aa- Görüldüğünde Ödenecek Vadeli Poliçelerde	75
bb- Görüldüğünden Belli Bir Süre Sonra Ödenecek Vadeli Poliçelerde	79
2- Hamilin Müracaat borçlularına Karşı Açacağı Davalarda	79
a- Poliçenin Vadesinde Ödenmemesi	82
aa- Protestodan Muafiyet Hali Yoksa	82
bb- Protestodan Muafiyet Hali Varsa	83
b- Müracaat Hakkının Vadeden Önce Doğması	84
c- Müracaat Hakkının Vadeden Sonra Doğması	86
aa- Mücbir Sebepler 30 Günden Az Sürerse	87
bb- Mücbir Sebepler 30 Günden Fazla Sürerse	88
3- Poliçe Bedelini Ödeyen Müracaat Borçlularının Birbirlerine Karşı Açacağı Davalar	90
a- Poliçe Bedelinin Ödenmesi	91
b- Poliçenin Dava Yoluyla Müracaat Borçlusuna Dermeyanı	93
B-Bonoda Zamanaşımı Süresinin Başlangıcı	96
C-Çekte Zamanaşımı Süresinin Başlangıcı	98
III- Sürelerin Hesaplanmasına İlişkin Esaslar	103
IV- Zamanaşımı Sürelerinin Değiştirilememesi	109

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ZAMANAŞIMININ KESİLMESİ, DURMASI VE DİĞER İLGİLİ KONULAR

I- ZAMANAŞIMININ KESİLMESİ	111
A- Genel Olarak	111
B- Kesen Sebepler	116
1- Dava Açılması	116
2- Takip Talebinde Bulunulması	128
3- Alacağı İflas Masasına Bildirmek	135
4- Davanın İhbar edilmesi	138
C- Zamanaşımının Kesilmesinin Sonuçları	143
II- Zamanaşımının Durması	150
III- Zamanaşımın Def'inin İleri Sürülmesi Gereken Zaman	153
IV- Zamanaşımı Def'inin Dermeyan Edilememesi	157
V- Zamanaşımına Uğramış Kambiyo Senetlerinin Akıbeti	160
A- Genel Olarak	160
B- İcra Takibi Açısından	165
C- İhtiyati Haciz Bakımından	169
D- Sebepsiz Zenginleşme Hükümlerine Göre	170
1- Hukuki Niteliği ve Uygulama Alanı	170
2- Şartları	176
a- Müracaat Hakkının Düşmesi	176
b- Hamilin Zarara Uğraması	177
c- Senet Borçlularının Sebepsiz Zenginleşmesi	178
3- Tarafları	179
4- Zamanaşımı Süresi	180
VI- Milletlerarası Özel Hukukta Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımının Hukuki Durumu	185
SONUÇ	190
KAYNAKÇA	194
EKLER	200

KISALTMALAR CETVELİ

ABD.	:Ankara Barosu Dergisi
AD.	:Adalet Dergisi
Age.	:adı geçen eser
Aşa.	:aşağıda
B.	:Bastı
Batider.	:Bankacılık ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Dergisi
BK.	:Borçlar Kanunu
bkz.	:bakınız
C.	:Cilt
çev.	:çeviren
dpn.	:dipnot
E.	:Esas
ETK.	:Eski Ticaret Kanunu
f.	:fıkra
HD.	:Hukuk Dairesi
HGK.	:Hukuk Genel Kurulu
hk.	:hakkında
Huk.Bil.Mec.	: Hukuk Bilimleri Mecmuası
HUMK.	:Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBD.	:İstanbul Barosu Dergisi
İBK.	:İçtihadı Birleştirme Kararı
İsvBK.	:İsviçre Borçlar Kanunu
İİD.	:Yargıtay İcra İflas Dairesi

İK.	:İcra ve İflas Kanunu
inc.	:inceleyiniz
K.	:Karar
karş.	:karşılaştırınız
m	:madde
MK.	:Medeni Kanun
MÖHÜK.	:Milletlerarası özel Hukuk Usulü Kanunu
örn.	:örneğin
RKD.	:Resmi Kararlar Dergisi
RGz.	:Resmi Gazete
S.	:sayı
s.	:sayfa
Sempozyum	:Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu
TD.	:Yargıtay Ticaret Dairesi
TCK.	:Türk Ceza Kanunu
TTK.	:Türk Ticaret Kanunu
Y.	:yıl
Yarg.	:Yargıtay
yay.	:yayınlanmamış
YD.	:Yargıtay Dergisi
YTKT.	:Yeni Ticaret Kanunu Tasarısı
YKD.	:Yargıtay Kararları Dergisi
yuk.	:yukarı
vd.	:ve devamı

GİRİŞ

I - KONU

Soyut bir kavram olan zaman, insan hayatını çeşitli şekillerde etkilemektedir. Hukuki alanda da zamanın geçmesinin önemi görülmektedir. Zamanın geçmesine hukuki sonuçların bağlanması onu aynı zamanda hukuki bir olay haline getirmektedir. Çeşitli hukuk kurallarının başlaması ya da sona ermesi zamanla sınırlandırılabilir. Zamanaşımı süreleri, zamanın geçmesinin hukuki duruma dönüşmesi halidir.

Toplum halinde yaşayan insanların birbirleriyle ve toplumla olan ilişkilerini düzenleyen ve uyulması kamu kudreti ile korunan ve müeyyide altına alınan kurallar bütünü olarak tanımlanan hukukun bir dalı olan ve özel hukuk içinde incelenen 'Ticaret Hukuku' da diğer hukuk dallarında olduğu gibi yaşayan toplum ihtiyaçlarını karşılamak üzere doğmuş ve ticari hayatın müşterekliği ilkesi sonucu zamanla gelişmiş ve koymuş olduğu kuralların genel geçerliliği itibari ile evrensel olma yoluna doğru yönelmiştir.

Ticaret hukukuna tarihsel olarak bakacak olursak, kökünün Ortaçağ'a kadar uzandığını ve o zamanlar ticari hayatta tedavül niteliğine haiz araçlar olarak altın ve gümüş sikke gibi madenlerin kullanıldığını görmekteyiz. Zamanla insanlar, kavimler, şehirler, ülkeler ve denizaşırı memleketler arası yapılan ticari işlerde bir takım kıymetli evrak tipleri ortaya çıkmış olup, böylece sosyal hayatın ihtiyaçları da bu kıymetli evrak tipleri ile giderilmeye çalışılmıştır. Ticari hayatın özelliği gereği el değiştirmede kolaylık, hız ve güvence sağlamak için ortaya çıkan, tedavül ve ödeme vasıtası olarak kullanılan kambiyo senetleri, uluslararası ticaret sonucu ülke sınırlarını da aşarak büyük bir gelişme göstermiş ve 'Kambiyo Senetleri Hukuku' olarak bilinen, ticaret hukukunun en belli başlı konularından birisi haline gelmiştir.

Kambiyo senetlerinden doğan alacaklar kural olarak zamanaşımına tabidir. İşte senetten doğan bir alacak hakkı, kanunda belirtilen süre içerisinde talep edilmediği takdirde zamanaşımına uğrar ve borçlunun buna dayanan savunması (def'i) karşısında, alacaklının hakkını, devlet gücüyle elde etme imkanı sona erer.

Ancak, borçlu lehine kabul edilmiş olunan zamanaşımı kurumunda, alacaklının çıkarlarını tümünden bir tarafa atmamak gereğini duyan kanun koyucu, alacaklı lehine de bazı imkanlar tanımıştır. Bunlar, zamanaşımını durduran (tatil eden) ve kesen (kat eden) sebeplerdir. Bu şekilde zamanaşımı kurumu kabul edilerek borçluya, zamanaşımını durduran ve kesen sebeplere yer verilmek suretiyle de alacaklıya, avantajlar sağlanmıştır.

II - AMAÇ VE KAPSAM

Tacir olsun veya olmasın herkes tarafından kullanılabilen kambiyo senetleri günümüz ticari hayatının vazgeçilmez unsurlarındandır. Bunları düzenleyen ve tamamına yakını aynen iktibas niteliğinde olan mevzuatın temel yapısı uluslararası bir nitelik taşımakta, amaçlarına uygun olarak katı şekil kuralları içermekte ve bu hali ile kanun koyucu tarafından çok kolay müdahale edilemeyen bir özellik arz etmektedir.

Tedavüle koyan veya günlük hayatta kullanan kimselerin çeşitliliği ve bunlar arasında önemli bir kesimin, kullandıkları bu ticari araçların hukuki niteliğinden ve sahip olduğu özelliklerden neredeyse habersiz olmaları, önemli hukuk ihlallerine ve söz konusu kimseler açısından hukuki ve ekonomik ciddi mağduriyetlere yol açabilmektedir. Ticari hayatta ödenmeyen kambiyo senetlerinin önemli boyutlara ulaşması¹, noterlerin adeta bunlar için protesto yetiştirmekte zorlanması ve bu durumun mahkemelerin ağır iş yükünün önemli bir sebebini oluşturması, açık bir şekilde, kullanıcılar arasında yer alan önemli bir kesimin kambiyo senetleri hakkındaki bilgi eksikliğini yansıtmaktadır.

---

¹ Merkez Bankası'nın verilerine göre, protesto edilen senetlerin tutarı, 2005 yılının ilk 6 ayında, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 81.4 oranında artarak, 632 milyon 733.5 bin YTL'den 1 milyar 148 milyon 204.8 bin YTL'ye çıktı. Aynı dönemde, protesto edilen senetlerin sayısı, geçen yılın aynı dönemine göre yaklaşık yüzde 51.4 oranında artarak 259 bin 61'den 392 bin 199'a yükseldi. AYLIK BAZDA - Protesto edilen senetlerin tutarı, Haziran ayında bir önceki aya göre, yüzde 9.3 oranında artarak 221 milyon 909.4 bin YTL'ye çıktı. Mayıs ayında protesto edilen senetlerin tutarı 202 milyon 931.2 bin YTL idi. Aynı dönemde bankalardaki protesto edilen senetlerin sayısında da artış görüldü. Mayıs ayında 67 bin 837 olan protesto edilen senet sayısı Haziran ayında yüzde 7.8 artarak 73 bin 111 adet oldu. Geçen yılın Ocak-Aralık döneminde ise toplam 1 milyar 652 milyon 306.2 bin YTL değerinde, 589 bin 892 adet senet protesto olmuştu. www.habertürk.com.tr/04.08.2005.

Her ne kadar kambiyo senetlerinin ülkemizdeki uygulamasında daha çok bono ve çek kullanılmakta ve kambiyo senetlerinde sebepsiz zenginleşmeye ilişkin sorunları da genellikle bonolarda ortaya çıkmakla birlikte, çalışmamızda 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'muzun kabul ettiği vecihle, poliçeyi esas alan ifade biçimi tercih edilmiştir. Yeni Türk Ticaret Kanunu Yasa Tasarısında da bu düzenlemenin aynı ifade tarzıyla korunduğu görülmektedir.

Bu çalışma ile '*Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı*' konusu hem teorik hem de uygulamaya dönük olarak ele alınıp, akademik amacı önde olmak üzere, üniversitelerin ticaret hukuku alanında görev yapan araştırmacılar, sosyal ve ticari hayatta kambiyo senedi kullananlarla, yargılama aşamasında bu uyuşmazlıklara bakacak olan hakimlere ve avukatlara yardımcı olma düşüncesi ile konu ayrıntılı olarak incelemeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, önemine binaen konu ile ilgili mümkün olduğu kadar güncel bazı Yargıtay kararları özet şeklinde ele alınmış ve ayrıca zamanaşımına uğramış kambiyo senetlerinin akıbetinin ne olacağı sorununa da değinilmiştir.

Ayrıca tezin yazımı aşamasında, 01.01.2002 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş bulunan 4721 sayılı yeni 'Türk Medeni Kanunu' ve 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunan 5237 sayılı yeni 'Türk Ceza Kanunu' çerçevesinde güncelleştirme yapılmış ve tezde eski Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu ile ilgili maddelerin hemen yanında ve parantez içinde, şu an yürürlükte bulunan Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu'ndaki karşılıkları belirtilmiş ve böylelikle okuyucuya uyum açısından kolaylık sağlanması amaç edinilmiştir.

Ülkemizde son yıllarda Avrupa Birliği Uyum Yasaları olarak da bilinen, II. Türk Hukuk Revizyonu çerçevesinde Medeni Kanun ve Ceza Hukuku alanlarında yapılan köklü reformların devamı ve tamamlayıcısı konumunda bulunan Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Yasa Tasarıları hazırlanarak ülke ve meclis gündemine alınmıştır. Çalışmamızla ilgili olarak, kambiyo senetlerinde zamanaşımını düzenleyen kanun hükümlerinin Yeni Türk Ticaret Kanunu Yasa Tasarısında da neredeyse hiç değişiklik yapılmadan aynen korunması, konuyla ilgili

çözümlerin istikrarı açısından önemini devam ettirmesini sağlamakla birlikte çalışmada başlıklar incelendikçe karşılaştırma açısından tasarı metinlerine de kısaca değinilmiştir.

III - PLAN VE METOD

Bu çalışma, girişten sonra üç ana bölüme ayrılmıştır.

Birinci bölümde; '*Genel Olarak Zamanaşımı Kavramı ve Kambiyo Senetleri*', başlığı altında, zamanaşımının tanımı ve nitelikleri açıklanarak, hak düşürücü süreyle karşılaştırılması suretiyle kambiyo senetlerinin tanımı, tarihi gelişimi, Türk Ticaret Kanunu ve yazılı mevzuatımızdaki yeriyle, kambiyo senetlerinde zamanaşımı müessesesinin özel olarak neden düzenlendiğinin sebepleri açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde; '*Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı Süreleri, Başlangıcı ve Sürelerin Hesaplanması*' genel başlığı kullanılmış, Türk Ticaret Kanunu'nda kambiyo senedi olarak adlandırılan poliçe, bono ve çekteki zamanaşımı sürelerinin toplamı, bu sürelerin ayrı ayrı başlangıç tarihleri ve bu sürelerin hesaplanmasında dikkat edilecek hususlar tek tek sayılarak incelenmeye çalışılmıştır.

Son olarak üçüncü bölümde; '*Zamanaşımının Kesilmesi, Durması ve Diğer İlgili Konular*' başlığı altında, kambiyo senetlerinde başlamış olan zamanaşımı sürelerinin kesilme sebepleri ve sonuçları ayrıntılı olarak açıklanarak, kanunda özel olarak düzenlenmemiş olan zamanaşımının durması, ileri sürülmesi gereken zaman ve zamanaşımı def'inin ileri sürülememesi konuları üzerinde durularak zamanaşımına uğramış bulunan kambiyo senetlerinin akıbetleri maddi ve takip hukuku açısından ayrıntılı olarak incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmamız, incelediğimiz konuların genel bir değerlendirilmesini içeren 'sonuç' bölümü ile sona erecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK ZAMANAŞIMI KAVRAMI VE KAMBIYO SENETLERİ

I - ZAMANAŞIMI KAVRAMI

A-Zamanaşımı Kavramı ve Dayandığı Esaslar

Zaman, doğal ve sosyal yaşamda olduğu kadar, hukukta da önemli etkilere sahip olan bir kavramdır. Gerçekten, hukukta normların yürürlüğü, hakların kazanılması ve kaybedilmesi, yaptırımların uygulanması belirli sürelerle bağlanmıştır².

Ancak, hukukun her dalında sürelerin türleri ve nitelikleri farklı olup, değişik sonuçlar doğurmaktadır³.

Özel hukukta teknik bir kavram olan zamanaşımı, bir hakkın kazanılmasında veya kaybedilmesinde yasanın kabul etmiş olduğu sürenin tükenmesi anlamına gelmektedir⁴.

---

² Tutumlu, Mehmet Akif, Borçlar Hukukunda Zamanaşımı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1990, s.5.

³ Hukukun çeşitli dallarındaki süreler için bkz.: Berki, Şakir, Hukukta Müddet Çeşitleri, AÜHFD, 1968, C.XXV, S.1-2, s.99-116; Çağan, Nami, Vergi Hukukunda Süreler, Ankara 1975; Kuru, Baki, İcra ve İflas Hukukunda Müddetler (Süreler), Prof. Dr. Cahit Oğuzoğlu'na Armağan, Ankara 1972, s.621-638); Uyar, Talih, Takip Hukukunda Süreler, ABD., Ankara 1972, s.367 vd.; Berki, Ş., Türk Borçlar Hukukunda İskati Müruruzaman, Dr. Recai Seçkin'e Armağan, Ankara 1974, s.715-733; Eranıl, M.A., Borçlar ve Medeni Kanunda Müruruzaman ve Sukutu Hak Hükümleri ve Tatbikatı, Sistemik Temyiz Kararları, Ankara 1958; Berki, Ş., Müruruzaman, I, AD. 1955, S.10, s.948-966; Dalamanlı, Lütfi/Karahasanoğlu Hasan, Kanunlarımızda Süreler ve Mahkemelerin Görevleri, İstanbul 1984; Ceza Zamanaşımı konusunda bkz.: Kunter, N., Ceza Hukukunda Zamanaşımının Kesilmesi, AD. 1956, S.6, s.547-567; Zebunoğlu, M.V., Ceza Hukukunda Müruruzaman ve Ana Hatları, İstanbul 1933; Aktaş, Y., Ceza Davalarında Yasa Yolları, Zamanaşımı ve Süreler, İstanbul 1979; Şan, A.A., Ceza Davalarında Zamanaşımı, AD. 1988, S.5, s.66-80; Özbek, Y., Zamanaşımı Üzerine Bir İnceleme, AD. 1981, S.3, s.337-346.

⁴ Velidedeoğlu, H./Özdemir, R., Türk Medeni Hukuku, C.I, Cüz I, Umumi Esaslar, B.6, İstanbul 1959, s.274; Kaynar, Reşat, Borçlar Hukuku Dersleri, Genel Hükümler, Vize 1982, s.258.

Zamanaşımı, kanunun belirlediği süreler içerisinde hakkın kullanılmaması sebebiyle dava ve icra kabiliyetini, karşı tarafın def'i ile kaybettiren ve haklar üzerinde etki yapan kanuni sukut sebebidir⁵.

Başka bir tanıma göre ise zamanaşımını 'alacak hakkının belli bir süre kullanılmaması yüzünden – dava edebilme - niteliğinden yoksun kalabilmesi' olarak ifade etmektedir⁶.

Yine benzer bir tanımlama ile; kanunla belirlenen süre içinde alacaklının hakkını kullanamaması, borçlunun da böyle bir hakkın varlığını tanımaması halinde dava ve takip yetkisinin düşmesi haksız fiil veya tasarrufla doğan neticelere veyahut haksız mal edinmeye itiraz imkanlarının kalmaması zamanaşımı olarak belirtilmektedir⁷.

Tanımların ortak noktası borcun zamanaşımına uğramasıyla alacağın sona ermemesi alacaklının dava yolu ile alacağını elde etme imkanının ortadan kalkmasıdır. Kısaca borcun eksik bir borç (doğal borç=*obligatio naturalis*) haline gelmesidir.

Bir alacak hakkının kazanılması ya da kaybedilmesinde kanunda öngörülen sürenin bitmesi, zamanaşımı olarak ifade edilmektedir⁸.

Zamanaşımı, Türk Borçlar Kanunu'nun da borcu sona erdiren (sukut ettiren) sebeplerden biri olarak yer almıştır. Yani konu itibariyle borcu sona erdiren nedenler arasında düzenlenmektedir. Oysa zamanaşımı, borcu sona erdiren değil, onun dava

---

⁵ Edgü, Ekrem, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 1967, s.189.

⁶ Tekinay, Selahattin Sulhi, Müteselsil Borçlarda Zamanaşımının Rolü, İBD., C.XXXVII., S.5, s.168.

⁷ Erman, E.S., Hukuk Davalarında Zamanaşımı, AD., Temmuz 1974, s.501; Diğer benzer tanımlar için bkz. Dalamanlı, s.69; Bodur, Doğan, Kanunlarımızda Müddetler, İstanbul 1946, s.19; Sunuhi, İbrahim, Müruruzaman ve Sukuta Hak Müddetlerinin Tayini, Adliye Ceridesi 1930, Y.9, s.99; Oguzman, Kemal/Öz, Turgut, Borçlar Hukuku Temel Hükümler, İstanbul 1995, s.185; Kocayusufpaşaoğlu, Necip, Borçlar Hukuku Dersleri, İstanbul 1985, s.62; Kaynar, s.258; Nerad, Behçet, Borçlar Hukuku Genel Hükümleri, Ankara 1983, s.275; İnan, Ali Naim, Borçlar Hukuku Genel Hükümleri, Ankara 1984, s.504.

⁸ Schwarz, A.B., Borçlar Hukuku Dersleri (Çev.Davran, B.), İstanbul 1984, 91-95.

yoluyla elde edilebilme olanağını ortadan kaldıran bir nedendir⁹. Bu bakımdan yasal nitelemenin yerinde olmadığı söylenebilir¹⁰.

Zamanaşımı Borçlar Kanunu'nun üçüncü kitabında yer almaktadır. Ancak yukarıda belirttiğimiz gibi zamanaşımı aslında borcu sona erdiren bir neden değil sadece borcun dava yoluyla takip edilebilmesi imkanını ortadan kaldıran bir neden olmaktadır¹¹.

Zamanaşımına uğrayan alacağın tahsili hususunda 'Devlet' kendi gücünü kullanmaktan vazgeçmekte, böylece söz konusu alacağın ödenip ödenmemesi keyfiyeti borçlunun iradesine bırakılmaktadır. Şu halde zamanaşımına uğrayan alacak ortadan kalkmamakla beraber, artık doğal bir borç (*obligatio naturalis*) haline gelmektedir¹². Ancak belirtmek gerekir ki, alacağın salt zamanaşımına uğramış olması, onun eksik bir borca dönüşmesi için yeterli değildir; bunun için borçlunun, kendisine karşı açılmış olan alacak davasında alacaklıya yönelik bir def'i de bulunması gerekir¹³.

B - Zamanaşımının Kabulünde Etkili Olan Hukuki ve Sosyal Nedenler

Uzun yıllar öncesine dayandırılan bir alacak iddiasına muhatap olan kişinin, söz konusu borcu ödediğini ya da borcun sona erdiğini kanıtlaması hemen hemen olanaksız gibidir. Şu halde bu tür bir iddiayla karşılaşan kişiyi korumak gereklidir.

---

⁹ Oğuzman, 372; Feyzioğlu Turhan, Borçlar Hukuku II, İstanbul 1986, s.520; Yargıtay kararları için bkz. 11.HD., 07.07.1975,2912/E.-4679/K. (YKD. 1976, s.693), 13.HD. 04.03.1993, 8879/E.-1508/K. (YKD. 1984, S.5, s.766).

¹⁰ Berki, İskati Müruruzaman, s.716; Çandarlı, Z., Borçlar Hukukunda Müruruzaman ve Buna Mütedair Temyiz Mahkemesi Kararları, Ankara 1943, s.12; Zamanaşımına uğramış olan alacak, borçlunun rızası dışında tahsil edilemediği için sona ermiş gibi bir sonuç doğurmaktadır. Yasa Koyucunun bu benzerlik nedeni ile, zamanaşımını borçların sukutu sebepleri arasında kabul ettiği anlaşılmaktadır, Tutumlu, 8.

¹¹ Oğuzman, 372; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, Tekinay Borçlar Hukuku, İstanbul 1993, s.1385.

¹² Berki, 716; Schwarz, A.B., (Çev.Davran, B.) s.91; von Tuhr, Andreas (Çeviren:Edege, Cevat), Borçlar Hukuku Umumi Kısımlar, Ankara 1983, 35; Eren, Fikret, Borçlar Hukuku, C.I, Ankara 1991, s.98; Saymen/Elbir, 55-59; Ataay, A., Borçlar Hukukunun Genel Teorisi, İstanbul 1986, 56-63; Buna 'Eksik Borçlar', 'Davasız Borçlar' da denilmektedir; Eksik borçların Roma Hukukundaki kaynakları için bkz. Rado, Türkan, Roma Hukuku Dersleri, Borçlar Hukuku, İstanbul 1982, 25-27.

¹³ Kocayusufpaşaoğlu, 62; Berki, 716; Reisoğlu, Safa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 1999, s.46; Kaynar, 258; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, 1384.

Çünkü bir kimsenin kanıtlama güçlüğünden dolayı aynı borcu iki kez ödemek zorunda bırakılması, adalet duygularımızı incitir¹⁴. İşte kanun koyucu bu nedenle düşürücü zamanaşımı kurumunu borçlu lehine bir karine (varsayım) olarak kabul etmiştir¹⁵. Alacaklının, aksini kanıtlama yetkisine sahip olmadığı bu yasal karinenin diğer bir nedeni de, eskiye dayanan alacakların ya hiç doğmadığı ya da sona ermiş olduğu yolundaki (yaşam deneyimlerine dayanan) güçlü ihtimallerdir¹⁶.

Bundan başka, kanıtlanması artık olanaksız hale gelmiş olan eski olgularla adliyenin uğraşmak zorunda bırakılması, hukuk güvenliğini ve kamu düzenini zedeleyen bir durum yaratır¹⁷.

Zamanaşımı, borçlu lehine, borçluyu korumak için kabul edilmiş olan bir müessesedir¹⁸. Eğer borçlu, borçlu olmadığını veya zamanın geçmesi dolayısıyla borcu ödemediğini ispat edemeyecek durumda ise, o zaman zamanaşımı def'inin anlamı ve ahlaki değeri vardır. 'Ben borçluyum ama süre geçmiştir, on sene geçmiştir, binaenaleyh borcu ödemiyorum' dediği vakit zamanaşımı def'ini kötüye kullanan bir borçlu durumundadır ve bu gibi gayri ahlaki ve iyi niyetle bağdaşmayan def'ilerin mahkemelerimizde itibar görmemesi lazımdır¹⁹. Hele zamanaşımını ileri süren bir devlet müessesesi ise 'evet borçluyum ama zamanaşımı geçmiştir' derse, bu ahlaki bakımından, devletin itibarı bakımından daha ağır bir durumdur²⁰.

Zamanaşımı müessesesinin ihdası özellikle kamu düzenini ilgilendiren çeşitli nedenlere dayanmaktadır:

Öncelikle çok eski tarihlerde gerçekleşmiş hakların belgelenmesi ve ispat edilmesi son derece güç, bazı durumlarda ise imkansızdır. Böyle hallerde

---

¹⁴ Tutumlu, 7.

¹⁵ Birsen, K., Borçlar Hukuku Dersleri, Borçların Genel Hükümleri, İstanbul 1967, s.550; von Tuhr, (çev:Edege, C.), 687; Çandarlı, 13.

¹⁶ von Tuhr (çev:Edege, C.), 687; Kocayusufpaşaoğlu, 61.

¹⁷ Dalamanlı, 65-66.

¹⁸ Karayalçın, Yaşar, 11.Ticaret, Hukuk ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Tartışmalar, s.30.

¹⁹ Karayalçın, Sempozyum, Tartışmalar, 31.

²⁰ Karayalçın, Sempozyum, Tartışmalar, s.31.

zamanaşımı, mahkemeleri aradan uzun zaman geçmesi sebebiyle incelenmesinde güçlük çekilecek eski olayları inceleme ve değerlendirmekten dolayısıyla gereksiz yere vakit kaybetmekten kurtarmaktır.

Bilindiği üzere, toplum hayatında yapılan çok çeşitli hukuki işlemlerle ilgili olarak makbuz/belge almak ve bunları uzun süre saklamak son derece güç ve alışılmış bir davranış şekli değildir. Ayrıca, borçlarını yerine getirmiş ve ödemiş kimseleri ifaya dair belgeleri ömür boyu saklamaya zorlamak mantık kurallarına ve hakseverlik duygularına uygun düşmemekte, bunun yerine belli bir süre sonunda borcun ödendiğinin kabulü daha doğru olmaktadır²¹. Bütün bu sonuçlar aynı zamanda kamu yararının korunması anlamına da gelmektedir²².

Bu nedenlerle kanun koyucu, bazı hakların talep edilmesini belirli sürelerle (6 ay,1,3,5,10 yıl gibi) sınırlamıştır. Yasalarda kabul edilmiş olan sürelerde hakkını aramayan alacaklıyı korumak için artık haklı bir sebep kalmadığından, hak sahibi, alacak hakkını elde etmekte gösterdiği kayıtsızlığın sonuçlarına katlanmak zorunda kalacaktır²³. Ayrıca geçmişte kalan olaylardan dolayı mirasçılarının sorumlu tutulması da kamu yararına ters düşmektedir. Bu nedenle kanun koyucunun öngördüğü sürelerde hakkını aramayan alacaklı, bu davranışının sonuçlarına katlanmak durumunda kalacaktır. Zamanaşımı müessesesi, fertleri zamanaşımı süresi içinde haklarını aramaya teşvik etmek, hatta zorlamak fonksiyonunun yanı sıra kamu düzenini sağlamak fonksiyonunu da görmektedir²⁴.

Bu sayede meşru olan pek çok hak korunurken, hukuk düzenine ve hak kaidelerine aykırı oluşları halde, aradan geçen uzun yıllar sebebiyle topluma ve fertlere zarar ve huzursuzluk verme ihtimali olmayan olaylar mevcut şartlara göre

---

²¹ Oğuzman/Öz, 186; Berki, 248; Gözübüyük, İ., Vergilerde Zamanaşımı, Ankara 1945, s.5; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 830; Karacabey, Faruk, Haksız Fiillerde Zamanaşımı, YD, S.1, 1978, C.4, s.483.

²² Kılıç, Neyfel, Türk Hukukunda Borcu Sona Erdiren Nedenlerden Zamanaşımı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas 1997, s.12.

²³ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 830.

²⁴ Bayer, M., İş Hukukunda Süreler ve Zamanaşımı, yay. Doktora Tezi, Ankara 1993, s.5.

fili duruma uydurulmakta, böylece sosyal ilişkilerde güven ve istikrar sağlanmakta, ferdi ve toplumsal manevi huzur gerçekleştirilmektedir²⁵.

C - Zamanaşımının Şartları

1 - Zamanaşımına Tabi Bir Borcun Varlığı

Kural olarak zamanaşımına tabi haklar nispi haklar ve özellikle alacak haklarıdır²⁶. Borcun kaynağının, Borçlar Hukuku, Ticaret Hukuku, Miras Hukuku ya da Ceza Hukukuna dayanmasının önemi yoktur²⁷.

Bazı alacakların ise istisnai olarak zamanaşımına tabi olmadıkları çeşitli kanunlarda yer almaktadır. Gayrimenkul rehiniyle teminat altına alınmış bir alacak, icra organlarınca aciz vesikasına bağlanmış olan alacaklar, mirasta taksim davası, zilyetliği kötü niyetle iktisap edene 4721 s. TMK 991'inci (743 s. MK.904) maddesi gereğince açılacak davalar zamanaşımına uğramaz²⁸.

2 - Borcun Muaccel Olması

BK'nun 128'inci maddesine göre zamanaşımı, alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren başlar. Bu nedenle alacağın muaccel olması zamanaşımının şartlarından biridir.

3 - Kanunda Belirli Olan Bir Sürenin Geçmesi

Zamanaşımının gerçekleşmesi için kanundaki belirli bir sürenin geçmesi gerekmektedir. Kambiyo senetlerinde zamanaşımının süreleri aşağıda ayrıntılı olarak incelenecektir.

Bu üç şartın bir araya gelmesiyle birlikte zamanaşımı gerçekleşmiş olur.

---

²⁵ Abadan, Yavuz, Akit Serbestisi ve Zamanaşımı, AD. 1951, s.1388; Karacabey, 82; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1383; Dalamanlı, 65; Olgaç, Senai, Kazai ve İlmi İçtihatlarla Türk Borçlar Kanunu, İstanbul 1968, s.939.

²⁶ Eren, 485.

²⁷ Bayer, age. 6.

²⁸ İnan, 508; Eren, 486; Konuyla ilgili ayrıntı için bkz. aşa. 'Zamanaşımına Tabi Olmayan Kambiyo Alacağı'.

D - Bir Savunma Aracı Olarak Zamanaşımı

1 - Zamanaşımı Def'i

Medeni usul hukukunda, bir davaya muhatap olan davalının başvurabileceği çeşitli savunma araçları vardır. Bunlardan biri de def'ilerdir. Def'ide, davalının borçlu bulunduğu edimi, özel bir nedene dayanarak ödemekten kaçınma olanağı sağlamaktadır²⁹.

Zamanaşımı def'ini öne süren davalı, bununla; davacının alacak hakkının doğmuş olduğunu, ancak zamanaşımına uğradığı için edimi ifa etmek zorunda olmadığını ifade etmektedir. Böylece davalı (borçlu) zamanaşımı def'ini kullanmakla, davanın reddini sağlayabilmektedir³⁰.

Zamanaşımı, davalı tarafça ileri sürülmediği takdirde hakim tarafından gözetilebilir mi? sorusuna, BK'nun 140'inci maddesinde olumsuz cevap verilmektedir. Bu maddeye göre; 'Müruruzaman dermeyan edilmediği surette hakim, müruruzamanı kendiliğinden nazara alamaz.'

Zamanaşımı ileri süren borçlu (davalı), aynı zamanda bu sürenin dolduğunu da kanıtlama yükü altındadır³¹. Zamanaşımının durduğunu veya kesildiğini ispat etmek ise alacaklıya düşer³².

2 - Zamanaşımı Def'i ve İlk İtiraz

İlk itirazlar HUMK'nun 187'nci maddesinde sınırlandırıcı bir şekilde sayılmıştır. Zamanaşımı def'i bu itiraz sebepleri arasında yer almamaktadır. İlk itirazlardan olmayan zamanaşımı def'inin esasa cevap süresi içinde ileri sürülmesi gerekir (HUMK 202/1). Bu usul kesitinden sonra ortaya atılan söz konusu def'i,

---

²⁹ von tuhr, (Çev:Edege, C.), 28; Bilge/Önen, Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, Ankara 1978, s.455; Postacıoğlu, İlhan, Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul 1986, s.275; Kuru, Baki, HUMK. Ciltleri (I-II-III-IV) II, İstanbul 1993, s.1213.

³⁰ Tutumlu, 8.

³¹ Umar/Yılmaz, İspat Yükü, İstanbul 1980, s.140; Velidedoğlu/Özdemir, 306.

³² Umar/Yılmaz, 140; Velidedoğlu/Özdemir, 306.

savunmanın genişletilmesi yasağına tabi olur ve ancak hasmın muvafakati ya da ıslah yolu ile göz önüne alınabilir³³.

3 - Zamanaşımı ve Islah

HUMK'nun 202/1'inci fıkrası gereğince esasa cevap süresi içinde zamanaşımı savunmasında (unutma, ihmal gibi nedenlerle) bulunmayan davalı, cevap dilekçesini ıslah etmek suretiyle zamanaşımı def'ini ileri sürebilir mi? Yargıtay bu soruya olumsuz cevap vererek, bir kararında³⁴ on günlük cevap süresinde zamanaşımı savunmasında bulunulmaması ve savunmanın genişletilmesine de davacının muvafakat etmemesi halinde, davalının cevap dilekçesine ıslah ederek zamanaşımını ileri süremeyeceğini belirtmiştir. Yargıtay'a göre burada gidilmesi gereken prosedür ıslah değil, 'eski hale getirmedir'.

Doktrinde ise, unutkanlık veya ihmal sonucu cevap dilekçesinde gösterilmeyen savunma sebeplerinin ve bu arada zamanaşımı def'inin ıslah usulü ile sonradan ileri sürülebileceği kabul edilmektedir³⁵. Zira HUMK'nun 202/3'üncü fıkrası maddesi, ıslah yolu ile savunma nedenlerinin genişletilmesine veya değiştirilmesine olanak tanımıştır³⁶.

E - Zamanaşımına Tabi Olan Alacaklar

Yasada hangi hakların zamanaşımına uğrayacağı, hangilerin uğramayacağı belirli bir sistem halinde düzenlenmiş değildir.

---

³³ Bkz. Berki, A.H., Müruruzaman Nedir ve Ne Vakit Dermeyan Edilir? (Huk.Bil.Mec., 1937, Y.8, s.5402-5404); Erman, E.S., Hukuk Davalarında Zamanaşımı, AD. 1974, S.7, s.501-508; Kuru, HUMK. C.II, s.1247; HGK'nun 07.09.1966 6/E.-38/K. sayılı kararından; 'Zamanaşımı savunmasının usulün 187'nci maddesinde sayılan ilk itirazlardan olmaması, onun her zaman ileri sürülebileceği anlamına gelmez. İlk itirazlar kanunda belli edilen süreden sonra ileri sürülemez. Fakat esasa cevap verirken zamanaşımını ileri sürmeyen davalının sonradan bunu ileri sürmesi savunmayı genişletmektedir. Karşı tarafın muvafakati olmadan davalı savunmasını genişletemez.' (ABD. 1966, S.5, s.916); Aynı yönde bir karar için HGK. 25.02.1983, 11/E.-80/K., Tutumlu, age. s.9, dpn. 15.

³⁴ 4.HD. 11.01.1988, 5186/E.-8535/K. sayılı kararı ve bkz. E.Taylan'ın karşı oy yazısı (ABD., 1989, S.2, s.371-376).

³⁵ Yılmaz, E., Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler, AD. 1975, S.5, s.675-691; Tunçomağ, İ., 1236; Çandarlı, 23; von Tuhr (çev:Edege, C.), 633-634; Velidedeoğlu/Özdemir, 276.

³⁶ Yılmaz, age. 218.

Mevcut hukuk düzeni ve mevzuata göre, ister borçlar hukukundan, ister ticaret hukukundan, ister eşya hukukundan isterse kamu hukukundan kaynaklanmış olsun bütün alacaklar zamanaşımına tabidir³⁷.

Kural olarak yalnızca alacak hakları zamanaşımına bağlanmıştır. Alacak hakları; alacaklıya, borçludan bir edimi yerine getirmesini isteme yetkisini veren haklardır³⁸. Buna karşılık, aynı haklar, aynı haklara dayanan davalar, zamanaşımına tabi değildir³⁹. Örneğin mülkiyet hakkına dayanan tapu sicilindeki kaydın düzeltilmesi davasında olduğu gibi (4721 s. TMK. 933 vd.; 743 s. MK. 847).

BK'nun 125'inci maddesinde zamanaşımının kapsamı ve süresiyle ilgili genel bir hüküm sevk edilmiştir. Ancak, zamanaşımını düzenleyen BK. 125'inci maddesi hükmü bu açıdan yeterli derecede açık değildir. Bu madde hükmüne göre; 'Bu kanunda başka bir suretle hüküm mevcut olmadığı takdirde her dava on senelik müruru zamana tabidir'. Kaynak yasa olan İsvBK'nun 127'nci maddesinde ise daha geniş olarak, 'Medeni hukukun tümünde' on yıllık genel bir zamanaşımı süresinin geçerli olacağı belirtilmiştir. BK'nun 125'inci maddesinin de bu şekilde anlaşılması gerektiği savunulmuştur⁴⁰.

Yine, BK'nun 125'inci maddesindeki '*her dava*' tabirini, İsviçre Borçlar Kanunu'nun Almanca metninde olduğu gibi '*bütün alacaklar*' tarzında anlamının uygun olacağı belirtilmiştir⁴¹. Zira zamanaşımı hükümleri sadece Türk Borçlar Kanunu'ndan kaynaklanan alacaklar için değil, medeni hukukun diğer dalların da (aile, miras hukuku) uygulama alanına sahiptir⁴².

---

³⁷ Çeşitli hukuk sahalarındaki zamanaşımı müessesesi ile ilgili olarak bkz. Tutumlu s.16 vd.; Reisoğlu, 277; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1388.

³⁸ Bu haklar hakkında bkz. Eren, 79-86.

³⁹ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1388.

⁴⁰ Velidedeoğlu/Özdemir, 282.

⁴¹ Feyzioğlu II, 534; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1388-1389; Kuru, B., Tespit Davaları, Ankara 1963, s.107.

⁴² von Tuhr (çev.Edege, C.), 688.

Doktrinde Tekinay; BK'nun 125'inci maddesi başındaki '*bu kanunda*' sözü yerine '*kanunda*' denmesinin daha uygun olacağını, yalnız Borçlar Kanunu'nun da değil, diğer kanunlarda da özel hüküm bulunmaması halinde on yıllık zamanaşımının uygulanacağını kabul edilmesinin gerekli olduğunu belirtmektedir⁴³.

Mülkiyet hakkı ve diğer aynı talepler zamanaşımına uğramazlar⁴⁴. Gerçekten malik, mülkiyet hakkına yönelik her türlü hukuka aykırı müdahaleleri, istihkak veya müdahalenin men'i davası ile ortadan kaldırma yetkisine sahiptir (4721 s. TMK. 683; 743 s. MK. 618). Bu davalar aynı haklara dayandıklarından zamanaşımına tabi değildirler⁴⁵.

Alacağın rehinle teminat altına alınması haliyle ilgili olarak kanun özel bir düzenleme getirmiştir. Kural olarak bütün alacaklar zamanaşımına uğramakla beraber bazı istisnalar da kabul edilmiştir. Bunlardan birisi, alacağın taşınmaz rehini ile güvence altına alınmış olması halidir. 4721 s.TMK. 864'üncü (743 s.MK. 779) maddesine göre : '*Gayrimenkul bir rehinin tescili, alacak hakkında müruru zamanın cereyanına mani olur*'. Aslında burada söz konusu olan, alacak hakkının zamanaşımından bağışık tutulması değil, taşınmaz rehini ile güvence altına alındığı sürece alacak hakkında zamanaşımının işlenmemesidir; başka bir deyişle durmasıdır.

Bir alacağın menkul rehini ile teminat altına alınması zamanaşımının işlenmesine engel olmaz (BK. 138). Fakat böyle bir alacak zamanaşımına uğramış olsa bile, alacaklının rehini paraya çevirerek hakkını (rehin tutarı ile sınırlı olarak) elde etme olanağı devam eder (BK. 138/2).

İİK'nun 243/6'ncı fıkrasına göre, aciz vesikasına bağlanmış olan alacaklar da zamanaşımına bağlı değildir. Fakat alacaklı, borçlunun mirasçılara karşı (mirası

---

⁴³ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, (11.HD, 31.12.1976, 4802//E.-5736), s.1389, dph. 46.

⁴⁴ Giritlioğlu, Necla, Müdahalenin Men'i (Elatmanın Önlenmesi) Davası, İstanbul 1984, s.100; Kocayusufoğlu, 68; Ayrıca bkz. 13. HD., 31.03.1986 1335/E.-1912/K. sayılı kararı (YKD. 1986, S.11, s.1670).

⁴⁵ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Giritlioğlu, s.99-102.

kabullerinden itibaren) bir yıl içinde hakkını aramazsa, mevcut borç zamanaşımına uğrar.

Hak sahibine tek taraflı irade beyanı ile bir hukuki ilişkiyi kurmak, değiştirmek veya bozmak yetkisini tanıyan inşai haklarda (yenilik doğuran haklar) da⁴⁶ zamanaşımı süreleri söz konusu değildir. Bunlarda hak düşürücü süreler kabul edilmiştir⁴⁷. Zamanaşımının etkisi dışında kalan bir başka hukuki ilişki de geçersizlikle (butlanla) sakatlanmış olan sözleşmelerdir. Örneğin bir sözleşme ahlaka veya hukuka aykırı ise veya konusunun gerçekleşmesi olanaklı değilse, geçersiz bir sözleşmeden söz edilir (BK. 20). Bu geçersizlik belirli bir sürenin geçmesi ile ortadan kalkmaz⁴⁸. Bu görüş gibi, muvazaa⁴⁹ iddiaları da zamanaşımına tabi değildir ve her zaman ileri sürülebilir⁵⁰.

Zamanaşımının kamu hukukuna ilişkin alacaklardaki etkisine gelince; Bu alanda meydana gelen borç ilişkileri için çeşitli zamanaşımı süreleri ilgili yasalarda belirtilmiştir. Örneğin, Vergi Usul Kanunu'nun 114'üncü maddesinde vergi alacağının, doğduğu takvim yılını takip eden yılın başından başlayarak beş yıl içinde tarih ve mükellefe tebliğ edilmediği takdirde zamanaşımına uğrayacağı açıklanmıştır. Yine AATUHK'nun 102'nci maddesinde beş yıllık zamanaşımı süresi öngörülmüştür⁵¹.

---

⁴⁶ İnşai hak kavramı ve türleri için bkz. Önen, E.: İnşai Dava, Ankara 1984, s.17 vd.; Oğuzman, K./Seliçi, Ö., Eşya Hukuku, İstanbul 1992, s.102-106; Köprülü, 67; Velidedeoğlu/Özdemir, 250-251.

⁴⁷ Önen, 29

⁴⁸ Eren, 357; Gural (Akipek), J., Hükümsüzlük Nazariyeleri Karşısında Türk Medeni Kanunu'nun Sistemi, Ankara 1953, s.111: 'Butlan müeyyidesi altına alınmış bir hukuki muamelenin zamanla prensip itibarıyla muteber bir hukuki muamele mahiyetini kazanamayacağına en basit misali butlan itirazının yıllanmamasında kendini gösterir'.

⁴⁹ Muvazaanın tanımı ve sonuçları için bkz. Esener, T.: Türk Hususi Hukukunda Muvazaalı Muameleler, İstanbul 1956, 49-136.

⁵⁰ HGK'nun 22.06.1983 tarih 497/E.-719/K. sayılı kararından: '... muvazaalı işlemin hiçbir hüküm doğurmayacağı (butlanı) konusu gerek uygulamada gerekse bilimsel görüşlerde oybirliği ile benimsenmiş bulunduğu; bu nedenle hakimın muvazaayı istek olmaksızın res'en göz önünde tutması gerektiğine; muvazaa sebebinin ortadan kalkması veya bir zamanın geçmesi ile görünüşteki işlemin geçerli hale gelmeyeceği kuşkusuz bulunduğu; muvazaanın gerek def'an ve gerekse dava yolu ile her zaman ileri sürülebileceğine, bir başka ifade ile muvazaa iddialarında zamanaşımı söz konusu olmadığına göre...' (YKD. 1984, C.X, S.2, 189-190).

⁵¹ Geniş bilgi için bkz. Çağan, Nami, 103-125; Kayışoğlu, M.B., Kamu Alacaklarında Haciz, ABD. 1979, S.6, s.29-34; Öncel/Çağan/Kumrulu, Türk Vergi Hukuku, C.I, Genel Kısım, B.2, Ankara 1985, s.154 -164.

Fer'i alacakların, zamanaşımı karşısındaki durumu; Bu tür alacaklar başlı başına bir borç konusu oluşturmayıp, asıl borcun varlığına bağlı olarak meydana gelen alacaklardır. Faizler, kefalet, hapis hakkı, rehin hakkı, cezai şart bunlara örnek olarak gösterilebilir. Fer'i alacakların hukuki yazgıları asıl alacağa bağlıdır. Bu nedenle BK'nun 131'inci maddesine göre asıl alacağın zamanaşımına uğraması halinde, faiz gibi yan alacakların da aynı sonucu paylaşacağı kabul edilmiştir.

Tespit davalarında ise; Bu davaların zamanaşımına uğramayacağı konusunda doktrin ve yargılamada görüş birliği vardır⁵². Gerçekten, zamanaşımına uğrayan, bir davanın kendisi değil, onun içeriğini oluşturan talep haklarıdır. Tespit davaları ise bir hukuki ilişkinin varlığının veya yokluğunun saptanması amacıyla açılan davalardır⁵³. Ancak davacının tespitini istediği ilişkiden bir hukuki menfaati bulunmalıdır. Zamanaşımına uğramış bir alacağın tespitinde böyle bir çıkarın bulunduğu söylenemez. Bu nedenle zamanaşımına uğramış bir alacağına ilişkin davanın res'en reddi gerekir. Zira burada dava şartı olan 'hukuki menfaat' bulunmamaktadır⁵⁴. Fakat, alacak bir taşınır rehini ile güvence alınmış veya kısmen zamanaşımına uğramış ise, bu konuda açılan bir tespit davası dinlenebilir⁵⁵.

Düşürücü zamanaşımına eşya hukuku alanında da yer verilmiştir. Örneğin, TMK'nun 995'inci (743 s.MK.908) maddesinde durum böyledir. Buna göre; bir şeye kötü niyetle zilyet olan kişi, o şeyi haksız kullanmaktan ve elde etmeyi ihmal ettiği semerelerden dolayı malike karşı sorumludur. Bu sorumluluğun haksız fiil esasına dayandığı kabul edilmektedir⁵⁶. Şu halde, kötü niyetli zilyede yöneltilecek tazminat davasının haksız fiil zamanaşımı içinde açılması gerekir⁵⁷. Yine TMK'nun 730'uncu (743 s.MK. 656) maddesine göre, taşınmaz mülkiyetinin taşkın şekilde

---

⁵² Kuru, Tespit Davaları, s.106 ve dpn. 44'te anılan yazarlar ve aynı doğrultudaki Yargıtay kararları.

⁵³ Üstündağ, Saim, İcra Hukukunun Esasları, İstanbul 1990, s.265; Kuru, Tespit Davaları, 108.

⁵⁴ Üstündağ, 408.

⁵⁵ Kuru, Tespit Davaları, 108-109; Üstündağ, 408.

⁵⁶ Gürsoy, K./Eren, F./Cansel, F., Türk Eşya Hukuku, Ankara 1984, s.161; Saymen/Elbir, Eşya Hukuku, s.124.

⁵⁷ Gürsoy/Eren/Cansel, 161; Saymen/Elbir, 124; Ancak TMK'nun 995'inci (743 s.MK. 908) maddesindeki taleplerin 10 yıllık zamanaşımına (BK. 125) tabi tutulmasını savunan yazarlar da vardır. Bkz. Akipek, J.G., Türk Eşya Hukuku, Zilyetlik ve Tapu Sicili, B.2, Ankara 1972, s.283.

kullanılmasından dolayı zarara uğrayan kişinin malik aleyhine açacağı tazminat davası da düşürücü (haksız fiil) zamanaşımına tabidir⁵⁸.

Eşya hukukunda kabul edilmiş olan diğer bir süre de kazandırıcı zamanaşımıdır. Bu tür zamanaşımında; bir taşınır veya taşınmaz mülkiyetinin, zilyetlik ve diğer yasal unsurların gerçekleşmesi ile kazanılması söz konusudur⁵⁹.

Eşya hukukunda sözünü ettiğimiz kurumun kabul edilmemesine yol açan düşünceler şöyle özetlenebilir; uzun süre (5,10,20 yıl gibi) taşınır veya taşınmaz bir mala zilyet olan kişinin yaratmış olduğu fiili durum (de facto) vardır. Hukuka aykırı bu durumun askıda kalması, zilyet ve asıl hak sahibi için güvensizlik yaratır. Fiili duruma, belirli koşulların gerçekleşmesi ile hukukilik (de jura) tanınması, güvensizliği gidermesi yanında, mahkemelerin kanıtlanması güç olan eski iddialarla meşgul edilmesini de önler⁶⁰.

Taşınmaz mülkiyetinin zamanaşımıyla kazanılması, adi ve olağanüstü olmak üzere iki şekilde mümkün olabilmektedir (4721 s. TMK. 712, 713; 743 s.MK. 638, 639)⁶¹.

Kazandırıcı zamanaşımı sürelerinin hesabında, durmasında ve kesilmesinde Borçlar Kanunu'nun düşürücü zamanaşımına ilişkin hükümleri uygulanır (4721 s. TMK. 714; 743 s.MK. 640). Ancak, 'borçlunun, alacak üzerinde intifa hakkını haiz olması' borç ilişkilerinde zamanaşımını durduran bir sebep olarak kabul edilirken (BK. 132/5), aynı nedenin kazandırıcı zamanaşımında uygulanması mümkün görülmemektedir⁶².

---

⁵⁸ Bkz. Akipek, J.G., Türk Eşya Hukuku, Mülkiyet, Ankara 1971, s.241; Saymen/Elbir, 422; Gürsoy/Eren/Cansel, 703.

⁵⁹ Bkz. TMK. 638, 639 ve 701. maddeleri.

⁶⁰ Sungurbey, İsmet, İsviçre-Türk Hukukuna Göre İktisabi Müruruzaman, İstanbul 1956, s.1; Oğuzman/Seliçi, 361.

⁶¹ Konumuzun dışında olduğundan bunların incelenmesine geçmiyoruz. Bu konuda geniş bilgi için bkz. Oğuzman/Seliçi, 361-392; Akipek, J.G., Mülkiyet, 127-151; Saymen/Elbir, 319-328.

⁶² Sungurbey, s.49, dpn. 208.

Yukarıda belirtilen esaslar taşınır bir malın kazandırıcı zamanaşımıyla elde edilmesinde de geçerlidir (4721 s. TMK. 777; 743 s.MK. 701/2).

F - Zamanaşımı Süreleri

BK'nun 125'inci maddesi zamanaşımı süresini on yıl olarak tespit etmiştir. Bununla beraber kanunda bu sürenin nadiren üzerinde, çoğu kere de altında olmak üzere özel haller için belirlenen bazı zamanaşımı süreleri bulunmaktadır. BK'nun 125'inci maddesi bu hallerin saklı olduğunu belirtmektedir. On senenin üzerindeki zamanaşımı süresi hukukumuzda istisnai örnek olarak kabul edilmektedir. Örnek olarak kötü niyetle terekeye vaziyet edenlere karşı varislerin istihkak davaları 30 yıllık zamanaşımı sürelerine tabidir. Bunun gibi fevkalade zamanaşımı ile bir gayrimenkulun iktisabı için süre 20 yıldır. Bunlar kazandırıcı zamanaşımı süreleridir.

BK'nun 60'inci. maddesine göre 'cezai müstelzim olan bir fiilden doğan tazminat hakkı, ceza davası zamanaşımına tabidir'. 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu'na göre ceza zamanaşımı süreleri 68'inci vd. maddelerinde düzenlenmiştir⁶³ (5237 s.TCK. 68; 765 s. TCK 102).

10 yıllık sürenin altında zamanaşımı süresi tayin edilen pek çok hak bulunmaktadır. Haksız fiilden doğan maddi veya manevi tazminat talepleri, zarar ve failinin öğrenildiği tarihten itibaren bir yıllık zamanaşımı süresine tabidir (BK. 41 vd.).

---

⁶³ Madde 68: (1) Bu maddede yazılı cezalar aşağıda belirtilen sürelerin geçmesiyle infaz edilemez; a- Ağırlandırılmış müebbet hapis cezalarında 40 yıl, b-Müebbet hapis cezalarında 30 yıl, c-20 yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında 24 yıl, d-5 yıldan fazla hapis cezalarında 20 yıl, e-5 yıla kadar hapis ve adli para cezalarında 10 yıl. (2) Fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmuş olup da, 15 yaşından gün almamış olanlardan, bu sürelerin yarısının; 15 yaşını doldurmuş olup da 18 yaşından gün almamış olan kişilerden bu sürelerin üçte ikisinin geçmesiyle ceza infaz edilmez. (3) Bu kanunun ikinci kitabının dördüncü kısmında yazılı yurt dışında işlenmiş suçlar dolayısıyla verilmiş ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis veya 10 yıldan fazla cezalarda zamanaşımı uygulanmaz. (4) Türleri başka başka cezaları içeren hükümler, en ağır ceza için konulan sürenin geçmesiyle infaz edilmez. (5) Ceza zamanaşımı, hükmün kesinleştiği veya infazın herhangi bir nedenle kesintiye uğradığı günden itibaren işlemeye başlar ve kalan ceza miktarı esas alınarak süre hesaplanır. Madde 70: (1) Müsadereye ilişkin hüküm, kesinleşmeden itibaren 20 yıl geçmekle infaz edilmez.

Bunun gibi BK'nun 126'ncı maddesinde bazı alacakların beş yıllık zamanaşımına tabi tutuldukları görülmektedir⁶⁴.

Türk Ticaret Kanunu'nun da bazı alacaklar üç⁶⁵ bazı alacaklar iki⁶⁶ bazı alacaklar bir⁶⁷ senelik zamanaşımına tabi iken bazı alacaklar ise altı aylık⁶⁸ zamanaşımına tabi tutulmuşlardır. Bunun gibi Türk Medeni Kanunu'nda ve mali hukukta da on yıllık sürelerin altında tayin edilen zamanaşımı süreleri mevcuttur⁶⁹.

Zamanaşımı süreleri; iskati ve iktisabi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

İskati zamanaşımı; bir hakkı düşüren, talep edilmesini önleyen kanuni süredir. Bu deyim daha çok, aynı hakların kazanılmasında rol oynayan iktisabi zamanaşımı, alacakların tabi bulunduğu – genel anlamdaki - zamanaşımından ayırmak için kullanılır⁷⁰.

İktisabi zamanaşımı ise, bir hakkın kesin suretle kazanılmasına sağlayan kanuni süredir ve özellikle mülkiyet konusuyla ilgili olarak Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmiştir⁷¹.

Zamanaşımı süreleri başka bir ayrımla olağan süre ve olağanüstü süre olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrıma göre BK'nun 125'inci maddesinin aksine bir düzenleme olmadıkça alacakların kural olarak tabi tutuldukları on yıllık zamanaşımı süresi olağan zamanaşımı süresidir. BK'nun 126'ncı maddesinde düzenlenen beş yıllık zamanaşımı süresi ile haksız fiillerden doğan tazminat alacaklarında, sebepsiz

---

⁶⁴ Bodur, 28.

⁶⁵ TTK'nun 147, 597, 606 ve 818'inci maddeleri.

⁶⁶ TTK'nun 101, 438, 491 ve 509'uncu maddeleri.

⁶⁷ TTK'nun 110, 886 ve 889'uncu maddeleri.

⁶⁸ TTK'nun 634'üncü maddesi.

⁶⁹ Söz konusu sürelerin yer aldığı hükümler için bkz. Dalamanlı, 531.

⁷⁰ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1382.

⁷¹ Edgü, 190.

zenginleşmeden doğan alacaklar hakkında ve ayıba karşı tekeffülden doğan alacak hakkındaki zamanaşımı süreleri olağanüstü zamanaşımı süreleridir⁷².

G - Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Sürenin Karşılaştırılması

1 - Hak Düşürücü Sürenin Tanımı ve Önemi

Hak düşürücü sürede zamanaşımından daha ağır bir yaptırım söz konusudur. Bu tür sürede; yasada veya sözleşmede belirtilmiş olan süre içinde bir hakkın korunmasına ilişkin eylemin yapılmaması halinde, dava hakkından başka hakkın kendisi de düşmektedir⁷³.

Hak düşürücü süreler, hakkın özünü ortadan kaldırdığından dolayı kamu düzenini ilgilendirirler. Bu nedenle sözü edilen sürenin yaptırımına uğramış bir hakkın mutlaka taraflarca ileri sürülmesini beklemek, hak düşürücü sürenin varlık nedenine ters düşer. Bundan ötürü anılan sürenin varlığı (bir itiraz olarak) hakim tarafından kendiliğinden nazara alınır⁷⁴.

Gerek Borçlar Kanunu, gerekse Türk Medeni Kanunu’nda hak düşürücü nitelikte birçok süre yer almaktadır. Örneğin BK’nun 21 ve 31’inci maddelerindeki (sözleşmenin feshedilmesine ilişkin) 1 yıllık süreler⁷⁵; TMK’nun 303’üncü (743 s.MK. 296) maddesindeki babalık davası için 1 yıllık süre⁷⁶; aynı yasanın 289’uncu (743 s.MK. 242) maddesindeki süreler hak düşürücü niteliktedir⁷⁷. Diğer yasalarda da anılan türde müddetlere yer verilmiştir⁷⁸.

---

⁷² Eren, 491-493.

⁷³ Uygur, Tanju, Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler, AD. 1975, S.5, s.675-691; Tunçomağ, 1236; Çandarlı, 23; von Tuhr (çev:Edege, C.), 633-634; Velidedeoğlu/Özdemir, 276.

⁷⁴ Köprülü, Medeni Hukuk, Genel Prensipler-Kişinin Hukuku, C.I-II, B.2, İstanbul 1984, s.76.

⁷⁵ Çandarlı, 24; Uygur, 680; Saymen/Elbir, 909.

⁷⁶ Velidedeoğlu/Özdemir, 277; Köprülü, 76.

⁷⁷ Miras Hukukunda; TMK’nun 513’üncü maddesindeki 1 yıllık süre; mirasın reddi için 3 aylık süre (743 s.MK. 546): tereke defterinin tutulması için 1 aylık süre (743 s.MK. 559) yukarıda anılan türdedir. Bkz. Oğuzman, Miras Hukuku, B.3, İstanbul 1984, s.306; Şener, Esat, Eski ve Yeni Miras Hukuku, Ankara 1981, s.1150.

⁷⁸ Örneğin bkz.: 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun 12’nci maddesindeki 10 yıllık süre de hak düşürücüdür. Bkz. Ozanalp, N., 3402 Sayılı Kadastro Kanununda Yer Alan Hak Düşürücü Süre ile İlgili Düşünceler, YD. 1988, C.14, S.3, s.271–282; Özmen/Çorbali, 3402 Sayılı Kadastro Kanunu Şerhi, Ankara 1988, s.226–227; Ayrıca 6183 sayılı kanunun 105/2’nci fıkrasındaki altı aylık süre; Vergi Usul Kanunu’nun 379’uncu maddesindeki süreler de anılan türdedir. Bkz. Çağan, 27.

2 - Hak Düşürücü Süre ve Zamanaşımı Süresi Arasındaki Farklar

Yasada öngörölmüş olan bir sürenin zamanaşımı mı yoksa hak düşürücü mü olduğu konusunda her zaman açıklık bulunmadığı gibi, bazen yanıltıcı ifadelere de rastlanılmaktadır. Örneğin BK. 207'nci maddesinin başlığı 'müruruzaman' olmasına rağmen, metinde geçen 1 yıllık süre için 'sakıt olur' tabiri kullanılmıştır. Oysa burada zamanaşımı süresi mevcuttur⁷⁹. Yine TMK'nun 152'nci (743 s.MK. 119) maddesindeki hak düşürücü süreler için hatalı olarak, zamanaşımı kavramı kullanılmıştır⁸⁰.

Bir sürenin hangi nitelikte olduğunu saptayabilmek için öncelikle yasa metninde kullanılan sözcüklere bakmak gerekir. Eğer kullanılan ifade kesin ise, başka bir deyişle hakkın, belirtilen sürede kullanılmaması halinde düşmesi öngörölüyorsa, bu sürenin hak düşürücü nitelikte olduğu anlaşılır. Örneğin önalım (şufa) hakkının kullanılması için kabul edilmiş olan süreler şu şekilde kaleme alınmıştır: 'Şefiin satıma ittilai gününden itibaren bir ay ve herhalde sicile şerh verildiği tarihten itibaren on sene geçmekle şuf'a hakkı sakıt olur' (4721 s. TMK. 735; 743 s.MK. 658/3). Buradaki sürenin hak düşürücü niteliğe sahip olduğu 'sakıt olur' deyiminden anlaşılmaktadır⁸¹.

Yasa metninin sözü dışında, hükmün konuluş amacına bakmak suretiyle de bir sürenin niteliği saptanabilir.

Hak düşürücü süre ile zamanaşımı arasındaki farklar şöyle sıralanabilir:

a- Kural olarak hak düşürücü süreler yenilik doğuran haklarda söz konusu olduğu halde⁸², zamanaşımı süreleri alacak haklarına ilişkin olur.

⁷⁹ Velidedeoğlu/Özdemir, 278; Ataay/Sungurbey, Açıklamalı Medeni Kanun ile Borçlar Kanunu, B.3, İstanbul 1968, s.335; Kaynar, 60; Edis, S., Türk Borçlar Hukukuna Göre Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu, Ankara 1963, s.131; Tandoğan, H., Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, C.I, B.5, Ankara 1985, s.201.

⁸⁰ Oğuzman/Öz, 370; Feyzioğlu II, 523; von Tuhr (çev.Edege,C.), 689; Önen,E., İnşai Dava, Ankara 1981, s.29,dpn.17.

⁸¹ Bkz. Feyzioğlu, F.N., Şuf'a Hakkı, İstanbul 1959, s.292-293.

⁸² Oğuzman/Öz, 370; Kocayusufpaşaoğlu, 68.

b- Hak düşürücü sürelerin uzatılıp kısaltılmasında tarafların iradesi hiç rol oynamazken, zamanaşımı süreleri üzerinde (sınırlı da olsa) etkili olunabilmektedir.

c- Zamanaşımı olgusunu hakim kendiliğinden nazara alamazken (BK. 140), hak düşürücü süreyi bir itiraz olarak kendiliğinden dikkate almak zorundadır.

d- Hak düşürücü sürede hak kendiliğinden sona ererken, zamanaşımında hak değil, hakkın ileri sürülebilmesi (dava edilmesi), daha doğru bir deyişle hakkın devlet eliyle elde edilmesi olanağı ortadan kalkar.

e- Zamanaşımını durduran ve kesen nedenler hak düşürücü sürelerde uygulanmaz.

f- Hak düşürücü süreler genellikle zamanaşımı sürelerinden daha kısa tutulmuştur.

Çalışmamıza konu olan Türk Ticaret Kanunu 661-663 ile 726'ncı maddelerinde düzenlenen süreler hak düşürücü süre niteliğinde değildir⁸³.

2 - KAMBIYO SENETLERİ

A - Tanımı ve Tarihi Gelişimi

'*Kambiyo senetleri*' terimi, İsviçre Borçlar Kanunu'nda kullanılan "*Wechsel*" (Fransızca metinde, *effets de change*) tabirinin karşılığıdır. Ancak hemen belirtmek gerekir ki "*Wechsel*" terimi İsviçre Hukukunda sadece poliçeyi ve bonoyu kapsar; çek, bundan hariç kalır⁸⁴. Türk Ticaret Kanun'unun da her üç senedin de 'Kambiyo Senetleri' başlığı altında toplanmış olması, Mevaz Kanundan bir ayrılmayı ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, Türk Hukukunda, 'Kambiyo Senedi' terimi, kendine has bir anlama sahiptir. Türk Ticaret Kanunu'nun bu düzenleme tarzının, konunun Batı Hukukundaki düzenleme şekline bir ayrılma yarattığı ortadadır⁸⁵.

---

⁸³ Durgut, Ramazan, *Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005, 78.

⁸⁴ Öztan, Fırat, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2.B., Ankara 1997, s. 64.

⁸⁵ Öztan, 64.

Öte yandan, ‘ticari senetler’ terimi, Fransız Hukukunda kullanılan “*effets de commerce*” tabirinin karşılığı olup, bu ibare ise, Fransız Hukukunda ticari senetlerden başka, bir emtia senedi olan varantayı da kapsar⁸⁶.

Türk Ticaret Kanunu’nun da, İsviçre’de uygulanan sistemden ayrılıncak, çekin de kambiyo senedi sayılmasının sebebi, çek düzenlemek suretiyle girilen taahhüdün poliçe ve bonoya ilişkin hükümlere bir çok noktada tamamen benzeyen, aynı derecede sert şekilci hükümlere tabi bulunmasıdır. Kanunun bu düzenleme tarzı dolayısıyla, ‘kambiyo taahhüdünde bulunmak’ ibaresinden, sadece poliçe veya bono tanzimini değil, çek yazmayı da anlamak gerekmektedir⁸⁷.

Kambiyo Senetleri bugünkü durumlarına uzun bir gelişme devresinin sonunda gelmiştir⁸⁸.

Kambiyo senetleri, kıymetli evrak hakkında geçerli olan genel esaslara tabidir (TTK. 557-565). Ancak kambiyo senetlerinde aşağıda yazdığımız özelliklerin – diğer senetlerde de bu özelliklerden bir veya birkaçına rastlanabilir - hepsi de müşterektir.

- Kambiyo senetleri, ‘kanunen emre yazılı’ senetlerdir (TTK. 593-690-697/1).
- Kambiyo senetleri, bir ‘alacak hakkını ihtiva eder’.
- Kambiyo senetlerinde, ‘sıkı sıkıya bağlılık esası’ geçerlidir. Bir ticari senet, kendi kendine yeterli olmak zorundadır (TTK. 592-598/2-599-622/3).
- Kambiyo senetlerinde, ‘müteselsil borçluluk esası’ vardır. Senette imzası bulunan herkes, hamile karşı müteselsilen sorumludur (TTK. 636).
- Kambiyo senetlerinde, ‘imzaların istiklali ilkesi’ caridir (TTK. 589). Diğer bir deyişle beyanlar birbirinden bağımsızdır.
- Kambiyo senetleri, daima ‘bir miktar paranın ödenmesi borcunu ihtiva eder’ (para senedi). Bir malın teslimini ihtiva eden kambiyo senedinin tanzimi mümkün değildir.

---

⁸⁶ Öztan, 64.

⁸⁷ Öztan, 65.

⁸⁸ Bkz. La Haye ve Cenevre Anlaşmaları.

- Kambiyo senetleri, 'ihdası kıymetli evraktır'. Bununla söylenmek istenen, alacağın mutlaka senetten meydana gelmemesidir.

- Kambiyo senetlerinin, 'milletlerarası ticarete önemli yeri' vardır. Çıkan kanun ihtilafları dolayısıyla Türk Ticaret Kanunu'nda özel bölümlere yer verilmiştir (TTK. 678-687-690-731-735).

- Kambiyo senetleri, 'mücerret bir alacak' ihtiva eder.

- Kambiyo senetleri, emre veya hamile düzenlenmiş olmak kaydıyla, 'kamu itimadına mazhardır'.

- Kambiyo senetlerinde, def'i dermeyanına sınırlamalar getirilmiştir (TTK. 599-737).

- Kambiyo senetleri, 'takip hukukunda' özel bir mevki işgal eder (İİK. 167-176).

B - Kambiyo Senetleriyle İlgili Yasal Düzenleme

1 - Türk Ticaret Kanununda Kambiyo Senetlerinin Düzenlenişi

Araştırmamıza konu olarak seçilen kambiyo senetlerinde zamanaşımı, hak düşürücü (iskati) nitelikte olup genel olarak TTK'nun 661-662-663 ve 726'ncı maddeleri içerisinde düzenlenmiştir⁸⁹. Bu tür zamanaşımında, alacak hakkı alacaklı tarafından, yasanın öngördüğü süre ve koşullar içinde talep edilmediğinde etkin bir hukuki himayeden, başka bir deyişle, dava yolu ile elde edilebilme olanağından yoksun bırakılmaktadır⁹⁰.

Kambiyo Senedi (Ticari Senet) terimi, 29.06.1956 tarih 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun kıymetli evraka ayrılan üçüncü kitabının dördüncü faslında 'Kambiyo Senetleri' başlığıyla bulunmaktadır. Bu başlık altında sırasıyla poliçe, bono ve çek tanzim edilmiştir. Eski Ticaret Kanunu (ETK), bu üç senedi 'senedat-ı

---

⁸⁹ Zamanaşımı ili ilgili süreler ve düzenlemeler sadece Türk Ticaret Kanunu'nda değil, Özel Hukukun diğer bölümlerinde de (Aile Hukuku, Miras Hukuku, Borçlar Hukuku, Eşya Hukuku, Devletler Özel Hukuku) yer almaktadır. Ancak biz, zamanaşımı ile ilgili özel düzenlemelerin olduğu Türk Ticaret Kanunu'nu esas alarak, diğer konulardaki zamanaşımı sürelerini ise yan konu şeklinde değerlendirerek çalışmamızı yürüteceğiz.

⁹⁰ Reisoğlu, 345; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 1382; Feyzioğlu, 519; Tunçomağ, 1233; Düşürücü zamanaşımına 'dar manada müruruzaman' diyen yazarlar da vardır. Bkz. Saymen/Elbir, 906.

ticariye' şeklinde isimlendirmektedir. Bugün de kambiyo senetlerine 'ticari senetler' denilmesinin sebebi, o zamandan kalma bir alışkanlıktır⁹¹.

2 - Mevzuatımızda Kambiyo Senetlerinin Düzenlenişi

Türk Hukuk Mevzuatında kambiyo senetlerine ilişkin başlıca hükümler aşağıda gösterilmiştir :

1- Çek Kanununda : 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkındaki Kanun⁹², çek kullanımı hakkındaki esasları, çek hamillerinin korunmasına dair tedbirleri, karşılıksız çek keşide etme suçunu ve uygulanacak müeyyideleri düzenlemiştir.

2- Borçlar Kanununda : - BK'nun 14'üncü maddesinde imza hakkında genel esaslara yer verildikten sonra, 15'inci maddesinde kambiyo senetlerine ilişkin hükümlerin saklı tutulduğu belirtilmiştir.

- Senedin ziyai halinde, kambiyo senetlerinin iptaline ilişkin hükümlerin saklı olduğu BK'nun 89'uncu maddesinde açıklanmıştır.

- BK'nun 113/3'üncü maddesinde, asıl borcun sukutunun sonuçları düzenlenirken, kambiyo senetlerine ilişkin hükümlerin saklı tutulduğuna değinilmiştir.

3- İcra ve İflas Kanununda : İİK'nun 167-176/b maddeleri arasında kambiyo senetleri hakkında cari özel takip usulleri hükme bağlanmıştır. Ayrıca, mahcuz malları muhafaza tedbirleri ile ilgili 88'inci, alacaklar ve üçüncü şahıs elinde hacz edilen mallar hakkında 89'uncu, pazarlık suretiyle satışa ilişkin 119'uncu ve iflas masasının teşkili sırasında öngörülen teminat tedbirleri konusunda 210/3'üncü maddelerinde de kıymetli evraka ilişkin hükümler vardır.

---

⁹¹ TTK. 102/2 : '...Ticari senetlerin alım ve satımına aracılıkta bulunan tellal, bu senetlerin satana ait olan imzanın sıhhatinden dahi mesuldür.'; Öztan, 64.

⁹² Bkz. RGz., 03.04.1985 tarih ve S. 18714 (Ancak bu kanunda, 4814 sayılı RGz. 08.03.2003 tarih 25042 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkındaki Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile bir çok hükmü değiştirilmiştir.)

4- Damga Vergisi Kanununda : Çekler, damga vergisine tabi olmadığı halde; poliçe, bono ve kambiyo senetlerine benzeyen senetler ise, damga vergisine tabidir. Damga vergisinin mükellefi/mükellefleri senedi imza edenlerdir (DVK. 3/1). Damga pullarının senedin düzenlendiği anda yaptırılması mecburidir (DVK. 20/1). Pullar tarihle beraber imza veya mühür konularak iptal olunur (DVK. 16/4)⁹³.

5- Harçlar Kanununda : HK'nun 13/a maddesinde, değeri 50 YTL'yi geçmeyen dava ve icra takiplerinin (ticari senetlere ait takipler hariç) harçtan müstesna olduğu belirtilmiştir.

6- Türk Ceza Kanununda: 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu'nun 210/1'inci (765 s. TCK. 349) maddesine göre; 'Özel belgede sahtecilik suçunun konusu, emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belge, hisse senedi, tahvil veya vasiyetname olması halinde, resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanır'. Dolayısıyla bu gibi senetlerde yapılan sahtekarlık, evrakta sahtekarlık suçunu meydana getirir (5237 s.TCK. 207-211). Ayrıca açığa imzanın kötüye kullanılması, güveni kötüye kullanma (emniyeti suistimal) suçunu oluştur (5237 s. YTCK 155-156; 765 s. TCK 509). Şartların varlığı halinde dolandırıcılık suçunun teşkil etmesi de mümkündür.

C - Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımının Türk Ticaret Kanununda Özel Olarak Düzenlenmesinin Sebepleri

Kambiyo senedine dayanılarak yapılan bir talebe maruz kalan borçlu, bu borcunu ödemediği takdirde, hamil elindeki senede dayanarak takibat yapacaktır. Duruma göre, haciz veya iflas yoluyla yapılacak olan bu takibat, kambiyo senetlerinin fonksiyonları nazara alınarak, hak sahibinin durumunu kuvvetlendirmek gayesini güden hususi bir usule bağlanmıştır (İİK. 167-176). Alacaklının, alacağını bir an önce ve kolay bir şekilde elde etmesini temine yönelik bu özel imkanlar,

---

⁹³ Resmi Gazetede 05/01/2005 tarihinde yayınlanan (No: 25691), 22 seri no'lu Değerli Kağıtlar Kanunu Genel Tebliği hükümlerine göre ise 01.01.2005 tarihinden sonra tanzim edilen senetlerden artık Değerli Kağıtlar Kanunu'na göre damga vergisi alınmayacağından tanzim tarihi 01.01.2005 ve sonrası olan senetler için damga vergisi ödenmeyecektir

kambiyo senetleri hukukunun, hakkın muhafazasına ilişkin sert ve formalist hükümleri karşısında bir denge sağlamaktadır⁹⁴.

İşte kambiyo senetlerinden doğan talep haklarının tabi olduğu zamanaşımı süresi ve bu sürelerin başlangıcı da adi para alacaklarının tabi olduğu genel zamanaşımı süresinden farklı olarak kısa tutulmuş ve özel kurallara bağlanmıştır. Bu özel kurallar konulurken zamanaşımına ilişkin temel düşüncelerin yanında, kambiyo senetlerinin sıkı şekil şartlarına ilişkin özellikler ile birlikte ticari hayattaki güven, emniyet ve istikrarın sağlanması ile sürat ilkeleri dikkate alınmıştır⁹⁵.

Her şeyden önce kambiyo senetleri mücerret niteliktedir. Diğer bir ifade ile düzenlenmesine neden olan alt ilişkiden bağımsızdır. Ayrıca bu senetler ağır şekil şartlarına bağlanmış ve imzanın el ile atılması şartı aranmıştır. Aranılan şekil şartlarındaki eksiklik, senedi kıymetli evrak olmaktan çıkarır. Buna karşılık bu senetlerde geçerli olan imzaların istiklali ilkesi, senette imzası bulunan her sorumlunun diğer sorumlulardan bağımsız olarak sorumluluk yüklenmesini ve bunların hızlı ve güvenli şekilde tedavül etmesini sağlar⁹⁶.

Diğer yandan kambiyo senedindeki alacaklar aranılacak borçlardandır. Çünkü bu senetlerde, hak senede bağlanmıştır. Bu nedenle senet ödeme için borçluya ibraz edilmedikçe alacağın istenmesi ve ödenmesi hukuken geçerli sonuçlar doğurmaz. Ancak hamilin senedi vadesinde tahsil edemediği durumlarda, asıl borçlu da dahil diğer senet sorumlularından dilediğine İİK'nun 167'nci maddesinin kendisine tanıdığı özel takip yolundan yararlanarak müracaat edebilmesi, kambiyo senedindeki hakları diğer adi alacak haklarından farklı kılmaktadır. Ayrıca alacaklının kambiyo ilişkisinden doğan haklarının yanında, temel ilişkiden doğan talep hakları da varlığını sürdürür⁹⁷.

---

⁹⁴ Öztan, 876.

⁹⁵ Kılıç, 54; Öztan, 182; İmregün, O., Kıymetli Evrak Hukuku, 2.B., İstanbul 1996, s.104

⁹⁶ Karayalçın, Yaşar, Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri), Ticaret Hukuku 3, 3.B., Ankara 1964, s.44; Poroy, R./Tekinalp, Ü., Ticari Senetler, İstanbul 1989, s.138.

⁹⁷ Karayalçın, Ticari Senetler, 47; İmregün, 147; Tekil, F., Kıymetli Evrak Hukuku, 2.B., İstanbul 1994, s.84; Poroy/Tekinalp, 147; Kılıç, 50.

İşte bu farklılıklar borçlu ile alacaklılar arasındaki menfaatler dengesinin sağlanmasını gerektirmiş ve borçlular lehine kısa zamanaşımı süreleri öngörülmüştür⁹⁸. Kanun koyucunun, hak sahibinin hassasiyetini, ticari ilişki ve paralelleri düşünerek bu şekilde kısa zamanaşımı süreleri kabul ettiğini düşünmek mümkündür⁹⁹.

Netice olarak, kambiyo senetleri için öngörülmüş sıkı ve sert hükümler ile hamilin hakkını daha çabuk elde etmesi istenilmiştir¹⁰⁰.

---

⁹⁸ Karayalçın, Ticari Senetler, 188.

⁹⁹ Arman, A.Okan, Kambiyoda Zamanaşımı, İBD. 1976, C.50, S.10, s.57.

¹⁰⁰ Durgut, 78; Poroy/Tekinalp, 210; Karayalçın, 250.

İKİNCİ BÖLÜM

KAMBIYO SENETLERİNDE ZAMANAŞIMI SÜRELERİ, BAŞLANGICI VE SÜRELERİN HESAPLANMASI

I - KAMBIYO SENETLERİNDE ZAMANAŞIMI SÜRELERİ

A - Poliçede Zamanaşımı Süreleri

1 - Genel Olarak

Poliçe, hukuki mahiyeti itibariyle nitelikli bir havaledir. Kanun Koyucu poliçedeki zamanaşımı sürelerinin belirlenmesinde, poliçe ilişkilerini de dikkate alınarak iki ölçüyü esas almıştır. Bunlardan birincisi imza sahiplerinin sorumluluk dereceleri, diğeri ise hak ve dava sahiplerinin korunmaya liyakatleridir¹⁰¹. İşte bu ölçülere göre TTK'nun 661'inci maddesinde üç yıllık, bir yıllık ve altı aylık olmak üzere üç ayrı zamanaşımı süresi benimsenmiştir¹⁰². Bu süreler TTK'nun 690'ıncı madde atfı nedeniyle bonolar hakkında da geçerlidir.

Hak sahipleri, anılan zamanaşımı süreleri içinde bu haklarını ister dava yolu ile ister İİK'nun 167'nci madde hükümleri çerçevesinde çeşitli poliçe sorumlularına karşı ileri sürebilirler. Bu zamanaşımı süreleri içinde hamilin hakkını ileri sürebileceği sorumluların çevresi geniş olduğu gibi, kullanacağı hukuki araçlarda çeşitlidir. Örneğin hamil öngörülen zamanaşımı süresi içinde senetten doğan alacağını, kabul etmiş muhataptan, keşideciden ya da cirantalarla birlikte bunların avalistlerinden veya araya girmek suretiyle kabul edenlerden dava açıp isteyebileceği gibi daha hızlı ve basit bir yöntem olan İİK'nun 167'nci madde hükümleri çerçevesinde kambiyo senetlerine mahsus takip yolunu kullanarak da isteyebilir¹⁰³.

¹⁰¹ Domaniç, H., Kıymetli Evrak Hukuku, 2.B., İstanbul 1975, s.308; Domaniç, H., TTK. Şerhi IV, İstanbul 1990, s.394; Kılıç, 54.

¹⁰² Bu özel hükümlerin, senedi birlikte imzalayarak ciro eden ve verenlerin ödedikleri fazla miktar üzerinden birbirlerine uygulanmayacağı ve genel zamanaşımı süresine tabi olduğu hem doktrinde hem de Yargıtay kararlarında kabul edilmiştir. Öztan, 884; Yıldız, Ş., Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı Süreleri, Prof. Dr. Fehiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s.337; Gürbüz, A.H., TTK. Uygulaması Bakımından Kıymetli Evrak ve Özellikle Ticari Senetler, TTK'nun 30.Yıl Semineri, İstanbul 1988, s.368; 12.HD. 27.11.1975, 10369/E.-10217/K., ABD. 1976, S.1, s.105; 11.HD. 07.03.1978, 584/E.-982/K., Şimşek, Edip, Hukukta ve Cezada Ticari Senetler, 2.B., Ankara 1982, s.369.

¹⁰³ Kınacıoğlu, Naci, Kıymetli Evrak Hukuku, 4.B., Ankara 1993, s.229.

TTK'nun 661'inci maddesinde düzenlenmiş bulunan poliçede zamanaşımı süreleri, yakın zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisi gündeminde yer alması beklenen Yeni Türk Ticaret Kanunu Yasa Tasarısında (YTTK.) karşılığını 749'uncu maddesinde bulmuş olmakla, zamanaşımı süreleri konusunda kelime sadeleştirmeleri dışında esaslı bir değişiklik getirmediği görülmektedir¹⁰⁴. Buna göre maddenin yeni hali şöyledir;

YTTK. Madde 749: 1-Poliçeyi kabul edene karşı ileri sürülecek poliçeden doğan talepler vâdenin geldiği tarihten itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

2-Hâmilin, cirantalar ile düzenleyene karşı ileri süreceği talepler süresinde çekilen protesto tarihinden veya senette "gidersiz iade olunacaktır" kaydı varsa vâdenin dolduğu tarihten itibaren bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

3-Bir cirantanın başka cirantalarla düzenleyen aleyhine ileri süreceği talepler, cirantanın poliçeyi ödediği veya poliçenin dava yolu ile kendisine karşı ileri sürüldüğü tarihten itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğrar.

2 - Poliçeyi Kabul Edene Karşı Açılacak Davalarda

Poliçenin asıl ve nihai sorumlusu kabul etmiş muhataptır. Kabul etmiş muhatabın bu niteliği dikkate alınarak üç yıllık zamanaşımı süresi benimsenmiştir. Böylece kabul etmiş muhatabın dışındaki bütün poliçe ilgililerinin poliçedeki hakka dayanarak asıl ve nihai borçluya karşı sahip oldukları talep ve dava hakları vadeden itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır (TTK. 661/1).

3 - Hamilin Müracaat Borçlularına Karşı Açacağı Davalarda

Poliçe hamilinin, müracaat borçlularına karşı sahip olduğu haklar ise protesto tarihinden¹⁰⁵, protestosuz kaydı var ise vade tarihinden itibaren bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar¹⁰⁶. Başka bir söyleyişle burada sadece hamilin vadesinde ödenmeyen ya da ödenmesi olanağı ortadan kalkan poliçedeki müracaat hakkını

---

¹⁰⁴ www.adalet.gov.tr/mevzuat/TTK. Yasa Tasarısı/10.10.2005.

¹⁰⁵ Protesto zamanında keşide ettirilemediği takdirde müracaat hakkı düşeceğinden zamanaşımı söz konusu olmaz. Öztan, 885.

¹⁰⁶ Türk Ticaret Kanunu'nda zamanaşımının, hangi protesto tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı gösterilmemiştir.

kullanmasına ilişkin bir zamanaşımı süresi benimsenmiştir¹⁰⁷. Hamil talep ve dava hakkını, cirantalarla keşideci ve bunların avalistlerine karşı bu bir yıllık süre içinde kullanmalıdır (TTK. 661/2).

4 - Poliçe Bedelini Ödeyen Müracaat Borçlularının Birbirlerine Karşı Açacağı Davalarda

Poliçedeki üçüncü zamanaşımı süresi cirantaların, diğer cirantalar ya da keşideciye karşı kullanacakları hakka ilişkin olarak benimsenmiştir. Poliçe bedelini hamile ödeyen ya da kendinden dava yolu ile istenen cirantalar, kendinden önceki cirantalar ile keşideci ve bunların avalistlerine karşı ödeme veya dava tarihinden itibaren altı ay içinde talep ve dava hakkını kullanmak durumundadır. Aksi halde anılan ilgililerin poliçeden doğan talep ve dava hakları zamanaşımına uğrayacaktır (TTK. 661/3).

TTK'nun 661/3'üncü fıkrasında söz konusu olan altı aylık süre diğer iki fıkroda yer alan objektif sürelerden farklı olarak sübjektif bir niteliktedir¹⁰⁸. Çünkü bir cirantanın diğer bir ciranta ile birlikte keşideciye karşı sahip olduğu dava haklarının kullanılması kendisinden paranın istenip ödenmesine ya da dava açılması anından itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır. Diğer bir ifade ile hamilin cirantalardan poliçe bedelini iradi veya dava yoluyla talep etmemesi durumunda bu sürenin başlaması söz konusu olmayacaktır. Böylece cirantaların kendinden önceki cirantalarla birlikte keşideciye karşı sahip olduğu hakları kullanmasına ilişkin zamanaşımı süresi, hamilin bunu dava yolu ile talep etmesi ya da iradi talepte bedelin ödemesi durumunda başlayacaktır¹⁰⁹.

Kanun koyucu, poliçeden doğan haklara ilişkin çeşitli alacak ve borç sahiplerini de dikkate alarak bu üç farklı zamanaşımı süresini belirtmiştir. Ancak TTK'nun 661/3'üncü fıkrasında yer alan altı aylık sübjektif zamanaşımı sürelerinde

---

¹⁰⁷ Yıldız, 338.

¹⁰⁸ Yıldız, 338.

¹⁰⁹ Yıldız, 338.

olduđu¹¹⁰ gibi, poliçeden doğan hakların tamamının belli bir genel süre içinde zamanaşımına uğrayacağı kuralını açıkça belirtmemiştir¹¹¹.

Açık olmayan bu düzenleme kambiyo senetlerinde, özellikle de poliçedeki zamanaşımına ilişkin olmak üzere belirli bazı sorunların doğmasına neden olacak düzeydedir. Zira TTK'nun 661/1'inci fıkrasına göre üç yıllık zamanaşımı süresi sadece poliçe hamilinin kabul etmiş muhataba karşı olan talep hakkı yönünden değil, poliçe bedelini ödeyen müracaat borçluları yönünden de söz konusudur. Bu sürenin başlangıcında poliçenin müracaat borçlusu tarafından ne zaman ödendiğinin önemi yoktur. Diğer bir ifade ile bir cirantanın veya keşidecinin kabul eden muhataba karşı poliçe hukukuna dayanarak yöneltebileceği talep hakkı vadeden itibaren başlayarak üç yılın geçmesi ile sona erer. Kısacası müracaat borçluları için talep hakkının doğduğu anın, zamanaşımının başlangıcına ve süresine etkisi yoktur¹¹². Çünkü burada objektif bir zamanaşımı süresi öngörülmüştür.

Buna karşılık TTK'nun 661/3'üncü fıkrası; 'Bir cirantanın başka cirantalarla keşideci aleyhine açacağı davalar, cirantanın poliçeyi ödediği veya poliçenin dava yolu ile kendisine karşı dermeyan edildiği tarihten itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğrar' hükmünü getirmiştir. Böylece bir cirantanın kendinden önceki cirantalarla keşideciye karşı sahip olduğu talep ve dava hakkı, cirantanın poliçeyi

---

¹¹⁰ BK'nun 60'inci madde uyarınca haksız fiillerde, dava açma hakkına sahip olanlar, zararı ve faili öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve en geç fiilin vukuundan itibaren on yıl içinde dava açmazsa hak zamanaşımına uğrar. Aynı kural BK'nun 66'ncı maddesinde yer alan sebepsiz zenginleşmeden doğan talep haklarındaki zamanaşımı sürelerinde de tekrarlanmıştır. Türk Borçlar Kanunu'nda bulunan bu sürelerin yanında Türk Ticaret Kanunu'nda da bu hususa ilişkin özel kurallar bulunmaktadır. Örneğin TTK'nun 62'nci maddesinde haksız rekabet davalarında, dava hakkı, hakkın doğumunun öğrenildiği tarihten itibaren bir yıl ve bunların doğumundan itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Yine anonim ortaklıkta kuruluştan doğan sorumlulukla birlikte yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak sorumluluk davalarında TTK'nun 309/4'üncü maddesine göre tazminat isteme hakkı zararın ve sorumlu olan kimsenin davacı tarafından öğrenildiği tarihten itibaren iki yıl ve zararı doğuran fiilin vukuu tarihinden itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Aynı şekilde TTK'nun 173'üncü maddesinde kollektif şirket ortaklarının, TTK'nun 335'inci maddesinde ise anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin rekabet yasağını ihlalleri halinde, bunlara karşı kullanılacak hakların, yasağın ihlal edildiği ya da ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren üç ay ve herhalde vukularından itibaren bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar kuralı getirilmiştir, Yıldız, 338.

¹¹¹ Yıldız, 339.

¹¹² Öztan, 883.

ödediği ya da kendisinden dava açılması yolu ile istendiği tarihten ¹¹³ itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğramaktadır. Altı aylık süre sadece nakit ödeme ya da dava açılmasıyla değil borcun nakli, takas gibi borcu sona erdiren işlemle ya da zamanaşımına kesen adli muamelelerin yapılmasıyla da işlemeye başlar. Bu nedenle ödeme ve dava yolu ile dermeyan kavramı geniş anlaşılmalıdır¹¹⁴.

Kambiyo senetlerinde TTK'nun 636'ncı maddesine göre, senette imzası bulunan bütün şahısların müteselsil sorumluluğu açıkça kabul edilmiştir. Buna göre hamil imza sahiplerinin hepsini, bir kısmını veya sadece birini sıra gözetmeksizin talep ve dava etmek hakkını haizdir. Hamil, TTK'nun 637'nci madde hükümleri dairesinde müracaat hakkını kullanır. Müracaat hakkına maruz kalıp poliçe bedelini ödemiş olan kimse yani ciranta ise kendisinden önce gelen borçlulardan, ödemiş olduğu bedeli, ödeme tarihinden itibaren gecikme faizi, masraflar ve poliçe bedelinin binde ikisini aşmamak üzere komisyon ücretini isteyebilir (TTK. 638). Diğer yandan TTK'nun 663/1'inci fıkrası, BK'nun 134'üncü maddesinden açıkça ayrılarak¹¹⁵, zamanaşımını kesen işlem kimin hakkında gerçekleşmiş ise ancak ona karşı hüküm ifade eder kuralının öngörmüştür. Kısaca zamanaşımının senet sorumlularının tamamı için kesilebilmesi, hepsi hakkında zamanaşımını kesen nedenlerin bulunması ile mümkündür. Yani sorumlulardan birisine karşı yapılan takip ya da açılan dava diğer sorumlular hakkındaki zamanaşımı sürelerini ne durdurur ne de keser.

Yukarıda belirtilen esaslar çerçevesinde TTK'nun 661/3'üncü fıkrasındaki altı aylık sürenin niteliği nedir ve objektif bir genel süre ile sınırlandırılmış mıdır?

---

¹¹³ Doktrinde bu zamanaşımı süresinin dava açılması tarihinde değil, hükmün kesinleşme tarihinden itibaren başlaması gerektiği, zira hukukumuzda davanın uzun bir zaman diliminde ancak sonuçlandırıldığı görüşü de savunulmaktadır. Domaniç, TTK. Şerhi, C.IV,401; Tekinalp, Ü./Çamoğlu, E., Açıklamalı Notlu ve Karşılaştırmalı Türk Ticaret Kanunu m.661; Bozer, A./Göle, C., Kıymetli Evrak Hukuku Bilgisi, 12.B., Ankara 2001, s.137.

¹¹⁴ Dava yolu ile dermeyan kavramı müracaat borçlusu lehine işleyen adli işlemleri ifade eder ve bu işlemler TTK'nun 662'nci maddesinde dava açılması, takip talebinde bulunulması, davanın ihbar edilmesi ve alacağın iflas masasına bildirilmesi şeklinde belirlenmiştir. Bu dört işlemten birinin yapılması durumunda bunlara muhatap olan cirantanın önceki cirantalara karşı kullanacağı haklar için zamanaşımı süresi işlemeye başlayacaktır. Karayalçın, Ticari Senetler, 189-190; Öztan, 888; Domaniç, TTK. Şerhi, C.IV, 400; Tekil, 152, dpn.145; İmregün, 105; Gürbüz, 373.

¹¹⁵ BK'nun 134'üncü maddesine göre adi alacaklarda zamanaşımının müteselsil borçlulardan birine karşı kesilmesi, diğer borçlular içinde kesilmiş sayılması sonucunu doğurur. Aynı şekilde, asıl borçluya karşı kesilen zamanaşımı, kefile karşı da kesilmiş sayılır.

sorusunun cevabı aranmalıdır. Niteliği ve objektif bir süre ile sınırlandırılmış olup olmadığı konusunda TTK'nun 661/3'üncü fıkrasında bir açıklık bulunmamaktadır.

Bu konuda çeşitli fikirleri ileri sürülmüştür.

İlk olarak TTK. 661/3'üncü fıkrasında açıkça gösterilmemekle birlikte, burada söz konusu olan altı aylık sürenin ödeme ya da dava tarihinden itibaren başlayan¹¹⁶ ve daha da uzatılması söz konusu olmayan sınırlandırılmış bir süre olduğu fikri ileri sürülebilir. Yani bu durumda uzun bir ciro silsilesinde bile, cirantaların birbirlerine ya da keşideciye karşı sahip oldukları talep hakları ancak içlerinden her hangi birisinin hamile ödemede bulunduğu ya da hamilin bunlardan her hangi birisine dava açtığı tarihten itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır¹¹⁷.

İkinci bir fikir olarak yine vadeden itibaren başlayan ve üç yıllık genel zamanaşımı süresi içerisinde kullanılması gereken, ancak ödeme ya da dava tarihinden itibaren altı ay içinde kullanılması gereken subjektif nitelikte özel bir süre olabilir. Diğer bir ifade ile uzun bir ciro işlemine konu oluşturan poliçede, hamilin kendi cirantasına, onunda diğer cirantalara müracaat etmesi şeklinde işleyen bir silsilede, örneğin¹¹⁸ C-7'ye müracaat edip ödemeyi sağlaması, ödemeyi yapanların da diğer cirantalara müracaat etmesi halinde C-2'ye gelindiğinde, üç yıllık süre geçmiş olabilir. Bu görüşün kabul edilmesinde, geride kalan müracaat borçlularının zamanaşımı def'inde bulunmaya hakları olacaktır¹¹⁹.

Nihayet son bir fikir olarak da bu sürenin, diğer üç ve bir yıllık zamanaşımı sürelerinden farklı ve onlardan bağımsız bir süre olduğu hususu ileri sürülebilir. Bu ihtimalde kabul etmiş olana karşı geçerli olan üç yıllık zamanaşımı süresi geçmiş olsa dahi, ödeyen cirantalar diğer cirantalarla keşideciye karşı kanunun ifadesi dikkate alınarak altı aylık subjektif süreyi geçirmemek şartıyla müracaat haklarına

---

¹¹⁶ Karş. Kalpsüz, Turgut, Çek Hukukuna İlişkin Bazı Meseleler Hakkında Yargıtay Kararlarının Tahlili, Batider C.XI, S.2, Aralık 1981; Kalpsüz, T., Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu X, Ankara 1993, Tartışmalar, s.202.

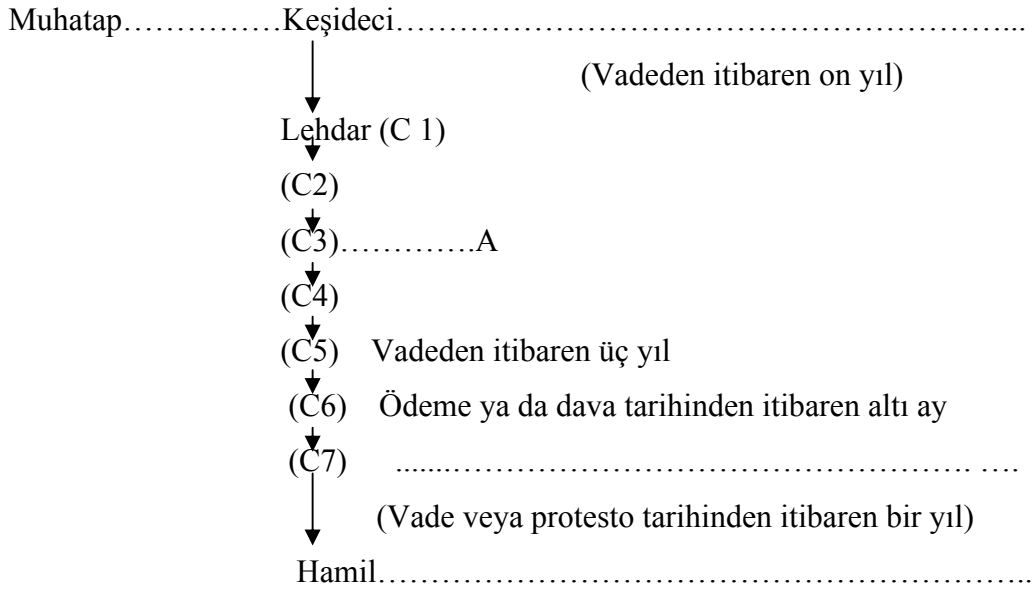
¹¹⁷ Yıldız, 341.

¹¹⁸ Şema 1.

¹¹⁹ Yıldız, 341

sahip olabileceklerdir. Farklı bir deyişle kabul edene karşı geçerli olan zamanaşımı süresinin geçirilmesi diğer sorumlulara karşı poliçeden doğan hakların ileri sürülmesini engellemeyecektir. Zira anılan durumda kanun koyucu özel bir zamanaşımı süresi öngörmemiştir. Böylece özel hüküm bulunmayan bu durumda TTK'nun 1'inci maddesi yollaması ile BK'nun 125'inci maddesindeki on yıllık zamanaşımı süresi uygulama alanı bulacak ve bu hakkın kullanılmasının sınırını oluşturacaktır. Böylece bu son ihtimalde TTK'nun 661/3'üncü maddesi uyarınca cirantaların birbirlerine ya da keşideciye karşı haiz oldukları haklar ödeme ya da dava açılması tarihinden itibaren altı ay ve her halde on yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır¹²⁰.

Sorun şema biçiminde sunulduğunda daha iyi anlaşılacaktır.

Şema -1

Kabul edilmiş bir poliçe, vadesinde hamil tarafından ibraz edildiği halde muhatap tarafından ödenmemiştir. Böyle bir durumda:

Hamil poliçeden doğan hakkını, vadeden itibaren üç yıl içinde kabul etmiş muhataptan; müracaat hakkını kullanmak istiyorsa, vadeden veya protesto tarihinden

¹²⁰ Yıldız, 341.

itibaren bir yıl içinde istediği herhangi bir ciranta veya cirantalardan ve keşideciden isteme hak ve yetkesine sahiptir. Kanun koyucu hamil açısından hakkını belirli senet sorumlularına karşı kullanması için üç ve bir yıllık zamanaşımı süresi kabul etmiş ve bu sürelerin başlangıcını da vade veya protesto tarihi gibi objektif ölçülere bağlamıştır.

Police bedelini ve diğer tutarları hamile ödeyen senet sorumlularının, cirantalar, avalistler ve keşidecinin, senedin asıl borçlusunu olan kabul etmiş muhataba karşı haiz oldukları haklar ise üç yıllık zamanaşımı süresine bağlanmıştır. Bu da aynen hamilin hakkında olduğu gibi vadeden itibaren başlayan objektif bir süredir.

Buna karşılık ödeyen senet sorumlularının, kendilerinden önce gelen cirantalar ve avalistleri ile keşideciye karşı sahip oldukları talep ve dava hakları, police bedelinin ödendiği ya da kendilerinden dava yolu ile istendiği tarihten itibaren altı aylık bir zamanaşımı süresine bağlanmıştır. Görüldüğü gibi burada öngörülen süre başlangıcı açısından yukarıda izah edilen diğer iki süreden farklılık arz etmektedir. Zira sürenin başlangıcı paranın ödenmesi veya tutarın ödenmesi için açılan dava tarihinden itibaren yani subjektif bir ölçüye göre belirlenmektedir¹²¹.

Anılan sorun hem Alman¹²² hem de Türk Doktrininde¹²³ tartışılmış ve ikinci ihtimal dikkate alınarak sonuçlandırılmıştır.

Bu görüşe göre üç yıllık zamanaşımı süresinin bittiği andan itibaren poliçedeki hak, hem kabul edene karşı hem de müracaat borçlularına karşı zamanaşımına uğramıştır. Bu nedenle müracaat borçluları poliçedeki hakkı talep eden ödeyen cirantaya karşı, hem ödeme veya dava tarihinden itibaren geçerli olan altı aylık özel hem de vadeden itibaren başlayan üç yıllık genel sürenin geçtiğini zamanaşımı defî olarak ileri sürebilecektir¹²⁴. Çünkü esas borçlunun ödemek

---

¹²¹ Yıldız, 343.

¹²² Jacobi, 321-Stranz, Art. 70, (Yıldız, 343, dpn. 22'den naklen).

¹²³ Zeki Namık, Senedatı Ticariye, İstanbul 1934, 195-196; Öztan, 883; Karayalçın, sorunun varlığına işaret etmiş ancak tartışmaya işaret ederek bunun üç yıllık zamanaşımı süresi içinde ileri sürülmesi gerektiğinin savunulduğunu belirtmiştir. Karayalçın, Ticari Senetler, 190.

¹²⁴ Yıldız, 343.

mecburiyetinde olmadığı bir poliçeyi, müracaat borçluların da ödememesi gerekir¹²⁵. Zira ödeyen müracaat borçlusunu, esas borçlu kabul edene karşı, senet zamanaşımına uğradığı için poliçenin verdiği hakları kullanamayacaktır. İşte anılan sebeplerden ötürü kabul eden lehine konan üç yıllık zamanaşımı süresi herkese karşı aynı zamanda sona erecektir¹²⁶. Böylece TTK'nun 661/3'üncü fıkrasında poliçe bedelini ödeyen cirantaların diğer cirantalarla ya da keşideciye karşı sahip oldukları altı aylık talep ve dava hakkı poliçenin kabul edilmesi halinde üç yılı, kabul edilmemesi halinde ise bir yılı hiçbir şekilde geçemez. Burada cirantaların sayısının önemi yoktur. Çünkü kanunun bir bütün olarak kabul ettiği mekanizma altı aylık sürenin bir ya da üç yıl arasında kullanılmasını gerektirir¹²⁷.

Varılan bu sonuç hem TTK'nun 661'inci maddesinin açık ifadesi, hem de kambiyo senetlerinde geçerli olan özellikler karşısında eleştirilmiştir. Bir defa kanun koyucu üç yıllık sürenin genel bir süre olduğunu açıklamamış, ayrıca ödeyen cirantaların, diğer cirantalarla keşideciye karşı sahip oldukları talep ve dava haklarının en geç üç yıl içinde ileri sürülmezse zamanaşımına uğrayacağını hiçbir şekilde belirtmemiştir. Aksine ödeyen her bir müracaat borçlusuna, diğer cirantalarla keşideciye kadar uzanan ve poliçe bedelini ödedikleri ya da bunun kendilerinden dava yolu ile istendiği tarihten itibaren ileri sürebilecekleri altı aylık bir zamanaşımı süresi vermiştir. Dolayısıyla kabul edene karşı geçirilen üç yıllık sürenin altı aylık süre açısından bir önemi olmamalıdır. Bu durumda kanun koyucu nihai borçlu olarak keşideciyi belirlemiştir. Öyleyse ciranta sayısının fazla olması durumunda ve cirantaların sadece birbirine müracaat ettiği varsayımında altı aylık sürelerin bir yıllık veya üç yıllık süre ile sınırlandırılması mümkün değildir¹²⁸.

Diğer yandan kambiyo senetlerine hakim olan ilkeler de buna engel oluşturur. Bilindiği gibi bu senetlerde TTK'nun 589'uncu maddesi uyarınca imzaların bağımsızlığı geçerlidir. Bu ilke uyarınca, her imza birbirinden bağımsız olarak hukuki sonuç doğurur. Böylece senetteki imzalardan herhangi birinin geçersi olması

---

¹²⁵ Zeki, 196; Öztan, 883.

¹²⁶ Zeki, 196; Öztan, 883.

¹²⁷ Zeki, 196; Öztan, 883.

¹²⁸ Yıldız, 344.

ya da imza sahiplerinin sorumlu olmalarına engel değildir. Bu kural sayesinde kambiyo senetlerinin hızlı, güvenilir ve çok fazla şekilde ciro edilmesi sağlanmış ve bu senetlerde geçerli olan müteselsil sorumluluğunun sağladığı fayda güvence altına alınmıştır. Bu nedenle poliçedeki hakkın kabul edene karşı zamanaşımına uğraması, diğer müracaat borçlularına karşı da uğradığı anlamına gelmez¹²⁹. İşte bu nedenle müracaat borçlularının üç yıllık süre geçmiş olsa dahi TTK'nun 661/3'üncü maddesi şartları dairesinde keşideciye kadar uzanan talep ve dava hakları bulunmaktadır. Ancak genel hükümler dikkate alınarak bu sürenin de hiçbir şekilde BK. 125'inci maddesinde ön görülen on yıllık zamanaşımı süresinin de geçmemesi gerekir. On yıllık genel süre vade tarihinden itibaren dikkate alınarak hesaplanmalıdır¹³⁰.

Yargıtay, sorunu özel olarak tartışmamış olmakla birlikte, poliçe alacağıının ilama bağlansa dahi BK'nun 135/2'nci fıkrasındaki on yıllık zamanaşımı süresine tabi olmayacağını 23.02.1944 tarih ve 1941/10 E., 1944/5 K. sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ile kabul etmiştir¹³¹. Bu içtihat; itimat, itibar ve sürat esaslarına dayanan kambiyo senetlerinin özellikleri dikkate alınarak özel zamanaşımı süreleri getirildiği gerekçesi ile Yargıtay'ın sonraki kararların da etkili olmuştur¹³². Ancak Yargıtay, kararlarında kabul etmiş olan muhataba ya da keşideciye karşı sahip olunan talep haklarının TTK'nun 661/1'inci fıkrası hükmü gereğince üç yıllık özel zamanaşımı süresine tabi olduğunu ve Borçlar Kanunu'ndaki genel zamanaşımı sürelerinin uygulanmayacağını belirtmektedir. Yoksa cirantaların birbirleri ile keşideciye karşı sahip olukları talep haklarının da üç yıllık süre içerisinde zamanaşımına uğrayacağına karar vermemiştir. Bu nedenle ortaya koyulan sorunla Yargıtay'ın karşı görüşte olduğunu söylemek de mümkün değildir¹³³.

Sonuç olarak, müracaat borçlularının birbirine karşı sahip olduğu talep ve dava hakları altı aylık sübjektif, on yıllık da objektif bir zamanaşımı süresine

---

¹²⁹ Karş. Karayalçın, Ticari Senetler, 195; Doğanay, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.IV, Ankara 1982, s.1850.

¹³⁰ Yıldız, 344.

¹³¹ Anılan İçtihadı Birleştirme Kararının kapsamlı bir eleştirisi için bkz. Domaniç, TTK. Şerhi IV, 403-404.

¹³² 12. HD. 25.02.2000, 2000/644 E., 2000/3079 K., YKD. 2000, C.26, S.6, s.897.

¹³³ Yıldız, 344.

bağlanmıştır. Zira TTK'nun 661/3'üncü fıkrasında subjektif süre belirtilmiş olmakla birlikte objektif süre gösterilmemiştir. Diğer bir ifade ile bu konuda bir kanun boşluğu bulunduğu açıktır. Öyleyse bu boşluğun TTK'nun 1'inci maddesi yollaması ile BK'nun 125'inci maddesi hükmünce doldurulması gereklidir¹³⁴.

Yukarıda saydığımız nedenlerden dolayı poliçe bedelini ödeyen ya da dava yolu ile kendisinden istenen cirantalar altı aylık süreye uymak şartı ile İİK'nun 167'nci madde imkanlarından yararlanarak kendinden önceki cirantalar ya da keşideci ve bunların avalistlerini takip etme imkanına sahip bulunmaktadır. Vadeden itibaren üç yıllık sürenin geçmemiş olması şartı ile kabul etmiş olan muhatabı da aynı esaslar çerçevesinde takip edebilir. Üç yıllık sürenin geçmiş olması hakkın sadece kabul etmiş olan muhataba karşı zamanaşımına uğradığını gösterir. Bu durumda dahi hamilin hakları ödeyen müracaat borçlularına geçtiği için sebepsiz iktisap davası açarak haklarını kabul etmiş muhataptan dahi isteme yetkileri vardır (TTK. 644).

TTK'nun 661/3'üncü fıkrasındaki durum için objektif bir süre öngörülmediği sürece, kanun metnini başka şekilde yorumlamak mümkün değildir. Diğer bir ifade ile ödeyen ciranta tarafından kendilerine müracaat edilen cirantalar ile keşideci üç yıllık sürenin geçildiğini ileri sürerek zamanaşımı definde bulunamayacaklardır¹³⁵.

Bu nedenle anılan çerçevedeki bir taleple karşı karşıya kalan keşideci ya da on yıllık sürenin geçirilmesinde son hamil, ödediği poliçe bedelini kabul etmiş muhataptan veya keşideciden kambiyo senetlerinde geçerli olan sebepsiz zenginleşmeye engel olan kurallar çerçevesinde ve bu davanın tabii bulunduğu zamanaşımı süresi içerisinde talep edebileceklerdir¹³⁶ (TTK. m. 644).

---

¹³⁴ Yıldız, 344.

¹³⁵ Aynı sonucun TTK'nun 726'ncı maddesinde çek için öngörülen zamanaşımı süreleri içinde dikkate alınması şarttır. Zira çek hamilinin, cirantalarla keşideci ve diğer çek borçlularına karşı haiz olduğu müracaat hakları ibraz müddetinin bitiminden itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğramaktadır. Çek borçlularından birinin diğerine karşı haiz olduğu müracaat hakları çekin ödendiği ya da dava yolu ile istendiği tarihten itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğramaktadır. Bu sebeple poliçede dile getirilen ciranta çokluğu çekte de sorun doğuracaktır. Burada poliçede varılan sonuca ulaşılabilecektir. Öyleyse TTK'nun 726/2'nci fıkrasının son hükmü de TTK'nun 661/3'üncü fıkrası gibi yorumlanmalı ve altı aylık subjektif süre, BK. 125'inci maddesindeki on yıllık objektif süre ile sınırlandırılmalıdır. Yıldız, 345.

¹³⁶ Yıldız, 345.

B - Bonoda Zamanaşımı Süreleri

Bono veya emre muharrer senet de poliçe gibi bir kambiyo senedir. Ancak burada poliçedeki gibi bir havale münasebeti yoktur. Hukuki mahiyeti itibariyle mücerret bir borç ikrarıdır. Sadece ikili bir münasebet mevcut olup bu, bir ödeme emri vaadidir¹³⁷. Ancak ikili bir ilişki bulunduğu için muhatap bulunmaz. Fakat TTK'nun 691/1'inci fıkrası, 'bir bonoyu tanzim eden kimse tıpkı bir poliçeyi kabul eden kimse gibi mesuldür' hükmünü içermektedir. Kısaca senedi düzenleyen, esas borçlu vaziyetindedir¹³⁸.

Türk Ticaret Kanunu'nda bonolara ilişkin sadece dört madde bulunmaktadır (TTK. 688,689,690,691). Belirtilen farkların dışında, poliçelere ait hükümlerin, bonolar hakkında da uygulanacağı TTK'nun 690'ıncı maddesinde belirtilmiştir. Bu madde hükmü, poliçeler hakkındaki zamanaşımına ilişkin TTK'nun 661-663'üncü madde hükümlerinin, bonolar hakkında da uygulanacağını belirttiğine göre¹³⁹, üç yıllık, bir yıllık ve altı aylık zamanaşımı süreleri bonolarda da söz konusudur¹⁴⁰ (TTK. 690).

1 - Üç Yıllık Zamanaşımı Süresi : Poliçeyi kabul eden muhatap ile bononun keşidecisinin borçluluk durumları birbirine benzediğinden poliçelere mahsus bölümdeki kabul eden muhataba ait hükümler kıyasen, bononun keşidecisi hakkında da uygulanır¹⁴¹. TTK'nun 661'inci maddesi uyarınca her ikisi hakkındaki

¹³⁷ Kıran, K., Poliçe-Çekte Zamanaşımı, İBD. 1978, S.1-2-3, s.85.

¹³⁸ Kıran, 85.

¹³⁹ Aynı durum Tasarı'da da devam etmektedir. YTTK. Madde 1-Bononun niteliğine aykırı düşmedikçe, poliçelerin cirosuna ilişkin 681 ilâ 690, vâdeye dair 703 ilâ 707, ödeme hakkındaki 708 ilâ 712, ödememe halinde başvurma haklarına dair 713 ilâ 727 ve 729 ilâ 732, araya girme suretiyle ödemeye ilişkin 734, 738 ilâ 742, suretler hakkındaki 746 ve 747, değiştirmeye dair 748, zamanaşımına dair 749 ilâ 751, iptale dair 757 ilâ 765, tatil günleri, sürelerin hesabı, atıfet sürelerine ilişkin yasak, poliçeye dair işlemlerin yapılması gereken yer ve imza hakkındaki 752 ilâ 756 ve kanunlar ihtilâfına dair 766 ilâ 775 inci maddeler hükümleri bonolar hakkında da caridir.

¹⁴⁰ Öztan, 876.

¹⁴¹ Kıran, 85.

zamanaşımı süresi üç yıldır. Buna göre, bononun asıl borçlusu olan keşideciye karşı açılacak davalar vadeden itibaren üç yıl geçmekle, zamanaşımına uğrar¹⁴².

Aval veren kişi, kimin için taahhüt altına girmişse tıpkı onun gibi sorumlu olacağından (TTK. 614/1), bir bononun borçlusu lehine aval verenlere karşı da talep hakkı, vadenin geldiği tarihten itibaren üç yıl sonra zamanaşımına uğrar¹⁴³.

Bono üzerinde kefil ibaresi kinsa da bu, aval olarak nitelendirilir, aval veren bononun diğer borçlusu ile birlikte müteselsilen sorumlu olur¹⁴⁴. Kefalet fer'i nitelikte, aval ise asli ve bağımsız niteliktedir¹⁴⁵.

Araya girmek suretiyle yapılan ödemeler sonucu doğan talep hakları da üç yıllık zamanaşımına tabidir (TTK. 646-653-661)¹⁴⁶.

2 - Bir Yıllık Zamanaşımı Süresi : Hamilin, ciranta, lehdar (ki bononun ilk alacaklısı, ilk cirantadır) ve onlar lehine aval verenler aleyhindeki müracaat hakkı

---

¹⁴² Arman, 58; İİD. 15.06.1967, 5915/E.-6043/K., Erol, A.N., Takip Hukukunda Kambiyo Senetleri, Ankara 1975, s.155; '... Bonoda icra takibini lehdar, keşideci hakkında yapmış olup, zamanaşımının tayininde TTK'nun 661/1'inci maddesi yerine kabulle TTK'nun 661/2'nci maddesinin uygulanması uygun düşmemektedir' (12.HD. 31.101996, 13478/E.-13350/K.) Kaçak, Nazif, Kambiyo Senetlerinin Takibi ile Kambiyo Senetlerine İlişkin Borçtan Kurtulma, Menfi Tespit ve İstirdat Davaları, Ankara 2003, s.225; 'Lehdarın, keşideci hakkındaki takibi üç senelik zamanaşımına tabidir' (12.HD. 12.12.1977, 10430/E.-10462/K.) Kaçak, 243; '...Hamil ile keşideci arasında bir temel ilişkinin de bulunmaması halinde hamil keşideciden bono bedelinin ödenmesini talep edemez.' 12.HD. 01.11.1993, 666/E.-6915/K., YKD.1993, S.11., s.1103

¹⁴³ 12.HD. 26.01.1988, 1841/E.-483/K. Kaçak, 243; İİD. 30.01.1969, 1048/E.-1097/K., Erol, 156; Kıran, 85.

¹⁴⁴ Muhatap ve keşidecinin imzaları dışında poliçenin yüzüne konan her imza aval şerhi sayılır ve aval veren kimse, kimin için taahhüt altına girmişse tıpkı onun gibi mesul olur.' 12.HD. 19.01.1995, 143/E.-331/K., www.kazanci.com/külliyat/15.08.2005.

¹⁴⁵ 11.HD. 14.04.1987, 1185/E.-2184/K., www.kazanci.com/külliyat/15.08.2005.

¹⁴⁶ 'TTK'nun 690'ıncı maddesi delaletiyle 646'ıncı maddesi gereğince davacının ödemesi, araya girme sureti ile bir ödemedir. Aynı Kanunun 653'üncü maddesinde bono üzerinde kimin için ödeme yapılmış ise onun adı gösterilmek suretiyle makbuz mahiyetinde bonoya bir şerh yazılacağı, aksi takdirde ödemenin keşideci için yapılmış sayılacağı hükme bağlanmıştır. Bonoda bu yolda bir şerh ve taraflar arasında da bir uyuşmazlık bulunmadığına göre, davacının ödemesinin davalı bono borçlusu lehine vaki olduğunun kabul etmek iktiza eder. Bu suretle davacının bonodan doğan hakları davalıya karşı iktisap etmesi TTK'nun 654'üncü maddesi hükmü icabıdır. Bu itibarla bonoya dayalı zamanaşımı üç yıldır' 11.HD. 25.12.1973, 4749/E.-5190/K., YKD. 1973, S.12, s.1023; 12.HD. 15.04.1987, 1006/E.-5306/K., www.kazanci.com/külliyat/15.08.2005.

bir yıllık zamanaşımına tabidir (TTK. 661/1, 690)¹⁴⁷. Hamilin, cirantalarla diğer müracaat borçlularına karşı açacağı davalar, zamanında keşide edilen protesto tarihinden ya da masrafsız iade kaydı varsa vadenin bittiği tarihten itibaren bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar¹⁴⁸.

TTK'nun 661/2'nci maddesindeki 'Hamilin; cirantalar ile keşideciye karşı açacağı davalar...' tarzındaki düzenlemesini, 'Hamilin, cirantalarla karşı açacağı davalar' şeklinde anlamak gerekmektedir¹⁴⁹. Bu sebeple keşideciye karşı olan bir yıllık başvuru süresi, bonoda düzenleyen kabul etmiş muhatap gibi asıl borçlu olduğundan, uygulama alanı bulamayacak ve bonoyu düzenleyene karşı bir yıl yerine üç yıllık zamanaşımı süresi söz konusu olacaktır¹⁵⁰.

3 - Altı Aylık Zamanaşımı Süresi : Bono tutarını ödeyen cirantaların birbirlerine karşı, ileri sürecekleri talep ve dava hakları bedelin ödendiği ya da dava açıldığı tarihten itibaren altı aylık zamanaşımı süresine tabidir¹⁵¹ (TTK. 661/1, 690). Buna karşılık ilk ciranta olan lehdarın bonoyu düzenleyene karşı üç yıllık zamanaşımı süresi içinde dava açması gerekir¹⁵².

Aynı şekilde TTK'nun 661/3'üncü maddesinde yer alan 'Bir cirantanın başka cirantalarla keşideci aleyhine açacağı davalar...' ifadesinden keşideci tabiri çıkartılmalıdır¹⁵³.

Bono, noterce düzenlense de zamanaşımı bakımından TTK'nun 661'inci madde hükümlerine tabidir¹⁵⁴.

---

¹⁴⁷ Kıran, 85; Arman, 58; 'Takip alacaklısı, senetleri ciro suretiyle iktisap eden yetkili hamil, borçlusu ise cirantasıdır. Buna göre, hamil alacaklının, cirantayı takip hakkı protesto tarihinden itibaren 1 yıllık süreye tabidir' (12.HD. 13.04.1987, 9100/E.-5166/K.) Kaçak, 244.

¹⁴⁸ Öztan, 876; Eriş, G., Açıklamalı-İçtihatlı TTK. Kıymetli Evrak ve Taşıma, Ankara 1998, s.508; Kıran, 85.

¹⁴⁹ Öztan, 1022.

¹⁵⁰ İmregün, 117.

¹⁵¹ Kıran, 85; Arman, 58.

¹⁵² Öztan, 1022.

¹⁵³ Öztan, 1022.

¹⁵⁴ İİD. 21.12.1979, 5603/E.-5827/K., Kaçak, 251.

C - Çekte Zamanaşımı Süreleri

Çek, hukuki mahiyeti itibariyle poliçe gibi bir havaledir ancak bu havalenin çek olarak nitelendirilmesi için, aynı zamanda bir banka üzerine çekilmiş olması şarttır. Çekte zamanaşımı süreleri poliçelere (ve bonolara) nazaran yasa koyucu tarafından kısa denebilecek bir sürede tutulmuş ve diğer senetlerin aksine altı aylık tek bir süre kabul edilmiştir¹⁵⁵. Bunun nedeni çekin bir ödeme aracı olmasıdır¹⁵⁶.

Çekte zamanaşımının söz konusu olabilmesi için her şeyden önce, çek hamilinin müracaat hakkı düşmemelidir¹⁵⁷. Eğer çek hamilinin müracaat hakkı düşmüşse (mücbir sebeplere ilişkin TTK'nun 723/1'inci fıkrası hükmü saklı kalmak kaydıyla - süresinde ibraz edilmemiş ya da ibraza rağmen - yine mücbir sebeplere ilişkin TTK'nun 723/4'üncü fıkrası hükmü ile protestodan muafiyet kaydı hariç (TTK.730/1-b.10; TTK. 634), ödenmeme durumunun TTK'nun 720'nci maddesinde öngörülen yollardan biri ile tespit ettirilmemiş olması olasılığında, çekte özgü başvuru hakkı da kaybedileceğinden), çek bedelinin ödenmesi olanaksız bulunduğundan, olayda zamanaşımının ileri sürülmesi veya zamanaşımının uygulanması düşünülemez¹⁵⁸.

---

¹⁵⁵ Kendigelen, 250.

¹⁵⁶ Eriş, 266.

¹⁵⁷ Coşkun, M., Özel Hukukta Çek ve Hamilin Hakları, İstanbul 1994, s.86-87.

¹⁵⁸ Eriş, 266; Tuna, E., Ticaret Hukuku, C.III., Kıymetli Evrak, İstanbul 1987, s.342; Poroy/Tekinalp, 273; Öztan, 1360; Tekil, 216; Eriş, 330; 'İcra takibinin dayanağı belge, muhatap bankaya süresinde ibraz edilmediği için çek vasfını taşımamaktadır. Bir başka deyişle kambiyo senedi niteliği bulunmayan bu belge ile başlatılıp kesinleşen takipte, İİK'nun 71/2'nci maddesi gereğince takibin kesinleşmesinden sonraki dönemde işleyecek zamanaşımı süresi TTK'nun 726'ncı maddesine göre hesaplanmaz. Alacak kesinleştiğine göre, olayda BK'nun 125'inci maddesinin uygulanması gerekir. 11.HD. 17.11.2000, 6448/E.-17626/K., YKD. 2000, S.11, s.980; 'TTK'nun 692'nci maddesinde çekte hangi unsurların yazılı olacağı açıklanmıştır. Lehdarın yazılıp yazılmaması, ya da gerçek veya tüzel kişiliğinin bulunup bulunmaması belirtilen unsurlar dışında kaldığından takip dayanağı belge aynı kanunun 693/1'inci maddesi gereğince çek vasfını taşımaktadır. TTK'nun 697/son maddesine göre ise kimin lehine keşide edildiği gösterilmemiş olan bir çek, hamile yazılı çek hükmünde bulunmaktadır. Bu durumda itiraz nedenleri incelenerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken bono ile ilgili hükümler uygulanmak suretiyle hüküm tesisi isabetsizdir' (12.HD. 10.02.1998, 501/E.-1223/K.), Kaçak, 227.

Karşılıksız çek keşide etmenin suç olması nedeniyle açılan ceza davalarının çeklerdeki zamanaşımı sürelerine bir etkisi bulunmamaktadır¹⁵⁹.

Keşideci ile muhatap arasındaki ilişki çek hukukuna tabi olmadığı için bunlar arasındaki zamanaşımı da genel hükümlere göre tayin edilir¹⁶⁰.

1 - Hamilin, Keşideci ve Müracaat Borçlularına Karşı Açacağı Davalar

Süresi içinde muhatap bankaya ibraz edilen bir çek bankaca ödenmemesi halinde, hamil gerekli tespitleri yaptırdıktan sonra keşideci ve diğer müracaat borçlularına karşı sahip olduğu talep ve dava hakkını kullanabilir¹⁶¹.

Hamilin, keşideci, cirantalarla ve diğer çek borçlularına (aval veren gibi), karşı haiz olduğu müracaat hakları, TTK'nun 726/1'inci fıkrası uyarınca ibraz süresinin bitiminden itibaren, altı ay geçmekle zamanaşımına uğrar¹⁶².

Görüldüğü gibi hamilin müracaat hakkının zamanaşımına uğraması ibraz süresinin bitiminden itibaren işlemeye başlayan altı aylık objektif bir zamanaşımı süresine bağlanmıştır¹⁶³.

2 - Çek Bedelini Ödeyen Müracaat Borçlularının Birbirlerine Karşı Açacağı Davalar

Çek bedelini hamile ödeyen müracaat borçlularının birbirlerine karşı haiz olduğu talep ve dava hakları ise çek bedelinin ödendiği veya çekin dava yolu ile kendisine dermeyan edildiği tarihten itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğrar¹⁶⁴.

---

¹⁵⁹ ‘...BK’nun 60’ncı maddesinde düzenlenen uzamış ceza zamanaşımı süresi, Borçlar Kanunu’ndaki düzenlemelerin ancak Türk Ticaret Kanunu’nda özel hüküm bulunmayan hallerde uygulanabilmesi şart karşısında, kambiyo senetlerine uygulanamayacağı...’ 11.HD. 27.09.2004, 2003/14182/E.-2004/8884/K. (Yayınlanmamış).

¹⁶⁰ Karayalçın, Ticari Senetler, 302.

¹⁶¹ Reisoglu, 300; Arman, 58; Göle, C., Çek Hukuku, Ankara 1989, s.183.

¹⁶² Eriş, 266.

¹⁶³ Yıldız, 350.

¹⁶⁴ Arman, 58; Eriş, 267.

(TTK. 726/2). Dava açılması ifadesine müracaat borçlusunun yapacağı icra işlemleri de dahildir ve zamanaşımı süresi dava dilekçesinin veya icra takibinin müracaat borçlusuna tebliği tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır¹⁶⁵.

Çek borçlularından birinin diğerine karşı haiz olduğu müracaat hakkı, bu çek borçlusunun çeki ödediği veya dava yoluyla kendisine başvurulduğu tarihten itibaren altı ay ve her halde on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Altı aylık zamanaşımı süresi Türk Ticaret Kanunu'nda belirtilmemiş olmasına rağmen Kanunun 1'inci maddesinin yollamasıyla BK'nun 125'inci maddesindeki on yıllık genel zamanaşımı süresi içinde kullanılmalıdır. On yıllık sürenin başlangıcı olarak da çekteki ibraz sürelerinin bitim tarihi kabul edilmelidir¹⁶⁶.

Hemen belirtelim ki, TTK'nun 661/3'üncü fıkrasında yer alan poliçedeki müracaat borçlularının birbirlerine karşı açacakları davadaki zamanaşımı konusundaki boşluk, TTK'nun 726/2'nci fıkrasında daha belirgin olarak varlığını korumaktadır. Zira ciro zincirinin çok olduğu bir çekte hamilin son cirantaya onun da kendinden önceki cirantalara müracaat ettiği varsayımında müracaat haklarının, poliçede olduğu gibi üç yıllık genel bir zamanaşımı süresine tabi bulunduğu savunması da yapılamayacaktır. Öyleyse buradaki altı aylık subjektif zamanaşımı süresinin de yukarıda poliçelerde belirtilen görüş çerçevesinde, vadeden itibaren başlayan on yıllık objektif bir süre ile sınırlandırılması gerekmektedir¹⁶⁷.

Ancak bu görüş eleştirilmiştir. Zira tüm müracaat borçluları hakkında kısa zamanaşımı süresi öngörülmüş olması nedeniyle çekler açısından muhtemelen uygulamada hiç de karşılaşılmayacak böyle bir objektif zamanaşımı süresi zamanaşımının kesilmesine ilişkin hükümlerle çelişen sonuçların doğabileceğinden kabul edilemez. Zamanaşımının kesilmesiyle birlikte her defasında, kimin için kesilmişse sadece o borçlu tarafından altı aylık yeni bir zamanaşımı süresi işlemeye başlayacağından, bu süre içerisinde ileri sürülen çeke dayalı bir talep hakkının

---

¹⁶⁵ Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 853.

¹⁶⁶ Yıldız, 345.

¹⁶⁷ Yıldız, 358.

‘objektif’ adı altında bir üst zamanaşımı süresi ile sınırlandırılması mümkün değildir. Kaldı ki belirtilenin aksine çekte, on yıllık sürenin başlayacağı bir vade de yoktur¹⁶⁸.

Hamilin muhataba karşı çek tutarını ödemekle mükellef olup olmadığı meselesi tartışmalıdır¹⁶⁹. Eğer böyle bir yükümlülük mevcut olmadığı kabul edilecek olursa tabiatıyla, hamil ile muhatap arasında zamanaşımı da bahis konusu olamaz. Bu takdirde ancak, TTK’nun 645’inci maddesine göre hamilin muhataptaki provizyon üzerinde bir hakkı veya TTK’nun 644’üncü maddesine göre sebepsiz iktisap davası açmak hakkı kabul edildiği hallerde bu talep hakları için zamanaşımı söz konusu olabilir. Keşideci ile muhatap arasındaki çek anlaşmasını üçüncü şahıs (hamil) lehine bir akit olarak tanımladığımız için, üçüncü şahsın yani hamilin talep hakkı genel hükümlere göre zamanaşımına uğramalıdır¹⁷⁰.

Çek hamilinin talep ve dava hakkını zamanaşımına uğratması ya da müracaat hakkını kullanabilmesi için yapılması gereken işlemleri yapmaması durumunda TTK’nun 644’üncü maddesinde düzenlenen sebepsiz iktisap davası açması mümkündür. Çünkü TTK’nun 730/14’üncü maddesi, açıkça TTK’nun 644’üncü maddesine yollamada bulunmuştur. Bu davanın sadece keşideciye karşı açılması mümkündür¹⁷¹.

TTK’nun 726’ncı maddesinde düzenlenmiş bulunan zamanaşımı kesilme sebepleri, yakın zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisi gündeminde yer alması beklenen Yeni Türk Ticaret Kanunu Yasa Tasarısında (YTTK.) karşılığını 814’üncü maddesinde bulmuş olmakla, zamanaşımı süreleri konusunda kelime sadeleştirmeleri dışında esaslı hiçbir değişiklik getirmediği görülmektedir¹⁷². Maddenin Tasarıdaki yeni hali şöyledir;

---

¹⁶⁸ Kendigelen, 251.

¹⁶⁹ Fransız Çek Kanunu’na göre, hamilin muhataba karşı talep hakkı ibraz süresinin geçmesi tarihinden itibaren üç yılda zamanaşımına uğrar (m. 52 f.3-1398 ilavesi). Böyle açık bir hüküm Alman (m.52), İsviçre (m. 1134) ve Türk (m.726) Kanunlarında yer almamıştır. Karayalçın, Ticari Senetler, 303.

¹⁷⁰ Karayalçın, Ticari Senetler, 303.

¹⁷¹ Konuyla ilgili ayrıntı için bkz. aşa. ‘Sebepsiz Zenginleşme Hükümlerine Göre’ başlığı.

¹⁷² www.adalet.gov.tr/mevzuat/TTK. Yasa Tasarısı/10.10.2005.

2-Çek borçlularından birinin diğerine karşı haiz olduğu başvurma hakları, bu çek borçlusunun çeki

Madde 814:1-Hâmilin, cirantalarla düzenleyene ve diğer çek borçlularına karşı haiz olduğu başvurma hakları, ibraz süresinin bitiminden itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğrar.

2- Çek borçlularından birinin diğerine karşı haiz olduğu başvurma hakları, bu çek borçlusunun çeki ödediği veya çekin dava yolu ile kendisine karşı ileri sürüldüğü tarihten itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğrar.

D - Zamanaşımına Tabi Olmayan Kambiyo Alacağı

Bir alacağın zamanaşımına uğramasından söz edilebilmesi için, her şeyden evvel bu alacağın zamanaşımına uğrayabilecek nitelikte bir alacak olması gerekir¹⁷³ Esas itibariyle bütün alacaklar zamanaşımına tabidir. Ancak, istisnaen bazı sebepler bir alacağı zamanaşımına tabi olmaktan çıkarır.

Yukarıda ayrıntılarını yazdığımız üzere, kambiyo senetleri de genellikle altı aylık, bir ve üç yıllık zamanaşımı sürelerine tabi ise de, diğer muhtelif alacaklar gibi bu alacaklar da, bazı istisnai hallerde zamanaşımına uğramamaktadır¹⁷⁴. Zira bu haller, Türk Ticaret Kanunu'nun da ayrıca düzenlenmemiş olduğundan, aynı Kanunun 1'inci maddesinin yollaması ile genel hükümlerden çıkarılmaktadır¹⁷⁵.

1 - Gayrimenkul ve Menkul Rehini İle

Doktrinde, bir gayrimenkul rehiniyle temin edilen kambiyo senedi alacağının zamanaşımına uğramayacağı ileri sürülmüştür¹⁷⁶ (4721 s.TMK 856; 743 s.MK. 779).

ödediği veya çekin dava yolu ile kendisine karşı ileri sürüldüğü tarihten itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğrar.

¹⁷³ Öztan, 897.

¹⁷⁴ Domaniç'e göre, 'Esas ve doğuş itibariyle bir borç, hangi zamanaşımına tabi olursa olsun, bir anlaşmazlığa konu teşkil ederek ilama bağlanmış veya taraflar arasında müstakil bir senette ikrar ve izhar edilmişse on senelik zamanaşımına tabi olur (BK. 135/2)', Domaniç, TTK. Şerhi IV, 403; Ancak bu fikre karşı aksi istikamette bir gerekçe ile Yargıtay, 23.02.1944 tarih 10/E.-15/K. sayılı Tevhidi İçtihat Kararı ile meseleyi halletmiş bulunmaktadır. Bu kararın ayrıntılı bir eleştirisi için bkz. Domaniç, TTK. Şerhi IV, s.404 vd.

¹⁷⁵ Şimşek, 138.

¹⁷⁶ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 406-407; Öztan, 897; 'Alacaklının, borçlu hakkında icra takibinde bulunması zamanaşımını keser. Gayrimenkul rehini ile karşılanmış alacaklar zamanaşımına uğramaz. Defter tutma muamelesinin devamı süresince terekenin borçluları hakkında icra takibi

Bu görüşe nazaran bir kambiyo senedi alacağı gayrimenkul rehiniyle temin edilmişse, hamilin alacağının zamanaşımına uğraması durumu ortaya çıkmayacaktır¹⁷⁷.

Kambiyo senedi alacağının menkul rehiniyle temin edilmesi ise, zamanaşımının işlemlerine engel olmamaktadır (BK. 138)¹⁷⁸. Ancak, kambiyo senedinin menkul rehini ile temin edilmiş olmasının şu önemli rolü vardır; Menkul veya gayrimenkul rehini ile temin edilmemiş kambiyo senetlerinin zamanaşımına uğramaları ve borçlunun bu def'i kullanması halinde, alacağın tahsili imkanı sona erdiği halde, menkul rehini ile temin edilen kambiyo senetlerinin zamanaşımına uğramış olmaları, alacağın karşılık menkullerden tahsiline engel değildir (BK. 138/2)¹⁷⁹.

Alacak zamanaşımına uğrasa bile, alacaklı, fer'i borç durumunda olan rehinden yararlanmak hakkına sahip kalmaktadır¹⁸⁰ (BK. 138). Rehin edilen taşınır mal, senet bedelini karşılamıyorsa, tahsil edilemeyen miktar yine senedin tabi olduğu zamanaşımı süresinin geçmesinden sonra istenemeyecektir¹⁸¹. Sözgelimi, alacaklının 1000 YTL'lik alacağı zamanaşımına uğramıştır. Buna karşın, alacaklı kendisine rehin olarak bırakılan bilgisayarı paraya çevirterek alacağını tahsil edebilir. Ancak, rehinin paraya çevrilmesi yöntemi ile yapılan takip sonucu, diyelim 1000 YTL'lik alacağına karşılık 600 YTL elde edilmiş ise kalan alacak kesimi olan 400 YTL için borçlunun diğer mallarına yönelemez¹⁸².

Menkul ve gayrimenkul rehinlerinin farkına gelince; Gayrimenkul rehini ile temin edilen alacak, gayrimenkulun karşılayamadığı bakiye miktar bakımından da

---

yapılamayacağı gibi, zamanaşımı da işlemez.' 11.HD.22.01.1985, 5833/E.-32/K., www.kazanci.com/kulliyat/15.10.2005.

¹⁷⁷ Aksi yönde, 'Medeni yasanın 779'uncu maddesi hükmü kambiyo senetlerine özgü kovuşturmalarda uygulanamaz.' 12.HD. 13.09.1976, 6964/E.-8957/K., Kaçak, 224.

¹⁷⁸ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 406-407; Öztan, 897.

¹⁷⁹ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 407.

¹⁸⁰ Kalpsüz, T., Kıymetli Evrak Kambiyo Senetleri Ders Notları (Teksir), Ankara 1975, s.131; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 322.

¹⁸¹ Şimşek, 138.

¹⁸² İpekçi, Nazım, TTK. Şerhi, Kıymetli Evrak-Taşıma, C.III, Ankara 2003, s.2565.

zamanaşımına uğramadığı ve borçlunun şahsi mamelekenden tahsil edilebilir olduğu halde, menkul rehini ile temin edilen alacaktan, sadece menkulle karşılanabilen miktar zamanaşımına uğramamakta, borçlunun diğer şahsi mamelekenden ödenmesi gereken kısım zamanaşımına tabi bulunmaktadır¹⁸³.

2 - Aciz Vesikası

Tıpkı gayrimenkul rehiniyle temin edilen alacaklar gibi, aciz vesikasına bağlanan alacaklar da bizzat borçluya karşı zamanaşımına uğramaz¹⁸⁴ (İİK. 143/6). Maddeden anlaşıldığına göre bir alacağın, bu arada bir kambiyo alacağının zamanaşımına tabi olmaması için bizzat bu alacak sahibinin borçluyu takiple alacağını kısmen veya tamamen tahsil edememiş ve bu durumun İİK. 105 ve 143'deki belgelerden biri ile tespit edilmiş olması gerekir¹⁸⁵. Başka bir ifade ile, bir alacaklı, diğer herhangi bir alacaklının borçluyu takip ederek aleyhinde aciz vesikası almış olmasından yararlanarak alacağının zamanaşımına tabi olmadığını iddia edemez kendisinin de aciz vesikası alması lazımdır¹⁸⁶.

İİK'nun 143/6'ncı maddesi 17.07.2003 tarih ve 4949 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle¹⁸⁷, aciz vesikasına bağlanan alacak için yirmi yıllık bir zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Bu durumda kambiyo senedinde yer alan alacak hakkı yirmi yıllık bir süre bakımından zamanaşımına uğramadığından, sebepsiz zenginleşmenin

---

¹⁸³ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 407.

¹⁸⁴ Öztan, 897.

¹⁸⁵ Borçlunun haczi kabil malı bulunmadığına dair yapılan tutanak dahi, güçsüzlük belgesi ile aynıdır (İİK. 104).

¹⁸⁶ İİK. 143'ün sarih hükmü bu yönde ise de, hükmün gerekçesi itibari ile, bir borçlunun acze düştüğünün herhangi bir alacaklı tarafından tespit edilmesi, bütün alacaklılar bakımından zamanaşımını durduran bir sebep ittihaz edilmelidir. Alacağı hakkında zamanaşımının cereyan etmemesini isteyen bir alacaklının, ödeme kabiliyetsizliği herhangi bir şekilde sabit olan borçluyu, neticesiz kalacağı bedihi bulunan bir takibe tabi tutması hiçbir bakımdan doğru görülemez. Böyle bir takip alacaklıyı, tahsili şüpheli yeni masraflara sokmaktan ve mesaisini boşa sarf ettirmekten başka bir fayda temin etmez. Halbuki, kanun vazısını, aciz vesikasına bağlı alacakların zamanaşımına uğramaması kaidelerini kabule sevk eden sebep, alacaklıyı ödeme kabiliyetsizliği sabit bir borçlu aleyhine, büyük bir ihtimalle fuzuli ve neticesiz kalacak yeni takiplere girişmek külfetinden kurtarmaktır. Binaenaleyh maddenin, bu maksadı temin edecek şekilde tadili iktiza eder. Domaniç, TTK. Şerhi IV, s.407, dpn. 5.

¹⁸⁷ İİK'nun 143/6'ncı madde metninin yeni hali aynen şöyledir; 'Bu borç, borçluya karşı, aciz vesikasının düzenlenmesinden itibaren yirmi yıl geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Borçlunun mirasçıları, mirasın açılmasından itibaren bir sene içinde alacaklı hakkını aramamışsa, borcun zamanaşımına uğradığını ileri sürebilirler', Öztan, 897.

şartlarının oluşması ve sebepsiz zenginleşme davasının açılması da söz konusu olmayacaktır. Bu yirmi yıllık sürenin dolmasından itibaren – diğer şartlarda gerçekleşmişse - sebepsiz zenginleşme davasının zamanaşımı süresi başlayacaktır¹⁸⁸.

Aciz vesikasına bağlı alacak, sadece borçluya karşı zamanaşımına uğramaz. Borçlunun ölümü ile, borç mirasçılara intikal etmişse alacaklının hakkını, intikal tarihinden itibaren bir yıl içinde mirasçılardan araması lazımdır¹⁸⁹. Bu bir yıllık süre, mirasın kabulü anından itibaren işlemeğe başlar¹⁹⁰ (TMK. 605; İİK 143/VI, c.2).

Bu kuralın kabulünden kanun koyucunun amacı, aciz vesikası istihsal eden bir alacaklıyı, borçlusu aleyhine gereksiz takip ve muamelelerden korumasına karşılık, borçlunun ölümü ve mirasçılardan borca muhatap olması ve alacaklının bu yeni sorumluları, olumlu sonuç vermesi mümkün takip ve müracaata tabi tutma zorunluluğudur. Yeni borçluların ortaya çıkması ile alacağın tahsil imkansızlığı ortadan kalkmış ve alacak hakkının sürüncemede bırakılmaması, asgari bir zamanaşımı süresi içinde takip edilmesi gereği yeniden ortaya çıkmıştır. Bu nedenle alacaklının, ölen aciz borçlunun haleflerini takip ederek alacağı tahsil veya bunlar aleyhine de aciz vesikası istihsal etmesi gerekir. Aksi takdirde, yani İİK'nun 143'te sözü geçen bir yıl içinde alacağın mirasçılardan aranmamış olması halinde, mirası reddetmemiş bulunan mirasçılar, zamanaşımı iddiasında bulunarak bu durumdan faydalanabilirler¹⁹¹. Hamil TTK'nun 625'inci maddesinde öngörülen ve koşullar içinde vade tarihi gelmeden borçluyu takip etmiş ve aciz vesikası almış olmasına rağmen, mirasın kabul edildiği tarihten itibaren bir yıllık süre geçtiği halde, senedin vadesi henüz gelmemiş ise, kuşkusuz burada hamil lehine olan senede ait zamanaşımı süresinin uygulanması gerekir¹⁹².

---

¹⁸⁸ Durgut, 98.

¹⁸⁹ İİK'nun 143/4'üncü maddesi her ne kadar mirasın kabulünden bahsediyorsa da, mirasın kabulü otomatiktir ve ölüm halinde tahakkuk eder (TMK. 590). Şu kadar ki, aleyhine aciz vesikası verilen bir şahsın mameleki borca müstağrak addedilebileceğinden, miras kanunen reddedilmiş sayılarak (TMK. 545) sarıh bir kabule lüzum görülmebilir, Domaniç, TTK. Şerhi IV, s.408.

¹⁹⁰ 'Tereke borca batık olduğu takdirde, miras hükmen reddedilmiş sayılır.' 2.HD. 22.11.1983, 8965/E.-8919/K., www.kazanci.com/kulliyat/15.10.2005

¹⁹¹ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 408; Öztan, 897.

¹⁹² Şimşek, 138.

İİK'nun 143/4'üncü fıkrasının karşıt kavramından, alacaklının söz konusu bir yıl içinde alacağını, mücerret mirasçılardan aramış olmasının alacağı zamanaşımına tabi olmaktan kurtaracağı, bunlar aleyhine aciz vesikasına gerek olmadığı kabul edilmektedir¹⁹³. Ancak burada kanun koyucunun amacı, söz konusu edilen alacaklının mirasçılara müracaatını, ya alacağın tahsili veya mirasçıların acizinin saptanması sonucunu verebilecek ciddi bir takip olarak kabul etmek gerekir. Aksi takdirde, alacaklı mirasçılara, yasağı savma kabilinden, sadece bir ödeme emri çıkarmakla zamanaşımı hükümlerini ortadan kaldırmış olur ki kanun koyucunun amacı bu değildir¹⁹⁴. İİK'nun 143/4'üncü maddesi gereğince zamanaşımının ortadan kaldırılmasından amaç, ödeme kabiliyetsizliği sabit bir borçluyu zamanaşımını kesmek gayesi ile takip külfet ve zahmetinden kurtarmak, her iki tarafı fazladan ve sonuçsuz kalacak masraflardan korumaktır¹⁹⁵. Yeni borçlu mirasçıların ödeme kabiliyeti ise, hiç değilse karine olarak mevcuttur. Bu nedenle aksi sabit oluncaya kadar alacaklının takibe zorunlu ve alacağın da zamanaşımına tabi tutulması gereklidir¹⁹⁶.

Zamanaşımı, her icra ve muhakeme muamelesi ile kesildiğine göre (TTK. 662; BK. 136), alacaklının icradaki çeşitli takip muameleleri ile bir çok defalar kesilerek yeniden başlayan zamanaşımı süresi nihai olarak aciz vesikası elde etmesi ile kesilip durmakta ve borçlu bakımından yeniden (İİK. 143/4'e istinatla) işlemeye başlamamaktadır¹⁹⁷.

---

¹⁹³ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 408.

¹⁹⁴ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 408.

¹⁹⁵ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 408.

¹⁹⁶ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 409; 'TTK'nun 662'nci gereğince, takip talebinde bulunulmasıyla zamanaşımı kesilir. Davacıların miras bırakanının vekili, müvekkilinin ölümünden sonra takip talebinde bulunmuş ve bu istem, BK'nun 397'nci maddesi gereğince, aksi sözleşmeden ya da işin niteliğinden anlaşılmadıkça, vekaletin, müvekkilin ölümü ile sona ereceği kuralına aykırı bulunmuş ise de, mirasçıların vekalet vermeleri ile yapılan takibe izin (icazet) verdikleri anlaşılmıştır. Terekedeki hak ve borçlar, taraflar arasındaki mirasçılık ilişkisi nedeniyle ve TMK. 581'inci maddesi gereğince, taksime kadar iştirak durumunda mülkiyet olarak kalacaktır. Bu yönlerin göz önünde tutularak, istek ve savunma konusunda bir karar verilmesi gerekir.' 11.HD. 24.02.1975, 1974/4888/E.-1975/1242, www.kazanci.com/kulliyat/15.10.2005.

¹⁹⁷ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 409.

Aciz vesikası ile borçlu bakımından ortadan kaldırılmış olan zamanaşımı, takibe uğramamış mirasçılar bakımından mirasın kabulünden (intikalinden) itibaren bir yılın geçmesi ile, geçmişe etkili olarak yeniden ihdas ve ihya edilmiş sayılır¹⁹⁸.

Borçlunun aczi ile ortadan kalkmış olan zamanaşımı, bizzat borçlu bakımından ve borçlu lehine de avdet edebilir. Gerçekten yeni mal iktisapları ile aczi sona eren ve bu durumu, mal beyanı yükümlülüğünü (İİK. 74-77) yerine getirmekle zahir olan borçlunun normal yollarla takibine bir engel kalmadığından, alacaklının normal zamanaşımı süreleri içinde alacağını araması zorunluluğu yeniden ortaya çıkar¹⁹⁹. İş bu duruma gelmiş olan alacaklı, daima takip ve borçlunun yaptığı hukuksal tasarruflar hakkında iptal davası açabilmektedir (İİK. 143/2, 277)²⁰⁰.

Buna karşılık, İİK'nun 152'nci maddesinde anılan rehinin yetmemesi vesikası zamanaşımın ortadan kaldırmaz. Alacağı rehinle temin edilen alacaklı, alacağını tahsil sadedinde, önce merhun mala müracaat etmek zorunda olup, ancak bu malın alacağı tam karşılayamaması halinde borçlunun diğer malvarlığına müracaat imkan ve yetkisini iktisap edebildiğinden (İİK. 45), mücerret rehinin yetmemesi vesikası borçlunun aczini ispat etmediği gibi, alacaklıya borçluyu takip külfetini tahmil ve zamanaşımını bertaraf da etmez²⁰¹.

Zamanaşımının ortadan kaldırılması için alacaklının elindeki rehinin yetmemesi vesikasına dayanarak borçluyu ayrıca takip ve aleyhinde aciz vesikası elde etmesi gereklidir²⁰².

---

¹⁹⁸ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 409.

¹⁹⁹ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 409.

²⁰⁰ Şimşek, 138.

²⁰¹ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 409.

²⁰² ...İcra dosyasında yer alan haciz tutanakları İİK'nun 105'inci maddesinde öngörülen geçici aciz vesikası niteliğinde bulunmayıp, İcra Müdürü'nün düzenlediği "Borç ödemedi -geçici- aciz belgesi" başlıklı belge de İcra ve İflas Kanunu Yönetmeliğinin icra müdürüne düzenleme yetkisi verdiği belgeler arasında sayılmadığından yok hükmündedir, davanın dava şartı yokluğu nedeniyle reddi gerekir.' HGK. 12.05.2004, 276/276/K., www.kazanci.com/kulliyat/15.08.2005.

3 - İflasın Açılması

Borçlu bakımından zamanaşımını, İİK'nun 251'inci maddesinde düzenlenen ve iflas idaresi tarafından bakiye alacağı için alacaklıya verilen belgede de ortadan kaldırır²⁰³. Masaya kaydettirilerek kısmen karşılanan alacakların aciz vesikasına bağlanan bakiyesi için de durum aynı olup, burada da borçluya karşı zamanaşımı işlememektedir²⁰⁴ (İİK. 251).

Poliçeye dayanılarak açılan davalarda ister davacı, ister davalı durumunda olsun borçlu iflas etmişse, davanın görülmesi ikinci alacaklılar toplantısının yapılmasından on gün geçinceye kadar durdurulur²⁰⁵. İİK'nun 194/2'nci fıkrası hükmüne göre; 'Dava durduğu müddetçe zamanaşımı ve hakkı düşüren müddetler işlemez'. Ancak alacaklının bu madde hükmünden faydalanabilmesi için alacak iddiasının, masa idaresince kabul edilmiş olması gerekir²⁰⁶. Masa idaresinin senet alacaklısının masaya kaydedilen alacağını reddetmesi halinde alacaklı ret kararına karşı iflasa hükmeden mahkemede masa aleyhine dava açmak zorundadır (İİK. 230).

4 - Konkordato İsteği

Kanunumuzda bir açıklık olmamakla birlikte doktrinde zamanaşımını engelleyen bir durum olarak, konkordatonun sona ermesine ve belirlenen taksitlerin tahsiline kadar devam edeceği belirtilmiştir²⁰⁷. Konkordato halinde alacaklıların tek başlarına takip yetkileri yoktur. Her ne kadar konkordato mühleti içinde borçlu aleyhine dava açılabilirse de, dava açılmamış gibi zamanaşımı işlemez²⁰⁸. Konkordato süresi içinde borçluya karşı takip yasağı bulunması etkisiyle, zamanaşımı ve hak düşürücü öneller işlemez²⁰⁹ (İİK. 289/1). Bu kısıtlama,

---

²⁰³ Öztan, 897.

²⁰⁴ Domaniç, TTK. Şerhi IV,419.

²⁰⁵ Şimşek, 139.

²⁰⁶ Kıran, 81; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 248.

²⁰⁷ Şimşek, 139.

²⁰⁸ Kıran, 81; yalnız, mühlet içinde borçlu aleyhine iflas davası açılmaz ve daha önce açılmış iflas davasına devam edilemez. Kuru, 431.

²⁰⁹ İpekçi, 2567; 'Konkordato mühleti içinde, rehinli alacaklar müstesna olmak üzere borçlu aleyhine hiçbir takip yapılamaz, evvelce yapılmış olan takipler durur'. HGK. 16.02.2000, 12/E.-94/K. (Yayınlanmamış).

konkordato öneli ile sınırlıdır (İİK. 287/6)²¹⁰. Bu nedenle zamanaşımı süresini hesaplarken takip yasağı süresini yasanın tayin ettiği süreye ilave etmek gerekir²¹¹.

Yukarıda da belirtildiği üzere, senet bedeli bir rehinle güvenceye bağlanmışsa bu kuralın uygulanma olanağı yoktur²¹² (İİK. 289).

5 - Daha Uzun Zamanaşımı Süresinin Uygulanması Gereken Haller

Kambiyo senetlerinin özelliklerini belirtirken bunların hak doğrucu olmayıp, hakkı yansıtıcı (ihzari) olduğunu, senedin teslimi şeklinde ortaya çıkan fiili durum itibariyle iradelerin uyumu sonucu olarak temeldeki hakkın yeni bir görünüm aldığını belirtmiştik. Taraflar arasında kambiyo ilişkisi olmadan asıl borç ilişkisi mevcut olabilir²¹³. Gerçekten poliçenin temelinde keşideci ile muhatap ve lehdar arasında, bonoda birinci cirantanın ikinci ciranta ile, çeki tanzim edenin lehdarla aralarında temelde hukuki ilişkiler mevcuttur²¹⁴.

Nezinde keşidecinin provizyonu olmadığı halde hamile tediyede bulunan muhatap, keşideciye poliçeye dayanarak müracaat edemez. Çünkü provizyon münasebeti ticari senetler hukukunu doğrudan ilgilendirmez²¹⁵. Örneğin keşideci ile muhatap arasındaki ilişki bir satış akdine, istisna akdine, kredi açma sözleşmesine... dayanabilir. Senet tutarını ödeyen muhatap keşideciye kredi açmış ise vekalet veya vekaleti olmadan başkası hesabına tasarruf hükümlerine dayanarak keşideciden ödediği tutarın tediyesini beş yıllık zamanaşımı (BK. 126/4) müddeti içinde talep edebilir²¹⁶.

---

²¹⁰ Ne var ki bu tasarımlama, İİK'nun 300/2'nci fıkrası hüküm ile açıkça çelişiktir. Çünkü 300/2'nci fıkrası önele ilişkin sonuçların kararın kesinleşerek, ilamına değin süreceğini betimler. Bu maddeler arasındaki çelişki, 3494 sayılı yasayla yapılan değişikliklerle doğmuştur. İpekçi, 2467.

²¹¹ Başbuğoğlu, 894.

²¹² Şimşek, 139.

²¹³ Karayalçın, Ticari Senetler, 260.

²¹⁴ Öztan, 905.

²¹⁵ Karayalçın, Ticari Senetler, 260.

²¹⁶ Karayalçın, Ticari Senetler, 260.

Kambiyo senedinin diğ er ilgilileri arasında ise esas itibari ile hem kambiyo senedi ilişkisi, hem de asıl borç ilişkisi mevcuttur. Örneğ in, aval veren ve tediye eden şahıs, lehine aval verdiğ i poliçe borçlusunu aleyhine asıl borç ilişkisine (kefalet, vekaleti olmaksızın başkası hesabına tasarruf...) dayanarak dava açabilir²¹⁷. Bu dava da zamanaşımı bakımından genel hükümlere tabidir. Aynı gerekçe ile ödeyen şahsın kendi cirantasına veya lehdarın keşideciye veya araya girme suretiyle kabul edenin muhataba müracaat hakkının asıl borç ilişkisine dayanılarak açılacak dava da genel zamanaşımı hükümlerine tabidir²¹⁸. Tahsil cirosunda vekil-hamil ile asıl hamil arasındaki dava hakkı da genel zamanaşımına tabidir.

Bu hukuki ilişkilerin her biri ayrı zamanaşımı süresine tabidir. İşte hamilin, elindeki senedin zamanaşımına uğradığ ını görerek, bu hukuki ilişkilerden birine dayanmak suretiyle borçlusunu hakkında yapacağı takip ve açacağı davada buna ilişkin zamanaşımının uygulanması kadar doğal bir sonuç olamaz²¹⁹.

BK'nun 114'üncü maddesi gereğince 'Mevcut bir borç için kambiyo taahhüdünde bulunmak tecdidi tazammum' etmeyeceğ ine göre, senedi doğuran asıl borç ilişkisi devam ediyor demektir²²⁰.

Yani herhangi bir borçlu, bir borcun ifası için, emre muharrer bir senet tanzim etmiş ise, senetten doğan mükellefiyet yeni bir borç olup eski borcun tecdidi değildir. Birinin yokluğ u, diğ erinin varlığına etkili değildir. Bununla beraber, eski münasebetten doğan alacak ile senetten doğan alacak, iktisaden ve hukuken birbiri ile sıkı surette münasebettedir. Borçluyu, poliçeyi kabule, bonoyu ve çeki imzaya sevk eden sebep evvelce mevcut olan iktisadi münasebettir. Çünkü borçlu kambiyo taahhüdü ile boşu boşuna, alacaklının hatırı için yükümlülük altına girmiş değildir²²¹.

---

²¹⁷ Karayalçın, Ticari Senetler, 260; Uyar, Talih, Müruruzamana Uğ rayan Kambiyo Senetlerinin Akıbeti, İBD. 1971, S.1-2., s.15.

²¹⁸ Karayalçın, Ticari Senetler, 261; Uyar, Müruruzamana Uğ rayan Kambiyo Senetlerinin Akıbeti, 15.

²¹⁹ Kendigelen, 260; Karayalçın, Ticari Senetler, 239; Şimşek, 139; Öztan, 902; Çek açısından, Coşkun, 96; Tekil, 213.

²²⁰ Şimşek, 139; Karayalçın, Ticari Senetler, 118; Kendigelen, 260; Poroy, 89.

²²¹ Uyar, Müruruzamana Uğ rayan Kambiyo Senetlerinin Akıbeti, 15.

²²². Bu itibarla senedin kaybedilmesi, müracaat hakkının düşmesi hallerinde olduğu gibi, zamanaşımına uğrayan senet hamili de, kendisi ile akit yapmış olan senet borçlusu hakkında asıl borç ilişkisine dayanarak genel hükümler dairesinde dava²²³ ve takip hakkının varlığını kabul etmek gerekir²²⁴. Burada ‘hakların telahuku’ bahis konusudur²²⁵.

Netice olarak hamil, zamanaşımına uğramış kambiyo senedine borçlunun zamanaşımını def’ini ileri sürmesi halinde, ne kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla²²⁶ ne de genel haciz yoluyla alacağını tahsil edemez. Ancak aradaki asıl hukuki ilişkiyi ileri sürerek – umumi hükümlere göre ispat edebildiği - açacağı ‘alacak davasıyla’²²⁷ tahsil edebilir. Hamil eğer ‘lehdar’ durumunda ise keşideciyi,

---

²²² Bononun kural olarak temel bir alacağa dayanılarak düzenlenmiş olmasına rağmen bu durumun tek istisnası ‘Hatır Bonosu’dur. Hatır bonosu, iki gayeden birinin temini için tanzim edilebilir: a)Taraflardan birinin itibarını sağlamak (Bu bono tanzim edilirken tedavül gayesi yoktur), b)Taraflardan birinin nakit kredi temini için düzenlenir (Bu bono tanzim edilirken tedavül gayesi vardır). Hangi amaçla düzenlenmiş olursa olsun, hatır bonoları mutlak anlamda bedelsizdir. Yani senedin temel alacağı mevcut değildir, hiç doğmamıştır ve doğması ihtimali de yoktur. Mutluay, M.Kamil, Zamanaşımına Uğramış Bononun Takip ve Maddi Hukuktaki Yeri, Yargıtay Dergisi 1980, C.VI., s.564.

²²³ ‘Esas ilişkiye dayanarak davalıdan alacaklı olduğu miktar için ilamsız icra takibi yapılmış ve belge olarak da çek ibraz edilmiştir. Davada salt çekle ilgili bir takip bulunmayıp esas borç ilişkisine dayalı bir icra takibi vardır. Bu durumda mahkemece, bu ilişki yönünden davacı iddiası incelenmeli, varsa davalının karşı delilleri sorulmalı ve sonucuna göre karar verilmelidir’ 13.HD. 20.01.1997, 98/E.-165/K., YKD. 1997, s.1251-1252.

²²⁴ Yargıtay uygulamaları da bu yöndedir. ‘BK’nun 114’üncü maddesine göre, mevcut bir borç için bono verilmesi yenilemeyi gerektirmeyeceğinden, asıl hukuki ilişkiye dayandırılan davada zamanaşımı, bonoya göre hesap edilmez’ (11.HD. 12.02.1971, 4275/E.-956/K.), Şimşek, 139.

²²⁵ Karayalçın, Ticari Senetler, 47;‘...Ticari senetlerde keşideci ile lehtar arasında ticari belge ilişkisinden evvel kural olarak bir adi hukuk, alacak-borç ilişkisi de vardır. Asıl borç ilişkisinin kurulmasından sonra veya bu ilişki kurulurken bir ticari belge düzenlenmiş olması, mevcut bu iki tür ilişkiden birine dayanılarak dava açılmasını engellemez. Her iki ilişki bir arada varlıklarını sürdürdükleri hallerde alacaklı, telahuk eden haklarından herhangi birini ileri sürmeye yetkilidir. Öte yandan ticari belgenin TTK’nun 661’inci maddesinde öngörülen zamanaşımına uğramış olması halinde de, yine adi borç ilişkisine dayanılarak dava açılmasını engelleyen bir yasa kuralı da yoktur. Hal böyle olunca artık bu davada, ileri sürülüşe göre TTK’nun 661’inci maddesindeki zamanaşımına değil, davanın dayandığı hukuki sebep yani aradaki ilişki gözetilerek belirlenecek zamanaşımının uygulanması gerekir. HGK. 22.02.1984, 1981/11/E.-1984/41/K., www.kazanci.com/kulliyat/15.08.2005.

²²⁶ Bu durumdaki bir senet için yapılan takipte kambiyo senetlerine ilişkin kuralların izlenmemiş olması, uygulanacak zamanaşımı sürelerinin değişmesine yol açmaz, Bozgeyik, Hayri, Poliçede Müracaat Hakkı, Ankara 2004, s.176; ‘Senet bono niteliğindedir. Hakkında genel haciz yolu ile takip yapılması, senedin niteliğini değiştirmez’ (12.HD. 21.01.1993, 15619/E.-865/K.), Uyar, Talih, Gerekçeli İçtihatlı İcra ve İflas Kanunu Şerhi (C.I-II-III-IV), C. IV, İzmir 1975, s.5097.

²²⁷ Alacak davası bir eda davasıdır. Alacak davasında, davacı (alacaklı), davalının (borçlunun) bir şey vermeye veya bir şey yapmaya mahkum edilmesini genel mahkemeden talep etmektedir. Alacaklı, bononun dayandığı temel alacak muaccel davasında, davacı lehine hüküm verilmesinde, alacağının tespiti ve tespit edilen bu alacağın davacıya (alacaklıya) verilmesini belirten bir emir içerir. Buna

tedavül etmiş senetlerde, kendi cirantasını hasım göstermesi ve alacağının varlığını ispat etmesi gerekir²²⁸.

İcra kefilî hakkındaki takip, kambiyo senedinden ayrı bir taahhüdü içerdiğinden kambiyo senetlerine ait zamanaşımı kuralları uygulanamayacağından bu borçlu yönünden de 10 yıllık zamanaşımı uygulanmalıdır²²⁹.

Böyle bir davada görevli mahkeme, temel alacağın bedeline göre tespit edilecektir (HUMK. 8)²³⁰.

6 - İlama Bağlanmış Senet Alacakları

Esas ve doğuş itibariyle bir borç, hangi zamanaşımına tabi olursa olsun, bir anlaşmazlığa konu teşkil ederek ilama bağlanmış veya taraflar arasında müstakil bir senette ikrar ve izhar edilmişse on senelik zamanaşımına tabi olur. Zira kesin hükme bağlanan kambiyo senetlerine dayanan alacakların BK'nun 135/2'nci fıkrasına uygun olarak on senelik zamanaşımına tabi tutulması lazım geldiği TTK'nun 1'inci ve İİK'nun 39'uncu maddeleri hükümleriyle desteklenmektedir²³¹. 'Noter senedine müstenit takip, senedin mahiyetine göre Borçlar veya Ticaret Kanunlarında muayyen olan zamanaşımına tabidir' diyen İİK'nun 39/2'nci fıkrası hükmü de, sadece noter onaylı veya re'sen düzenlenen ticari senetleri, bu arada kambiyo senetlerini Türk Ticaret Kanunu'nunda yazılı özel zamanaşımı sürelerine tabi tutmuş, bunların ilama bağlanması halini TTK'nun 1'inci maddesine uygun olarak BK'nun 135/2'nci fıkrası hükmüne bırakmış, yani on senelik zamanaşımına tabi tutmuştur²³².

Diğer taraftan beş senelik (BK. 126), bir senelik (BK. 60, 66) özel zamanaşımı sürelerine tabi hakların ilama bağlanmaları sonucunda, bu özel zamanaşımı sürelerinden çıkıp, genellikle ilama bağlı hakların tabi tutulduğu on

---

karşılık alacaklının, davasının esastan reddedilmesi halinde iddia edilen hak veya hukuki menfaatin mevcut olmadığı tespit edilmiş olur. Kuru, HUMK. I-II-III-IV, C.I, 414.

²²⁸ Şimşek, 118; Uyar, Müruruzamana Uğrayan Kambiyo Senetlerinin Akıbeti, 19.

²²⁹ 12.HD. 26.01.2004,2003/24017/E.-2004/1374/K., YKD. 2004, S.1, s.23.

²³⁰ Mutluay, 565.

²³¹ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 406.

²³² Domaniç, TTK. Şerhi IV, 404.

senelik zamanaşımına bağlanmaları keyfiyetiyle birlikte; ilama bağlanmış borçlar gibi bir senette ikrar edilmiş borçlar, aslında özel ve farklı zamanaşımı sürelerine tabi olsalar dahi, senette ifade edilmekle on senelik zamanaşımına tabi olurlar²³³ (BK. 145/2). Örneğin bir kira veya haksız fiil borcunun, bu ilişkileri düzenleyen hukuki muamele ve hadiselerden ayrı olarak bir senette ikrar edilmesi halinde, zamanaşımı, kiralara özgü beş yıllık (BK. 126), haksız fiile ilişkin bir yıllık (BK. 60) sürelere tabi olmaktan çıkarak, on senelik sürelere tabi olur²³⁴.

İlgili kimselerin anlaşması ile bir kambiyo senedi alacağının, adi bir senede bağlanması veya kambiyo senedi niyetiyle düzenlenen bir senedin, bazı şekil şartlarına uyulmamış olması sebebiyle kambiyo senedi kimliğini kazanamayarak adi havale veya adi bir temlikname vasfını alması hallerinde de, BK'nun 135/2'nci fıkrasının tatbikiyle on senelik zamanaşımına tabi olması normaldir²³⁵.

Ancak Yargıtay ticari işlemlerde kişisel değerler, güven ve işlerliğin etkili olduğundan, bunlar için ayrık ve özel hükümler getirilmiş olup, kambiyo senetleri açısından kabul edilen kısa zamanaşımı sürelerinin de bu özelliği taşıdığı gerekçesi ile bu görüşü reddetmiş, 23.02.1944 tarih 10/E.-15/K. sayılı Tevhidi İçtihat Kararı ile meseleyi aksi istikamette halletmiştir²³⁶. Yargıtay olay değişik açıdan

---

²³³ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 405.

²³⁴ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 405.

²³⁵ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 406.

²³⁶ Yargıtay, bu içtihadı birleştirme kararında dayanılan mucip sebepler, ticari muamelelerin itimat, itibar ve sürat hükümler bulunduğu, poliçe ve emre muharrer senetlerde kabul edilen kısa zamanaşımı sürelerinin bu cümleden bulunduğu durumları ise de, zamanaşımı sürelerinin kısa olması alacaklı için bir ayrıcalık değil, tam aksine, tehlikeli yüküdür. Alacaklı, poliçe ve bonoya bağlı alacağını, senetlerin kendisine temin ettiği bir takım avantajlara karşılık, kısa zamanaşımı süreleri içinde talep ve takip ve tahsil etmek zorundadır. Zamanaşımı süresinin kısa olması, alacaklı bakımından değil, borçlu bakımından bir ayrıcalık karakteri arz eder. Halbuki kambiyo senetleri düzenlemesinden amaç, alacağın, yani alacaklının hakkını kolaylık ve emniyetle ve süratle istihsal etmektir. Alacaklıya yüklenen hakkı süratle arama yükümlülüğü, bu alacağın bir anlaşmazlığa konu teşkil etmediği, başka bir ifade ile alacağı talep ve istihsal kendi iradesine tabi kaldığı ve buna, vazifesini müdrük borçlunun itiraz ve direnmediği sürece söz konusudur. Aynı şekilde, kısa zamanaşımı süresini kendisi için bir ayrıcalık sayan borçlu da, kanunun normal münasebetler için tanıdığı bu haktan vazifesini müdrük bulunduğu veya böyle farz edildiği müddet ve oranda yararlanır ve yararlanmalıdır. Domaniç, TTK. Şerhi IV, 404.

değerlendirilerek bono yerine başka bir bono verilmesinin zamanaşımı savunmasından vazgeçildiği anlamında kabul etmiştir²³⁷.

II- KAMBİYO SENETLERİNDE ZAMANAŞIMI SÜRELERİNİN BAŞLANGICI

Kambiyo senetlerinden doğan talep haklarının tabi olduğu zamanaşımı süreleri ve bu sürelerin başlangıcı, adi para alacaklarının tabi olduğu genel zamanaşımı süresinden farklı olarak kısa tutulmuş ve özel kurallara bağlanmıştır²³⁸. Aynı düşüncelerin etkisiyle de kambiyo alacaklarının sahip olduğu talep ve dava haklarının tabi olduğu kısa zamanaşımı sürelerinin başlangıç tarihlerinin kesin olarak belirlenmesi konusu üzerinde önemle durulmuş ve kambiyo senetlerindeki talep haklarının hangi tarihten itibaren işlemeye başlayacağı hususu açık Kanunumuzda açık hükümlerle düzenlenmiştir.

Kanun Koyucu kambiyo senetlerinden poliçe ve bonodaki²³⁹ hakların tabi bulunduğu zamanaşımı süreleri ile bunların başlangıcını, çeşitli senet sorumluların ve bunlar arasındaki ilişkileri de dikkate alarak TTK'nun 661'inci²⁴⁰; çeklerdeki haklara ilişkin zamanaşımı süreleri ile bunların başlangıcını ise, TTK'nun 726'ncı maddesinde özel olarak göstermiştir.

Ne var ki açık hükümlerin varlığına rağmen kambiyo senetlerinde zamanaşımı süresinin başlama anı konusunda bir takım sorunlar ve bunlarla ilgili tartışmalar hem doktrinde, hem de yargı kararlarında ortaya çıkmıştır²⁴¹. İşte bu

---

²³⁷ 'Borçlu, zamanaşımına uğrayan bono için yeni bir bono vermekle zamanaşımından feragat etmiş sayılır. Ve def'i hakkının kullanılmamış olması halini meydana getirir. Bu itibarla, son bononun zamanaşımına uğradığından bahisle iptali istenemez' (HGK. 15.04.1972, 72/E.-126/K.), Şimşek, 140.

²³⁸ Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 308; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 394; Poroy/Tekinalp, 210; Kılıç, 54.

²³⁹ TTK'nun 690'uncü madde hükmü, TTK'nun 661'inci maddeye atfı nedeniyle bu kural bonolarda da geçerlidir.

²⁴⁰ Hemen belirtmek gerekir ki bu hüküm, keşideci ile lehdar arasındaki asıl borç ilişkisinden ve sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan taleplerin tabi bulunduğu zamanaşımı hususlarını kapsamaz.

²⁴¹ Yıldız, Ş., Poliçede Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı, (Prof.Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, C.I), İstanbul, 2002, s.821.

nedenden ortaya çıkan sorunları tespit edip çözüm önerilerini belirlemek amacıyla kambiyo senetlerinde zamanaşımının başlangıcı, çalışmamızda her üç senet için de ayrı ayrı incelenecektir.

A - Poliçede Zamanaşımı Süresinin Başlangıcı

TTK'nun 661'inci maddesine göre, poliçede üç çeşit zamanaşımı süresi söz konusudur. Bu süreler, poliçenin asıl sorumlusu olan kabul etmiş muhataba karşı açılacak davalar, hamilin müracaat sorumlularına karşı açacağı davalar ve müracaat borçlularının da birbirine karşı açacağı davalar dikkate alınarak belirlenmiştir.

I - Kabul Eden Muhataba Karşı Açılacak Davalarda

a - Genel Olarak

TTK'nun 661/1'inci fıkrası; 'Poliçeyi kabul edene karşı açılacak davalar vadenin geldiği tarihten itibaren üç yıl geçmekle müruruzamana uğrar' hükmünü içermektedir. Hükümden de anlaşılacağı gibi, muhataba karşı dava açılabilmesinin ilk şartı onun poliçeyi kabul etmiş olmasıdır. Kabul, muhatabı poliçe bedelini ödeme yükümü altına sokan yazılı bir irade açıklamasıdır²⁴². Muhatabın bu yükümü, senedin ön yüzüne kabulü belirten bir imza koyması ile doğar²⁴³. Kabul etmemiş olan muhatap senet ilişkisine yabancı olduğu için ona karşı poliçedeki haklar nedeniyle dava açılması mümkün değildir²⁴⁴. Bu nedenle anılan durumlarda kabul etmemiş muhataplar açısından zamanaşımı sorunu ortaya çıkmaz²⁴⁵.

---

²⁴² Durgut, 80.

²⁴³ Durgut, 80.

²⁴⁴ Yargıtay 12. HD'nin 19.06.1987 gün 7167 E.-7735 K. sayılı kararı '... Keşideci, takip alacaklısı tarafından muhatap borçlu adına keşide edilen poliçenin TTK. 607'nci maddesi hükmüne göre muhatap tarafından kabul edilmediği, bu durumda muhatap borçlu hakkında keşidecinin takip hakkı bulunmadığı nazara alınmadan yazılı şekilde ve poliçenin borçlu tarafa ihtarname şeklinde gönderilmiş ve borçlu tarafından bu poliçeye karşı herhangi bir itiraz vaki olmadığından bahisle istemin reddine karar verilmesi isabetsizdir'. Yargıtay 12. HD. 07.02.1974, 317 E.-1047 K. ve 10.04.1979, 2179 E.-3348 K. sayılı kararı 'Bir poliçede muhatabın o senetle sorumlu tutulabilmesi ve ödemeye zorlanabilmesi, poliçenin muhatap tarafından kabul edilmesi şartına bağlıdır'. Aynı yönde Yargıtay 11.HD'nin 12.06.1975 tarih 2377 E.-3999 K.; 23.12.1986 tarih 5933 E.-7032 K. sayılı kararları (Eriş, 354-355).

²⁴⁵ Karayalçın, Ticari Senetler, 457; Poroy/Tekinalp, 157-158.

TTK'nun 585'inci maddesi uyarınca, poliçenin bizzat keşideci üzerine çekilmesi de mümkündür. Keşidecinin aynı zamanda muhatap olduğu böyle bir poliçe emre muharrer senet gibidir. Ancak keşideci poliçeyi ayrıca kabul etmedikçe, hukuki bakımdan emre muharrer senedi imzalayan kişi sayılmaz. Bu nedenle anılan keşideciye müracaat için protesto lüzumlu olduğu gibi, zamanaşımı da üç yıl değil bir yıldır²⁴⁶.

Muhataba karşı açılacak davalarda zamanaşımı süresi belirlenirken poliçede yer alan şahısların sorumlulukları kriterine göre hareket edilmiştir²⁴⁷. Muhatap poliçenin asıl sorumlusu olarak, kambiyo senetlerinde en uzun zamanaşımı süresine tabi tutulmuştur²⁴⁸.

Kanun Koyucu kabul etmiş muhatap için geçerli olan zamanaşımı süresinin başlaması açısından vadeyi, özel ve objektif bir an olarak dikkate almıştır. Bu nedenle kabul eden muhataba karşı açılacak davalarda üç yıllık sürenin başlangıcı olarak başka bir günün esas alınması mümkün değildir. Önemle eklenmelidir ki, kabulün vadeden önce ya da sonra olması, vadenin bir tatil gününe rast gelip de ödemenin vadeden sonraki bir iş gününde istenmesi, vadeden önce müracaat hakkının doğması, poliçenin mücbir sebeplerden dolayı vadesinde ödeme için ibraz edilememesi, kabul etmiş muhataba karşı açılacak dava ve ileri sürülecek taleplerin bağlı olduğu zamanaşımı süresi açısından önemli değildir²⁴⁹. Bu gibi durumların hepsinde de üç yıllık zamanaşımı süresi, vade tarihinden itibaren başlar²⁵⁰.

Bununla birlikte, zamanaşımı sürenin hesabında zamanaşımının işlemeye başladığı gün sayılmaz (TTK. 690). Hak sürenin son gününün bitimine kadar talep olunmadığı takdirde zamanaşımı gerçekleşmiş olur (TTK. 664/2).

---

²⁴⁶ Öztan, 457; Teoman, Ö., Yaşayan Ticaret Hukuku, C.I, Kitap 5 (1992-1993), İstanbul 1995, s.174.

²⁴⁷ Durgut, 80.

²⁴⁸ Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 394.

²⁴⁹ Yıldız, Poliçede Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı, 823.

²⁵⁰ Öztan, 881; Durgut, 80; Kınacıoğlu, 225.

Ancak yukarıda yer verdiğimiz farklı durumların varlığında, zamanaşımı sürelerinin başlangıç günü açısından farklı görüşler de savunulmuştur. Bunlar aşağıdaki şekilde ele alınıp tartışmalar ortaya konulacaktır.

b - Özel ve İstisnai Durumlar

aa - Poliçenin Vadeden Önce ya da Sonra Kabul Edilmesi

Keşideci poliçeyi, muhatabın kabul şerhini alarak tedavüle çıkartabileceği gibi almadan da çıkartabilir²⁵¹. Kabul beyanı alınmamış bir poliçe hamil tarafından kabule arz edilir. Hamil, poliçeyi vadenin gelmesine kadar kabule arz etmek yetkisine sahiptir. Vade günü, arz süresine dahil değildir. Ancak vade veya vadeden sonra poliçeyi kabul eden muhatap da, kabule arz süresi içerisinde kabul etmiş muhatap gibi senedin asıl sorumlusu sıfatını kazanmıştır.

Kabul eden muhataba karşı açılacak davalar ve ileri sürülebilecek bütün talepler vade tarihinden itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır.

Görüldüğü gibi kabul etmiş muhataba karşı açılacak davalarda üç yıllık bir zamanaşımı süresi kabul edilmiştir. Bu sürenin başlangıcı da hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde vadeden²⁵² itibaren işletilmeye başlatılmıştır. Dolayısıyla üç yıllık süre, vadeden itibaren işlemeye başlayan objektif bir süredir. Bu nedenle poliçenin vadeden önce veya sonra kabul edilmesi zamanaşımı süresinin başlaması açısından önemli değildir²⁵³.

---

²⁵¹ Bozer/Göle, 95; Öztan, 882; Tekil, 12.

²⁵² Poliçe hukukunda vadeye daha başka önemli görevler de yüklenmiştir. Bunlar şu şekilde sayılabilir; Hamil, poliçeyi vadenin gelmesine kadar kabule arz yetkisine sahiptir (TTK. 603). TTK'nun 626/3'üncü maddesine göre müracaat hakkının kullanılabilmesi için gerekli olan protesto çekme süreleri vadeden itibaren iki iş günüdür. Poliçenin yabancı memleket parası ile ödeneceği şart kılınmışsa, bedel vade günündeki kıymetine göre o memleket parasına göre ödenebilir (TTK. 623/1). Müracaat hakkının vadeden sonra kullanılmasında temerrüt faizi vadeden itibaren hesap edilir. Eğer müracaat hakkı vadeden önce kullanılırsa, vade dikkate alınarak poliçe bedelinden bir iskonto yapılır (TTK. 637/1). Hamilin senedin ibrazına ve protesto çekmesine gerek kalmaksızın, vadeden sonra müracaat hakkını kullanabilmesi için, mücbir sebeplerin vadeden itibaren 30 günden çok sürmesi gerekir (TTK. 643/3).

²⁵³ Kınacıoğlu, 274; Öztan, 882; Arslanlı, A., Ticari Senetler, İstanbul 1950, s.159-160.

Ancak Alman Hukukunda savunulan bir görüşe göre, poliçenin vadeden sonra kabul edilmesi durumunda, zamanaşımının başlangıcına ilişkin olmak üzere bir kanun boşluğu vardır. Bu boşluğun da zamanaşımı süresinin, kabul anından itibaren işleyeceği esasının benimsenmesi ile giderilmesi gerekir²⁵⁴.

Bu görüş Kanunumuzun açık ifadesi karşısında geçerliliğini kaybetmektedir. Zira madde hiçbir yoruma yol açmayacak şekilde açıktır. Kanun Koyucu, zamanaşımı süresinin başlamasında kabulü şart olarak aramakla birlikte, bunun ne zaman gerçekleştiğini önemsememekte, senet sorumlularının durumlarının iyi hesap etmelerine imkan verecek objektif bir anı, yani vadeyi esas almaktadır²⁵⁵. Dolayısıyla kabul etmiş muhatap için kabul anının, zamanaşımının da başlangıcı olacağına ilişkin düşüncenin kabulü, hem maddenin açık hükmü, hem de amacı açısından mümkün görülmemektedir²⁵⁶.

bb - Vadenin Bir Tatil Gününe Rastlaması

Doktrinde bir kısım yazarlara göre, vade bir tatil günü gelip ödemesi ertesi iş gününde talep edilmişse, zamanaşımı vadeden değil ödemenin talep edildiği günden itibaren başlayacaktır. Çünkü kanun ödemenin talep edileceği günü zamanaşımının başlangıcı olarak kabul etmek üzere vadeden söz etmiştir²⁵⁷ ²⁵⁸. Bu görüşün taraftarlarından Kıran, ‘her ne kadar poliçe tutarı alacağın muaccel olduğu günün vade günü olduğu belirtilmekte ise de, zamanaşımı alacaklının hareketsiz kaldığı karinesine dayanır. Alacaklı vadenin bir kanuni tatil gününe rastlaması halinde ödemeyi tatil gününü takip eden ilk iş günü içinde isteyebileceğinden, tatil günü içinde alacaklının hareketsiz kalması söz konusu olamayacağından zamanaşımının başlangıcı tatile gelen vade günü olamaz’ gerekçesine dayanmaktadır²⁵⁹.

²⁵⁴ Langen, 93 (Özta, 882’den naklen).

²⁵⁵ Yıldız, age. 825.

²⁵⁶ Arslanlı, 159-160; Özta, 822.

²⁵⁷ Poroy/Tekinalp, 210; Aynı görüşte Doğanay, 1834; Arman, 58; Kıran, 77.

²⁵⁸ Yargıtay 12. HD’nin 27.01.1995 tarih ve 1236 E.-927 K. sayılı kararında, BK.77’nci maddesinde yer alan hükme dayanılarak ‘vadenin tatili takip eden ilk güne geçeceği kabul edilmiştir. Uyar, İİK. IV, 5540.

²⁵⁹ Kıran, 77; Kaçak, s.245, dpn.58; Uyar, Talih, İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri (İİK. 167-170/b), 2.B., Ankara 1997, s. 618.

Buna karşılık doktrindeki çoğunluk görüşüne göre ise, vade poliçe bedelinin muhatap tarafından ödenmesi gereken günü, diğer bir ifade ile poliçenin muaccel olduğu günü ifade eder. Ancak vade ile ödeme günü aynı kavramları ifade etmez. Hamilin poliçeyi ödeme için ibraz yetkisi, vadede ya da onu takip eden iki iş günü içinde vardır. Poliçe vadede ibraz edilmişse ödeme günü ile vade aynı günde birleşmiş olur. Fakat vadenin bir tatil gününe rastlaması nedeniyle senedin ibrazı bunları takip eden ilk iş günü içinde gerçekleşmişse artık vade ile ödemenin talep edilebileceği gün arasında fark olacaktır. İşte böyle bir durumda zamanaşımı ödeme gününden değil, tatile rastlasa bile vadeden itibaren işlemeye başlayacaktır²⁶⁰.

Ayrıca TTK'nun 664'üncü maddesi hükmünün de bu gerçeği değiştirmedini belirtmek gerekir. Zira madde 'vadesi pazara veya diğer bir resmi tatil gününe rastlayan poliçenin ödenmesi, ancak tatili takip eden ilk iş günü istenebilir' derken vadeyi değil sadece ödeme gününü değiştirmektedir.

Bunun sebebi ise, senetle ilgili bütün kişilerin zamanaşımının başlangıcını tam olarak tespit etmelerine olanak sağlamaktır. Zamanaşımının başlangıç anını ödeme günü olarak değiştirmek poliçe ilgilileri için istenmeyen durumlar ortaya çıkarabilir²⁶¹.

Ancak Yargıtay'ın birinci görüş doğrultusunda kararları bulunmaktadır²⁶².

cc - Vadeden Önce Rücu Hakkının Doğması

TTK'nun 625/2'nci maddesine göre, poliçenin muhatap tarafından kısmen veya tamamen kabul edilmemesi, poliçeyi kabul etmiş olsun veya olmasın muhatabın iflas etmiş olması, muhatabın ödemelerini tatil etmesi, muhatap aleyhindeki herhangi bir icra takibinin semeresiz kalması ve kabul için arz edilmesi men edilen bir

²⁶⁰ Arslanlı, 159; Karayalçın, Ticari Senetler, 114; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 310; Kınacıoğlu, 274; İmregün, 105; Öztan, 882; Bozer/Göle, 105; Gürbüz, 367.

²⁶¹ Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 395; Öztan, 882; İmregün, 105; Şimşek, 133; Kınacıoğlu, 225; Arslanlı, 155.

²⁶² 'Senet vadesi 30.01.1982 olup, ödememe protestosunun 2 iş günü sonu olan 02.12.1982 tatil saatine kadar çekilmesi gerektiğinden, 02.12.1985 tarihinde yapılan takip, zamanında yapılmış olup, keşideci hakkındaki 3 senelik zamanaşımı cereyan etmemiştir' (12.HD. 10.02.1987, 5805/E.-1547/K.) Kaçak, 244.

poliçenin keşidecisinin iflas etmesi durumlarında hamil vadeden önce müracaat hakkına sahip olmaktadır.

Kanun Koyucu, BK'nun 128/1'inci fıkrasında yer alan 'zamanaşımı alacağın muaccel olduğu andan itibaren işlemeye başlar' kuralı ile yetinmeyerek TTK. 661/1'inci fıkrasında özel ve objektif bir başlangıç anı belirlemiştir. Bu nedenle poliçe vadeden önce muaccel olsa bile (TTK. 625), kabul edene karşı işlemeye başlayacak olan üç yıllık sürenin başlangıcı senette yazılı olan vade tarihidir^{263 264}.

Karşı görüşü savunan Domaniç, 'Poliçeye bağlı alacağın vadeden önce muacceliyet kazandığı istisnai durumlarda da, dava zamanaşımı TTK'nun 661'inci maddesinin mutlak ifadesi doğrultusunda, muacceliyet tarihinde değil, vadede işlemeye başlar²⁶⁵ dedikten hemen sonra, önceki düşüncenin tam tersine olarak, TTK'nun 661'inci maddesinde sözü geçen vadeden maksadın, borcun muacceliyet kazanması olduğunu ve bu nedenle zamanaşımı süresinin mutlak olarak vadede değil, vadede veya daha önce yahut daha sonra, borcun muacceliyet kazandığı andan itibaren işleyeceğinin savunulmasının kanunun ve zamanaşımı müessesesinin ruh ve gerekçesine uygun olduğunu belirtmektedir²⁶⁶.

Aynı Yazar devamla, 'Zamanaşımı müessesinden beklenen dava ve talebi mümkün bir hakkın, kanunen uygun görülen süreler içinde aranması, aksi halde hakkın kaybolmak tehlikesine maruz kalacağı kuralının kabulüdür. TTK'nun 625/2'nci fıkrasındaki hallerde, alacak hakkı istisnai ve fevkalade sebeplerle vadeden önce dava edilebilir bir nitelik kazanmıştır. Alacaklı bu nimetten yaralanırken, hakkını tahmil edilen üç senelik süre içinde talep ve dava hakkını kullanma zorunluluğu ve yükümünü de katlanmalıdır. Aksi halde vadeden önce müracaat ve dava hakkını elde eden alacaklı, hakkının kullanımı için kanunun emri gereği, sadece üç seneden değil, alacağın muacceliyet tarihi ile vade arasındaki sürenin eklenmesi

---

²⁶³ Öztan, TTK'nun 661'inci maddesinin getirdiği esaslar nedeniyle, BK. 128'inci maddesi karşısında '*lex specialis*' niteliğinde olduğunu belirtmektedir. Öztan, 881 dpn.40.

²⁶⁴ Karayalçın, Ticari Senetler, 188; Poroy/Tekinalp, 211; Tekil, 151; İmregün, 105.

²⁶⁵ Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 310; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 395.

²⁶⁶ Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 310; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 396.

ile üç seneden daha uzun bir süreden yararlanmış olur ki, bu durum kanunun zamanaşımı müessesine aykırıdır²⁶⁷ görüşünü belirttikten sonra, savunduğu fikri desteklemek üzere BK'nun 132'nci maddesindeki kuralın karşıt kavramından yararlanarak 'madem ki, dava hakkının rahatça kullanılmasına engel bazı sebepler dolayısıyla zamanaşımı işlemiyor, dava süresi mutlak anlamda uzuyor, buna karşılık dava hakkının vadeden önce kullanılabilceği, yani dava hakkının kullanılmasına engel halin ortadan kalktığı hallerde de, talep ve dava hakkı bir an önce kullanılmalıdır' gerekçesini ileri sürmektedir²⁶⁸.

Bu gerekçeler, kabul etmiş muhataba karşı açılacak davalardaki üç yıllık zamanaşımı süresini, vadeden önce işletmeye başlatmaz. Buna öncelikle kanunun lafzı engeldir. Kanun Koyucu üç yıllık sürenin başlangıcında, BK'nun 128'inci maddesinde öngörülen genel kuralı değil, özel ve objektif olan TTK'nun 661/1'inci fıkrası kuralını, yani vade kuralını benimsemiştir. Bu nedenle özel bir düzenleme varken genel kurallarla sorunun çözümüne gitmek, kanun koyucunun ve bu kuralın konuluş amacına aykırılık oluşturur²⁶⁹.

Diğer yandan TTK'nun 625/2'nci fıkrası bazı durumların gerçekleşmesinde hamile, cirantalara, keşideciye ve poliçe dolayısıyla taahhüt altına girmiş diğer kimselere karşı müracaat hakkını kullanabilme imkanı sunmaktadır. Dolayısıyla bu hakkın kullanılıp kullanılmaması hamil açısından tamamen ihtiyaridir. Bunun yanında poliçenin muhatap tarafından kabul edilmemesi, kabule arz edilmesi yasaklanan bir poliçenin keşidecisinin iflas etmesi ya da muhatabın poliçeyi kabul etmeden önce iflas etmesi ya da muhatabın poliçeyi kabul etmeden önce iflas etmesi, ödemelerini tatil etmesi, yahut aleyhinde yapılanicra takibinin semeresiz kalması durumunda, muhatap poliçe ilişkisi dışında olacak ve ona karşı açılacak bir davadan da bahsedilemeyecektir. Kısmi kabul durumunda ise, vadeden önce kısmi kabul eden muhataba müracaat etmek zaten mümkün değildir. Bu durumda

---

²⁶⁷ Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 311; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 396; TTK'nun 6'ncı maddesine göre aksi kanunda öngörülmedikçe zamanaşımı süreleri taraflarca sonradan değiştirilemez.

²⁶⁸ Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 311; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 396; Aynı gerekçelerle bu görüşü benimseyen bir diğer yazar ise Kıran'dır. Kıran,78.

²⁶⁹ Yıldız, 828.

hamil vadeden önce sadece müracaat borçlularını takip edebilir. Poliçenin kabul edilmesi durumunda muhatabın iflası, ödemelerini tatil etmesi ya da hakkındaki icra takibinin semeresiz kalması gerçekleşmişse, kanun koyucu hamile, muhataptan ziyade diğer senet sorumlularına vadeyi beklemeden rücu imkanı sunmaktadır²⁷⁰.

Bu sebeple muhataba karşı açılacak davanın vadeden başlatılmasında zamanaşımı süresinin uzayacağı gerekçesi gerçeği yansıtmamaktadır²⁷¹. Zira hamilin vadeden önce rücuuna maruz kalan müracaat borçlularının sonuçta gidecekleri kişi yine senedi kabul etmiş muhatap olacaktır. Bu süre de kanun koyucu tarafından vadeden itibaren işletilmeye başlanmış ve üç yıl olarak belirtilmiştir²⁷².

dd - Senedin Mücbir Sebeplerle Vadesinde İbraz Edilememesi

Mücbir sebebin zamanaşımının başlangıç ve sona erme tarihini uzatıp uzatmayacağı veya bir durma sebebi sayılıp sayılmayacağı hususu tartışmalıdır.

Hamilin kabul etmiş muhatap yanında diğer senet sorumlularına takip ve dava edebilmesi belirli şekli şartları yerine getirmesine bağlanmıştır. Eğer hamil müracaat hakkını kullanmak istiyorsa senedi vadesinde ödeme için ibraz etmeli, ödemememe durumunu da protesto belgesi ile tespit ettirmelidir. Poliçenin belli bir süreye kadar kabule arzı emredilmişse, bu süre içinde kabule arz edilmeli ve kabul gerçekleşmemişse bu durumda kabul etmememe protestosu ile belgelendirilmesi gerekmektedir.

Ne var ki, Kanun Koyucu mücbir sebepler nedeniyle hamilin, senedi vadesinde muhataba ödeme için ibraz edilememesini ve dolayısıyla ödememe durumunun kanuni süresi içerisinde ödemememe protestosu ile belgelendirememesini müracaat hakkının düşmesine engel görmüştür. Bu nedenle

---

²⁷⁰ Bonoda kabul söz konusu olmadığı için sadece bu ihtimal geçerlidir. Diğer bir ifade ile keşidecinin iflası, ödemelerini tatil etmesi ya hakkındaki icra takibinin semeresiz kalması halinde vadeden önce müracaat hakkı doğar. Çeklerdeki durum için ise bkz. dpn.405, s.115 vd.

²⁷¹ Yıldız, 828.

²⁷² Yıldız, 828.

TTK'nun 643'üncü maddesinde vadeden sonra müracaat hakkının varlığı için gerekli şartları göstermiştir.

Tartışma konusu olan husus, TTK'nun 643'üncü maddesinde belirtilen mücbir sebeplerin senedi kabul etmiş olan muhataba karşı açılacak olan dava zamanaşımına etkisinin olup olmayacağıdır.

Doktrindeki bir görüşe göre, mücbir sebeplerin varlığı halinde vade mutlak surette zamanaşımına başlangıç teşkil etmez. Bu başlangıcın mücbir sebeplerin sona ermesi haline ertelenmesi gerekir²⁷³. Zira senedin muhataba ibraz ve protestosuna engel olan mücbir sebeple, alacağın icra ve dava yoluyla takibine de engel olur. Bu nedenle TTK'nun 643'üncü maddesinde belirtilen mücbir sebepler doğrultusunda zamanaşımı başlangıcının vadeden, bu sebeplerin kalktığı tarihe geçtiğini kabulü gerekmektedir. Ayrıca BK'nun 132/6'ncı maddesinde zamanaşımının başlamasına engel olan veya başlamış olan zamanaşımını kesintiye uğratan tatil sebepleri arasına 'alacağın bir Türk Mahkemesi huzurunda iddia etmek' imkanını ortadan kaldıran mücbir sebebe yer vermiştir²⁷⁴.

Karşı görüşe göre ise, kanunda zamanaşımının ertelendiğine ilişkin özel bir kural yoktur. TTK'nun 643'üncü maddesi müracaat hakkının, mücbir sebepler nedeniyle düşmesinin engelleyen istisnai bir hükümdür. İstisnaların ise öngöröldükleri alanla sınırlı olarak uygulanması ise genel bir hukuk kuralıdır. Kanun Koyucu hiçbir istisnaya yer vermeden kabul eden muhataba karşı açılacak davaların zamanaşımına vadeden itibaren işletmeye başlatmıştır. Bu husus bütün durumlarda ve bütün ilgililer açısından objektif zaman olarak varlığını sürdürecektir²⁷⁵. Zaten ilk görüş sahiplerinin ifade ettiği gibi, BK'nun 132'nci maddesinde yer alan zamanaşımını durduran nedenlerin içerisinde mücbir sebeplere açıkça yer verilmemiştir. Diğer yandan TTK'nun 643'üncü maddesinde yer alan mücbir sebepler, alacağın bir Türk Mahkemesi huzurunda ileri sürülmesi imkanının ortadan

---

²⁷³ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 396.

²⁷⁴ Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 311; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 397; Tekil, 152; Kıran, 78. Karş. Karayalçın, Ticari Senetler, 255.

²⁷⁵ Yıldız, 830; Durgut, 84.

kaldırması hali dışında zamanaşımını durdurmayaacağı ve bundan dolayı da zamanaşımının vade tarihinde başlaması gerektiğini belirtmektedir²⁷⁶.

c - Vade Türlerine Göre Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı

TTK'nun 661/1'inci maddesinde de açıkça belirtildiği gibi, kabul etmiş olan muhabata karşı açılacak davalarda vade objektif bir zaman dilimi olarak, zamanaşımı süresini başlatmaktadır²⁷⁷. Ancak poliçede TTK'nun 615'inci maddesine göre dört çeşit vade vardır. Bunlar; görüldüğünde, görüldüğünden belli bir süre sonra, belli bir günde ve keşide tarihinden itibaren belli bir süre sonra vadeli poliçelerdir. Poliçeye bu dört çeşit vade dışında vade konulması mümkün olmadığı gibi, birden fazla vade yazılması da yasaklanmıştır²⁷⁸ (TTK. 615/2). Bu yasaklara aykırılık poliçeyi geçersiz kılar²⁷⁹. Senet metninde vade açıkça yazılı değilse, poliçe görüldüğünde ödenecek vadeli sayılır (TTK. 564/2)²⁸⁰.

²⁷⁶ Yıldız, 830; Karş. Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 311; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 397.

²⁷⁷ 'Takip edilenlerin senet cırantaları olmaları nedeniyle, 15.06.1997 vadeli senet hakkında kanunda öngörülen bir yıllık zamanaşımı süresinin geçmesinden sonra takip yapıldığından zamanaşımı itirazının kabulüne karar vermek gerekirken...' (12.HD. 22.03.1999, 9401/E.-13469/K.), Kaçak, 224.

²⁷⁸ 'Takip dayanağı bonoda vade tarihi kısmında bu tarih mükerrer yazılmış ancak üzeri çizilerek gerçek vade tarihi gösterilmiştir. Tanzim tarihinin mükerrer olarak senette yer alması çift vade olarak kabul edilemeyeceğinden, zamanaşımı süresinin başlangıcında gerçek vade tarihinin esas alınması gerekir. Anılan tarihe göre de takip tarihi itibari ile üç yıllık zamanaşımı süresi dolmadığından borçlunun zamanaşımı itirazının mahkemece reddine karar verilmesi gerekir.' 12.HD. 09.03.2004, 135/E.-5372/K. ve 'Vade unsurunu taşımayan senedin, TTK'nun 616'ncı maddesinde belirtildiği üzere görüldüğünde ödenecek bono olarak düzenlendiğinin kabulü gerekeceğinden, bu eksiklik senedin bono olma vasfına etkili değildir. Ne var ki vadenin TTK'nun 615. ve 616'ncı maddelerine aykırı olarak düzenlenmesi halinde ise senet bono vasfını yitirir. Örneğin senette iki vadenin olması veya vade tarihinin tanzim tarihinden önceki bir tarihi taşıması gibi. Senette vade tarihi yazı ve rakamla 30.06.2001 olarak düzenlenmiştir. Öncelikle belirtelim ki her iki tarihte aynı şekilde düzeltilmiş olduğundan az yukarıda açıklandığı üzere senette iki ayrı vadeden veya tanzim tarihinden önceki bir vade tarihinin varlığından söz edilemez. Bu nedendir ki anılan düzeltmenin senet vasfında etkili olmadığı kabulü gerekir.', HGK. 14.05.2003 347/E.-345/K., www.kazanci.com/kulliyat/15.08.2005.

²⁷⁹ 'Takibe dayanak senette (10 Ekim 1992) ve (15 Ekim 1992) olmak üzere iki ayrı vadeye yer verildiği görülmektedir. TTK'nun 690'uncü madde göndermesiyle aynı yasanın 615/son maddesi hükmüne göre birbirini takip eden vadeleri gösteren poliçeler batıldır. Bu nedenle İİK. 17/a maddesine bu husus resen nazara alınarak takibin iptaline karar verilmesi gerekirken...' 12.HD. 02.02.1995, 1149/E.-1277/K. ve aynı yönde 12.HD. 16.02.1993, 1992/13457/E.-2768/K. Uyar, T., Kambiyo Senetlerine İlişkin Özel Takip Yoluna Konu Olabilecek Senetler, Yargıtay Dergisi, 1990, S.1-2, s.126.

²⁸⁰ '...Anılan poliçenin görüldüğünde ödenmek üzere keşide edildikleri yazılı olduğu halde, muayyen bir günde ödenmeleri şart edilmiştir. Bu durum TTK'nun 615'e aykırı düzenlenmiş ve muhtelif vadeleri belirten poliçelerin batıl olduğu göz önünde bulundurmak suretiyle takibin iptaline...' 12.HD. 20.02.1986, 1839/E.-1996/K., Uyar, T., Kambiyo Senetlerine İlişkin Özel Takip Yoluna Konu Olabilecek Senetler, 128; 'Takip dayanağı senette 'ödeme tarihi' bölümünde (22/3) ibaresi yazılmış ve metin içerisinde 'senet bedelinin 1 Haziran 1993 tarihinde ödeneceği' 'vade' olarak ifade edilmiştir.

İşte bu nedenlerden zamanaşımının başlangıcını anılan vade çeşitlerinden, vade tarihini önceden kesin olarak belli eden belli bir günde ve keşide tarihinden itibaren belli bir süre sonra vadeli poliçelere göre farklı özelliği olan, görüldüğünde ve görüldükten belli bir süre sonra ödenecek vadeli poliçeler açısından incelemek gereklidir. Çünkü bu tip vadeli poliçelerde önceden belirli bir vade olmadığından, vade hamilin poliçeyi ibraz etmesi anına göre netleşmektedir²⁸¹.

aa - Görüldüğünde Ödenecek Vadeli Poliçelerde

Görüldüğünde ödenmek üzere keşide edilen poliçe²⁸², ibrazında ödenir. Zira bu poliçelerde alacak, senedin ibrazı ile muaccel olur (TTK. 616/1).

Görüldüğünde vadeli poliçeler her an ödeme için ibraz edilebilirler. Bu nedenle anılan senetlerde vadeyi belirleme yetkisi hamildedir. Çünkü hamilin senedi ödemeye ibraz ettiği gün vade gelmiş sayılır. Ancak böyle bir poliçenin keşide tarihinden itibaren bir yıl içinde ibrazı lazımdır. Keşideci bu süreyi kısaltabileceği gibi daha da uzatabilir. Cirantalar ise sadece kısaltabilir. Bundan dolayı görüldüğünde ödenecek poliçenin ibraz süresi içerisinde muhataba ve ödeme yerindeki ödeyecek üçüncü kişiye ibraz edilmesi, ödenmek üzere ibraz sayılır²⁸³ ve senedin vadesi ibraz anı olarak belirlenir. Poliçenin süresi içinde muhataba ibraz edilmemesi vadenin geçirilmesi hükmündedir. Bu halde de hamilin kabul etmemiş muhatabı ve keşideci dışındaki diğer sorumluları takip etmesi mümkün değildir. Keşidecinin sorumluluğu ise ibraz süresinin son gününden başlayarak bir yıl sürer²⁸⁴.

Merci Hakimliğinin sonuç itibarıyla TTK'nun 615/son maddesi gereğince takibi iptal ettiği görülmüşse de, takip dayanağı senette yazılı (22/3) ibaresinin tarih olarak kabulü mümkün bulunmamıştır. Sadece ay ve gün yazılması yılı belirlenmedikçe, belli bir tarihi ifade etmez. Bu nedenle merciiin 'iki ayrı vade bulunduğu'ndan' bahisle takibin iptalinde isabet bulunmamıştır' (12.HD. 06.02.1994, 7198/E.-7282/K.) Kaçak, 229.

²⁸¹ Durgut, 81.

²⁸² Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Kınacıoğlu N., Görüldüğünde Ödenecek Poliçeler, Batıder C.IV, S.3, Ocak 1968., s.477 vd.

²⁸³ Kınacıoğlu, Görüldüğünde Ödenecek Poliçeler, 480.

²⁸⁴ Yıldız, s.831, d.pn.28; Karş.Öztan, 664.

İbrazla rağmen poliçe bedeli ödenmemişse, hamil ödememe protestosunu çekip müracaat hakkını kullanabileceği gibi isterse ibraz süresinin sonuna kadar bekleyip, senedi son gün ibrazla ödeme de isteyebilir.

Anılan durumlarda poliçe kabul etmemiş muhatap tarafından ödenmemiştir. Muhatap kabul etmediği için de, onun poliçe ilişkisi içerisinde takip ve dava edilmesi söz konusu olamayacaktır. Diğer bir ifade ile TTK'nun 661/1'inci fıkrası hükmünün kabul etmemiş muhatap için uygulanması ve zamanaşımı süresinin işlemesi söz konusu olmayacaktır²⁸⁵.

Bununla birlikte görüldüğünde ödenecek poliçelerde, senedin kabulünün mümkün olup olmadığı konusu doktrinde tartışmalıdır.

Bir görüşe göre, görüldüğünde ödenecek poliçelerde kabul söz konusu değildir. Çünkü ibraz eden hamil ödeme istemiş demektir. Muhatap poliçeyi gördüğü andan itibaren ödeme talebiyle karşı karşıyadır²⁸⁶. Keşidecinin bu poliçelerde, belli bir süre tayin ederek ibrazı yasaklaması da durumu değiştirmez. Çünkü bu tür vadeli poliçelerde ibraz yasağı koyan keşideci bunu, poliçe karşılığını henüz muhataba göndermediği için yapar. Bu nedenle muhatapın poliçeyi kabul etmesi düşünülemez²⁸⁷.

Karşı görüşe göre ise, görüldüğünde vadeli poliçelerde de yasak edilmiş olmadıkça kabul söz konusu olabilir²⁸⁸. Zira TTK'nun 603 ve 604'üncü maddelerde bu tür vadeli poliçelerin kabulünü yasaklayan bir hüküm mevcut değildir²⁸⁹. Hatta bazı hallerde bunların kabule arzı zorunlu olabilir²⁹⁰.

---

²⁸⁵ Durgut, 81.

²⁸⁶ Poroy/Tekinalp, 143; İmregün, 63.

²⁸⁷ Poroy/Tekinalp, 143.

²⁸⁸ Karayalçın, Ticari Senetler, 116; Kınacıoğlu, Görüldüğünde Ödenecek Poliçeler, 480; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 240; Öztan, 664.

²⁸⁹ Kınacıoğlu, Görüldüğünde Ödenecek Poliçeler, 480.

²⁹⁰ Görüldüğünde ödenecek vadeli bonolar tedavüle kabul edilmiş olarak çıkarılırlar. Çünkü bu senetlerde keşideci kabul etmiş gibi sorumludur. Yıldız, s.832, dpn.34.

Diğer yandan görüldüğünde ödenecek poliçelerde ibrazın, borcu muaccel kılabilmesi bu ibrazın, ödeme yapılması isteğiyle yapılmış olması şartına bağlıdır. Bunun için poliçenin hamil tarafından ibraz süresi içinde ve ödeme yerinde açık ya da kapalı olarak tahsil amacıyla ibraz edilmesi şarttır²⁹¹. Çünkü burada önemli olan husus senedin sadece görülmesi ya da ibraz edilmesi değil, senet bedelinin ödenmesi amacıyla açık veya kapalı olarak ibraz edilmesidir. Görüldüğünde vadeli açık poliçelerde kabul beyanını senedin tedavüle çıkarılmadan önce konması da mümkündür²⁹².

Sonuç olarak, görüldüğünde ödenecek vadeli poliçeler kabule arz edilmediğinden ödeme için ibraz edilmişlerse, muhatap kabul etmemiş olduğundan poliçe ilişkisine girmeyecek ve dolayısıyla kendisinden ödeme talep ve dava edilmeyecektir. Yani böyle bir durumda zamanaşımı sorunu doğmayacaktır²⁹³.

Bununla birlikte bu poliçeler ödeme için ibraz edilmeden önce kabul edilmiş ya da ibrazında değil de vadeden sonra kabul edilmiş ise zamanaşımı söz konusu olabilecektir. Çünkü poliçe muhatap tarafından kabul edildiği halde ödenmemiştir²⁹⁴.

Bu durumda ortaya çıkan sorun ise vadenin ne zaman geldiğidir. Yukarıda da değinildiği gibi görüldüğünde vadeli poliçelere vadeyi hamil belirlemektedir. Hamil kanuni ibraz süresi içerisinde senedi ödeme amacıyla muhataba ibraz ettiği anda vade gerçekleşmiş sayılır. Ancak hamil bu tarihte tahsil sağlayamazsa, isterse ibraz süresinin sonuna kadar senedi ödemek amacıyla müteakip defalar muhataba ibraz edebilir, isterse ödememe protestosu çekerek vadeyi kesinleştirebilir. Böyle bir durumda zamanaşımı süresi senedin ibraz edildiği andan itibaren işlemeye başlayacaktır²⁹⁵.

---

²⁹¹ Kınacıoğlu, Görüldüğünde Ödenecek Poliçeler, 482; Öztan, 663.

²⁹² Kınacıoğlu, Görüldüğünde Ödenecek Poliçeler, 482.

²⁹³ Yıldız, 833.

²⁹⁴ Yıldız, 833.

²⁹⁵ Arslanlı, 159; Poroy/Tekinalp, 211; Doğanay, 1832; Durgut, 81; Tekil, 151, dpn. 142; Kınacıoğlu, Görüldüğünde Ödenecek Poliçeler, 488-490. Ancak anılan son yazar bu görüşün aksine, her hangi bir ayırım yapmadan 'kabul eden muhataba karşı açılacak davanın zamanaşımını, ibraz için öngörülen sürenin son gününden itibaren işlemeye başlayacağını' da belirtmektedir, s.492.

Buna karşılık hamil, senedi ilk ibraza rağmen protesto ettirmemiş ve son ibraz gününü beklemişse ya da hiç ibraz etmemişse vade, ibraz süresinin son günüdür ve zamanaşımı da bu tarihten itibaren başlamış sayılır²⁹⁶. Bu durumda protesto sadece rücu hakkını kullanmak için gereklidir. Vadenin başlaması için protestoya gerek yoktur²⁹⁷.

Ancak öğretide bazı Yazarlar²⁹⁸ ve Yargıtay²⁹⁹ bu ayrımları yapmaksızın görüldüğünde ödenecek poliçelerde vadenin ve dolayısıyla zamanaşımı süresinin ibraz süresinin son günü yani poliçenin keşide tarihinden bir yıl sonra başlayacağını belirtmektedirler.

Diğer yandan poliçe alacağı nedeniyle muhataba dava açılmış ve poliçede mahkemeye ibraz edilmişse, davete rağmen muhatap gelmese bile vade kesinleşir ve senet mahkemeye ibraz anında muaccel olur³⁰⁰. Bunun yanında bu tür vadeli poliçelerde birden fazla muhatap varsa senedin hepsine aynı günde ibraz edilmesi vadenin gelmesi açısından şarttır³⁰¹. Kabul edene karşı zamanaşımı süresi de anılan vade tarihinden itibaren işlemeye başlar. Dolayısıyla, senedin sadece muhataplardan birine ibrazı vadeyi sağlayamadığı için alacak muaccel olmamış, zamanaşımı süresi de başlamamıştır³⁰².

---

²⁹⁶ Poroy/Tekinalp, 211; Doğanay, 1832; Durgut, 81.

²⁹⁷ Yıldız, 833.

²⁹⁸ Kınacıoğlu, Görüldüğünde Ödenecek Poliçeler, 492; Öztan, 882; Kıran, 77.

²⁹⁹ Yargıtay 11. HD'nin 10.05.1985 tarih 985 E.-2995 K. sayılı kararı '... TTK'nun 616'ncı maddesi hükmüne göre görüldüğünde ödenmek üzere keşide olunan senedin keşide gününden itibaren bir yıl içinde ödenmesi için ibrazı lazımdır. TTK'nun 661'inci madde hükmüne göre poliçeyi kabul edene veya bonoyu keşide edene karşı açılacak davalar, vadenin geldiği tarihten itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Bu üç yıllık süre görüldüğünde ödenecek senetlerde, ödenmesi için ibrazı gereken bir yıllık sürenin bitimi tarihinden itibaren işlemeye başlar. Senedin keşide tarihi 13.08.1977 olup ödenmesi için 13.08.1978 tarihine kadar ibrazı gerekmiştir. Bu tarihe göre üç yılın ilavesi ile (13.08.1981) tarihinde senet zamanaşımına uğramış olmaktadır', Durgut, s.81, dpn.297; Aynı yönde 12. HD 24.10.1978, 8428 E.-7666 K., Başbuğoğlu, 893.

³⁰⁰ Kınacıoğlu, Görüldüğünde Ödenecek Poliçeler, 482.

³⁰¹ Kınacıoğlu, Görüldüğünde Ödenecek Poliçeler, 484.

³⁰² Yıldız, 834.

bb - Görüldüğünden Belli Bir Süre Sonra Ödenecek Vadeli Poliçelerde

Görüldükten belli bir süre sonra ödenecek vadeli poliçelerde, vadenin başlaması için senedin keşide tarihinden itibaren bir yıl içinde muhataba kabule arz edilmesi zorunludur. Keşideci bu süreyi uzatıp kısaltabilir. Cirantalar ise sadece kısaltabilirler.

Vade, senedin muhatap tarafından görülmesinden sonra senette yazılı süre geçince gelir. Poliçe görülmediği sürece senetteki süre işlemez. Poliçe muhatap tarafından kabul edilmemişse, süre kabul etmeme protestosu çekilme tarihinden itibaren işlemeye başlar³⁰³ (TTK. 617/1). Ancak bu durumda hamil vadeyi beklemeden müracaat hakkını kullanabileceği gibi, vadesinde senedi tekrar muhataba ödeme için ibraz edebilir. Ödeme sağlanamazsa, muhatap kabul etmediği için ona karşı dava açılmaz. Buna karşılık, bonoda keşideciye karşı üç yıllık süre vade tarihinden itibaren işlemeye başlar³⁰⁴.

Muhatap poliçeyi kabul etmiş fakat tarih atmamış ise ve hamil de tarihi tespit için bir protesto düzenlememiş ya da protestodan muafiyet kaydının varlığı sebebiyle düzenleyememişse, kabul için ibraz, müddetin son günü yapılmış sayılır. Poliçenin vadesi de bu tarihten itibaren hesap edilerek belirlenir³⁰⁵.

2 - Hamilin Müracaat Borçlularına Karşı Açacağı Davalarda

Poliçede müracaat borçluları; keşideci, cirantalar, aval veren ve araya girerek kabul edenler ile bunların yetkili ve yetkilerini aşan temsilcileri³⁰⁶ ile mirasçılardır.

Poliçede keşideciden başlayarak, lehdar ve ciro silsilesindeki her ciranta ve varsa bunların avalistleri kendilerinden sonra gelenlere karşı poliçenin kabul ve

---

³⁰³ Poroy/Tekinalp, 122; Öztan, 882; Kıran, 77.

³⁰⁴ Yıldız, 834.

³⁰⁵ Poroy/Tekinalp, 122; Öztan, 882; Durgut, 81.

³⁰⁶ M.Fatih Arıcı, 'Kambiyo Senetlerinde Temsilcinin Yetkisini Aşarak Kambiyo Taahhüdünde Bulunmasından Doğan Sorumluluk', Prof.Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, Haz. Abuzer Kendigelen, İstanbul 1999, s.13.

ödeneyeğini garanti etmişlerdir. Böylece kambiyo senetlerine ilişkin müteselsil bir sorumluluk oluşturulmuştur. Poliçe kabul edilmez veya ödenmezse hamil sorumluluk zinciri içinde bulunan her sorumluya sıra gözetmeksizin başvurulabilir. Bu hakka müracaat hakkı adı verilir. Ancak müracaat borçlularının sorumluluğu ikinci derecededir³⁰⁷.

Hamilin müracaat hakkının doğması durumunda hem birinci derecedeki sorumlu kabul etmiş muhatabı, hem de ikinci derece sorumlu olan müracaat borçlularını takip etme yetkisi vardır. Hamilin müracaat hakkını kullanabilmesi için bazı maddi ve şekli şartların gerçekleşmesi zorunludur. Maddi şartlar olarak poliçenin ödenmemesi (TTK. 625/1), kabul edilmemesi ya da ödemenin tehlikeye düşmüş olması hususları sayılabilir (TTK. 525/2). Müracaat hakkının kullanılmasının şekli şartı ise protesto çekilmesidir. Protestodan muafiyet veya mücbir sebep hallerinden biri varsa protesto çekmeye gerek yoktur. Aynı sonuç muhatabın ya da kabul için arzı yasaklanmış poliçenin keşidecisinin iflas etmesi durumunda da geçerlidir. Diğer bir ifade ile anılan hallerin varlığında hamil protesto keşide etmeden de müracaat hakkını kullanabilir³⁰⁸.

İşte hamilin rücu hakkının doğabilmesi için anılan maddi ve şekli şartların gerçekleşmesi zorunludur³⁰⁹. Bu şartlar gerçekleşmediği sürece hamilin poliçeden doğan hakkı için müracaat borçlularına, yani cirantalar, keşideciye³¹⁰ ve bunların avalistlerine karşı yönelteceği bir talep ve dava hakkından bahsedilemez³¹¹. Bu nedenle zamanaşımı süresi ve başlangıcı süresi de sorun olarak doğmaz³¹².

---

³⁰⁷ Poroy/Tekinalp, 180.

³⁰⁸ Poroy/Tekinalp, 191.

³⁰⁹ ‘Somut olayda takip konusu senet protesto ettirilmemiştir. TTK’nun 642’nci maddesine göre hamilin cirantaya karşı müracaat hakkının olabilmesi için bononun protesto ettirilmesi zorunludur. Davacı hamil, cirantaya anılan yasa gereğince protesto keşide etmemiştir. Bu nedenle ciranta durumundaki davalıya karşı müracaat hakkı bulunmamaktadır. Mahkemece anılan gerekçeyle davanın reddine karar verilmesi uygun bulunmakla ...onanmasına’, 19.HD. 10.03.2005, 1925/E.-2509/K. (Yayınlanmamış).

³¹⁰ Bu sonuç keşidecinin aynı zamanda muhatap olması halinde da geçerlidir. Bkz. yuk. s.67 vd.

³¹¹ ‘Hamilin cirantası hakkında takip yapabilmesi TTK’nun 662’nci maddesi gereğince keşidecinin aynı Kanununun 626’ncı maddesinde yazılı süre içinde protestosu ile mümkündür. Senetlerin protesto edildiğine dair belge ibraz edilmediğine göre bu cihetin İİK’nun 170/a maddesi gereğince resen nazara alınıp takibi iptali gerekirken...’ (12.HD. 15.11.1983, 7137/E.-8926/K.), Kaçak, 248; ‘TTK’ nun 626-642’nci maddeleri gereğince hamil, keşideciyi protesto etmeden cirantaları takip edemez. Bu hususun

Kanun Koyucu, hamilin müracaat hakkının doğduğu durumlarda, müracaat borçlularına karşı sahip olduğu dava hakkının tabi olduğu zamanaşımı süresinin başlangıcını da, birinci derecedeki sorumlu kabul etmiş muhataba karşı açılacak davalardaki süre ve andan farklı ve özel olarak düzenlemiştir. TTK'nun 661/2'nci fıkrasında 'Hamilin, cirantalar ile keşideciye karşı açacağı davalar müddetinde keşide edilen protesto tarihinden veya senette 'masrafsız iade olunacaktır' kaydı varsa vadenin bittiği tarihten itibaren bir yıl geçmekle müruruzaman uğrar' kuralı getirilmiştir³¹³.

Böylece poliçe veya bono hamilinin müracaat borçlularına karşı sahip olduğu talep ve dava hakları protesto tarihinden³¹⁴, protestosuz kaydı varsa, vade tarihinden itibaren bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır³¹⁵. Başka bir söyleyişle burada sadece son hamilin poliçedeki müracaat hakkını kullanmasına ilişkin bir zamanaşımı süresi benimsenmiştir³¹⁶. Kısaca hamil, cirantalarla keşideci ve bunların avalistlerine, yani müracaat sorumlularına karşı sahip olduğu talep ve dava hakkını bu bir yıllık süre içinde kullanmalıdır (TTK. 661/2).

Ne var ki buradaki bir yıllık zamanaşımı süresinin başlangıç anı çeşitli durumlara göre farklılıklar arz edebilir. Zira TTK'nun 661/2'nci fıkrası hükmünden de anlaşılacağı gibi sürenin başlangıç anı, zamanında keşide edilen protesto tarihinden ya da masrafsız iade kaydı varsa vade tarihinden itibaren bir yıl geçmekle

---

mercice kendiliğinden göz önüne alınarak talebin iptaline karar vermek gerekirken...' 12.HD. 09.07.2002, 14041/E.-14438/K., www.kazanci.com/kulliyat/15.08.2005.

³¹² Domaniç, TTK. Şerhi IV, 398; Öztan, 885; Kınacıoğlu, 274; Doğanay, 1834; Gürbüz, 371.

³¹³ 'İİK'nun 170/2-a maddesine göre tetkik mercii müddetinde yapılan şikayet ve itiraz dolayısıyla usulü dairesinde kendisine intikal eden işlerde takibin müstenidi olan kambiyo senedinin bu vasfı haiz olmadığı veya alacaklının kambiyo hukuku mucibince takip hakkına sahip olmadığı hususların re'sen nazara alarak bu fasla göre yapılan takibi iptal edebilir. Takip hakkı konusunu bu maddeye göre merci hakimi re'sen incelemek zorundadır, bu hususta ayrıca itiraz olmaması sonuca etkili değildir. Takip dayanağı bonodan dolayı keşidecinin protesto edildiği belli değildir. TTK'nun 626 ve 642'nci maddelerine göre hamilin lehdar hakkında müracaat hakkını kaybettiği düşünülmeden senet hakkındaki itirazın reddedilmesi...' 12.HD. 29.05.1991, 1990/14239/E.-1991/6864/K., YKD. 1991, S.5., s.479.

³¹⁴ Protesto zamanında keşide ettirilmediği takdirde müracaat hakkı düşeceğinden zamanaşımı söz konusu olmaz. Öztan, 885.

³¹⁵ Türk Ticaret Kanunu'nun da zamanaşımının hangi protesto tarihinden itibaren başlayacağı açıkça gösterilmemiştir.

³¹⁶ Yıldız, 836.

zamanaşımına uğrayacaktır. İşte bu nedenle senedin vadesinde ödenmemesi, kabul edilmemesi ya da ödemenin tehlikeye düştüğü durumlarla ilgili olarak zamanaşımı süresinin başlangıç anını ayrı ayrı tespit gerekmektedir.

a - Poliçenin Vadesinde Ödenmemesi

aa - Protestodan Muafiyet Hali Yoksa

Yukarıda da izah etmeye çalıştığımız üzere hamilin müracaat hakkını kullanabilmesi için ilk önce senedin vadesinde, muhataba ödeme için ibraz edilmesi zorunludur. İbraza rağmen senet ödenmezse, ödememe halinin noter protestosu ile tespiti rücu hakkının kullanabilmesi için şarttır.

Protestonun keşide edilebileceği süreler, poliçenin vadesine göre farklılıklar gösterir. Bu nedenle belli bir günde veya keşide gününden ya da görüldükten belli bir süre sonra ödenecek vadeli poliçelerde, ödememe protestosunun vadeyi takip eden iki iş günü çekilmesi şarttır (TTK. 626/3).

Hamil protestoyu vadeyi takip eden ilk işgünü sabahında çekebileceği gibi, ikinci günün sonunda da çekebilir³¹⁷. Diğer yandan vadenin resmi bir tatil gününe rastlaması ödeme günüyle birlikte protesto süresini de uzatacaktır. Örneğin vadesi 21 Eylül 2005 Perşembe günü gelmiş bir senedin protesto süresi, 27 Eylül 2005 günü sona erecektir³¹⁸. Ancak hamil protestoyu isterse 26 Eylül, isterse 27 Eylül günleri keşide ettirebilir. Eğer vade 20 Eylül Çarşamba günü olsaydı, protestonun çekilebileceği zaman hamilin isteğine göre, 21 Eylül Perşembe günü ya da tatilden sonraki ilk iş günü olan 26 Eylül Salı olacaktı. Bu sebeple zamanaşımı süresinin başlangıcı hamilin belli süreler içinde çekebileceği protesto işleminin tarihine göre

---

³¹⁷ Domaniç, 248; Poroy/Tekinalp, 196.

³¹⁸ Poroy bu durumda TTK'nun 664'üncü maddesinde yer alan '... Poliçeye müteallik diğer bütün muameleler, hususiyile kabul için ibraz ve protesto muameleleri de tatilde yapılmayıp ancak bir iş günün de yapılabilir' şeklindeki 1.fıkra hükmü ve 'Bu muamelelerden biri son günü pazara veya diğer resmi tatil gününe rastlayan bir müddet içinde yapılması lazım geldiği takdirde bu müddet onu takip eden ilk iş gününe kadar uzar. Aradaki tatil günleri müddet hesabına dahildir' şeklindeki 2. fıkra hükmü protesto süresi açısından dikkate alınmamalıdır. Diğer bir söyleyişle araya ne şekilde tatil günü veya günleri girerse girsin protesto süresinin fiilen iki iş günü olarak hesaplanması gerekir. Poroy Reha, Kambiyo Senetlerinde Protesto Çekilmesi ile İlgili Bazı Meseleler, II.Banka ve Ticaret Hukuku Haftası, Ankara 1961, 416; Poroy/Tekinalp, 196 dpn.189.

belirlenecektir. Dolayısıyla burada kabul etmiş muhataba karşı açılacak davalarda olduğu gibi objektif ve herkes için aynı olan bir başlangıç anı değil, hamilin iradesine göre belirlenen bir başlangıç anından bahsedilebilir³¹⁹.

Görüldüğünde vadeli bir poliçede ise ödememe protestosu ibraz süresinin son gününe kadar çekilebilir. Hamil keşide tarihinden itibaren bir yıllık kanuni ibraz süresi içerisinde senedi muhataba ödeme için ibraz etmeli ve ödememe durumunu da yine aynı süre içinde protesto ile tespit ettirmelidir. Anılan süreler içinde kalmak şartı ile hamil protestoyu istediği tarihte çekip bir yıllık süreyi başlatabilir. Bu durumda da müracaat hakkının kullanılması dolayısıyla bir yıllık sürenin başlatılması anı tamamen hamile bırakılmıştır³²⁰. Senet ibraz süresinin son günü ibraz edilmişse, protesto için ek iki iş günü daha verilmez³²¹. Diğer yandan TTK'nun 651 ve 657'nci maddelerindeki çifte protestoya ihtiyaç gösteren hallerde, zamanaşımı ikinci protestonun çekilmesiyle başlar³²².

bb - Protestodan Muafiyet Hali Varsa

Keşideci, ciranta veya aval veren kimseler tarafından senedin üzerine masrafsız iade, protestosuz ya da bunlara benzer bir ibare yazılıp imzalanmak kaydıyla hamil, müracaat hakkını protesto çekmeden de kullanabilir³²³. Bu durumda da poliçenin vaktinde ibraz edilmesi şarttır. Kaydı keşideci koymuşsa, kayıt poliçe sorumlularının hepsi için hüküm ifade eder. Buna karşılık 'protestosuzdur' kaydını bir ciranta ya da avalist yazmışsa hamil ancak yazana karşı protesto çekmekten muaf tutulmuş sayılır. Ancak hamilin, diğer sorumlulara karşı rücu hakkını kullanabilmesi için yine de vaktinde protestoyu çekmesi zorunludur. Aksi halde diğer sorumlulara karşı müracaat hakkını kaybetmiş olur³²⁴.

---

³¹⁹ Yıldız, 837.

³²⁰ Yıldız, 837.

³²¹ Poroy/Tekinalp, 197; Karayalçın, Ticari Senetler, 150.

³²² Kınacıoğlu, 274; Öztan, 885.

³²³ Yıldız, 838.

³²⁴ Yıldız, 838.

Hamil ‘protestosuzdur’ kaydına rağmen protesto keşide ettirme hakkına sahiptir. Ancak bu hakkı kullandığı takdirde masrafları kendisine ait olur. Çünkü ‘protestosuzdur’ kaydı sadece protesto mükellefiyetini ortadan kaldırır³²⁵.

Keşideci tarafından konan protestodan muafiyet kaydına rağmen hamilin kanuni süresi içinde protesto çekmesi durumunda zamanaşımının ne zaman başlayacağı sorunu doğar.

Bir görüşe göre, böyle bir durumda yani protestodan muafiyet haline rağmen protesto çekilmişse, zamanaşımı süresi vadede değil protesto tarihinden başlar³²⁶.

Diğer görüşe göre ise, muafiyet kaydının bulunduğu durumlarda zamanaşımının ne zaman başlayacağı kanunda açıkça gösterilmiştir. Bu nedenle bu kayda rağmen protestonun çekilmesi zamanaşımının başlangıcı açısından önemli değildir. Zamanaşımı yine vadeden itibaren işlemeye başlar³²⁷. Bununla birlikte muafiyet kaydı keşideci tarafından değil de diğer sorumlular tarafından konmuşsa, artık zamanaşımının işlemeye başlayacağı an bu kaydı koyanlar açısından vade tarihi olacakken, diğer sorumlular açısından protesto tarihi olarak belirlenecektir³²⁸.

b - Müracaat Hakkının Vadeden Önce Doğması

Müracaat hakkının vadeden önce doğduğu durumlarda zamanaşımının ne zaman başlayacağı konusunda bir açıklık yoktur. Bu nedenle konu doktrinde tartışmalıdır. Örneğin poliçenin muhatap tarafından kabul edilmemesi durumunda hamilin kabul etmeme protestosu çekmesi zamanaşımı süresini başlatacak mıdır? Yoksa sürenin başlaması için vade mi beklenecektir? Zira kanun ödememe ya da kabul etmeme protestosu ayırımı yapmadan sadece protestodan itibaren zamanaşımı süresinin başlayacağını belirtmiştir³²⁹.

---

³²⁵ Karayalçın, Ticari Senetler, 151.

³²⁶ Arslanlı, 160; Tekil, 152; Doğanay, 1834.

³²⁷ Kınacıoğlu, 274; Öztan, 886; Kıran, 84.

³²⁸ Yıldız, 839.

³²⁹ Yıldız, 840.

Savunulan bir görüşe göre, muhatabın kabulden kaçınması halinde hamil, kabul etmeme protestosu çekerek müracaat hakkını vadeden değil, vadeden önce kullanabilir. Fakat zamanaşımı bu protesto tarihinden değil, vadeden³³⁰ ya da zorunlu olmamakla birlikte vadeden sonra çektiği ödememe protestosu tarihinden itibaren işlemeye başlar³³¹. Zamanaşımı süresinin başlangıcı için kabul etmeme protestosunu esas almak, hamili zamanaşımı endişesiyle vadeden önce dava açmaya ve dolayısıyla alacağını iskontolu almaya zorlayacağı³³² gibi, muhatabın ve keşidecinin iflasları, muhatap hakkındaki icra takiplerinin semeresiz kalması veya muhatabın ödemelerini tatil etmiş olması gibi haller hamilin bilgisi dışında gerçekleştiği için zamanaşımının vadeden önce başlamaması gerekir. Aksine düşünüş hamili zor durumda bırakabilir³³³. Bu sonuç ise hamilin müracaat hakkının kullanılmaz bir hale gelmesine neden olabilir³³⁴.

Diğer görüş taraftarları ise, kanunda belli bir protesto tipinin öngörülmediğini, kullanılan ifadenin de kanun koyucunun bilinçli iradesi sonucu oluştuğunu, bu nedenle zamanaşımının başlangıcı olarak kabul etmeme ya da ödememe protestosu arasında fark olmadığını belirtirler³³⁵. Özellikle kabul etmeme veya kısmi kabul halinde, hamilin müracaat hakkını kullanmak istiyorsa kabul etmeme protestosu çekmesi gerekir. Hamilin senedi kabule arzı ihtiyari olduğu gibi kabul etmeme protestosunu³³⁶ çekmesi de ihtiyaridir. Eğer bu protestoyu çekmişse müracaat hakkını kullanacağını biliyor demektir. Bu nedenle zamanaşımını vadeden ya da ödememe protestosunun çekildiği tarihten başlatmanın hiçbir mantığı olamaz. Çünkü kanun koyucu vadeden önce müracaat hakkı vererek hamili korumak istemiştir. Eğer hamil bu haktan yararlanmak istemiyorsa ya senedi kabule arz

---

³³⁰ Arslanlı, 161; Karayalçın, 252; Domaniç, TTK Şerhi IV, 398; Kınacıoğlu, 275; Bozer/Göle, 136; Tekil, 152; Doğanay, 1834; Kalpsüz, Kıymetli Evrak Ders Notları, 87.

³³¹ Arslanlı 161; Karayalçın, 252; Domaniç, TTK Şerhi IV, 398; Kınacıoğlu, 275; Kalpsüz, Kıymetli Evrak Ders Notları, 87.

³³² Kınacıoğlu, 275.

³³³ Karayalçın, 189.

³³⁴ Yıldız, 840.

³³⁵ Poroy/Tekinalp, 211; Öztan, 886; İmregün, 105; Kıran, 83.

³³⁶ Diğer yandan kabul etmememe protestosunun çekilmesi hamili ödememe protestosu çekmekten muaf kılar.

etmemeli ya da kabul etmemeyi protesto ettirmemelidir. Aciz halinin varlığında ise ödememe protestosunu çekmemelidir³³⁷.

Kabule arzı yasaklanmış bir poliçede ise kabul etmeme protestosunun çekilmesi söz konusu olamayacağından zamanaşımının başlaması ödememe protestosundan ya da masrafsız iade şartı varsa vadeden itibaren başlayacaktır³³⁸.

Öte yandan muhatabın poliçeyi kabul etmiş olsun ya da olmasın ödemelerini tatil etmesi, aciz haline düşmesi durumunda hamilin müracaat hakkını kullanması için yine de protesto çekmeye ihtiyaç vardır³³⁹. Bu sebeple zamanaşımının başlangıcı protesto tarihi olacaktır³⁴⁰. İflas hallerinde ise rücu için iflas ilamının ibrazı yeterli olup protesto çekmek gerekmez. Çünkü protestodan kanuni muafiyet söz konusudur. Bundan dolayı iflas nedeniyle rücu hakkı kullanılmak isteniyorsa, zamanaşımını vadeden itibaren başlatmak gerekir³⁴¹.

c - Müracaat Hakkının Vadeden Sonra Doğması

Hamilin müracaat hakkı bazı durumlarda vadeden sonra da doğabilir. TTK'nun 643'üncü maddesi hükmüne göre yalnızca hamil, mücbir sebepler nedeniyle poliçeyi vadesinde ödeme için ibraz edememiş ya da protesto ettirmemişse müracaat hakkı kaybolmaz. Aksine müracaat hakkı mücbir sebebin kalkmasından veya belli bir sürenin geçmesinden sonra doğar. Ancak hamilin mücbir sebepleri kendinden önce gelen borçluya ihbar etmesi ve bu ihbarı poliçe üzerine işaret ederek altına yer ve tarih yazarak imzalaması zorunludur (TTK. 643/2)³⁴².

---

³³⁷ Yıldız, 841.

³³⁸ Yıldız, 841.

³³⁹ Öztan, 886; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 273; Poroy/Tekinalp, 190.

³⁴⁰ İmregün, 152; Poroy/Tekinalp, 211; Kıran, 83; Öztan, 886; Karşı fikirde Kınacıoğlu, 275; Tekil, 152; Doğanay, 1834.

³⁴¹ Kıran, 84; Kınacıoğlu, 275; Öztan, 886; Poroy/Tekinalp, 211.

³⁴² Madde (TTK. 643) metninden de açıkça anlaşıldığı üzere, mücbir sebepler tahdidi olarak sayılmamış, özellikle tanımı yapılmamış, ancak bir devletin mevzuatı (veya her hangi bir mücbir sebep gibi aşılması imkansız bir mani) olarak nitelendirilmek suretiyle genel bir biçimde ifade edilmiştir.

aa - Mücbir Sebepler 30 Günden Az Sürerse

Poliçenin vadesinde ibrazına ya da protesto keşidesine engel olan mücbir sebeplerin otuz günden az ya da fazla sürmesi halinde hamilin müracaat hakkı farklı kurallara bağlanmıştır.

Mücbir sebeplerin otuz günden az sürmesi halinde hamilin müracaat hakkını kullanabilmesi için poliçeyi gecikmeksizin³⁴³ kabul veya ödeme maksadıyla ibrazı ve gereğinde protesto etmesi lazımdır (TTK. 643/3). Bu işlemler yapılmadığı zaman hamilin müracaat hakkı düşeceğinden zamanaşımı sorunu doğmaz³⁴⁴.

Eğer kabul etmeme protestosu çekilmişse zamanaşımı o tarihten, ödememe protestosu çekilmişse çekildiği tarihten itibaren işleyecektir. Örneğin mücbir sebepler vadeden itibaren 29 gün sürmüşse ibrazın 30. günü yapıp ödememe halinin de aynı gün ödememe protestosu ile belgelendirilmesi şarttır. Böylece zamanaşımı süresi ödememe protestosu ne zaman çekilmişse, o zaman başlayacaktır³⁴⁵. Eğer senette protestosuz kaydı varsa bu durumda da senedin ibrazı mümkün olmadığı için müracaat hakkının kullanılacağı an mücbir sebebin ortadan kalkmasına kadar ertelenmiş olacağından, zamanaşımının başlaması anı da senedin ibraz edildiği an olarak belirlenecektir.

Ancak belirtmek gerekir ki, bu düzenleme sadece müracaat borçluları dikkate alınarak kabul edilmiştir. Anılan nedenle hamilin kabul etmiş muhataba karşı sahip olduğu dava zamanaşımı süresi mücbir sebepler olsa bile, senette yazılı vadeden başlar. Çünkü mücbir sebepler hamilin senedi ödeme için ibrazına engel olmaktadır.

---

³⁴³ Domaniç'in belirttiği gibi, mücbir sebeplerin ortadan kalkmasından sonra, hamilin poliçeyi ibraz ve protesto muamelelerine tahsis etmesi gereken süre TTK'nun 643'üncü maddesinde belirlenmemiştir. Kanun gecikmeksizin tabirini kullanarak, ibraz ve protesto müddetini öncelikle hamilin takdirine, bunun kötüye kullanıldığı iddiasının varlığında ise hakim takdirine bırakmıştır. Zamanaşımının geçirildiği ya da mücbir sebebin doğmadığı ihtilafında hakim öncelikle, mücbir sebeplerin varlığını, bunların sona erme zamanını ve son olarak da ibraz ve protesto muamelelerinin uygun zamanda gecikmeksizin yapıp yapılmadığına karar verecektir. Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 279; Dolayısıyla hakim hükümüne göre bir yıllık sürenin geçtiği ya da geçmediği sonucuna varılacaktır. Bu nedenle anılan durumlarda objektif bir süreden değil, sübjektif bir süreden bahsetmek mümkün olacaktır. Yıldız, s.842, d.pn.68.

³⁴⁴ Yıldız, 842.

³⁴⁵ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 399.

Oysa hamil vadede senet bedelini hasar ve yarar hamile ait olmak üzere notere tevdi ederek borcundan kurtulabilir. Buna karşılık anılan durumlarda müracaat borçlularının ödeme yükümlülükleri henüz doğmamıştır. İşte bu nedenle müracaat borçluları açısından zamanaşımı süresi mücbir sebebin kalktığı tarihten itibaren işleyecektir³⁴⁶.

bb - Mücbir Sebepler 30 Günden Fazla Sürerse

Ortaya çıkan mücbir sebepler vadenin gelmesinden itibaren 30 günden çok sürerse, hamil senedi ibraz etmeden ve protesto çekmeye gerek kalmaksızın müracaat hakkını kullanabilir (TTK. 643/4)³⁴⁷.

Hamilin müracaat borçlularına karşı sahip olduğu dava zamanaşımı vadeden itibaren hesaplanacak olan 30 günlük sürenin sonunda yani 31'inci gün işlemeye başlayacaktır³⁴⁸. Kabul etmiş muhatap ve müracaat borçluları ayırımı yapmadan her iki sorumlu grubuna karşı açılacak davaların zamanaşımı süresinin 30 günlük sürenin sonunda başlar³⁴⁹. Senette masrafsız iade kaydının bulunması bu sonuca etkili değildir. Çünkü hamilin müracaat hakkı ancak bu tarihte söz konusu olmaktadır³⁵⁰.

Mücbir sebebin 30 günden fazla sürmesi halinde, görüldüğünde ve görüldükten belli bir müddet sonra ödenecek vadeli poliçeler için de özel bir düzenleme söz konusudur. Anılan vadeli poliçelerde, vadenin tespiti ya da başlaması poliçenin ibrazına bağlıdır. Mücbir sebep ise bunu engellemektedir. Bu sebepten dolayı bu iki vadeyi ihtiva eden senetlerde 30 günlük sürenin başlangıcı olarak, hamilin kendinden önce gelen borçluya mücbir sebebi ihbar ettiği tarih olarak kabul olunmuştur (TTK. 643/5). Ancak süre senedin üzerine yazılı olduğu tarihten değil,

---

³⁴⁶ Yıldız, 842.

³⁴⁷ 'Davacı bankanın, davalı tarafından yaratılan ve mahkeme kararına uyma zorunluluğu altında ve mücbir sebeple senedi yasa da öngörülen sürelerde protesto etme olanaklarından yoksun kaldığının kabulü, hem yasa ve hem de hakkaniyet kurallarına uygun düşmemektedir, mücbir sebebin vadenin gelmesinden itibaren 30 günden çok sürdüğü de dosya kapsamıyla belirtilir. O halde TTK'nun 643/4'üncü maddesi gereği davacı banka protesto çekmeye lüzum kalmaksızın ilk ciranta durumundaki davalıya karşı müracaat hakkını kullanabilir.' HGK. 18.11.1981,1979/165/E.-1981/739/K., www.kazanci.com/kulliyat/15.08.2005.

³⁴⁸ Gürbüz, 371; Öztan, 886.

³⁴⁹ Domanıç, TTK Şerhi IV, 399; Tekil, 152.

³⁵⁰ Yıldız, 843.

ihbarın fiilen yapıldığı tarihten itibaren işlemeye başlar³⁵¹. Bu ihbarın ibraz süresi içinde ya da dışında yapılması mümkündür.

İhbar tarihi görüldüğünde ödenecek poliçede vadenin yerini tutar, görüldüğünden belli süre sonra ödenecek vadeli poliçelerde ise sürenin başlayacağı tarihin yerini alır. Bu şekilde belirlenen vadeden 30 gün sonra mücbir sebep hala devam ediyorsa, görüldüğünde ödenecek vadeli poliçelerde hamil, müracaat hakkını senedi ibraz etmeden ve protesto çekmeden de kullanabilir³⁵².

Görüldüğünden belli bir süre sonra ödenecek vadeli poliçelerde vade için süre başlatıldıktan sonra vadenin gelmesi beklenmelidir. Örneğin keşide tarihi 01.01.2005 olan ve görüldükten 3 ay sonra ödenecek şekilde vade konulan bir poliçenin bir yıl içinde muhataba kabul için arzı mecburidir. Bu poliçeyi 16.08.2005 yılında kabule arz etmek isteyen hamil mücbir sebepler yüzünden bunu gerçekleştirememiş ve durumu 17.08.2005 tarihinde kendinden önceki borçluya bildirmiş ve mücbir sebep de 30 günden fazla sürmüştü 3 aylık süre 17.09.2005 tarihinde başlayacaktır. Dolayısıyla burada müracaat hakkının başlaması değil sürenin 30 gün sonra başlaması söz konusudur. Bu nedenle hamil 3 aylık süre bitmeden müracaat borçlularına başvuramaz. Çünkü anılan ihtar ve mücbir sebebin 30 günden fazla sürmesi işleyecek süreyi başlatmıştır. Bununla birlikte süre 3 ay değil de görüldükten itibaren on gün olarak tespit edilmişse, mücbir sebebin 30 günden fazla sürmesi şartı ile, senedin vadesi 28.08.2005 tarihinde dolacaktır.

Ne var ki, vadenin gelmesine rağmen mücbir sebepler senedin ibrazını ve protesto keşidesini engellemeye devam etmektedir. Böyle bir durumda da, müracaat hakkının ibraza ve protestoya gerek olmadan kullanılabilmesi için mücbir sebebin vadeden itibaren 30 günü aşması gerekir³⁵³.

Görüldükten belli bir süre sonra ödenecek vadeli poliçe, mücbir sebepten önce muhatap tarafından kabul edilmişse, süre başlayacağından TTK'nun 643/5'inci

---

³⁵¹ Öztan, 742.

³⁵² Yıldız, 843.

³⁵³ Yıldız, 843.

fikrasının uygulanma imkanı kalmaz. Çünkü senet muayyen vadeli poliçelere benzemiştir³⁵⁴. Senet vadesinde mücbir sebepler yüzünden ibraz edilemiyorsa, engelin vadeden itibaren 30 günden fazla sürmesi şartı ile hamil ibraza ve protestoya gerek kalmadan müracaat hakkını kullanabilir³⁵⁵.

Anılan vadeli poliçelerde vadeden sonra doğan müracaat haklarında, açılacak davaların zamanaşımı süresinin başlangıcı da müracaat hakkının doğduğu tarihe göre hesaplanmalıdır³⁵⁶.

3 - Poliçe Bedelini Ödeyen Müracaat Borçlularının Birbirlerine Karşı Açacağı Davalar

Bir cirantanın başka cirantalarla keşideci ya da bunların avalistleri aleyhine açacağı davalar, cirantanın poliçeyi veya poliçenin dava yolu ile kendisine karşı dermeyan edildiği tarihten itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğrar (TTK. 661/3)³⁵⁷.

Kanun metninde yer verilmemiş olmasına rağmen müracaat borçluları lehine aval verenler ile bunların yerine araya girip kabul eden ve ödeyenlere karşı da altı aylık süre uygulanır³⁵⁸.

Kanun Koyucu bu hükümle ikinci derecedeki sorumluların birbirlerine karşı açacakları davada üçüncü ve farklı bir zamanaşımı süresi benimsemiş bulunmaktadır. Bu süre önceki sürelerden daha kısa olduğu gibi, sürenin başlama anı da diğerlerine göre farklılık göstermektedir. Diğer bir ifade ile burada objektif ve herkes için aynı olan bir başlangıç anı değil, borçluların ya da alacaklıların davranışına göre farklılık gösteren sübjektif bir başlangıç anı benimsenmiştir. Çünkü bir cirantanın diğer bir

---

³⁵⁴ Öztan, 743.

³⁵⁵ Yıldız, 843.

³⁵⁶ Yıldız, 844.

³⁵⁷ ‘TTK’nun 661/3’üncü fıkrası (ETK. 597) Milletlerarası Mukavelenin 70’nci ve mehz olan İsviçre Kanununun 1069’uncu maddelerine uygun olarak düzeltilmiştir. Adliye Encümeni Mazbatası, Gerekçe Madde 661.

³⁵⁸ Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 399; Öztan, 887; Karayalçın, Ticari Senetler, 252; Kıran, 84; Durgut, 86.

ciranta ile birlikte keşideciye karşı sahip olduğu dava hakları kendisinden poliçe bedelinin istenip ödenmesine ya da dava açılması anından itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır. Eğer hamil cirantalardan poliçe bedelini iradi ya da dava yolu ile talep etmemişse bu sürenin başlaması söz konusu olmayacaktır. Böylece cirantaların kendinden önceki cirantalarla birlikte keşideciye karşı sahip olduğu hakları kullanmasına ilişkin zamanaşımı süresi, hamilin bunu dava yolu ile talep etmesi ya da iradi talepte bedelin ödenmesi durumunda başlayacaktır. Altı aylık süre müracaat borçluları tarafından yapılan her ödemede tekrar işlemeye başlar. Cirantaların sadece birbirlerine ve keşideciye karşı dava açtığı varsayımında bu taleplerin de BK'nun 125'inci maddesinde yer alan on yıllık genel zamanaşımı süresi içinde ileri sürülmesi gerekir³⁵⁹.

Altı aylık zamanaşımı süresinin başlangıcı için iki farklı durum kabul edilmiştir. Bunlardan birincisi müracaat borçlusunun poliçe bedelini ödediği an, ikincisi ise poliçenin dava yolu ile kendisine karşı dermeyan edildiği tarihtir.

a - Poliçe Bedelinin Ödenmesi

Dava açacak müracaat borçlusunun hak talebi, poliçeyi ödemiş olması ihtimalinde, ödeme gününü takip eden ilk günden itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır (TTK. 661/3, 665). Bu durumda süre ödeme anından itibaren başlayacak³⁶⁰ ancak bunu takip eden ilk günden itibaren hesaplanacaktır.

---

³⁵⁹ Anılan varsayımda, cirantaların birbirlerine karşı açacakları davaların kabul etmiş muhatap için benimsenen vadeden itibaren üç yıllık genel zamanaşımı süresi içinde açılması gerektiği hususu Alman ve Türk öğretisinde savunulmuştur. Jacobi, 321, Stranz, 70, (Yıldız'dan naklen, 846); Namık, 195-196; Öztan, 883; Karayalçın, sorunun varlığına işaret etmiş, ancak tartışmadan bunun üç yıllık zamanaşımı süresi içinde ileri sürülmesi gerektiğinin savunulduğunu belirtmiştir. Karayalçın, Ticari Senetler, 190.

³⁶⁰ Yargıtay TD'nin 10.05.1957, 1419/E.-1191/K., sayılı kararından; 'Senet muhteviyatının davacıdan 30.01.1956 tarihinde tahsil edildiği anlaşılmasına binaen TTK'nun 661'inci maddesi hükmüne göre cirantaların keşideci aleyhine açacağı davanın, cirantanın poliçeyi tediye ettiği yahut kendi aleyhine dava açıldığı tarihten itibaren altı ay geçmesi ile sakıt olacağı ve bu davanın ise 06.03.1956 tarihinde açılmış olmasına binaen ödeme tarihi ile dava tarihi arasında altı aylık sürenin geçmemiş olmasına ve takip tarihinin zamanaşımına medar olamayacağına mebnî davalının temyiz itirazlarının reddiyle hükmün onanması gerekir', 11. HD'nin 06.07.1986 tarih, 3951/E.-4294/K., sayılı kararı da aynı yöndedir.(Doğanay, 1835, dpn,590).

Ödeme kavramının geniş anlaşılması gerekir. Bu itibarla alacaklı nakden tatmin edilmiş olabileceği gibi, takas, borcun nakli, hibe gibi sebeplerle de tatmin edilmiş olabilir³⁶¹. Senedin cirantanın eline hibe yolu ile bedelsiz geçmesi halinde ise zamanaşımı süresi iktisap tarihinden itibaren başlayacaktır³⁶².

Bir görüşe göre bu gibi durumlarda zamanaşımı süresinin başlaması için senedin, bedeli ödeyen müracaat borçlusuna iade edilmesi şart değildir³⁶³. Ödemede bulunan kişinin müracaat hakkının rahat ve zorluklarla karşılaşmadan kullanması için senedin iadesi gerekli ve faydalıdır. Ancak ödemenin ispat edilmesi şartı ile zamanaşımının başlaması için senedin iadesine gerek yoktur. Çünkü kanunun lafzında, senedin iadesinden değil, poliçe bedelinin ödenmesinden itibaren zamanaşımı süresinin başlayacağı açıklanmıştır. Diğer yandan ödemede bulunan müracaat borçlusu senedi isteyerek almayı zamanaşımı süresini uzatmamalıdır³⁶⁴.

Diğer bir fikre göre ise, altı aylık zamanaşımı süresinin başlaması için sadece ödemenin yapılmış olması yeterli değildir. Ayrıca borcu ödeyen sorumlunun senetteki hakkı diğer sorumlulardan isteyebilmesine olanak sağlayacak senedin de iade edilmiş olması gereklidir. Kanunun lafzında iadede bahsedilmediği iddiası doğrudur. Ne var ki, senet iade edilmeden ödemenin kıymetli evrak hukukunda sonuç doğurmayacağı hususu da gözden kaçırılmamalıdır. Zira kambiyo senedindeki alacaklar aranılacak borçlardandır. Ayrıca bu senetlerde, hak senet ile ayrılmaz bir bütün oluşturmaktadır. Bu nedenle senet ödeme için borçluya ibraz edilmedikçe alacağın istenmesi ve ödenmesi hukuken geçerli sonuçlar doğurmaz. İşte anılan sebeplerden dolayı senet iade edilmeden ödeme yapılmış olsa dahi zamanaşımı açısından ödemenin senedin iade edildiği andan itibaren gerçekleşeceğinin kabulü gerekir³⁶⁵.

---

³⁶¹ Doğanay, 1836; Arslanlı, 161; Karayalçın, Ticari Senetler, 189; Öztan, 887; Kıran, 85; Gürbüz, 373; Eriş, 542; Yıldız, 846; Ertekin, E./Karataş, İ., Uygulamada Ticari Senetler Hukuku, 2.B., Ankara 1992, s.405.

³⁶² Arslanlı, 161.

³⁶³ Ertekin/Karataş, 405; Öztan, 887; Karayalçın, Ticari Senetler, 189; Gürbüz, 373.

³⁶⁴ Öztan, 887; Durgut, 87.

³⁶⁵ Durgut, 87; Yıldız, 847.

Diğer yandan müracaat borçluları zamanaşımına uğramış bir borcu ödemişse, ödeme kendisine kıymetli evrak hukukuna ilişkin bir müracaat hakkı kazandırmaz³⁶⁶. Bu nedenle senedi elde etmeden ister nakit olarak, isterse diğer yollardan olsun iradi bir ödemenin yapılmaması gerekir. Senet iade edilmeden yapılan bir ödeme kıymetli evrak hukuk içerisinde değerlendirilmemelidir. Çünkü altı aylık zamanaşımı süresi içerisinde ödeme olmaz veya dava açılmazsa zaten poliçe zamanaşımına uğrayacaktır. Bu sebeple poliçe iade edilmeden, borcun nakli yoluna gidilmemeli, takas def'inde ya da nakit ödemede bulunulmamalıdır³⁶⁷.

Ödemede bulunan müracaat borçlusu, hamilden ya da senedi ödeme için kendisine ibraz eden cırantadan senedin iadesini ve üzerine ibra şerhinin yazılmasını talep etmelidir (TTK. 621). Ayrıca zamanaşımı süresinin başlamasını tespit açısından senedi iade eden hamil ya da müracaat borçlularının ödemenin vukuu bulunduğu tarihi de senet üzerine veya makbuza yazmaları şarttır. Aksi takdirde ödemenin yapıldığı gün belli olmayacak, senet iade edilmiş olsa dahi en azından kendinden önce gelen müracaat borçlularına karşı sahip olduğu zamanaşımı süresinin başlangıcı konusunda ihtilafa düşülecektir³⁶⁸.

b - Poliçenin Dava Yoluyla Müracaat Borçlusuna Dermeyanı

Altı aylık zamanaşımı süresinin başlangıcı olarak belirlenen ikinci durum, poliçenin dava yoluyla müracaat borçlusuna karşı dermeyan edilmesidir³⁶⁹. Dava bir mahkemede ya da hakem nezdinde açılabilir³⁷⁰. Ancak zamanaşımı süresi dilekçenin mahkemeye verildiği tarihten değil, davanın davalıya tebliğ edildiği tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır³⁷¹. Zamanaşımının dava dilekçesinin tebliğinden itibaren işlemeye başlaması halinde, kendisine karşı dava açılan müracaat borçlusu diğer

---

³⁶⁶ İmregün, 105; Öztan, 887.

³⁶⁷ Yıldız, 847.

³⁶⁸ Yıldız, 847.

³⁶⁹ Tekil, 152; Doğanay, 1837; Poroy/Tekinalp, 378; Gürbüz, 380; Ertekin/Karataş, 406; Konuyla ilgili geniş açıklama için bkz. aşağıda. 'Zamanaşımının Kesilmesi-Dava Açılması' başlığı.

³⁷⁰ Yargıtay HGK'nun 20.06.1979 tarih 912/E.-84/K. sayılı kararı 'Dava açılmasından amaç ticari senede dayalı alacağın mahkemede veya hakem nezdinde talebe konu edilmesi olup; eda davası olarak açılması icap eder. Tespit davası zamanaşımını kesmez. Ertekin/Karataş, 407.

³⁷¹ Kıran, 84; Kınacıoğlu, 275; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 400.

borçlulara karşı başvuru hakkını kullanabilmesi için ya onlara karşı dava açmak ya da açılan davayı onlara ihbar etmek zorundadır³⁷².

Bu sebeple dava yoluyla dermeyan tarihinin ne anlama geldiği tartışmalıdır. Adliye Encümeni Mazbatasında yer verilen gerekçede³⁷³ bu ibareden sadece dava açılması halinin anlaşılması gerektiği, TTK'nun 662'nci maddesinde yer alan zamanaşımını kesen sebeplerin dikkate alınmaması hususu savunulmuş olmasına rağmen, doktrindeki yazarların tamamı bu kavramın geniş yorumlanması gerektiği konusunda fikir birliği içindedirler.

Bu görüşe göre dava yolu ile dermeyan kavramı müracaat borçlusu lehine işleyen adli işlemleri ifade eder ve bu işlemler TTK'nun 662'nci maddesinde dava açılması, takip talebinde bulunulması³⁷⁴, davanın ihbar edilmesi, alacağın iflas masasına bildirilmesi şeklinde belirlenmiştir. Bu dört işlemten birinin yapılması durumunda bunlara muhatap olan cirantanın önceki cirantalarla karşı kullanacağı haklar için zamanaşımı süresi işlemeye başlayacaktır³⁷⁵.

TTK'nun 661/3'üncü maddesinde yer alan zamanaşımı süresinin davanın dermeyanından itibaren başlatılması hususu eleştirilmiştir. Bu görüşe göre davanın uzun bir süre devam etmesi halinde, ciranta altı aylık süreyi kaçırmamak için ya

---

³⁷² Durgut, 87.

³⁷³ Üçüncü fıkradaki müruruzamanın başlangıcı Milletlerarası Mukavelenin 70/3'üncü fıkrası hükmüne ve mehzaz olan İsviçre Kanununun 1069/3'üncü fıkrasındaki hükme uygun olarak düzenlenmiştir. Çünkü Milletlerarası anlaşma ve mehzaz metnine göre poliçeden doğan alacağın ilamsız icra yolu ile takibi, bir cirantanın diğer cirantaya karşı açacağı davanın müruruzamanına başlangıç olan sebeplerden sayılmamıştır. Milletlerarası anlaşmanın bu hükmü milli kanunlarca değiştirilmesi mümkün bulunmayan hükümlerden olduğundan poliçe hukuku gibi Milletlerarası sahada pek mühim olan bir hukuk sisteminde Milletlerarası anlaşma hükmüne aykırı bir esasın kabul edilmiş olması memleketimizin iktisadi menfaatine aykırıdır. Bu itibarla ilamsız icra takibinin dahi cirantanın cirantaya karşı açacağı dava müruruzamanına başlangıç olacağı şeklindeki hüküm silinmiştir. Burada söz konusu edilen mesele, cirantanın cirantaya veya keşideciye karşı açacağı davanın müruruzamanının başlangıcını tayin etmekten ibaret bulunması itibarıyla 662'nci maddede müruruzamanı kesen sebepler arasında icra takibinin gösterilmiş bulunması bununla tezat teşkil etmez. Çünkü müruruzamanın kesilmesi meselesi ile işlemeye başlaması meselesinin aynı hükümlere tabi olmasını gerektiren hiçbir hukuki kaide yoktur. TBMM. Adliye Encümeni Mazbatası, Gerekçe, s.389.

³⁷⁴ Takip talebi kavramına icra yollarının her türlü, adi icra, iflas ve rehinin paraya çevrilmesi yolları dahil sayılmalıdır. Domaniç, TTK. Şerhi IV, 400.

³⁷⁵ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 400; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 314; Karayalçın, Ticari Senetler, 189-190; Öztan, 888; Poroy/Tekinalp, 211; Tekil, 152; İmregün, 105; Kalpsüz, Kıymetli Evrak Ders Notları, 88; Kıran, 85; Gürbüz, 373; Eriş, 543.

kendisinden önceki cirantalara karşı dava açmak veya davayı ihbar etmek zorunda kalacak ya da başvuru hakkını kaybedecektir. Bu durum ise aynı poliçe bedeli için birden fazla dava açılmasını ve bir çok masraf yapılmasına neden olur. Bu nedenle altı aylık zamanaşımının, açılmış bulunan davanın kesinleştiği tarihten itibaren işlediğinin kabulü gerekir^{376 377}.

Diğer bir görüşe göre, kanunun lafzı bu yoruma müsait değildir. Davanın altı aydan fazla sürmesi ihtimaline karşı, davalı cirantayı kendine karşı sorumlu olacaklar hakkında zamanaşımını koruyabilmek için zamanaşımını kesmek üzere davayı onlara karşı ihbara ve belki de bunu birkaç kez zorlayacaktır. Bu tedbir kanun koyucu tarafından poliçe borçlusunu zamanında ödemeye zorlayan dolaylı bir tedbir olarak düşünülmelidir³⁷⁸.

Müracaat borçlularının birbirlerine karşı açacakları davalar için öngörülen altı aylık zamanaşımı süresinin ne kadar süre içinde kullanılacağı yönünde Türk Ticaret Kanunu'nda genel bir hüküm bulunmaktadır. Doktrinde bir fikre göre; müracaat borçlularının birbirlerine karşı açacakları davalar kabul eden muhatap için öngörülen üç yıllık zamanaşımı süresi içinde açılmalıdır. Zira esas borçlunun ödemek zorunda olmadığı poliçeyi, müracaat borçlusunun da ödemek yükümlülüğü yoktur. Üç yıllık süre dolduktan sonra müracaat borçlusuna yapılacak ödeme talebi zamanaşımı

---

³⁷⁶ Tekinalp/Çamoğlu, 301; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 401; Bozer/Göle, 137; Kıran, 84.

³⁷⁷ Dava açıldıktan sonra dava devam ettiği sürece, iki tarafın yargılamaya ilişkin her işleminden ve hakimın her emir ve hükmünden itibaren zamanaşımı yeniden aynı olmak üzere başlar (BK. 136/9). TTK'nun 662'nci maddesinde zamanaşımını kesen nedenler maddede tek tek sayılmış olmasına rağmen, bu sayılan hallerin dışındaki işlemlerin zamanaşımını kesmeyeceği görüşüne katılamaz. Sözü geçen maddede dava açılması zamanaşımını kesen nedenlerden sayılmış fakat davanın devamı halinde zamanaşımının ne olacağı düzenlenmemiştir. TTK'nun 1'inci maddesi yollamasıyla BK'nun 136'ncı madde hükmünün bir poliçeye ilişkin davaya da uygulanması gerekir. Aksi takdirde açılan bir dava altı aylık bir süre içinde karara bağlanmadığı takdirde, alacak zamanaşımına uğrar ve bu husus da anlamsız bir durum yaratır. Eriş, 543. Ancak yazarın bu görüşleri eleştirilmiştir. Yazar, poliçe hukukunda açılan her davanın sadece taraflar arasındaki zamanaşımını kestiği kuralını gözden kaçırmaktadır. Zira davanın açılması ile dava açan cirantanın dava açılan müracaat borçlusuna karşı sahip olduğu altı aylık zamanaşımı süresi kesilmiş olmaktadır. Yoksa dava açılması, kendisine dava açılan müracaat borçlusunun diğer müracaat borçlularına karşı rücu etmesi için gerekli olan altı aylık zamanaşımı süresine etkili olmaz. Bu nedenle davalının, altı aylık süreyi koruyabilmesi için bu süre içinde ya diğer sorumlulara karşı dava açması ya da ihbar etmesi şarttır. Yıldız, s.850, dpn.89.

³⁷⁸ Tekil, 152; Öztan, 888; Karayalçın, Ticari Senetler, 190.

sebebiyle reddedilmelidir. Çünkü müracaat borçlusuna senet bedelini ödemesi halinde artık asıl borçlu olan muhataba başvuramayacaktır³⁷⁹.

Bu konuda ileri sürülen diğer bir fikre göre ise, TTK'nun 661/3'üncü maddesine göre cirantaların birbirlerine veya keşideciye karşı sahip oldukları haklar ödeme ya da dava açılması tarihinden itibaren altı ay ve her halde on yıl geçmekle zamanaşımına uğramalıdır³⁸⁰. Çünkü Türk Ticaret Kanunu'nda kambiyo senetlerinden doğan talepler için genel bir zamanaşımı süresi öngörülmemiştir. Bu konuda kanun boşluğu bulunmaktadır. Bu boşluk TTK'nun 1'inci maddesi yollamasıyla BK'nun 125'inci maddesi ile doldurulmalıdır. Kabul etmiş muhataba karşı açılacak davalar hakkındaki üç yıllık süre, sadece muhataba yönelen talepler içindir. Müracaat borçlularının birbirlerine açacakları davalar veya senedin kabul edilmemesi halinde keşideciye karşı açılacak davalarla ilgili zamanaşımı süreleriyle ilgisi yoktur. Asıl borçlu olan muhatabın poliçe bedelini ödeme yükümlülüğünden kurtulduğu durumlar da diğer poliçe borçlularının ödeme yükümlülüğü devam edebilir. Ayrıca üç yıllık zamanaşımı sebebiyle kabul etmiş muhataba karşı dava açılmasa bile müracaat borçlusuna kendisine yönelen talebi yerine getirip TTK'nun 644'üncü maddesi uyarınca sebepsiz zenginleşme davası açarak ödediğini muhataptan alabilir. On yıllık sürenin başlangıcı vade tarihidir³⁸¹.

B - Bonoda Zamanaşımı Süresinin Başlangıcı

Hamilin, senet borçlusuna ve onun lehine aval verene karşı talep hakkı vadenin geldiği tarihten itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğradığına göre, zamanaşımının başlangıcı vade tarihi olmaktadır³⁸².

---

³⁷⁹ Öztan, 883; Durgut, 88.

³⁸⁰ 'TTK'nun 661'inci maddesinde öngörülen üç yıllık zamanaşımını senet borçlusuna ile senet hamili arasında uygulama olanağı vardır. Olayda ise müşterek borçlulardan her birinin yaptığı ödemedan dolayı diğerine rücu etmesi söz konusu olup davada, 08.06.1972 günlü ihbarnameye dayandığından sözü edilen maddedeki üç yıllık zamanaşımı uygulanmaz. Bu durumda Borçlar Kanunu'nun ve 146'ncı maddeleri gereğince taraflar arasındaki hukuki ilişki on yıllık zamanaşımına tabi olduğu...' (11.HD. 07.03.1978, 584/E.-982/K.), Ertekin/Karataş, 418.

³⁸¹ Durgut, 88-89; Yıldız, 342.

³⁸² Kıran, 86; 'Bir bonoyu keşide eden kişi tıpkı bir poliçeyi kabul eden muhatap gibi sorumlu olduğundan (TTK. 691), hakkında TTK. 661'inci maddesine göre üç yıllık zamanaşımı süresi caridir', İİD. 15.06.1967, 5915/E.-6043/K., Durgut, 89.

Hamilin, ciranta, lehdar ve onlar lehine aval verenlere karşı müracaat hakkının tabi olduğu zamanaşımının başlangıcı ise protesto tarihidir³⁸³.

Bono tutarını ödeyen cirantanın, kendinden önce gelen cirantalara karşı olan altı aylık zamanaşımının başlangıcı ise, ödeme veya dava tarihidir³⁸⁴.

Poliçelerin aksine, görüldüğünde vadeli bonolar keşideci tarafından kabul edilmiş olarak tedavüle çıkarılmak zorundadır. Bu nedenle anılan vadeli bonolar vadesinde ödenmezse, keşideci üç yıllık zamanaşımı süresi içerisinde bütün alacaklılara karşı sorumlu olacaktır³⁸⁵.

Bonoda ödeme tarihi bulunmuyorsa, görüldüğünde ödenmesi gereken bir bono sayılır. Bu bononun keşide gününden başlayarak bir yıl içinde ödenmesi için gösterilmesi gerekir (TTK. 616). Poliçeyi kabul edene ve bonoyu düzenleyene karşı açılacak davalar vadenin geldiği tarihten itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar³⁸⁶.

Görüldükten belli bir müddet sonra ödenecek bonolar, TTK'nun 605'inci maddesi gereğince tanzim tarihinden itibaren bir yıl içinde bonoyu düzenleyene ibraz edilmelidir. Bonoda 'kabul' söz konusu olmadığından bu ibraz vadenin belirlenmesi açısından önem taşır. İbraz edilen bonoya görüldüğüne dair tanzim eden tarafından tarih ve imza atılarak bir şerh düşülmelidir. Eğer bonoyu düzenleyen böyle bir kayıt düşmekten kaçınırsa bunun bir protestoyla tespit edilmesi gerekir (TTK. 6/7/2). Aksi

---

³⁸³ Karayalçın, Ticari Senetler, 318; Kıran, 86; 'Belli süre içinde protesto etmeyen hamil, kabul eden hariç keşideci ve cirantalara karşı haiz olduğu haklarını kaybeder.' 12.HD.14.10.2003, 16040/E.19959/K., www.kazanci.com/kulliyat/15.08.2005; 'Hamil tarafından, cirantalar hakkında yapılacak bonoya ilişkin takibin protesto tarihinden itibaren bir yıllık zamanaşımına bağlıdır' (12.HD. 16.06.2000, 8622/E.-10076/K.) Kaçak, 224.

³⁸⁴ Kıran, 86; 'Senet bedelini ciranta sıfatıyla ödemek zorunda kaldığımı iddia ederek kendinden önce gelen ciranta takip edilmiş bulunmaktadır. Bir cirantanın diğer ciranta aleyhine açacağı dava ve takip ödediği veya dava yolu ile kendisine karşı dermeyan edildiği tarihten itibaren 6 ay geçmekle zamanaşımına uğrar' (12.HD. 18.10.1983, 6316/E.-7672/K.), Kaçak, 249.

³⁸⁵ Yıldız, 833.

³⁸⁶ 'Vade tarihi bulunmayan bonolar ibrazında ödenir. İbrazın en geç bir yıl içerisinde yapılması gerekir. Zamanaşımı, ibraz tarihinden itibaren üç yıldır' (12.HD. 13.09.1976, 6964/E.-8957/K.) Kaçak, 237; 11.HD. 10.05.1985, 2995/E.-2865/K., YKD. 1985, S.5, s.455.

takdirde, bononun ibraz süresinin son günü ibraz edildiği varsayılarak vade hesaplanır³⁸⁷.

Sürelerin hesabı aynen poliçelere olduğu gibidir³⁸⁸ (TTK. 690).

Uygulamada, genellikle basılı şekilde olan bonolarda ‘... bu bono vadesinde ödenmediği takdirde müteakip bonoların da muacceliyet kesbedeceği...’ belirtilmektedir. Önce belirtilen bu kaydın geçerli olup olmadığı tartışılabilir. TTK’nun 690’ıncı maddesinin yollamasıyla poliçelerde vadeye dair olan TTK’nun 615-619’uncu maddelerinin, bonolarda uygulanması gerekir. Öyleyse bonolarda da vade ancak dört şekilde olabilir. Bunun dışında koyulan kayıtlar, bu arada sözünü ettiğimiz ‘muacceliyet’ kaydı da TTK’nun 615/2’nci fıkrası gereğince geçersizdir³⁸⁹. Doktrinde ve uygulamada bu konu özellikle taksitle alım-satım sözleşmelerinde, taksit tutarlarının bonoya bağlanması nedeniyle söz konusu edilmiş ve üzerinde durulmuştur. Ancak kambiyo hukuku ile bağdaşmayan bu kaydın geçersizliğinin kabulü gerekir. Çünkü bonoların ciro ile tedavül kabiliyetini haiz olmaları nedeniyle, BK’nun 224’üncü maddesi uygulaması ile gerçekleşmesi öngörülen şartların gerçekleşip gerçekleşmediğinin hamil tarafından tespiti pek güçtür³⁹⁰. Senedin lehdarının elinden çıkmadığı hallerde dahi TTK’nun 615/2’nci fıkrası hükmü karşısında bu kayıt yine de geçersiz sayılmalıdır³⁹¹.

C - Çekte Zamanaşımı Süresinin Başlangıcı

Hamilin, müracaat borçlularına başvurabilmek hakkının mevcut olduğu durumlarda tıpkı poliçe ve bonodaki gibi, bu hakkın hangi süre içinde kullanılabilceği meselesi ortaya çıkar. Ancak çekler için, poliçe ve bonodakine oranla daha kısa zamanaşımı süreleri öngörülmüştür. Hatta denilebilir ki, çekle ilgili zamanaşımı süreleri, bütün özel hukukumuzdaki en kısa zamanaşımı süreleri

³⁸⁷ Poroy/Tekinalp, 234; Durgut, 89; Öztan, 1015.

³⁸⁸ Bkz. ‘Sürelerin Hesaplanmasına İlişkin Esaslar’ s.117 vd.

³⁸⁹ Kıran, 86.

³⁹⁰ Kıran, 86.

³⁹¹ Uyar,Talih, Kambiyo Senetlerine İlişkin Özel Takip Yoluna Konu Olabilecek Senetler, Yangıtay Dergisi 1990, S.1-2, s.126-152.

arasındadır³⁹². Bu durum, Cenevre Yeknesak Çek Kanunu'nun 52'nci paragrafına da uygundur³⁹³.

Çekte kambiyo davası hamil tarafından, keşideci, cirantalar ve diğer çek borçlularına karşı açılabilceği gibi çek borçlularından biri, kendisine sorumlu olanlara karşı da açabilir. Ancak keşidecinin protesto edilmesi koşulu poliçe ve bonolar hakkında olup, çekler hakkında uygulanmaz³⁹⁴.

TTK'nun 726'ncı maddesiyle konan normun konusu, çekten dolayı sorumlu olanlara karşı kullanılabilcek müracaat hakkıdır; yani keşideciye lehtara, cirantalara ve aval veren, araya girmek suretiyle kabul eden ve yetkisiz temsilcilere karşı kullanılacak müracaat hakkı³⁹⁵. Maddenin, keşideci ve lehtar arasındaki asıl borç ilişkisiyle bir alakası yoktur; bu ilişkiden doğan talep hakları³⁹⁶, kendi hukuki statülerine göre zamanaşımına uğrar³⁹⁷. Yine maddenin açık ifadesinde anlaşılacağı üzere, müracaat hakkının zamanaşımına uğramasından söz edebilmek için, hamilin bu hakkının doğmuş bulunması şarttır.

Çek hamilinin keşideci, ciranta ve avalistlere karşı açacağı davalar, çekin ibraz süresinin bitiminden itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğrar. Zamanaşımı çekin ibraz süresinin bitimine göre tespit edilir³⁹⁸ (TTK. 726/1 728,729). Çekin karşılığının bulunmadığı hususunun tespit edildiği tarih

---

³⁹² Öztan, 1360.

³⁹³ Öztan, 1360.

³⁹⁴ 12.HD. 09.07.2002, 14344/E.-14978/K., www.kazanci.com/kulliyat/16.08.2005.

³⁹⁵ Öztan, 1360.

³⁹⁶ 'Ödemeler çek verilerek yapılmış bulunsa bile, satım konusu malın teslim edilmesi halinde, ödenen bedelin geri alınması talebi Borçlar Kanunu hükümlerine tabi olup, 10 yıllık zamanaşımı süresi içinde yapılmalıdır' 11.HD. 23.09.1986, 4060/E.-4633/K., Eriş, G., Açıklamalı-İçtihatlı Çek Hukuku, 2.B., Ankara 1995, s.168.

³⁹⁷ 'Dava dilekçesinde, çekin zamanaşımına uğradığı ileri sürülmek suretiyle alacak talebinde bulunulduğuna göre, asıl borç ilişkisine dayanılmakta olduğu kabul edilmelidir' 11.HD., 06.05.1993, 2849/E.-3216/K., Ertekin/Karataş, 542.

³⁹⁸ 12. HD. 19.11.1992, 12825/E.-14369/K., Eriş, Çek, 169; 12.HD. 17.11.1994, 14303/E.-14405/K., Aynı yazar ve eser, 170; 17.11.1989, 6813/E.-14139/K., Ertekin/Karataş, 538; Ayrıca bkz. '... çekte yazılı ibraz tarihinden takip tarihine (tarihin bitimine) kadar altı aylık zamanaşımı süresinin geçmiş olması halinde, çekte dayalı takibin zamanaşımı sebebiyle iptaline... karar verilmesi gerekir' (12.HD. 04.04.1996, 4384/E.-4736/K.) Uyar, İİK. IV, 5091.

zamanaşımının başlaması açısından dikkate alınmaz³⁹⁹. İleri tarihli çeklerde de aynı esas geçerlidir⁴⁰⁰.

Burada önemli olan husus çekin ibraz süresinin bitim tarihinin, zamanaşımının başlangıcına esas olmasıdır. Çek hamilinin, çeki ibraz tarihinin ve bunun tespitinin zamanaşımının başlangıcı yönünden bir etkisi yoktur⁴⁰¹. Örnek vermek gerekirse, 10.06.2005 tarihinde keşide edilen bir çek aynı şehirde ödenecekse, ibraz süresinin son günü 20.06.2005'tir. Bu tarihin, iş günü olduğunu kabulle çek, bugünün çalışma saatine kadar ibraz edilmesi gerekir. Zamanaşımı ise 21.06.2005'den itibaren başlar ve altı ay devam eder. Eğer çek 10.06.2005 ile 20.06.2005 tarihleri arasında, sözgelimi, 15.06.2005 gününde ibraz edilip karşılığının çıkmaması hali, zamanaşımının başlangıç süresini değiştirmez. Ve zamanaşımı yine, 21.06.2005 tarihinden itibaren başlar⁴⁰².

Yargıtay uygulaması da belirttiğimiz bu yöndedir ancak keşide tarihinden önce ibraz edilere ödenmiş çekler açısından eleştirilmiştir⁴⁰³.

³⁹⁹ Eriş, 331; '...TTK'nun 726'ncı maddesine göre, çekin bankaya ibraz tarihinin zamanaşımı süresinin başlangıcı olarak tayini doğru değildir', (12. HD. 23.09.1997, 8841/E.-9111/K.), Eriş, 296.

⁴⁰⁰ 12.HD. 23.02.1995, 1787/E.-2449/K., Eriş, 170.

⁴⁰¹ Eriş, 266; Kendigelen, 253.

⁴⁰² 'Çekin keşide tarihine 10 günlük ibraz müddetinin eklenmesinden itibaren icra takibinin açıldığı tarihe kadar altı ay geçmediği anlaşılmaktadır. Süreye 10 günlük ibraz müddetinin tümü eklenmelidir.' 12.HD. 15.03.1991, 2838/E.-3307/K. ve 'Hamilin keşideci ve diğer çek borçlularına karşı haiz olduğu müracaat haklarının zamanaşımına uğradığı tarihin belirlenmesinde çekin keşide tarihinden önce ibraz edilmiş olmasının önemi yoktur.' 12.HD. 25.03.1997, 2899/E.-3661/K., www.kazanci.com/külliyyat/16.08.2005.

⁴⁰³ 12.HD. 25.03.1997, 2899/E.-3661/K., ve 12.HD. 30.05.2000, 8159/E.-8880/K. sayılı ilamlar. Bu kararlara karşı yazılan karşı oy şöyledir: 'Takip konusu çekte keşide tarihi 16.05.1999 olarak gösterilmiştir. İbraz tarihi ise 25.01.1999'dur. Yani keşide tarihi olarak gösterilen tarihten önceki bir tarihtir. Çek muhatap bankaya ibraz edilmiş, tedavüle çıkmıştır. O halde, çekte keşide tarihi olarak gösterilen 16.05.1999 tarihi gerçeği yansıtmamakta ve çekin daha önce keşide edildiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla çek üzerindeki bu tarihin artık, ibraz süresi ve zamanaşımının hesabında esas alınması mümkün değildir. Aksi görüşün benimsenmesi, çeklerde vadeyi kabul etmek anlamına gelir. Çeklerde ise vade olamaz. TTK'nun 707'nci maddesinin "çek görüldüğünde ödenir buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir. Keşide günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan bir çek, ibraz günü ödenir" şeklindeki hükmü çeklerde vade olamayacağını açıkça vurgulamaktadır. İbraz tarihinden sonraki bir tarihi taşıyan ve gerçek keşide gününü göstermeyen tarihin, zamanaşımı süresinin tayininde esas alınması, TTK'nun 6'ncı maddesinin, "kanunda aksine hüküm olmadıkça ticari hükümler koyan kanunlarla tayin olunan müruruzaman müddetleri mukavele ile değiştirilemez" emredici nitelikteki hükmüne de aykırılık teşkil eder. Bir yandan çeki ibraz ederek alacağı istemek ve tahsil etmek hakkını kazanacaksınız yani alacak muaccel hale gelecek, diğer yandan ise ibraz süresi ve zamanaşımını işletmeye başlamayacaksınız. Bu bir çelişkidir. Yasa, çelişkiyi himaye eder şeklinde yorumlanamaz ve çeklerde vade kabul edilemez. O halde, keşide

Çeklerde bir vade olmayacağından⁴⁰⁴, keşide tarihinden itibaren TTK'nun 708'inci maddesinde belirtilen süreler içinde ibraz edilmelidir. Eğer iki tane tarih varsa önceki tarih keşide tarihi kabul edilir⁴⁰⁵. Bu süre içinde başvurulmazsa, rücu hakkı düşer⁴⁰⁶. TTK'nun 721/2'nci fıkrası uyarınca ödeme için muhataba ibraz, ibraz süresinin son günü yapılmışsa, protesto veya tespit ertesi gün yapılabilir⁴⁰⁷. Ancak zamanaşımı süresinin ibraz tarihinden itibaren başlayacağını öngören TTK'nun 726'ncı madde hükmü karşısında, protesto tarihinin burada bir etkisi olduğu söylenemez⁴⁰⁸. Bir çekin ibraz süresi ise, çekin üzerinde yazılı keşide gününü takip eden günden itibaren hesaplanır⁴⁰⁹.

Çek borçlularından birinin diğerine karşı olan müracaat hakkı ise, cirantanın çekte yazılı meblağı ödediği günden veya duruma göre çek bedelinin kendisi aleyhine rücu davası yoluyla dermeyeran olunduğu tarihten⁴¹⁰ itibaren işlemeğe başlar⁴¹¹. Ödeme günü, borçlunun çeki ödediği gündür⁴¹².

---

tarihinin gerçeği yansıtmadığı ibraz suretiyle anlaşılan çeklerde, keşide tarihi, en geç ibraz günüdür. Bu tarihe TTK'nun 708'inci maddesinde öngörülen yasal ibraz süresi eklenerek bu sürenin bitiminden sonra, aynı yasanın 726'ncı maddesinde belirtilen 6 aylık sürenin geçmesi ile çekin zamanaşımına uğradığının kabulü gerekir. Mercie intikal eden somut olayda takibe 29.11.1999 tarihinde başlandığına ve ibrazında 25.01.1999'da olduğuna göre 10 günlük ibraz süresinin eklenmesi ile dahi 6 aylık zamanaşımı süresi geçmiştir. Mercii kararının bu nedenle onanması gerekirken, bozulması şeklinde oluşan çoğunluk görüşüne katılmıyorum', Üye Yaşar Kuru'nun Karşı Oy Yazısı (Yayınlanmamış).

⁴⁰⁴ 'Çekte iki ayrı tarih bulunması, çekte vade olmayacağından bu belgenin kambiyo senedi vasfını etkilemez.', 12.HD. 06.05.1994, 5655/E.-6090/K., www.kazanci.com/kulliyat/16.08.2005.

⁴⁰⁵ 12.HD. 06.07.2001, 11756/E.-12471/K., www.kazanci.com/kulliyat/16.08.2005.

⁴⁰⁶ Kıran, 88.

⁴⁰⁷ 'TTK'nun 626 ve 642'nci maddelerinin çeklerde uygulanamayacağı TTK'nun 730'uncu maddesinde anılan maddelere yollama bulunmadığı, müracaat hakkının mevcudiyetinin aynı Kanunun 720'inci maddesine göre tetkiki gerektiği düşünülmeden yazılı şekilde karar verilmesi isabetsiz ...', 12.HD. 05.11.1985, 2859/E.-9097/K., www.kazanci.com/kulliyat/16.08.2005.

⁴⁰⁸ Kıran, 88.

⁴⁰⁹ Doğanay, 1457.

⁴¹⁰ Davanın açıldığı tarih için bkz. a.ş. s.132 vd.

⁴¹¹ HGK. 21.04.1993, 58/E.-174/K., Eriş, Çek, 168; 'Maddenin ikinci fıkrasındaki müruruzamanın başlangıcı olarak gösterilen icra takibi hakkındaki hüküm, yani (veya takip yoluyla) sözü, 661'nci maddedeki değişikliğin gerektirici sebepleri bu madde için de doğru olduğu cihetle kaldırılmıştır', TBMM. Adliye Encümeni Mazbatası, Gerekçe, Madde 726.

⁴¹² Öztan, 1361; 'TTK. 726/2'ye göre çek borçlularından birinin, diğerine karşı haiz olduğu müracaat hakları, bu çek borçlusunun çeki ödediği tarihten itibaren 6 ay geçmekle zamanaşımına uğrayacağı...' (12.HD. 07.06.1995, 841/E.-8435/K.) Kaçak, 225.

TTK'nun 726/2'nci fıkrasında öngörülen 'ödeme' kavramı, çek bedelinin nakden ödenmesinin yanı sıra alacaklının, örneğin takas gibi tatmin edilmiş olduğu tüm halleri kapsar⁴¹³. Aynı şekilde ikinci fıkrada, sadece 'çekin dava yoluyla kendisine karşı dermeyan edilmesinden' söz edilmiş ise de burada kastedilen, müracaat borçlusu lehine işleyen zamanaşımını kesen tüm adli işlemlerdir⁴¹⁴. Nitekim, TTK'nun 730/18'inci fıkrası uyarınca, zamanaşımının kesilmesine dair poliçeye ilişkin TTK'nun 662 ve 663'üncü madde hükümleri çekler hakkında da uygulanacaktır.

Zamanaşımı süresinin hesaplanmasında, işlemeğe başladığı ilk gün hesabı katılmaz (TTK. 729). Çeke ilişkin işlemlerin, özellikle ibraz süresi ve protesto keşidesi veya buna benzer tespit işlemlerinin yapılabilmesi için öngörülen sürelerin, son günleri bir resim tatil gününe rastlarsa süre, tatili takip eden ilk iş gününün sonuna kadar uzar (TTK. 728). Ancak zamanaşımı, alacaklının hareketsiz kalması esasına dayandığına göre, son günlerin tatil gününe rast gelmesi halinde onu takip eden iş gününden sonraki gün, zamanaşımının başladığını kabul etmek daha yerinde olabilir⁴¹⁵.

Zamanaşımını kesen veya tatile uğratan durumlar söz konusu olmadıkça, zamanaşımı keşideciyle birlikte diğer bütün borçlular için aynı anda gerçekleşir⁴¹⁶.

Postdate (ileri tarihli) çeklerde⁴¹⁷, zamanaşımının başlangıcında ibraz tarihi önemli olduğundan bazı sorunlar ortaya çıkabilir. Çek keşide tarihinden (veya çek üzerinde yazılı tarihten) daha önce ibraz edildiğine göre zamanaşımı süresinin başlayacağı tarihin hangi esasa göre saptanacağı bir sorun olabilir⁴¹⁸. Her ne kadar

---

⁴¹³ Öztan, 887.

⁴¹⁴ Kendigelen, 252.

⁴¹⁵ Kıran, 88.

⁴¹⁶ Öztan, 1361.

⁴¹⁷ Postdate çekler hakkında bkz. Poroy, R./Tekinalp, Ü., Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 15.B., İstanbul 2001, s.229-230 ve Haluk Tandoğan, Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkardığı Sorunlar, Batıder, C.XI, S.2, s.84.

⁴¹⁸ Kıran, 89; Reisoğlu, 356; Öztan, 1361; 'TTK'nun 707'nci maddesine gereğince ileri tarihli çek düzenlenmesi mümkün ise de, çek ibraz edildiği için somut yetki durumunun, keşide tarihine göre

zamanaşımı çek üzerinde yazılı keşide gününe göre hesap edilecek ibraz süresinin bittiği tarihten itibaren işlemeye başlayacaksa da, bunun sebebi çeklere başkaca bir tarih konulmasının yasak olmasıdır. Bu itibarla piyasanın deyişyle, vadeli çek keşidesini engellemek ve çeki bir ödeme vasıtası olmaktan çıkaracak bir gelişmenin durdurulmasına da engel olabileceği düşüncesiyle, zamanaşımını çekin fiilen ibraz edildiği tarihte başlatmak yararlı olacaktır⁴¹⁹.

III - Sürelerin Hesaplanmasına İlişkin Esaslar

Kambiyo senetlerine ilişkin muhtelif maddelerde farklı sebeplerle, çeşitli sürelerle yer verilmiştir. Bu sürelerle ilgili olarak da, bazı hususlardaki tereddütleri ortadan kaldırmak amacıyla birtakım prensiplerin tespitine ihtiyaç duyulmuştur. Şu konuda esas alınacak hukuk, ödeme yeri hukukudur⁴²⁰ (TTK. 583/5; 584/III).

Kambiyo senetlerinin gereği, borçlanılan bir edimi ne zaman ödeyeceğini hesaplayan borçlunun, bu hesabı yaparken resmi tatil günlerini hariç bırakmağa hakkı yoktur (TTK. 664/II, c.2). Başka bir deyişle zamanaşımının başlangıcındaki veya aradaki tatil günleri, sürenin hesabında göz önünde tutulmaz⁴²¹. Madde, BK'nun 77'nci maddesiyle⁴²² paralellik içindedir⁴²³. Buna rağmen bir kambiyo senedi alacaklısı olan şahsın ise borçluyu borcunu ifaya davet eden veya bununla ilgili işlemleri resmi tatil günlerinde de yapabilmesine cevaz verilmemiştir⁴²⁴. Bu

---

değil çekin ibraz edildiği tarihe göre araştırılması zorunludur...? (12.HD. 29.05.2000, 801/E.-8779/K.) Kaçak, 227.

⁴¹⁹ Kıran, 89; 'Çeke koyulan vade koyulmamış hükmündedir ve çekin geçerliliğini etkilemez. çekten cayma ancak ibraz süresinin geçmesinden sonra mümkündür. Bu nedenle keşide tarihi olarak gösterilen tarihten önce çekten cayma geçerli değildir. İleriki tarihli çek (Postdate çek) sorunu Cenevre Konferansı'nda da tartışma konusu yapılmış ve Cenevre Yeknesak Kanununun 28/2'nci maddesiyle, çekin üzerinde düzenleme tarihi olarak, henüz gelmemiş bir gün bulursa dahi, çekin hamilin eline geçtiği andan itibaren ödeme için ibraz edilebileceği kabul edilmiştir. Ayrıca, Post date çek düzenlenmesinin olanaklı bulunduğu ve bu tür senetlerin geçerliliklerini koruyacakları sonucuna varılmıştır.' 11.HD. 07.05.1981, 1850/E.-2241/K., www.kazanci.com/külliyat/15.08.2005.

⁴²⁰ Öztan, 899.

⁴²¹ Karayalçın, Ticari Senetler, 254; Arslanlı, 155; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 227; Ertekin/Karataş, 414; Can, H./Güner, S., Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 1999, s.71; Kıran, 79; Aksi görüş için bkz. Poroy/Tekinalp, 195.

⁴²² BK. 77: 'Bir pazara veya kanunen tatil olarak kabul edilen diğer bir güne tesadüf eden vade kendiliğinden bu günü takip eden tatil olmayan ilk güne geçer. Hilafına mukavele muteberdir.'

⁴²³ Karayalçın, Ticari Senetler, 254.

⁴²⁴ Kıran, 79.

durumda vade günü, tatili takip eden iş günüdür. Mesela bir tatil gününde, senedin kabule arzı veya ödemek üzere ibrazı, senedin nüshasının düzenlenmesinin istenmesi vs...gibi işlemler yapılamaz. Zira, bu süreler içinde yapılan bu gibi işlemler yok hükmündedir⁴²⁵. Bu esasa uyulmayarak mesela senedin kabule arzı veya ödemek üzere ibrazı halinde, borçlunun reddi sebebiyle müracaat borçlularına başvurabilmek imkanı yoktur⁴²⁶.

Buna karşılık noter tarafından bir resmi tatil gününde düzenlenen protestoname, TTK'nun 633'üncü madde hükmü gereği geçerlidir.

Öte yandan, TTK'nun 664'üncü madde hükmü amir hüküm değildir⁴²⁷. Nitekim senet resmi tatile rastlayan bir günde kabul edilmişse, bu kabul geçerlidir. Aynı şekilde, alacaklının talebi üzerine resmi tatilde gerçekleşen ifa da geçersiz değildir. Yapılan bir ihbar (TTK. 635), resmi tatilde de alınmış olsa geçerlidir; fakat tatili takip eden ilk iş gününden itibaren hüküm ifade eder. Ama, bu ihbar bir resmi tatil zarfında sözlü olarak yapılmışsa geçersizdir⁴²⁸.

TTK'nun 664/2'nci fıkrasına göre bir süre resmi tatilde başlayabilir; buna karşılık bitemez⁴²⁹. Bir sürenin, sadece iş günlerinden ibaret olacağına ilişkin istisnai hükümler tabiatıyla saklıdır; mesela ödeme için ibraz (TTK. 620/I) ve ihbarda (TTK. 635/I) olduğu gibi⁴³⁰.

---

⁴²⁵ Öztan, 899.

⁴²⁶ Öztan, 899.

⁴²⁷ Öztan, 899.

⁴²⁸ Öztan, 899.

⁴²⁹ 'Takip dayanağı bononun vade tarihi 01.11.2000 olup, TTK'nun 661'inci maddesinde öngörülen yasal 3 yıllık zamanaşımı süresi olan 01.11.2003 tarihi tatil gününe rastladığından, tatili takip eden 03.11.2003 tarihinde sona ereceğinden anılan tarihte yapılan takip süresindedir. Mahkemece borçlunun diğer itirazlarının incelenmesi gerekirken davanın zamanaşımı nedeniyle iptaline karar vermesi isabetsiz...', 12.HD. 01.04.2004, 3008/E.-7805/K. (Yayınlanmamış)

⁴³⁰ 'Police ili ilgili muamelelerden biri, son günü cumartesiye, pazara ve diğer bir resmi tatil gününe rastlayan bir müddet içinde yapılması gerektiği halde bu müddet, onu takip eden ilk iş gününün sonuna kadar uzar. Aradaki tatil günleri müddet hesabına dahildir. Müddetlerin başında, ortasında ve sonundaki tatil günleri sebebiyle ayrıca bir uzatma istenemez. Ancak kanunun müddetlerin hesabında iş günü esasının uygulanacağını belirttiği hallerde (örneğin, TTK'nun 620, 626, 635, 647'nci maddeleri) tatil günlerinin müddet hesabına dahil edileceği yolundaki hüküm uygulanmaz.' 12.HD. 06.04.2001, 4570/E.-5885/K. (Yayınlanmamış).

Kambiyo senedinin vadesi bir tatile⁴³¹ rastlarsa, ödeme ancak tatili takip eden ilk iş gününde istenebilir⁴³². Diğer bir deyişle, senet bir resmi tatilde muaccel olabilir (zamanaşımı bakımından süre işlemeğe başlar TTK. 661/I)⁴³³; ancak, ödeme sadece bu tatili takip eden ilk iş günü akşamına kadar talep edilebilir⁴³⁴. Daha önce de belirttiğimiz gibi, bu durumda vade gününün ileriye atılması söz konusu olmamakta; sadece, ödeme günü vadeden ayrılmakta ve ileri kaymaktadır. Buna uygun olarak da, ödeme için ibraza ilişkin TTK. 620/3'üncü fıkrasında işaret olunan protesto müddeti vadeden itibaren değil, 'ödeme gününden itibaren' başlamaktadır⁴³⁵. Buna karşılık, vade günü kabule arz süresi bakımından, müracaat hakkının TTK. 637'nci madde

⁴³¹ Cumartesi günü, protesto merci olan noterler bakımından tatil günü niteliğindedir. Ticari hayatta ise genellikle bir çalışma günü olmakla birlikte, özellikle büyük şehirlerde faaliyet gösteren ve üretim sektörleri gibi tüketiciye (son kullanıcıya) hitap etmeyen iş kesimleri açısından bir tatil günü olduğunu söylemek mümkün değildir. TTK'nun 664'üncü maddesinde yer alan ifadeye karşılık, WG 72, tatil veya cumartesi deyimini kullanmakta ve bu ifadesi ile cumartesi gününü açık bir şekilde protesto çekilemez bir gün şeklinde tanımlamış olmaktadır. Bu doğrultuda, TTK. 664'ününcü madde hükmünde yer alan 'Pazar veya bir resmi tatil günü' ifadesini, 'hafta tatili veya diğer bir resmi tatil günü' şeklinde değiştirilmesi gerekir. Bozgeyik, 191.

⁴³² Tekinalp/Çamoğlu, 979; Öztan, 900; Can/Güner, 171; Ertekin/Karataş, 414; Son günü tatile rastlayan sürelerin, tatili izleyen gün biteceği yolundaki yerleşik uygulama konusunda daha sonra ortaya çıkan yorum farklılıkları nedeniyle, uyuşmazlığın "tevhibi içtihat" yolu ile giderilmesi gereği duyulmuş, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, 24 Mayıs 1944 günlü oturumunda, eski uygulamanın doğruluğuna oyçokluğuyla karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, duraksamaya yol açan durumun, İsviçre kökenli İcra-İflas Yasasındaki bir sözcüğün Türkçe'ye yanlış aktarılmasından kaynaklandığı vurgulanarak, özetle şöyle denilmiştir. : "...İsviçre İcra Kanunu'ndaki "takip tatilleri (*Betriebungsferien*)" kelimesinin, kanuni bayram günlerinden başka ve ayrı olan diğer dini bayram günlerini müfit olduğu (anlattığı) görülmüş ve aslına göre dini bayram günlerini kasteden "takip tatilleri" kelimesinin, Kanunumuza sadece "tatil" kelimesiyle tercüme nakledildiği anlaşılmıştır. İBK. 24.05.1944, 38/E.-20/K., Ertürk, H./ Doğrer, T./ Tüzün, N., Tevhidi İçtihat Külliyyatı (Hukuk Bölümü), Ankara 1960.

⁴³³ Belli tarihte ödenmek üzere keşide edilen poliçede, vade tarihi tatil gününe denk geliyorsa zamanaşımının başlangıcı, tatilin sonudur. Örneğin, senedin vadesi Kurban Bayramı tatili başladıktan sonraya denk geldiği takdirde, bayram günleri, yasada öngörülen sürelerle dahil olmadığından, vade tatil sırasında dolmuş olmayacak, aksine tatili takip eden ilk iş gününde vadenin bittiği kabul edilerek gerek protesto gerekse zamanaşımının başlangıcı buna göre saptanacaktır. Şimşek, 134.

⁴³⁴ Karayalçın, Ticari Senetler, 254; Öztan, 900; 'Çekin keşide tarihi 16.05.1999 olup, yasal ibraz süresinin bitim tarihi olan 26.05.1999 tarihinden itibaren 6 aylık zamanaşımı süresi 27.11.1999 Cumartesi günü akşamı dolacaktır. İİK'nun 19'uncü maddesi uyarınca bir müddetin sonuncu günü resmi tatil gününe rastlarsa müddet tatili takip eden günde biter. Somut olayda alacaklı, 29.11.1999 tarihinde (resmi tatil gününü takip eden günde) takip yapmış olup, zamanaşımı süresi dolmamıştır. Mercice borçlu itirazının reddine karar vermek gerekirken kabulüne karar verilmesi isabetsizdir' (12.HD. 30.05.2000, 8159/E.-8820/K.) Kaçak, 225.

⁴³⁵ '...Somut olayda senedin vadesi tatile rastladığından ödeme günü bu tarihi izleyen ilk iş günüdür. Protesto ise ödeme gününü izleyen iki iş günü içinde keşide edildiğinden, süresinde ve yasaya uygundur. O halde borçlunun itirazının reddi gerekirken kabulü isabetsizdir' (12.HD. 29.02.2000, 2429/E.-3419/K.), Kaçak, 229; HGK. 18.09.1974, 1263/E.-953/K., ve 12.HD.10.02.1987, 5805/E.-1547/K., Eriş, 559.

uyarınca kullanılması halinde, faizin işlemeğe başlayacağı anı tespit yönünden ve TTK'nun 661/1-2'nci fıkralarında ele alınan zamanaşımı açısından önemini korur.

Vade ve ödeme konuları dışında, poliçeye müteallik diğer bütün muameleler tatilde yapılmayıp, ancak bir iş gününde yapılabilir⁴³⁶.

Mücbir sebebin zamanaşımının başlangıç ve sona erme tarihini uzatıp uzatmayacağı veya bir tatil sebebi sayılıp sayılmayacağı tartışmalıdır⁴³⁷ (TTK. 643; BK. 132).

Gün, hafta, ay ve buçuk ayın hasıl hesap edileceği TTK'nun 618'inci maddesinde etraflı olarak düzenlenmiş bulunmaktadır⁴³⁸.

TTK. 664'üncü maddede işaret olunan resmi tatil günleri, kanunla tayin edilmiş bulunan günlerdir (Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun)⁴³⁹.

---

⁴³⁶ HGK. 18.09.1974, 1263/E.-953/K., Başbuğoğlu, T., Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.IV., Ankara 1988, s.898; 12. HD. 10.02.1987 6956/E.-2455/K. ve 12. HD. 23.03.1984, 934/E.-5461/K., Uyar İİK. IV, 5717.

⁴³⁷ Karayalçın, Ticari Senetler, 254; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 228-229.

⁴³⁸ Kıran, 79; 'Takip dayanağı senette, senet vadesi –Haziran 1981- olarak belirlenmiş olup zamanaşımı 30.06.1984 tarihinde dolmaktadır. Vade, mücerret Haziran olarak gösterildiğinden alacaklının bu ayın son gününden evvel takip yapması mümkün değildir. Senet bedeli Haziran ayının son günü muaccel olur' (12.HD. 30.01.1987, 5332/E.-1003/K.) Kaçak, 245.

⁴³⁹ Kanun No. 2429- 17.03.1981;RGZ 19.03.1981- S.1728; Madde 1-1923 yılında Cumhuriyetin ilan edildiği 29 Ekim günü Ulusal Bayramdır. Türkiye'nin içinde ve dışında Devlet adına yalnız bugün tören yapılır. Bayram 28 Ekim günü saat 13.00'ten itibaren başlar ve 29 Ekim günü devam eder.Madde 2- Aşağıda sayılan resmi ve dini bayram günleri ile yılbaşı günü genel tatil günleridir. A) Resmi bayram günleri şunlardır:1.23 Nisan günü Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramıdır.2. 19 Mayıs günü Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı günüdür. 3. 30 Ağustos günü Zafer Bayramıdır. B) Dini bayramlar şunlardır: 1.Ramazan Bayramı; Arefe günü saat 13.00'ten itibaren 3,5 gündür.2. Kurban Bayramı; Arefe günü saat 13.00'ten itibaren 4,5 gündür.C)1 Ocak günü yılbaşı tatilidir. D) Ulusal, resmi ve dini bayram günleri ile yılbaşı günü resmi daire ve kuruluşlar tatil edilir. Bu Kanunda belirtilen Ulusal Bayram ve genel tatil günleri; Cuma günü akşamı sona erdiğinde müteakip Cumartesi gününün tamamı tatil yapılır.Mahiyetleri itibariyle sürekli görev yapması gereken kuruluşların özel kanunlarındaki hükümler saklıdır. 29 Ekim günü özel işyerlerinin kapanması zorunludur.Madde 3- A) Hafta tatili Pazar günüdür. Bu tatil 35 saatten az olmamak üzere Cumartesi günü en geç saat 13.00'ten itibaren başlar. B) 394 sayılı Hafta Tatili Kanunu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 1475 sayılı İş Kanunu ve diğer kanunlardaki hafta tatili ile ilgili hükümler saklıdır.C) Yemek, içmek, giyinmek gibi zaruri ihtiyaçların giderilmesi için alışveriş yapılan dükkan ve mağazalar hakkında Hafta Tatili Kanununun Cumartesi günüyle ilgili hükümleri uygulanmaz.Madde 4-Ulusal ve resmi bayramlarda yapılacak törenler Milli Savunma, İçişleri, Dışişleri, Milli Eğitim, Gençlik ve Spor ve Kültür Bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir. Bu yönetmelik Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç üç ay içinde yayımlanır. Madde 5 - 27/05/1935 tarihli ve 2739 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller

TTK'nun 665'inci maddesinde genel bir esasa yer verilmiştir. Bu madde hükmüne göre, 'Kanunun bu kısmında veya poliçede gösterilen müddetler' hesaplanırken, bunların başladığı gün sayılmaz⁴⁴⁰ (Karş. TTK. 618/I). Burada belirtilen genel esasın nedeni sürenin başlamasına sebep olan hadisenin, iş gününün herhangi bir anında ortaya çıkabileceğidir⁴⁴¹. Süre belli bir miktar tam günün geçmesiyle dolacağına nazaran, bir yeknesaklık sağlamak ve çıkması muhtemel ihtilafları önlemek amacıyla, süreyi başlatan hadisenin husule geldiği gün hesaba alınmamıştır⁴⁴². Son gün ise, süreye dahil edilecektir⁴⁴³. Sürenin son gününe kadar hak talep edilmediği takdirde zamanaşımı gerçekleşmiş olur⁴⁴⁴. Bu madde, BK'nun 76/1'inci bendiyle tam bir paralellik içindedir. Keza, Borçlar Kanunu'nun zamanaşımında müddetlerin ne şekilde hesaplanacağını gösteren 130'uncu maddesinde de buna paralel bir hüküm yer almıştır⁴⁴⁵ (Ayrıca bkz. TTK. 616-618-635-646-661).

Kanundaki vade şekilleri sınırlayıcı bir şekilde tespit edilmiş olduğu için keşideci, senedin ihdas tarihini takip eden günden itibaren işleyecek olan süreyi, başka bir günden işleyecek bir şekilde düzenleyemez. Çünkü, kamu düzeni

---

Hakkında Kanun ile bu Kanunda değişiklik yapan kanunlar yürürlükten kaldırılmıştır. Madde 6 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer. Madde 7-Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür. Geçici Madde 1-31 Aralık 1999 tarihi tam gün genel tatildir.Mahiyetleri itibarıyla sürekli görev yapması gereken kuruluşların özel kanunlarındaki hükümler saklıdır.

⁴⁴⁰ İİD., 04.04.1968, 3306/E.-3367/K. (YKD 1968, S.8, s.82.), Karayalçın, Ticari Senetler, 254; Ertekin/Karataş, 414; Kıran, 78; Şimşek, 134; 'Takip dayanağı çeklerin keşide tarihi 25.12.1990'dır. On günlük ibraz süresi 04.01.1991 tarihinde sona ermektedir. TTK'nun 729'uncu maddesi gereğince müddetin başladığı gün hesap edilmeyince, zamanaşımı 05.01.1991 tarihinden itibaren başladığının kabulü gerekir. Bu nedenle 6 aylık zamanaşımı süresi 05.07.1991 tarihinde dolmaktadır. Alacaklı, 05.07.1991 tarihinde takip yaptığına göre zamanaşımı gerçekleşmemiştir.' (12.HD. 21.04.1992, 11350/E.-5238/K.), Kaçak, 226.

⁴⁴¹ Ertekin/Karataş, 414; Can/Güner, 171.

⁴⁴² Öztan, 901.

⁴⁴³ Kaçak, 243; Şimşek, 134.

⁴⁴⁴ Karayalçın, Ticari Senetler, 254; '... Takip konusu bonoda vade tarihi, 15.11.1964'dür. Bugünün hitamına kadar senedin ödenmesi mümkün olduğundan zamanaşımı ertesinden itibaren başlar. Müddetin hesabına ilk gün hariç ve son gün dahil addolunacağından 16.11.1964 günü başlayan zamanaşımı, 16.11.1967 günü tatil saatinde dolmuş bulunur' (İİD. 04.04.1968, 3306/E.-3367/K.) Şu halde, gerek BK'nun 76/1, 230 ve TTK'nun 665'inci maddeleri hükümlerine göre, müddetlerin ve özellikle zamanaşımının başlangıcın hesabında ilk gün göz önüne alınmaz ve son günün tatil saatinde dolmuş bulunur.Kıran, 79.

⁴⁴⁵ Ertekin/Karataş, 414; Can/Güner, 171,

düşüncesine dayanan zamanaşımı sürelerinin değiştirilmesine olanak yoktur⁴⁴⁶ (TTK. 6).

Kambiyo senetlerinde adi borçlardan farklı olarak, kanuni ve kazai atıfet mehilleri (kanuni istisnalar dışında), caiz değildir⁴⁴⁷. Bu konuda kendi aralarında varacakları anlaşmalar da geçerli olmaz⁴⁴⁸. Aksi takdirde vadenin hülul etmesine rağmen borçlunun ödemeyi geciktirmesine imkan verilmiş olur⁴⁴⁹. Ancak kanunda öngörülen bazı istisnai hükümlerin saklı olduğunu belirtmek gerekir⁴⁵⁰.

Sürelerin hesaplanmasıyla ilgili TTK'nun 664 ve 665'inci maddelerinin yakın tarihlerde Türkiye Büyük Millet Meclisinde gündeme gelecek olan Yeni Türk Ticaret Kanunu Yasa Tasarısında karşılıkları 752 ve 753'üncü maddeleri olup herhangi bir değişiklik öngörülmemiştir⁴⁵¹. Maddelerin tasarıdaki hali şöyledir;

YTTK. Madde 752:1-Vâdesi pazara veya diğer bir resmî tatil gününe rastlayan poliçenin ödenmesi, ancak tatili izleyen ilk iş günü istenebilir. Poliçeye ilişkin diğer bütün işlemler, özellikle kabul için ibraz ve protesto işlemleri de tatilde yapılmayıp ancak bir iş gününde yapılabilir.

2-Bu işlemlerden birinin, son günü pazara veya diğer resmî tatil gününe rastlayan bir süre içinde yapılması gerektiği takdirde, bu süre onu izleyen ilk iş gününe kadar uzar. Aradaki tatil günleri süre hesabına dâhildir.

YTTK. Madde 753:1- Kanunun bu kısmında veya poliçede gösterilen süreler hesap edilirken bunların başladığı gün sayılmaz.

---

⁴⁴⁶ Kıran, 79; Bu konuda ayrıntı için aşa.bkz. 'Zamanaşımı Sürelerinin Değiştirilememesi'.

⁴⁴⁷ Şimşek, 135.

⁴⁴⁸ Öztan, 901.

⁴⁴⁹ Başbuğoğlu, 898.

⁴⁵⁰ Şimşek, 135; 'Örneğin, TTK'nun 606'ncı maddesine göre muhatap, poliçenin kendisine kabul için arz edildiği günü takip eden günde bir daha ibrazının isteyebilir. Bu durumda TTK'nun 666'ncı maddeden söz etmek, yasadaki bu hüküm nedeniyle mümkün olamaz. Özel hükümler arasında, Türk Ticadet Kanunu'nun ademi kabul protestosu ile ilgili TTK'nun 626'ncı ve moratoryum ilanına ilişkin İİK'nun 317'nci maddelerini sayabiliriz', Başbuğoğlu, 898.

⁴⁵¹ www.adalet.gov.tr/mevzuat/TTK. Yasa tasarısı/10.10.2005.

IV - Zamanaşımı Sürelerinin Değiştirilememesi

Kamu yararının, bir alacağın belirli bir süre içinde ileri sürülmesini gerekli kılan başlıca neden olması, zamanaşımının ileri sürülmesini güçleştiren sözleşmelerin yapılmasına ve zamanaşımı sürelerinin işle ilgili kimselerin iradeleri ile değiştirilmesine engeldir⁴⁵². Nitekim TTK'nun 6'ncı maddesine göre, ticari hükümler koyan kanunlarla tayin olunan zamanaşımı süreleri, kanunda aksine hüküm olmadıkça – kamu düzenini ilgilendirdiği için⁴⁵³ - mukavele ile değiştirilemez; binaenaleyh, ne kısaltılmaları, ne de uzatılmaları mümkündür^{454 455}.

Yasa koyucumuz BK'nun 127'nci maddesinde de, Borçlar Kanunu'nun üçüncü babında (125, 126, 135 ve 137'nci maddeler) öngörülen süreler bakımından da aynı ilkeye yer vermiştir. Ancak ilave edelim ki, bu madde (BK. 127) hükmü, lüzumsuz olduğu halde, ayrıca TTK'nun 6'ncı maddesinde tekrar ve tasrih edilmiştir⁴⁵⁶. Gerçi BK'nun 127'nci maddesinin karşıt kavramından, anılan bab dışında kalan zamanaşımı sürelerinin sözleşmelerle değiştirilenebileceği sonucu çıkmaktadır⁴⁵⁷. Buna rağmen zamanaşımı süresinin sözleşme ile uzatılmasının zamanaşımı müessesinin gayesine aykırı olacağı kesinlikle söylenebilir. Ancak sürenin kısaltılmasını amaçlayan sözleşmeler için aynı şeyi kesinlikle söylemeye olanak yoktur⁴⁵⁸. Bununla beraber zamanaşımı süresinin sözleşmelerle pek kısa tutulması alacaklının alacağını talep etme hakkını, hakkaniyete aykırı bir şekilde,

---

⁴⁵² Kıran, 69.

⁴⁵³ HGK. 13.07.1955 92/E.-91/K.sayıli kararından 'Kamu düzeni düşüncesine dayandığı için zamanaşımı süresi sözleşme ile uzatılıp kısaltılamaz', Doğanay, 2034; Şimşek, 147.

⁴⁵⁴ Öztan, 888; Karayalçın, Ticari Senetler, 254; von Tuhr (Çev.Edege, C.), 746; Şimşek, 147; Başbuğoğlu, 897.

⁴⁵⁵ BGB. 225/2'ye göre 'zamanaşımının kolaylaştırılması, özellikle zamanaşımı süresinin kısaltılması caizdir.' Bu hükmeye dayanılarak Alman Hukukunda zamanaşımı süresinin kısaltılabileceği ve bunun poliçe hukukunda da cari olacağı kabul edilmektedir. Zamanaşımı süresini kısaltan anlaşma senet üzerine intikal etmemişse sadece şahsi bir def'i mahiyetindedir. Poliçe üzerinde ciranta veya aval verenin 'mesuliyetim protesto tarihinden itibaren üç hafta sonra zamanaşımına uğrar' kaydı ise sonraki bütün poliçe alacaklarına karşı dermeyan edilebilir. Stranz, 368, (Karayalçın, Ticari Senetler, s.254, dpn.23'den naklen).

⁴⁵⁶ Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 252; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 423; Şimşek, 147.

⁴⁵⁷ von Tuhr (Çev. Edege, C.), 745; Saymen/Elbir, 911; Tunçomağ, 747; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 18.

⁴⁵⁸ Kıran, 69.

önemli ölçüde sınırlandırabilir. Bu itibarla kanunun öngördüğü zamanaşımı sürelerinin kesin olduğunu söyleyebiliriz⁴⁵⁹.

Madde de (TTK. 6), ‘Kanunda aksine hüküm olmadıkça ticari hükümler koyan kanunlarla tayin olunan müruruzaman müddetleri mukavele ile değiştirilemez’ denildiğine ve kıymetli evrakı içeren Türk Ticaret Kanunu’nun üçüncü kitabında zamanaşımı sürelerinin ilgililerce değiştirilebileceği hususunda bir hüküm mevcut olmadığına göre, maddenin özünden ve sözünden kuralın buyurucu nitelikte olduğu anlaşılmaktadır⁴⁶⁰.

Keza Yargıtay’da emsal kararlarında⁴⁶¹ bu duruma işaret ederek zamanaşımı sürelerinin taraflarca sonradan değiştirilemeyeceğine, bu sürelerin emredici⁴⁶² süreler olduğundan sonradan yapılan sözleşmelerin hükümsüz sayılacağına işaret etmiştir.

---

⁴⁵⁹ Kıran, 69.

⁴⁶⁰ Şimşek, 147.

⁴⁶¹ 11.HD., 03.04.1997, 1525/E.-2449/K. sayılı kararından: ‘... TTK’nun 6’ncı maddesi hükmü uyarınca da, bu hüküm emredici nitelikte olup, aksine sözleşme yapılması mümkün değildir. Yukarıda sözü edilen genel şartlar da taraflar arasındaki akdi ilişkinin koşullarını belirleyen hükümlerden olduğundan, yasanın buyurucu hükmüne aykırı olarak kararlaştırılmış olması nedeniyle hükümsüzdür. Bu nedenle, bu husus mahkemece resen değerlendirilerek davanın zamanaşımı süresine tabi olduğunun dikkate alınması zorunlu bulunmaktadır. Mahkemece bu husus dikkate alınmadan, davalı şirket aleyhindeki davanın, zamanaşımı süresinin dolmuş olması sebebiyle reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir. Bu durum karşısında mahkemece yapılacak iş, zamanaşımı def’inin reddi ile davanın esasına girilerek ve davalı sigorta şirketi vekilinin diğer savunmaları üzerinde durularak hasıl olacak sonuca göre karar vermektir...’, (YKD. 1997, S.3,277); Aynı yönde kararlar için bkz. 11.HD., 18.06.1974, 1366/E.-2002/K., (YKD.1974, S.2, 233); 11.HD., 30.11.1979, 3501/E.-5473/K., (YKD. 1979., S.7, 889).

⁴⁶² Şimşek, 147.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ZAMANAŞIMININ KESİLMESİ, DURMASI VE DİĞER İLGİLİ KONULAR

I - ZAMANAŞIMININ KESİLMESİ

A - Genel Olarak

Genel ve hukuki anlamda zamanaşımının kesilmesi⁴⁶³, kanunlarda gösterilen bazı sebeplerin gerçekleşmesi ile, bu sebeplerin ortaya çıkma tarihine kadar işlemiş zamanaşımı sürelerinin hükümden düşmesi ve söz konusu zamanaşımının yeniden işlemeye başlamasıdır⁴⁶⁴ (TTK. 663/2; BK. 136). Bu sebeplerin etkili olabilmesi için zamanaşımının işlemeye başlamış olması gerektiği gibi henüz sona ermemiş olması da gerekir⁴⁶⁵.

---

⁴⁶³ Milletler Cemiyeti'nin öneri ve teşvikiyle poliçe, bono ve çekler hakkında yeknesak kuralların tespiti için Cenevre'de 03.05.1930-07.06.1930 tarihleri arasında toplanan ve Türkiye'nin de iştirak ettiği konferans tutanaklarına göre hazırlanan tasarıda zamanaşımının kesilme nedenlerine ait bir hüküm düzenlenmemiştir. Ancak Cenevre Anlaşması'nın EK II, 17'nci maddesine göre poliçe, bono ve çeklerde zamanaşımının kesilmesi ve durması (tatili) sebeplerinin tespiti hususu sözleşmeye taraf devletlere bırakılmıştır. Cenevre Konferansı müzakereleri sırasında, zamanaşımını kesen ve tatile uğratan sebeplerin memleketler kanunlarına göre değişiklik göstermesi karşısında ve kanunlar ihtilafını önlemek amacıyla kambiyo senetlerinde, zamanaşımı yerine hak düşürücü süreler konulması önerilmiş fakat öneri, memleketler kanunlarına göre zamanaşımı ile hak düşürücü süre arasındaki farkların aynı olmaması karşısında bu ikamenin sonuçlarının pek açık olmayacağı ve konunun daha derin olarak incelenmesi gerektiği itirazı ile karşılaşılmış ve Konferans, zamanaşımı kavramını muhafaza etmeyi kararlaştırmıştır. Cenevre Konferansı sonunda kabul edilen metinde, bu suretle zamanaşımının kesilmesine ilişkin bir hüküm düzenlenmediği ve bu husus sözleşmeye taraf devletlere bırakıldığı gibi bizim eski ticaret kanunumuzda da bu konuda özel bir hüküm mevcut değildi. O halde eski ticaret kanunumuz zamanında zamanaşımının kambiyo senetlerinde kesilmesi konusunda, BK'nun 133'üncü maddesinin uygulanması gerekiyordu. İsviçre 1936 yılında, kambiyo senetlerine ilişkin kendi borçlar kanunu hükümlerini Cenevre Anlaşması'na uygun olarak yeniden tanzim etmiştir. Bu arada ve Anlaşma'nın EK II,17'inci maddesinin verdiği yetkiye dayanarak zamanaşımının kesilmesi konusunda İBK'nun 1070'inci maddesinde düzenlemiştir. Türkiye'de yeni ticaret kanununun düzenlenmesi sırasında, Cenevre Anlaşması'na uygun olarak hazırlanmış ve kanunlaşmış İsviçre Borçlar Kanunu'nun kambiyo senetlerine ilişkin hükümlerini hemen hemen aynen almış ve bu arada İBK'nun 1070'inci maddesini de aynen benimseyerek TTK'nun 662'nci maddesi olarak düzenlemiştir. Bu suretle, Eski Ticaret Kanunu zamanında tamamıyla Borçlar Kanunu hükümlerine tabi olan kambiyo senetlerinde zamanaşımının kesilmesi nedenleri konusunda Yeni Ticaret Kanunumuzun 662'inci maddesiyle yeni ve özel bir hüküm getirilmiş bulunmaktadır. Okçuoğlu, Y., Kambiyo Senetlerinde Borçlunun Dava Açmasıyla Zamanaşımı Kesilir mi? 11. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, 1986, s.8-9; Karayalçın, Ticari Senetler, 255.

⁴⁶⁴ Şimşek, 140; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 410; Bir başka tanıma göre, 'Zamanaşımının kesilmesi kavramı, sürelerin işlemediği yahut yürümediği bir dönem demektir' Tutumlu, 61.

⁴⁶⁵ Kıran, 73.

Zamanaşımının kesilmesiyle hamil, senedin asıl borçlusu veya müracaat borçlularına karşı kambiyo hukuku kurallarına göre başvurma imkanına, kesilip yeniden işlemeye başlayan zamanaşımı süresince sahip olacaktır. Dolayısıyla sebepsiz zenginleşen talebi de, kesilip yeniden işleyecek olan zamanaşımı süresinin geçmesinden sonra kullanılabilir⁴⁶⁶.

Zamanaşımının kesilmesi konusunda TTK'nun 662'nci maddesinde, kambiyo senedinden mütevellit bir alacağın zamanaşımını kesen özel sebeplerin neler olduğunu tespit etmiş olmakla, sadece poliçe alacağıyla ilgili sebepler ele alınmış ve bu konuda tahdidi olarak⁴⁶⁷ şu dört husus üzerinde durulmuştur⁴⁶⁸: 'Dava açılması, takip talebinde bulunulması, davanın ihbar edilmesi, alacağın iflas masasına bildirilmesi'⁴⁶⁹. Borçlar Kanunu'nda zamanaşımını kesen sebepler alacaklı ve borçlu hakkında ayrı ayrı hükümlere bağlandığı halde Türk Ticaret Kanunu'nun da böyle bir ayırım yapılmamıştır⁴⁷⁰. Borçlar Kanunu'ndaki sebeplere benzerlik gösterenler olduğu gibi eksik ve fazla olanlar da bulunmaktadır⁴⁷¹. Keza Borçlar Kanunu'nun 'müruruzamanı kat'eden sebepler' matlabını taşıyan 133'üncü maddesinde, borçlunun borcu ikrar etmesi^{472 473}, bir miktar ödemede bulunması⁴⁷⁴, rehin veya

---

⁴⁶⁶ Durgut, 92.

⁴⁶⁷ Doğanay, 2027; 11.HD. 11.05.1978, 1927/E.-2462/K., Ertekin/Karataş, 431; 11.HD., 29.03.1977, 1514/E.-1568/K., Şimşek, 685.

⁴⁶⁸ TD., 26.05.1959, 493/E.-1559/K., Akyazan, S., Çekin Muhataba İbrası Zorunluluğu ve Çekten Cayma, Batıder 1975, C.6, S.4, s.509.

⁴⁶⁹ 11. HD. 04.03.1980, 485/E.-1087/K., Ertekin/Karataş, 432.

⁴⁷⁰ Kınacıoğlu, 227; Karayılçın, Ticari Senetler, 256; Poroy/Tekinalp, 211; Öztan, 889; Kınacıoğlu, 227; Tekil, 152; Kıran, 79.

⁴⁷¹ Kıran, 79; Şimşek, 140.

⁴⁷² Münhasıran adi muamelelerde uygulanabilen, ticari senetlerin özellik ve nitelikleriyle ile telifi kabil olmayan BK'nun 135/2'nci fıkrası hükümlerinin tatbikinin lazım gelmeyeceği kabul edildiğine göre, bir senet yerine başka bir senedin verilmesi halinde uygulanacak zamanaşımının poliçe hukuku çerçevesinde çözümlenmesi gereği de kesinlik kazanmıştır. Böyle olunca, zamanaşımına uğramış olan kambiyo senedi yerine borçlunun aynı nitelikte yeni bir senet vermesi borcu ikrar olmakla beraber, uygulanacak zamanaşımı TTK'nun 661'nci maddesinde öngörülen süreler olacaktır. Yargıtay Özel Dairesi (12.HD. 05.11.1964, 9567/E.-12353/K.) bu konuyu başka bir açıdan gözlemiş ve borçlunun zamanaşımına uğrayan bono için yeni bir bono vermekle zamanaşımından vazgeçtiği varsayımından hareket ederek yeni senedin zamanaşımına uğramış sayılmayacağını bunun için TTK'nun 661'inci maddesinde yer alan zamanaşımının uygulanacağını kabul etmiştir. Şimşek, 143.

⁴⁷³ Ticari senetlerle ilgili Alman Kanunlarında, zamanaşımının kesilmesi hakkında özel bir hüküm mevcut olmadığı için bu konuda BGB. Hükümleri uygulanır. Bundan dolayı, borç ikrarı, Alman Hukukunda zamanaşımını kesen bir sebeptir. Karayılçın, Ticari Senetler, 256, dph. 34.

⁴⁷⁴ 'Senet bedelinin kısmen ödenmesi, zamanaşımı süresini kesmez' (11. HD., 29.03.1977, 1514/E.-1568/K.) Şimşek, 185; 11.HD. 06.02.1986, 330/E.-482/K., Başbuğoğlu, 896.

kefil göstermesi, ihtiyati haciz kararı alınması⁴⁷⁵ hallerini TTK'nun 662'nci madde hükümleri ihtiva etmemektedir. Buna karşılık davanın ihbarı, senetler için zamanaşımını kesen bir sebep olarak kabul edildiği halde BK'nun 133'üncü maddesinde yer almamaktadır.

Her iki yasa (TTK. ve BK.) arasındaki düzenleme farklarından bir başkası da, kesilmenin etkili olduğu kişiler yönünden karşımıza çıkmaktadır⁴⁷⁶. Türk Ticaret Kanunu'na göre zamanaşımı kesilince, kesilme hangi borçlu hakkında olmuşsa sonuçları da o borçlu hakkında ortaya çıkmakta (TTK. 663), Borçlar Kanunu'nun da ise zamanaşımı müteselsil borçlulardan birine veya borçluya karşı kesilince, müşterek borçlulara veya kefile karşı da kesilmiş olmaktadır.

TTK'nun 662'nci maddesinde tahdidi (özel) olarak gösterilen ve genişletilemeyen sebeplerin, Borçlar Kanunu'ndaki kesilme sebepleriyle tamamlanması veya buradaki genel hükümlerin uygulanması imkanı yoktur⁴⁷⁷. Çünkü, 'Borçlar Kanunu'nun zamanaşımını kesen nedenlerle ilgili maddesinin ticari senetler hakkında uygulanamayacağı' açıktır⁴⁷⁸.

Yargıtay da çeşitli içtihatlarında aynı gerekçe ile; TTK'nun 662'nci maddesinde öngörülmeleyen nedenlerle zamanaşımının kesilmeyeceği gerekçesiyle;

---

⁴⁷⁵ 'Zamanaşımını kesen veya durduran sebepler arasında yer almayan ihtiyati haciz kararının zamanaşımını kesmesi söz konusu olmaz', İİD., 12.02.1973, 1482/E.-12900/K., YKD 1973, S.6/8, s.390; 'İhtiyati haciz kararı bir icra işlemi olmadığından ve TTK'nun 730'uncu maddesi göndermesiyle uygulanması gereken 662'nci maddesinde yazılı zamanaşımını kesen sebepler arasında sayılmadığından zamanaşımını kesmez. Kaldı ki alındığı iddia edilen ihtiyati haciz kararının uygulandığı da kanıtlanmış değildir.', 12.HD. 16.10.2003 tarih, 16322/E.-20171/K. (Yayınlanmamış).

⁴⁷⁶ Can/Güner, 168.

⁴⁷⁷ 'TTK'nun 662'nci maddesinde zamanaşımını kesen nedenler tahdidi olduğu nazara alınmadan, itirazın reddolunması isabetsiz olduğu gibi, kabul şekline göre de, alacaklı Ziraat Bankasının takibini engelleyen bir cihet bulunmadığı gibi, protestonun Merkez Bankasına bildirilmemesi hakkındaki tedbir kararında bankanın taraf dahi olmadığı nazara alınmadan yazılı şekilde karar verilmesi isabetsiz...' (12.HD. 10.06.1988, 10473/E.-7682/K.), Kaçak, 227.

⁴⁷⁸ Şimşek, 140; '...BK'nun 135/2'nci fıkrasındaki 10 yıllık zamanaşımı süresi ticari senetlerde uygulanamaz..Bu nedenlerle, haksız fiil tazminatları ile ilgili BK. 6902'nci fıkrasında belirtilen, zarar ve ziyan davalarında daha uzun olması halinde ceza zamanaşımının uygulanacağı, hususundaki kuralın TTK'nunda özel zamanaşımı süresi tayin edilen kambiyo senetleri için uygulama olanağı bulunmamaktadır. Bu konudaki dairemizin sürekli uygulaması da (Dairemizin 14.02.1988, 7848/E.-5477/K., 09.12.1991, 5337/E.-12878/K., 03.03.1988, 14289/E.-2441/K. sayılı kararları) aynı doğrultudadır..12.HD. 25.06.2000, 644/E.-3079/K., (Yayınlanmamış).

ödeme yasağı⁴⁷⁹, adli yardım talebi, idari birimlere başvuru, üçüncü kişilerin açtığı istihkak davaları⁴⁸⁰, ödeme hali⁴⁸¹ (kısmen ödeme dahil olmak üzere⁴⁸²), delil tespiti⁴⁸³, borçlunun iflas etmiş olması⁴⁸⁴, icra dosyasındaki satış istemi⁴⁸⁵, borçlunun borcunu ikrar etmesini⁴⁸⁶, üçüncü kişinin açtığı istihkak davasının⁴⁸⁷, alacaklının asliye hukuk mahkemesinde - BK'nun 18'inci maddesine göre - tapu iptali ve tescil davası açmasının⁴⁸⁸, takip dayanağı senedin bağlı olduğu zamanaşımı süresini kesmeyeceğini belirtmiştir.

Gerçekten TTK'nun 1/2'nci fıkrasındaki 'Hakkında ticari bir hüküm bulunmayan işlerde mahkeme, ticari örf ve adete, bu dahi yoksa umumi hükümlere göre karar verir' ilkesini burada uygularsak, zamanaşımının hangi nedenlerle kesileceğini düzenleyen Türk Ticaret Kanunu'nun 'kıymetli evrak' ile ilgili üçüncü kitabında sayılmış olduğundan, bunlarla bağlı kalınması gereği kendiliğinden anlaşılır. Nitekim 23.02.1944 tarih 10/E.-5/K. sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında bu cihet kabul edilerek, genel hükümlerin ticari senetler hakkında uygulanabilmesi için Türk Ticaret Kanunu'nun da buna dair bir hükme yer verilmemiş olmasına bağlanmaktadır⁴⁸⁹.

Ancak senet alacağı, senede bağlılığını kaybederse, örneğin poliçe iptal edilerek adi bir senede bağlanırsa veya senetsiz olarak taraflar arasında varlık

---

⁴⁷⁹ 11.HD. 29.12.1977, 5787/E.-5946/K., Ertekin/Karataş, 435.

⁴⁸⁰ 12.HD. 25.02.1992, 10092/E.-2047/K., Kaçak, 226.

⁴⁸¹ 12.HD. 20.10.1981, 5801/E.-7642/K. ve 12.HD. 27.01.1983, 10634/E.-431/K., Kaçak, 234; 'Bonoya mahsuben ödeme zamanaşımını kesmez' 11.HD. 06.02.1986, 330/E.-482/K., Başbuğoğlu, 896.

⁴⁸² 11.HD. 29.03.1977, 1514/E.-1568/K., Çevik, O.N., Gerekçeli-İçtihatlı-Notlu Türk Ticaret Kanunu ve Uygulanmasına İlişkin Mevzuat, 2.B, Ankara 1993, s.637.

⁴⁸³ HGK., 20.06.1979, 912/E.-846/K., Doğanay, 1579.

⁴⁸⁴ 'Borçlunun iflas etmiş olmasının, zamanaşımını kesmeyeceği' hakkında bkz. 12.HD.24.03.1992, 10336/E.-3597/K., Uyar İİK. IV, 5115; 11.HD.04.03.1980, 485/E.-6340/K., Çevik, O.N., Kıymetli Evrak Hukuku, 2.B., Ankara 1993, s.638; Doğanay, 2027; HGK. 22.06.1968, 67/E.-475/K, Erol, 162; Kiran, 82; Karayalçın, 256; Ertekin/Karataş, 406.

⁴⁸⁵ 12.HD. 19.02.2002, 2760/E.-3707/K., www.kazanci.com/kulliyat/15.08.2005.

⁴⁸⁶ 12. HD. 13.03.1986, 9294/E.-2778/K., Uyar, T., Zamanaşımı Nedeniyle İcranın Geri Bırakılması (İİK. m.33/1- 2, 33a, 39), Yargı Dünyası, Mayıs 2004, S.9-13.

⁴⁸⁷ 12. HD. 25.02.1992, 10091/E.2047/K., Uyar, Zamanaşımı Nedeniyle İcranın Geri Bırakılması,10.

⁴⁸⁸ 12. HD. 20.01.2004, 23745/E.-778/K., Uyar, Zamanaşımı Nedeniyle İcranın Geri Bırakılması,10.

⁴⁸⁹ Şimşek, 140; Karayalçın, Ticari Senetler, 256.

kazanırsa, alacak adi bir nitelik kazanacağından kambiyo hukuku çevresinden çıkarak Borçlar Kanunu'nun kapsamına dahil olacaktır; dolayısıyla da BK'nun 133/1'inci fıkrasının uygulanma kabiliyeti doğacaktır⁴⁹⁰.

Senet alacağının BK'nun 114'üncü maddesi gereğince yenilenmesi halinde de zamanaşımı, yeniden vücuda getirilen borcun tabi olduğu zamanaşımıdır. Bu sebeple şayet poliçe alacağı, adi bir senede bağlanmak suretiyle yenilenmişse borç, BK'nun 133/1'inci fıkrasındaki on yıllık zamanaşımına tabi olur⁴⁹¹.

İsviçre Borçlar Kanunu'nun 1070 ve 1071'inci maddelerinden iktibas edilmiş olan TTK'nun 662'nci maddesi hükmü, hem senet alacaklısının ve hem de senet borçlusunun menfaatlerini korur bir şekilde kaleme alınmış bulunmaktadır⁴⁹².

Çekler için zamanaşımının kesilmesi hakkında özel hükümler yoktur. Ancak, TTK'nun 730/18'inci fıkrasına göre, zamanaşımının kesilmesi hakkındaki TTK'nun 662 ve 663'üncü maddelerinin çekler hakkında da uygulanma olanağı bulunmaktadır⁴⁹³.

TTK'nun 662'inci maddesinde düzenlenmiş bulunan zamanaşımı kesilme sebepleri, yakın zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisi gündeminde yer alması beklenen Yeni Türk Ticaret Kanunu Yasa Tasarısında (YTTK.) karşılığını 750'inci maddesinde bulmuş olmakla, zamanaşımı süreleri konusunda kelime sadeleştirmeleri dışında esaslı hiçbir değişiklik getirmediği görülmektedir⁴⁹⁴. Maddenin Tasarıdaki karşılığı şöyledir;

YTTK. Madde 750 : 1- Zamanaşımı; dava açılması, takip talebinde bulunulması, davanın ihbar edilmesi veya alacağın iflâs masasına bildirilmesiyle kesilir.

---

⁴⁹⁰ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 411.

⁴⁹¹ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 411.

⁴⁹² Doğanay, 2027; Karayalçın, Ticari Senetler, 255.

⁴⁹³ Eriş, 267; Karayalçın, Ticari Senetler, 303.

⁴⁹⁴ www.adalet.gov.tr/mevzuat/TTK. Yasa Tasarısı/10.10.2005.

B - Kesen Sebepler

1 - Dava Açılması

Dava açılmasından maksat bir kambiyo senedinden doğan alacağın, mahkeme veya hakem huzurunda ileri sürülmesidir⁴⁹⁵. Davanın bir mahkeme önünde veya hakem nezdinde açılması arasında fark yoktur. Her ikisi de zamanaşımını keser.

Burada söz konusu olan dava ehliyetine sahip şahıs tarafından ‘kambiyo senetleri hukukuna ilişkin bir talep dolayısıyla’ yetkili mahkeme nezdinde, usulüne uygun bir davanın açılmış bulunmasıdır⁴⁹⁶. Mesela senet borçlusunu tarafından açılan bir senedin iptali davası (TTK. 669 vd.) zamanaşımını kesmez⁴⁹⁷; keza ihtiyati haciz⁴⁹⁸, ihtiyati tedbir⁴⁹⁹, önceki davada fazlaya ilişkin hakların saklı tutulması⁵⁰⁰ vs... davaları da zamanaşımını kesici vasıfta değildir. Zira yukarıda yazılan tanımla birlikte açılmış bulunan davanın, HUMK’nun 237’nci maddesindeki kesin hükme konu teşkil edecek biçimde ihtilafı kazaya konu edilmelidir⁵⁰¹. Buna karşılık,

⁴⁹⁵ Kıran, 79; Şimşek, 141; Can/Güner, 169.

⁴⁹⁶ Dava açılmasıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Kuru, HUMK. (I-II-III-IV), C.I, s.139 vd.; Kınacıoğlu, 227; Bu noktada BK’nun 137’nci maddesi hükmünün de gözetilmesi gerektiği hakkında bkz. Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 326-328; Ertekin/Karataş, 407.

⁴⁹⁷ ‘Senet borçlusunu tarafından açılan iptal (senedin iadesi) davası zamanaşımını kesmez. Alacaklının böyle bir davada senedin ödenmesi için ancak karşı dava açması (def’i dava) halinde zamanaşımını kesilebilir (İİD., 28.12.1963, 6334/E.-9569/K.), Gözübüyük, 606; Aksi yönde, ‘Takibin – borçlunun açtığı ‘senet iptali’ davası sırasında - mahkeme kararı ile durdurulduğu durumlarda, senetteki alacak da zamanaşımına uğramaz’ (12.HD. 12.11.1981, 5866/E.-8202/K.) Kaçak, 233; Kınacıoğlu, 128; Poroy/Tekinayp, 192; Karayalçın, Ticari Senetler, 256; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 240; Kıran, 80; Öztan, 890; 11.HD., 04.03.1980, 485/E.-6340/K., Çevik, 638.

⁴⁹⁸ ‘...ihtiyati hacizin TTK’nun 662’nci maddesinde zamanaşımını kesen sebepler arasında belirtilen takip talebi niteliğinde bulunmadığı, bu işlemin ayrı hukuki sonuçlar doğuracağı, dolayısıyla zamanaşımını kesmeyeceği, HGK’nun 22.06.1966, 805/E.-475/K. sayılı kararında da kabul edilmiş olup uygulama bu yöndedir.’, HGK. 16.02.2000, 12/E.-94/K. (Yayınlanmamış).

⁴⁹⁹ ‘Her ne kadar davacı tarafın çeklerin ödenmemesi yolunda ihtiyati kararı aldıkları görülse de, dava konusu alacağın faiz alacağı olduğu ve çekten kaynaklandığı bu nedenle de dava tarihi itibarıyla 6 aylık zamanaşımını süresi dolduğundan mahkemece verilen zamanaşımını nedeniyle davanın reddi kararının.. onanmasına’, 19.HD. 21.02.2005, 2004/4935/E.-2005/1563/K. (Yayınlanmamış); Aksi yönde ‘Takip konusu bono hakkında yerel mahkemece – senedin icra takibine konu edilmemesi ve 3.kişilere ciro edilmemesi - şeklinde tedbir kararı verildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda alacaklının senedi icra takibine koymasında fiili imkansızlık bulunduğundan, tedbir kararının yerel mahkemece kaldırılmasından sonra yasal zamanaşımını süresi içinde yapılan takip geçerlidir’ 12.HD. 16.03.2001, 3208/E.-4506/K. YKD. 2001, S.3 s.301.

⁵⁰⁰ 13.HD. 22.09.1992, 6218/E.-6892/K.,www.kazanci.com/kulliyat/19.08.2005.

⁵⁰¹ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 411.

alacaklının da senedin ödemesi için karşı dava (def'i dava)⁵⁰² açması (müstakil ve müteakıl bir hakkın dermeyanı suretiyle) halinde zamanaşımı kesilir⁵⁰³.

Sözlü ya da yazılı olarak C.Savcılığına yapılan başvurular dava anlamını taşımadığından zamanaşımını kesmiş olmaz⁵⁰⁴. Ancak ceza mahkemesi nezdinde başlanmış bir davaya 'müdahil sıfatıyla katılmak', duruma göre zamanaşımını kesen bir sebeptir⁵⁰⁵. Buna karşılık, mücerret savcılıkça bir ceza davası⁵⁰⁶ açılmış olması zamanaşımını kesici bir sebep değildir⁵⁰⁷.

---

⁵⁰² 11.HD., 15.03.1980, 485/E.-1087/K., Ertekin/Karataş, 409; 12. HD. 07.04.1983, 1439/K.-2701/E., Uyar, İİK. IV, 1150; Yargıtay 12.HD'nin bu probleme ilişkin kararları için bkz. Gözübüyük, A.H.: TTK'nun 662'nci Maddesine Göre Borçlunun Alacaklı Aleyhine Açtığı Dava Zamanaşımını Kesermi?, AD. 1965, S.5/6, 606-612; Poroy/Tekinalp, 208; Karayalçın, Ticari Senetler, 256.

⁵⁰³ 11.HD. 15.03.1977, 959/E.-1221/K., Başbuğoğlu, 890.

⁵⁰⁴ Şimşek, 142; Aksi yönde, 'Sahtekarlık suçundan dolayı mahkum olan alacaklıya karşı, borçlunun açtığı tazminat davasında, BK. 60/2'nci maddesinde öngörülen ceza zamanaşımı süresi uygulanır' (4.HD. 29.11.1982, 10286/E.-10943/K.), Kaçak, 249.

⁵⁰⁵ 12.HD., 12.02.1990, 7629/E.-978/K., Uyar, İİK. IV, 5119.

⁵⁰⁶ '...Borçlar Kanunu'ndaki uzamış ceza zamanaşımı süresinin ticari senetlerde uygulanamayacağı...' 12.HD. 27.09.2004, 2003/14182/E.-2004/8884/K., www.kazanci.com/kulliyat/18.08.2005; 'Ticari işlemlerin özellikleri itibari ile TTK'nun da daha kısa süreli zaman aşımı süreleri belirlenmiş olup Borçlar Kanunu'ndaki düzenlemelerin somut olayda uygulama yeri bulunmamaktadır. Haksız fiil tazminatları ile ilgili BK'nun 60/2'nci maddesinde belirlenen " .. zarar ve ziyan davalarında daha uzun olması halinde ceza zaman aşımının uygulanacağı.." hususundaki kuralında TTK'nunda özel zaman aşımı süresi tayin edilen çekler ve bonolar için uygulama yeri bulunmamaktadır' 12.HD. 31.05.2002, 1054/E.-11525/K., YKD. 2002, S.5, s.499; 11.HD. 26.05.1991, 423/E.-1559/K., Ertekin/Karataş, 435; '...Ceza mahkemesine dava açılmış oluşu zamanaşımını kesen bir neden değildir.' (12.HD. 03.03.1988, 14829/E.-2441/K.), Kaçak, 243; '...karşılıksız çekten dolayı asliye ceza mahkemesinde açılan ceza davası zamanaşımını kesen sebeplerden olmadığından Merciiçe icranın geri bırakılmasına karar verilmesi gerekirken...' 12.HD. 03.07.2002, 12705/E.-15898/K., www.yargitay.gov.tr/emsalarama/10.09.2005; Buna karşılık, karşılıksız çek çekmiş bulunulması sebebiyle keşideci aleyhine savcılığa başvurmak ve savcının keşideci aleyhine ceza davası açmış olmasının veya keşidecinin de çeklerin iptali için dava açmasının, zamanaşımını kesmeyeceğine karar verilmiştir (TD., 26.05.1959, 493/E.-1559/K.), Doğanay, 1578; Öztan, 890; Şimşek, 142.

⁵⁰⁷ Aksi yönde; 'Alacaklı vekili tarafından dosyaya sunulan 13.12.1996 tarihli dilekçede borçlu Hamdi B. hakkında karşılıksız çek düzenleme suçundan dolayı Kuşadası Asliye Ceza Mahkemesinde dava açıldığı beyan edildiği görülmektedir. Olayda TTK'nun 726'ncı maddesinde yazılı zamanaşımı süresi geçmiş ise de, karşılıksız çek çekmek suç teşkil eder. Keşideci hakkında açılan ceza davası ile ilgili dosya celbedilip daha uzun süreli ceza zamanaşımı müddetinin uygulanması gerekir gerekmediği incelenmeksizin yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir. 12.HD. 31.03.1997, 3597/E.-3990/K., YKD. 1997, S.3., s.234; Ancak Yargıtay bu karardaki içtihadını devam ettirmemiştir 'Takip dayanağı belge kambiyo senedi niteliğinde çek olduğundan olaya TTK'nun 726 ve 730'uncu maddesi göndermesi ile 662 ve 663'üncü maddelerinin uygulanması gerekir. Ticari işlemlerin özellikleri itibari ile TTK'nunda daha kısa süreli zamanaşımı süreleri belirlenmiş olup Borçlar Kanun'ndaki düzenlemelerin somut olayda uygulama yeri bulunmamaktadır. Ancak Türk Ticaret Kanunu'nda özel hüküm bulunmayan hallerde TTK'nun 1'inci maddesi uyarınca Borçlar Kanunu'nun ilgili hükümleri uygulanabilir. Nitekim 1941/10 esas 1944/5 karar sayılı ve 23.02.1944 tarihli Yargıtay Tevhidi İctihat Kararında da BK'nun 135/2'nci maddesindeki 10 yıllık zamanaşımı süresinin ticari senetlerde uygulanamayacağı kararlaştırılmıştır. Bu nedenlerle, haksız fiil tazminatları ile ilgili BK'nun 60/2'nci maddesinde belirlenen "... zarar ve ziyan davalarında daha uzun olması halinde ceza zamanaşımının

Kanundaki ‘dava’ tabirinden maksat sadece ‘eda davalarıdır’⁵⁰⁸. TTK’nun 661’inci maddesindeki üç yıllık zamanaşımı süresinin kesilebilmesi için, ticari senede dayalı alacağa istinaden açılan davanın ‘eda davası’ olması şarttır, ‘tespit davası’ zamanaşımını kesmez⁵⁰⁹.

Öte yandan, TTK’nun 662’nci maddesinde sadece ‘dava açılması’ ibaresinin kullanıldığı, bu davanın kimin tarafından açılması gerektiği üzerinde durulmadığı ileri sürülerek, alacaklının açtığı bir davanın yanında borçlunun da açacağı bir davanın dahi zamanaşımını kesmeğe yeterli olduğu görüşüne yer verildiğini görmekteyiz.

Doktrinde bir kısım yazarlar, borçlunun açtığı davanın zamanaşımını kesmeyeceğini açıkça ifade ederken⁵¹⁰, diğer bir kısmı ise, TTK’nun 662’nci maddesi karşısında yalnız bu maddede yazılı alacaklının fiillerinin zamanaşımını keseceğini, borçlunun fiillerinin zamanaşımını kesmeyeceğini belirtmektedirler⁵¹¹. Ancak bu son yazarlar, borçlunun fiilleri zamanaşımını kesmez derken, sadece BK.

---

uygulanacağı..." hususundaki kuralın da TTK’unda özel zamanaşımı süresi tayin edilen çekler ve bonolar için uygulama yeri bulunmamaktadır. Bu konudaki dairemizin sürekli uygulaması da (Dairemizin 14.12.1988 tarih ve 1988/7848-5477 sayılı, 09.12.1991 tarih 1991/5337-12878 sayılı, 03.03.1988 tarih 1987/14289-2441 sayılı vs. kararları) aynı doğrultudadır. Merci hakimliğinin kararında belirttiği Dairemizin 31.03.1997 tarihli kararı yanılığa dayalı olup somut olaya emsal teşkil etmez. 03.02.1999-24.09.1999 tarihleri arası 6 aylık zamanaşımı süresi geçtiğinden mercice borçluların zamanaşımı itirazlarının kabulüne karar verilmek gerekirken...' 12. HD. 25.02.2000, 644/E.-3079, YKD. 2000, S.2.,s.187.

⁵⁰⁸ Eda davalarında davacı, davalıdan, bir şeyin yapılmasını –mesela, gayrimenkuluna yaptığı tecavüze son verilmesini- veya aldığı borç parayı geri vermeyi vaat ettiği süre geçtiği halde ödememiş olması nedeniyle ödemesini ister. Tespit davasında ise, davacının hukuki yararının olması şarttır. Zira mahkeme ‘hukuki yararı’ res’en araştırmak zorundadır. Halbuki, eda davasının açılmasında, davacının bu davayı açmakta ‘hukuki yararı’ olduğunun varlığı asıldır. Başka bir deyişle, eda davasının davacısı, dava açmakta hukuki yararı mevcut olduğunu ispat etmekle yükümlü değildir. Kuru, 915-929; Doğanay, 2028.

⁵⁰⁹ Davacının daha önce açtığı dava, (tespit davası) olup bir (eda davası) olmaması itibari ile, o dava, TTK’nun 662 ve BK’nun 133/b.2’nci hükmüne göre zamanaşımı süresini kesmez (11.HD. 17.05.1976, 1726/E.-2638/K.), Doğanay, 2028; Aynı yönde bkz. HGK. 20.06.1979, 11/E.-84/K., Can/Güner, 169, dpn. 1; Ertekin/Karataş, 407.

⁵¹⁰ Öztan, 891; Gözübüyük, 607-613; Doğanay, 2030.

⁵¹¹ Karayalçın, Ticari Senetler, 256; Kalpsüz, Kıymetli Evrak Ders Notları, 130; Doğanay, 2030; Ertekin/Karataş, 411.

133/1'inci maddesindeki borçlu fiillerini mi kastediyorlar, yoksa bu fiiller arasında borçlunun açtığı davayı da katıyorlar mı, bu husus açıkça anlaşılmamaktadır⁵¹².

Domaniç'e göre dava açılmasından maksat, senet alacağının bir mahkemede veya hakem huzurunda ihtilaf konusu edilmesi olduğundan, senet alacaklısının mutlaka 'davacı' olması şart değildir, konu, davalı sıfatıyla, yani def'an mahkemeye, ihtilafa sevk etmiş olması da zamanaşımını keser, bu durum BK'nun 133/3'üncü fıkrasında, 'Alacaklı dava veya def'i zımında mahkemeye ... müracaatla' ibaresiyle açıkça ifade edilmiştir⁵¹³.

Uygulamada ise, Yargıtay, önceleri borçlunun açtığı davanın zamanaşımını kesmediği görüşünde⁵¹⁴ iken daha sonraları borçlunun açtığı davanın zamanaşımını kesebileceğini kabul ettiğini⁵¹⁵ görmekteyiz.

---

⁵¹² Bu yazarlar, borçlunun açtığı davanın zamanaşımını kesip kesmeyeceği konusu üzerinde özellikle durmamışlardır. Okçuoğlu, 10.

⁵¹³ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 413; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 328.

⁵¹⁴ 'Karşılıksız çek keşide edilmesi nedeniyle keşideci aleyhine C.Savcılığına müracaat edilmesi ve sonunda kamu davası açılmış olması ve keşidecinin çeklerinin iptali için hukuk davası ikame etmesi zamanaşımını kesen sebeplerden değildir' (11.HD. 26.05.1959, 493/E.-1559/K.), Ertekin/Karataş, 408; '...dava konusu bonodan dolayı davalı borçlunun daha evvel açtığı senet iptali (menfi tespit) davası ve bu dava zımında davalı alacaklının def'i davada bulunması gibi haller zamanaşımının kesilmesine engel olamaz. Davacı mücerret bonoya dayanarak istemde bulunmuş olmasına ve bu bononun da TTK'nun 661'inci maddesi uyarınca zamanaşımına uğramış olduğu tespit edilmiş bulunmasına göre reddine karar vermek gerekirken...' (11.HD. 04.03.1980, 485/E.-1087/K.), Ertekin/Karataş, 409.

⁵¹⁵ 'Borçlar Yasasının 133'üncü maddesine nazaran daha özel nitelikte bulunan TTK'nun 662'nci maddesi, polişe ve bonolara uygulanan zamanaşımının hangi sebeplerle kesileceğini sınırlı bir şekilde açıklamıştır. Bu sebeplerden birisi de dava açılmasıdır. Gerçi, alacaklının açacağı davanın anılan maddedeki zamanaşımını keseceği konusunda bir görüş ayrılığı mevcut değilse de, borçlunun açacağı bir davanın zamanaşımını kesip kesmeyeceği konusunda bir görüş birliği mevcut değildir. Anılan maddede mücerret dava açılmasından söz edildiğine ve bu davanın kimin tarafından açılacak bir dava olduğu konusunda açıklık bulunmadığına ve esasen borçlu tarafından açılan bir davada, alacaklı durumundaki davalı, asıl iddiasını def'i yolu ileri sürdüğüne göre, borçlu tarafından alacaklı aleyhine açılan bir davanın da bu nedenle zamanaşımını kesmesi mümkündür' (HGK. 22.02.1984, 1981/716/E.-1984/141/K.), Ertekin/Karataş, 409; Aynı yönde, HGK. 29.06.1994, 39/E.-484/K., YKD. 1994, s.594 ve 'Dava açılması, zamanaşımını kesen işlemler arasındadır. Borçlu kooperatif tarafından 26.04.1988 tarihinde menfi tespit davası açılmış olduğuna göre, yasada belirtilen zamanaşımı süresi gerçekleşmemiştir.' 20.11.1996, 12/E.-805/K., www.kazanci.com/kulliyat/18.09.2005; 'Türk Ticaret Kanunu'nda zamanaşımını kesen nedenler sayılırken dava açılmasının da zamanaşımını keseceği belirtilmiştir. Dava açılmasından söz edilirken davanın kim tarafından açıldığı hususunda bir açıklık bulunmamaktadır. Somut olayda, borçlu tarafından menfi tespit davası açılmıştır. Bu durumda zamanaşımının kesildiğinin kabulü gerekir. Mercei aksi düşünce ile zamanaşımının gerçekleştiğine ilişkin kararı usul ve yasaya aykırıdır.', 12.HD. 22.01.2002, 2001/22340/E.-2002/904/K., www.kazanci.com/kulliyat/18.09.2005; 'Dairemiz uygulamalarına ve Hukuk Genel Kurulu kararlarına göre, dava tabirine borçlunun açmış olduğu menfi tespit davası da girmektedir...', 12.HD. 08.07.2002, 14465/E.-14789/K. (Yayınlanmamış).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun oy birliğiyle verilmiş kararı incelendiğinde en önemli yanının, borçlunun açtığı davanın tek başına zamanaşımını kesebileceğinin benimsenmiş olmasıdır. Diğer üzerinde durulması gereken bir husus da, kararda ‘... ve esasen borçlu tarafından açılan davada, alacaklı durumundaki davalı, asıl iddiasını def’i yoluyla ileri sürdüğüne göre...’ denilmek suretiyle ‘def’i’ ileri sürmenin de zamanaşımını keseceğinin belirtilmiş olmasıdır⁵¹⁶.

Aynı yorumun yakın tarihli kararlarda da devam ettiği görülmektedir⁵¹⁷.

Bu durumda ortaya, borçlunun kendinden sadır olan fiillerle zamanaşımını kesmesi gibi bir sonuç çıkabileceği gözden kaçmaktadır⁵¹⁸.

BK’nun 133/2’nci fıkrasında açıkça ‘alacaklının’ dava açması veya def’i de bulunması öngörülmüştür. Bu suretle ağırlık tamamıyla ‘alacaklının fiiline’ verilmiştir. Fakat, TTK’nun 662’nci maddesinde ‘alacaklı’ mefhumuna böyle özel bir ağırlık verilmeden sadece ‘dava açılmasından’ bahsedilmiştir. Herhangi bir hukuki ilişkiden doğan bir uyuşmazlıkta bir dava, alacaklı kadar borçlu tarafından da açılabilir. Maddenin, BK’nun 133/2’nci maddesinde olduğu gibi, alacaklının açacağı davadan değil de bir davanın açılmasından söz etmesi ve kanun koyucunun burada da alacaklının açacağı davanın zamanaşımını keseceğini belirtmesine bir engel bulunmamasına rağmen ‘alacaklının açacağı davadan’ değil de sadece ‘dava açılmasından’ bahsetmesinin bir önemi olmalıdır⁵¹⁹.

---

⁵¹⁶ Okçuoğlu, 13.

⁵¹⁷ HGK. 10.11.1996 tarih 1996/12-654 E.-1996/805 K. ve ‘...Bu durumda mercice açılan menfi tespit davası gözetilerek, bu dava ile zamanaşımının kesildiği kabul edilip sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken Dairemizin önceki içtihatları esas alınarak yazılı şekle hüküm tesisi isabetsizdir’, 12. HD. 09.06.2003, 11467/E.-11536/K. (Yayınlanmamış).

⁵¹⁸ Öztan, 891; 12.HD., 15.04.1996, 4432/E.-5188/K., 12. HD.,06.03.1996, 2109/E.-3008/K., ve 12. HD., 20.03.1986, 3239/E.-3757/K., Uyar, İİK. IV, 5087-5088; 12. HD., 13.03.1986, 9294/E.-2778/K., Eriş, 554. Ancak, Yargıtay 12. HD’nin daha eski tarihli kararlarında, borçlu tarafından açılan menfi tespit davasının, mahkemece senedin icraya konulmaması veya icra takibinin durdurulması konusunda ihtiyati tedbir kararı verilmiş olmadıkça zamanaşımını kesmeyeceği görüşünün hakim olduğu görülmektedir. Bu hususta bkz. 12.HD. 16.09.1983, 9401/E.-13469/K., 12. HD. 19.11.1992, 12806/E.-14368/K. ve 12. HD. 22.09.1992, 3438/E.-10610/K., Uyar, İİK. IV, 5088-5089.

⁵¹⁹ Okçuoğlu, 14.

Kambiyo senetleri bilindiği üzere, mücerret borç ikrarını havi senetler olup, hak senette mündemiçtir ve ancak senetle birlikte devredilebilir (TTK. 557-559). Bunlar genellikle, emre düzenlendikleri için ciro yoluyla el değiştiren senetlerdir. Bunun doğal bir sonucu olarak da ve çoğunlukla ciro görmüş her senette, hamil ile keşideci (borçlu) birbirlerini tanımayan, daha önce birbirleriyle hiçbir hukuki ilişkiye girmemiş kişiler olmaktadır⁵²⁰. Bu durumda borçlunun kendisine karşı açmış olduğu bir davada, hamil alacaklının BK'nun 133/2'nci maddesi anlamında bir def'i de ileri sürmesi mümkün olmayacaktır⁵²¹. Kaldı ki bu halde, TTK'nun 592 ve 599'uncu maddelerdeki özel durumlar hariç, borçlu davada şahsi def'ilere de dayanamayacaktır; kala kala borçlunun senet metninden doğan ve mutlak def'iler denilen def'ilere dayanarak açabileceği senet iptali (menfi tespit) davası kalmaktadır^{522 523}. Örneğin, imza inkarına dayanan bir menfi tespit davasında davalı olarak alacaklı-hamil, ancak imzanın davacı borçluya ait olduğunu veya olması gerektiğini savunabilir⁵²⁴. Bu savunma, BK'nun 133/2'nci maddesi anlamında bir def'i olmadığı cihetle senetten doğan alacağın zamanaşımını kesmemesi gerekir. O halde davalı alacaklının, imzanın davacı borçluya ait olup olmadığını belirleyecek olan davanın sonucunu beklemekten başka yapacak bir şeyi yoktur⁵²⁵. İmza inkarına dayanan bir dava mevcutken, icra takibine geçmenin de bir anlamı olamaz. Davalı alacaklının, iyi niyetle davanın sonunu beklemiş, dava da üç seneden fazla sürmüş, alacaklının lehine sonuçlanmış ve kesinleşmiş, bunun üzerine alacaklı icra takibine

---

⁵²⁰ Okçuoğlu, 14.

⁵²¹ Borçlunun açmış olduğu menfi tespit davasında, alacaklının davaya hiç katılmayıp, gıyap yoluyla mahkemenin devam etmesi durumunda, alacaklının herhangi bir eylemi, def'ide bulunmaması halinde dahi zamanaşımının yine kesilip kesilemeyeceği konusunda yapılan eleştiri için bkz. Tandoğan, Sempozyum, Tartışmalar, s.26 vd.

⁵²² Okçuoğlu, 15.

⁵²³ B, borçlu olmadığı iddiasıyla bir menfi tespit davası açtığı vakit alacaklının, bono hamilinin, karşı dava açarak senedin ödenmesini talep etmesi gerekir. Beklenen normal davranış budur. Bu safhada, zaten zamanaşımı, söz konusu olmayacaktır. Menfi tespit davasının sonucunda dava ya kabul edilmiş mahkeme kararıyla B'nin borçlu olmadığı sabit olmuştur. Bu durumda alacaklının yapacağı bir şey kalmamıştır. Ama menfi tespit davası reddedilmiş ise ondan sonra alacaklı senet tutarını ödenmesini dava ettiği halde, davalı (borçlu) davacıya (alacaklıya), zamanaşımı süresi dolmuştur, artık dava hakkınız kalmamıştır diyebilir. Bu durumda B, mahkeme kararıyla borçlu olduğu sabit olmasına rağmen zamanaşımı def'inde bulunmaktadır. Ayrıca B birinci halde olduğu gibi, kendi davranışı ile çelişme haline düşmüştür. Menfi tespit davası açarken borçlu olmadığını iddia eden B, bu davada borçlu olduğunu, fakat zamanaşımı bulunduğunu iddia etmektedir. Bu durumda zamanaşımı def'inin TMK'nun 2'nci maddesine göre reddedilmesi gerekir. Karayalçın, Sempozyum, Tartışmalar, s.31-32.

⁵²⁴ Okçuoğlu, 15.

⁵²⁵ Okçuoğlu, 15.

ve tam bu sırada borçlunun zamanaşımı def'iyle karşılaşmış olması durumunda, eğer TTK'nun 662'nci maddesindeki dava açılması ibaresinden herhangi bir tarafın açacağı dava anlaşılmazsa, alacaklının alacağı zamanaşımına uğramış olacaktır. Kanun Koyucunun, kambiyo senetlerinin bu niteliklerini, ciro edilmeleri ve teslimleriyle senetteki alacağın bir üçüncü kişiye geçeceğini, üçüncü kişi ile keşidecinin birbirlerini tanımama olasılığının büyük olduğunu, herhangi bir hukuki ilişkide alacaklı gibi borçlunun da dava açabileceğini, hamilin borçlu tarafından açılacak bir davada ileri sürülen mutlak def'ilere karşı ancak aksini savunarak davanın reddini istemek ve sonucunu beklemekten başka yapabileceği bir şey olmadığını, borçlunun açtığı davaya karşı, zamanaşımının kesilmesi için, alacaklının bir def'ide bulunmasına dahi gerek görmeden sadece borçlu tarafından açılmış bur davanın da zamanaşımını kesmesini istediği ve bu nedenle, BK'nun 133/2'nci maddesinden ayrılarak 'dava açılması' ifadesini kullandığı, bir görüş olarak benimsenebilir⁵²⁶. Kanun Koyucu böyle düşünmemiş olsa bile, bu şekilde bir yorum ve görüş kambiyo senetlerinin özelliğine daha uygun düşebilir⁵²⁷.

Ancak, bu görüşe karşı olarak; TTK'nun 662'nci maddesinde 'dava açılması' diye mutlak bir sözün kullanılmış olması yeter derecede açıklık taşımadığından hem alacaklı, hem de borçlunun, hatta daha ileri giderek üçüncü kişinin açacağı davaların da (dava açılması) anlamına gireceği sanılarak her kim tarafından açılırsa açılınsın, davanın zamanaşımını keseceği gibi bir yorum yanlış olur⁵²⁸. TTK'nun 662'nci

---

⁵²⁶ Okçuoğlu, 15.

⁵²⁷ Okçuoğlu, 15; Bu görüşlere iki eleştiri getirilebilir. Birincisi, borçlunun açtığı bir dava kendi aleyhine sonuç doğurmaz. Buna karşılık olarak, TTK'nun 662'nci maddesinin yazılışı ve hükmünün evvela buna olanak tanıdığı söylenebilir. Diğer yandan dava açmak bir işlemdir, bir fiildir; BK'nun 133/1'inci fıkrasında borçlu fiillerine, aleyhine de olsa, zamanaşımını kesme niteliği tanıdığı gibi, BK'nun 136/1'inci maddesi hükmü gereğince de, aleyhine açılmış bir davada yine borçlunun yargılamaya ilişkin her işlemi, bu işlem davanın reddine, yani borcun inkarına yönelik dahi olsa, zamanaşımın kesmektedir cevabı verilebilir. İkinci eleştiri ise, kendisine karşı açılmış bir davada alacaklının tedbirli ve basiretli davranarak ve zamanaşımının geçeceğini düşünerek bir karşı dava açması gerektiği söylenebilir. Aleyhine dava açılmış bir alacaklının, bu dava sonucunda ve davanın reddi halinde nasıl olsa hakkına kavuşacağı kanısıyla ve iyi niyetle, bir karşı dava açmadan, bu davanın sonucunu beklemesi, alacaklı aleyhine yorumlanmamalıdır. Diğer yandan, HUMK'nun 77'nci maddesine göre hakim, 'beyhude masrafa meydan verilmemesine dikkatle mükelleftir'. Oysa davalı alacaklıyı karşı dava açmaya zorlamak, sonuçta çifte harç, çifte vekalet ücreti ve çifte icra inkar tazminatı ödenmesine neden olacağı için de karşı dava açılmasına gerek olmadığı söylenebilir. Okçuoğlu, 16-17.

⁵²⁸ Gözübüyük, 610; Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için Yazar, şu somut örneği vermiştir; A, B'den 2 bono ile 20.000 TL alacaklıdır. A, icra takibinde bulunarak bu paranın ödenmesini istemiştir.

maddesi, BK'nun 133/2'nci maddesiyle birlikte düşünülecektir. Zamanaşımıyla ilgili genel hükümler BK'nun 125 ve devamı maddelerde yer almıştır. İsviçre'de ayrı bir ticaret kanunu olmayıp, TTK'nun 662'nci maddesi iktibas edilirken ilgili yasaların ilintileri veya varsa ayrıntıları gösterilmemiş olduğundan ve gerekçeler tutanağında da bir açıklama yapılmadığından böyle türlü yorumlara yol açılmıştır⁵²⁹. Görülüyor ki, borçlunun açtığı davanın zamanaşımını kesmediği, kesebilmesi için alacaklının BK'nun 133/2'nci fıkrası anlamına göre şekline uygun def'i davada⁵³⁰ bulunması gereklidir⁵³¹.

Sonuç olarak denilebilir ki, TTK'nun 662'nci maddesi, sadece BK'nun 133/1'inci fıkrasından değil, BK'nun 133/2'nci fıkrasından da ayrılarak tamamıyla özel bir hüküm getirmiştir, bu hükümde, BK'nun 133/2'nci fıkrasında olduğu gibi 'alacaklının açacağı davadan' değil de, 'dava açılmasından' söz edildiğine, kambiyo senetlerinde borçlunun açtığı dava da zamanaşımını keser; TTK'nun 662'nci fıkrasında belirtilmediği ve bu madde zamanaşımı kesilme nedenlerini sınırlı olarak tespit etmiş olduğu için, def'i zamanaşımını kesmez; esasen borçlunun açtığı dava, zamanaşımını kestiği ve bundan böyle BK'nun 136'nci maddesindeki zamanaşımı kesilme nedenleri etkisini göstermeğe başlayacağı cihetle def'in, TTK'nun 662'inci veya BK'nun 133/2'nci fıkrası hükümleri gereğince zamanaşımının kesmesine de gerek kalmamaktadır⁵³².

Borçlu süresinde borcum yoktur diye itiraz etmekle beraber bonoların iptali için ticaret mahkemesinde dava açmıştır. Bir taraftan bu iptal davası devam ederken diğer taraftan icra hakimliğince, itirazın geçici olarak kaldırılmasına karar verilmiştir. Bu karar temyiz edilmediğinden kesinleşmiştir. Alacaklının kesinleşen bu icra takibine devam etmesine hiçbir engel yok iken ve hatta iptal davasını görmekte olan ticaret mahkemesi, icranın geri bırakılması isteğini de reddetmiş iken, icra takibine 3 yıldan fazla ara vermiş ve bu davanın sonunu beklemiş, iptal davası reddedilmiş, Yargıtay'ca onanmış ve böylece 4 sene geçtikten sonra yeniden icra takibine başlamıştır. Bu defa borçlu, zamanaşımı def'inde bulunup önceki takibin son işlemiyle yeni takip arasında 3 yıldan fazla bir zaman geçtiğinden takibin iptalini istemiştir. Gözübüyük, 610.

⁵²⁹ Gözübüyük, 611.

⁵³⁰ Borçlu tarafından açılan davaya karşı alacaklı sadece açılan davanın yersiz olduğundan reddini istemekle yetinmek bir def'i dava sayılmamakta ve BK'nun 133/2'nci maddesi hükmüne göre zamanaşımının kesilebilmesi için 'müstakil ve mukabil bir hakkın ileri sürülmesi suretiyle itiraz ve istekte bulunulması' gerekli görülmektedir Gözübüyük, 611.

⁵³¹ Gözübüyük, 612.

⁵³² Okçuoğlu, 17.

Dava açılmasıyla sadece senet alacağıyla ilgili süre değil, aralarındaki gayeye yönelik bağıllık sebebiyle asıl borç ilişkisinden doğan alacakla ilgili süre de kesilmiş olur⁵³³. Ancak aksi yönde uygulama olduğu da görülmektedir⁵³⁴.

Ödeme yasağı alınmış olması, zamanaşımını kesmez; çünkü, hamilin mahkemede alacağını talep etmesine engel değildir⁵³⁵.

Davanın açıldığı tarih bir usul sorunu olmakla birlikte kambiyo senetlerinde zamanaşımının kesildiği tarihin saptanması bakımından önemlidir⁵³⁶. Kural olarak dava dilekçesinin mahkeme kalemindeki esas defterine kaydı tarihinde davanın açılmış sayılması yasa gereğidir (HUMK. 178). Ancak Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Kurulu'na göre harca tabi davalarda, harcın ödendiği tarihte dava açılmış sayılır⁵³⁷. Zamanaşımının kesilmiş olduğu bir davada, harcın ödendiği tarih zamanaşımının kesildiği tarih olarak kabul edilecektir⁵³⁸.

---

⁵³³ Öztan, 891.

⁵³⁴ Karşı görüş için bkz. 'Senetten söz edilmeksizin ve ona dayanmaksızın sadece temelindeki hukuksal ilişki esas alınmak suretiyle açılan davalar, daha sonra senede dayandırılan davalara ilişkin zamanaşımını kesmeyeceği gibi, bunun tersine, yalnız senetten dolayı dava açılmış olması, onu oluşturan temel borç ilişkisine ait davaların tabi olduğu zamanaşımını keseceği söylenemez. Çünkü senet, temeldeki hakkı yansıtan ve niteliğine rağmen ilgililerin hukuksal ilişki dışında iradelerinin oluşması, yerinde bir deyimle bağımsız bir bağıt sonucudur. Her ikisine ait takip usulleri dahi değişiktir', Şimşek, 141; 'İcraya konmuş bonoların takip usulü ayrı olduğu gibi hukuki ilişki ile bir alakası bulunmamasına ve bu hukuki ilişkiye ait zamanaşımı hükümlerinin Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiş olmasına ve bu suretle bonolara dayanılarak yapılan icra takibi hukuki ilişki zamanaşımını kesmeyeceğinden, hukuksal ilişkiye dayanan davanın reddi doğru görülmüş ve yerel mahkeme kararı onanmıştır' (11. HD. 01.11.1977, 4269/E.-4707/K.) Şimşek, 141; Ayrıca bkz. HGK., 22.04.1984, 716/E.-141/K., Ertekin/Karataş, 409.

⁵³⁵ 12. HD. 20.09.1988, 9098/E.-9957/K., YKD 1989, C.XV, S.1, s.62; 11. HD., 29.12.1077, 5787/E.-5946/K., Ertekin/Karataş, 435.

⁵³⁶ 'Hakim daha davanın başında, dava şartlarının mevcut bulunup bulunmadığını kendiliğinden araştırmak zorundadır. Bir dava şartının bulunmadığını tespit edilmesi halinde işin esasına girmeden davayı usul yönünden reddetmelidir.' HGK. 31.05.1995, 371/E.-566/K. ve 'Zamanaşımı her davanın açıldığı tarih itibarıyla nazara alınması gerekir.' 13.HD. 22.09.1992, 6218/E.-6892/K. www.kazanci.com/kulliyat/15.08.2005.

⁵³⁷ İçtBirK., 06.02.1984, 7/E.-3/K., RGz., 19.03.1984, S. 18346; 'Eğer defterdeki tarih ile harç pulu üzerindeki tarih arasında bir aykırılık varsa, ilgili memurun bilerek veya bilmeyerek harç pulu üzerinde başka bir tarih atmak suretiyle davanın açılış tarihinin değiştirilmesini önlemek bakımından hasılat defterine düşürülecek kayıt harcının tahsili tarihinin esas alınacağı şüphesizdir. Aksi halde ilgili memurun şu veya bu nedenle harç pulu üzerine geç tarih koyması sonucunda davacının süreye bağlı hakkı kaybolabilecektir. Oysa ki, iki taraf hakkının yargı organına ait bir sebeple kaybolması caiz görülemez', HGK. 02.04.1969, 67/E.-207/K. sayılı kararından. Domaniç TTK. Şerhi IV, 412.

⁵³⁸ Davanın, 'harca tabi olmayan davalarda, hakim davanın açılış tarihinde; harca tabi davalarda ise, harcın ödendiği tarihte açılmış sayılacağına; ancak dava dilekçesinin, ilgilisi tarafından daha sonraki bir tarihte mahkeme kalemine verildiğinin kalemce belgelendirilmiş olması halinde,

Dava bir defa ikame edilmişse, davanın daha sonra müracaatta kalması veya taraflardan birinin veya her ikisinin yokluğunda cereyan etmesi (HUMK. 507, 511), veya takip edilmeme sebebiyle dosyanın işlemde kaldırılması zamanaşımının kesilmiş sayılmasını engellemez⁵³⁹.

Zamanaşımını kesen davanın görevli ve yetkili mahkemede usulüne uygun olarak açılması gerekirse de, görevsiz veya yetkisiz mahkemede dava açılmış olması halinde de zamanaşımı kesilir⁵⁴⁰. Yeter ki görevsizlik, yetkisizlik veya dava dilekçesinin iptali kararlarından sonra süresi içinde (HUMK. 193) diğer tarafa tebligat yapılmak üzere yetkili veya görevli mahkemeye başvurulmuş yahut yeni bir dava dilekçesi verilmiş bulunsun.

Ancak alacaklının bu usulsüz veya noksan davayı ikame ve bu muamele ile, zamanaşımını kestiğine hükmettiği devre içinde senet zamanaşımına uğramış ve ikame olunan dava da, noksanına dayanılarak reddedilmişse, alacaklının kanunen muayyen süre içinde hakkını aramaya teşebbüs ettiği göz önüne alınarak, yeniden ve usulüne uygun olarak dava açması ve zamanaşımını kesmesi için, kendisine 60 günlük ek bir mehil verilir⁵⁴¹ ⁵⁴²(BK. 137).

---

davanın o tarihte açıldığının kabulü gerekeceğine...' (İçtBirK., 06.02.1984, 7/E.-3/K., RGz., 19.03.1984, S. 18346).

⁵³⁹ 11.HD. 04.03.1980, 580/E.-1088/K., Gürbüz, 381; 12.HD., 16.12.1985, 5510/E.-11090/K., YKD 1986, S.12, s.1797; Şimşek, 143; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 412; '... bir cirantanın, diğer cirantalar yahut keşideci aleyhine açacağı davada zamanaşımı, bu süre içinde yapılacak takip talebi ile kesilir. İcra takibinde, zamanaşımı süresi, takibe ilişkin her işlemde itibaren yeniden işlemeğe başlar' (11.HD., 24.12.1985, 6749/E.-7273/K., Batıder, C.XIII., S. 1,s.175); Aksi yönde 'Davacı temel ilişkiye dayanmaksızın 02.07.1986 vade tarihli bonoya dayanarak alacak isteminde bulunmuş ise de; davacının daha önce 03.07.1989 tarihinde dava açtığı, bu davanın da 27.03.1991 tarihinde açılmamış sayılmasına karar verildiğine göre bu davanın zamanaşımını kesmesi söz konusu değildir. Senedin vade tarihi ile davanın açılış tarihi arasında TTK'nun 661'inci maddesine göre (3) yıldan fazla zaman geçtiği, dolayısıyla senedin zamanaşımına uğradığı anlaşılmıştır. 12.HD. 20.09.1993, 1992/6427/E.-1993/5651/K., www.kazanci.com.külliyyat/16.08.2005.

⁵⁴⁰ Kıran, 80; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 412.

⁵⁴¹ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 412; Kuru, B.İcra ve İflas Hukuku Ciltleri (C.I-II-III-IV), İstanbul 1993, s.92.

⁵⁴² Karş. Bkz. 'Usulsüz olarak açılan bir davanın zamanaşımını keseceğinden söz etmek mümkün değildir. Zira BK'nun 137'inci maddesinde öngörülen munzam müddetin verilebilmesi için davanın anılan maddedeki nedenlerden biriyle reddedilmesi icap eder, dava burada belirtilen nedenler dışında herhangi bir sebeple reddedilirse bu madde hüküm uygulanmaz' Ertekin/Karataş, 407.

Bir iptidai itiraz konusundan ibaret bulunan davanın yetkisiz mahkemede açılmış olması doğrultusunda BK'nun 133'üncü maddesinin verdiği ek sürenin kamu menfaatinden sayılan davanın görevsiz mahkemede açılmış olması halinde de tanınması evleviyet icabıdır⁵⁴³.

Gerek yetkisizlik ve görevsizlik gerekse dava için teminat lazım geleceği vaktinden evvel açılma gibi noksanlarla sakat olarak açılan dava sebebi ile 60 günlük ek süreden yararlanabilmek için, bu noksanlardan dolayı davanın reddedilmiş olmasından başka, bu arama zamanaşımı süresinin dolmamış olması da gerekir. Bu iki şarttan biri noksan ise ek süre söz konusu olmaz⁵⁴⁴. Örneğin HUMK'nun 187'nci maddesindeki iptidai itiraz sebeplerinden biri mevcut olduğu halde, davalının muayyen süre içinde söz konusu sebeple davayı reddettirmemiş olduğu hallerde zamanaşımı, normal kurala uygun olarak sıhhat kazanan davanın ikamesiyle kesilmiş olur ve dolayısıyla (60) günlük ek sürenin verilmesine gerek kalmaz⁵⁴⁵.

Söz konusu noksanlıklar dolayısıyla dava reddedilmiş olmakla beraber, reddin kesinlik kazandığı tarihte (HUMK. 193) henüz asıl hak zamanaşımına uğramamış ve hala dava edilebilir ise aynı şekilde ek süreye gerek yoktur⁵⁴⁶.

60 günlük ek süreden yararlanma durumu, davanın HUMK'nun 187, 194 ve TTK'nun 5/3'üncü fıkrası hükümlerindeki iptidai itirazlarla reddi halinde söz konusu olduğu gibi, kamu menfaatinden bulunan ve bu nedenle, temyiz de dahil, davanın her safhasında ileri sürülebilen görevsizlik itirazı (HUMK. 7) sebebiyle davanın reddi halinde de (eğer bu arada zamanaşımı dolmuşsa) söz konusu olabilir⁵⁴⁷.

HUMK'nun 518'inci maddesinin karşıt kavramı gereğince 'iki tarafın arzularına tabi' olan 'meselelerde tahkim cereyan' edebileceğinden, senet alacağı da diğer alacaklar gibi kamu menfaatini ilgilendirmeyen ve ilgililerin iradesine tabi

---

⁵⁴³ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 412.

⁵⁴⁴ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 412.

⁵⁴⁵ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 412.

⁵⁴⁶ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 412.

⁵⁴⁷ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 413.

haklardan bulunduğundan, tahkim şartına tabi tutulmuş senetten dolayı muayyen hakeme veya hakem tayin edilmemişse, tayini için hasma yahut mahkemeye müracaat da dava ikamesi sayılarak zamanaşımını keser⁵⁴⁸. Bu husus da BK'nun 133/2'nci fıkrasında açıklanmış bulunmaktadır.

Tahkim davası, hakemlerin bilinmesi halinde bunlara müracaat tarihinde ikame edilmiş kabul edilir. Şayet tahkim şartında ve tahkimnamede hakemler muayyen değilse tahkim davası, kendi hakemini tayin eden hak sahibinin diğer hakemi tayin etmesi için hasma tebligatta bulunduğu veya mahkemeye müracaat ettiği tarihte ikame edilmiş sayılır (HUMK. 523) ve kesilen zamanaşımı dava ikame tarihini takip eden günden itibaren yeniden başlar⁵⁴⁹.

Bir senet alacaklısının senetteki tahkim şartına rağmen, hakeme gitmeyerek mahkemeye gitmiş veya muayyen hakemin varlığına rağmen başka hakemlere müracaat etmiş olması hallerinde yetkisizlik, görevsizlik vs. gibi usulü sebeplerle reddedilen ve bu arada zamanaşımına uğramış bulunan davalarda BK'nun 137'nci maddesinin tanıdığı altmış günlük ek süreden yararlanabileceği kıyasen müdafaa ve kabul edilmelidir⁵⁵⁰.

Buna karşılık bir tahkim imkanı mevcut değilken, yani hakkın hüküm altına aldırılması için sadece mahkemeye gidilebilirken, böyle yapmayarak, hakeme ve hatta hakem tayini için mahkemeye müracaat, HUMK'nun 523'üncü maddesinde anılan tahkim davasının ikame edilmiş sayılmasına ve dolayısıyla TTK'nun 662 ve BK'nun 133'üncü maddeleri gereğince zamanaşımının kesilmesi sonucunu doğurmaz ve tabidir ki, BK'nun 137'nci maddesinin uygulanması da düşünülemez⁵⁵¹.

---

⁵⁴⁸ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 414.

⁵⁴⁹ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 414.

⁵⁵⁰ Bu konuda ayrıntı için bkz. yuk. s.125 vd.; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 414.

⁵⁵¹ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 414.

2 - Takip Talebinde Bulunulması

Takip (icra) talebinde bulunmak⁵⁵² zamanaşımını kendiliğinden⁵⁵³ keser⁵⁵⁴. Alacaklının icra dairesine başvurarak senet alacağının haciz (İİK. 24,167,168) yahutta rehinin paraya çevrilmesi (İİK. 45; TMK. 873) yollarından birine başvurarak alacağını cebri icra yoluyla tahsil edilmesini devletten istemesine ‘takip talebinde bulunmak’ denilir⁵⁵⁵ (İİK. 58).

Bu talepte nelerin yazılacağı İİK’nun 58’inci maddesinde gösterilmiştir. Alacağın bağlı olduğu senedin (senedin aslının veya tasdikli suretinin) takip talebine ekli olarak icra dairesine verilmesi gerekir, aksi takdirde zamanaşımının kesilmesi söz konusu olmaz⁵⁵⁶. Senet borçlusunun iflasa tabi bir kimse olup da, iflas yoluyla takip olunması halinde de yine icra dairesine bir takip talebiyle başvurulacaktır (İİK. 154, 167, 171).

Takip, yukarıdaki yollardan herhangi birinin teşvik ve tahriki için resmi makamlara müracaat olunan ve müracaat dilekçesi yahut zaptı üzerine resmi makamlarca koyulan tarihte yapılmış kabul edilir⁵⁵⁷.

---

⁵⁵² ‘Alacaklının, peşin harcını ödeyerek icra dairesine ulaştırdığı kovuşturma dileği (takip talebi) ve sonradan yaptığı her işlem, alacağın belirli olup olmaması gözetilmeden, zamanaşımın keser ve süre yeniden işlemeğe başlar. Bunun için kovuşturma dileğinin veya işlemin borçluya ayrıca tebliği şart değildir’ (4.HD., 29.06.1976, 27723/E.-6408/K., YKD 1977, S.6, 789); 12.HD., 12.10.1995, 12858/E.-13522/K., Uyar, İİK. IV, 5096.

⁵⁵³ 12.HD. 20.09.1988,1987/9098/E.-1988/9957/K., www.kazanci.com/kulliyat/16.08.2005.

⁵⁵⁴ ‘TTK’nun 730’uncu maddesi yollamasıyla uygulanması gereken 662’inci maddesinde açıklandığı gibi takip talebinde bulunulmasının zamanaşımını keseceği, takip talebinin vaki olduğu tarihte TTK’nun 726’ncı maddesinde yazılı zamanaşımının cereyan ettiği nazara alınmadan diğer borçlular hakkında yapılan takip tarihi esas alınarak TTK’nun 663’üncü maddesi nazara alınmadan itirazın ret edilmesi isabetsiz’ 11.HD., 03.12.1990, 6510/E.-7738/K., Ertekin/Karataş, 435; 12. HD., 01.12.1983, 8429/E.-9819/K., Çevik, 638; 12. HD., 20.09.1988, 9098/E.-9957/K., Uyar, İİK. IV, 581; Can/Güner, 170.

⁵⁵⁵ Şimşek, 143; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 414; Öztan, 530; Kınacıoğlu, 227; Ertekin/Karataş, 412.

⁵⁵⁶ Öztan, 893; ‘İİK’nun 167’nci maddesindeki mecburiyete rağmen senet aslı icra dairesine ibraz edilmemişse ödeme emrinin iptali gerekirken görevsizlik kararı verilmesi isabetsizdir.’ 12.HD. 19.09.1989, 633/E.-1779/K., www.kazanci.com/kulliyat/16.08.2005; ‘Takip, senedin lehdarı tarafından yapıldığından, senet arkasında "teminat senedidir. Ciro edilemez" gibi bir şerh, alacaklının icra takip açma hakkını ortadan kaldırmaz.’ 17.02.1983, www.kazanci.com/kulliyat/15.08.2005.

⁵⁵⁷ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 414; ‘Zamanaşımı icra takibine başlanmakla kesilir. Ödeme emrinin geç tebliğ edilmesi, zamanaşımının hesabında dikkate alınmaz.’ 12.HD. 17.02.1992, 1991/7612/E.-1992/1426/K., www.kazanci.com/kulliyat/16.08.2005.

Uygulamada borçlunun şikayet ve itirazları üzerine kimi alacaklılar kendiliğinden takibe devam etmemekte ve yapılan bu başvuruların sonuçlanmasını “hatalı olarak” beklemektedirler. Bunun sonucu olarak da özellikle - çeke dayalı takiplerde olduğu gibi - alacağın, - altı ay gibi - kısa zamanaşımı süresine bağlı olduğu durumlarda, borçlunun şikayet ya da itirazının reddedilmesinden sonra, takiplerine devam etmek istediklerinde, borçluların İİK’nun 71/2’nci maddesine dayalı olarak yaptıkları başvuru (itiraz) ve icra mahkemelerinin “zamanaşımı nedeniyle icranın geri bırakılması kararı” ile karşılaşmaktadırlar. Alacaklıların böyle bir sürprizle karşılaşmamak için, borçlunun hangi başvurularının “itiraz ve şikayetlerin” (açtıkları davaların) ve bunlar üzerine icra mahkemesince verilecek kararların zamanaşımını keseceğini, hangi başvurularının ‘itiraz ve şikayetlerin’ (açtıkları davaların) ve bunlar üzerine icra mahkemesince verilecek kararların ise zamanaşımını kesmeyeceğini araştırarak, buna göre takiplerini sürdürmeleri veya yapılan başvurunun sonucunu beklemeleri gerekir⁵⁵⁸.

Zamanaşımı anılan her bir takibin vukuu ile kesilip yeniden başlayacağı gibi, yeniden başlayan zamanaşımı da ilk takip muamelesini takip eden ve onu tamamlayan her müteakip muamele ile yeniden ve tekrar kesilir⁵⁵⁹ (BK. 136). Görülüyor ki dava ve icra kovuşturması yapılmakla zamanaşımı kesildikten sonra gerek yanların gerekse hakim veya icra memurunun yapacakları yazışma ve işlemlerin her biri yeniden zamanaşımını kesmiş olacaktır⁵⁶⁰. Yalnız BK’nun 136’ncı maddesinde işlemlerin ‘muhakemeye müteallik’ yani biçimsel olması öngörülmüştür. Örneğin davada yanların dilekçe ve yanıtlarını sunması, delil listesi verilmesi, keşif yapılması, haciz ve muhafaza istemi, her türlü tebligat, yenileme muhtırası, alacaklı vekilinin adres tahkiki istemesi, hacizli malların geri verilmesine ilişkin işlem,

⁵⁵⁸ Uyar, Zamanaşımı Nedeniyle İcranın Geri Bırakılması, 9.

⁵⁵⁹ 12.HD. 01.04.1999, 10625/E.-4198/K., Kaçak, 225; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 414; Şimşek, 144; Başbuğoğlu, 897; ‘Takip bonoya dayanılarak yapılmıştır. TTK’nun 662 ve 663’üncü maddeleri gereğince, icra takibiyle kesilen zamanaşımı, bu takip nedeniyle yapılan her işlemle kesilip yeniden (3 yıllık) işlemeye başlar. Buna göre, icra dosyasında takibe bir süre ara verildikten sonra, 15.08.1978 tarihinde yenilenmiş ve 12.07.1974 gününden beri bir işlem yapılmamıştır. 15.09.1978 tarihinde 3 yıllık zamanaşımı dolduktan sonra takibin yenilendiği göz önünde tutulmadan zamanaşımı itirazının reddi doğru değildir.’ 12.HD. 08.03.1979, 1631/E.-2005/K., 12.HD.26., www.kazanci.com/kulliyat.

⁵⁶⁰ ‘Yenileme işlemi yapılması için dilekçe verilmiş ise de, bu işlemin geçerli olabilmesi için gerekli harcın yatırılmış olması gerekir. Dosya içerisinde harcın yatırıldığına ilişkin bir kayıt yoktur. Hal böyle olunca zamanaşımı süresinin buna göre hesap edilmesi gerekir’ (12.HD. 20.12.1977, 14326/E.-14767/K.), Kaçak, 251.

kıymet takdiri raporunun borçluya tebliği, icra müdüründen hesap tablosunun düzeltilmesi istemi, icra tutanağına geçirilen istemler bu anlamda bulunmasına karşın, dosyanın incelenmek üzere başka bir mahkemeden istenmesi, vekaletnamenin dosyadan alınması veya yeniden konması ve dosyadan örnekler çıkarılması zamanaşımını kesen duruşma ya da kovuşturmayla ilişkin işlemler değildir⁵⁶¹.

Takip talebi, yetkili icra dairesine sözlü veya yazılı olarak yapılır⁵⁶². Genellikle, uygulamada bu iş için önceden hazırlanmış matbu örnekler kullanılmaktadır⁵⁶³. Ayrıca takip talebinin zamanaşımını kesmesi için senedin asılının veya tasdikli suretinin talebe eklenmesi gerekir.

Borçlunun takibe karşı yaptığı itiraz (aynı şekilde imzaya itiraz⁵⁶⁴), Türk Ticaret Kanunu'nda yazılı zamanaşımını kesmez⁵⁶⁵.

Takip talebinin yetkisiz bir icra dairesine yapılmış olması halinde de zamanaşımı kesilir⁵⁶⁶. Ancak davada olduğu gibi, kovuşturmanın işleminden

---

⁵⁶¹ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, 804;12.HD. 26.05.1988, 4662/E.-6778/K. ve 12.HD. 26.04.1988, 7952/E.-5496/K., Kaçak, 235; 11.HD. 24.2.1985, 6749/E.-7273/K., www.kazanci.com/kulliyat; Keza 'dosyanın mahzenden getirilmesini istemek, yenileme sayılamayacağından, zamanaşımını kesmez' (12.HD. 30.06.1977, 6405/E.-6650/K.), Şimşek, 144.

⁵⁶² 'Borçluya verilen konkordato mehili içinde takip talebinde bulunulamaz. Bu sürenin dolmasıyla, takip talebinde bulunabilmek imkanı doğar' (12. HD. 22.05.1991, 13703/E.-17530/K. ve 12. HD., 12.03.1991, 9463/E.-3055/K.) Uyar, İİK. IV, 5118; Can/Güner, 170; Ertekin/Karataş, 412.

⁵⁶³ Ertekin/Karataş, 412.

⁵⁶⁴ 'İcra mahkemesinde imza itirazında bulunulması zamanaşımını kesen sebeplerden sayılmaz. Ayrıca mahkeme kararı olmadığı sürece takip durmayacağına göre, alacaklının takibi sürdürmesine engel yoktur. İcra mahkemesi nezdinde yapılan imza incelemesi sırasında verilmiş bir durdurma kararı da ibraz edilmediğine göre açıklanan ilkeler doğrultusunda zamanaşımı gerçekleşmiştir.' 12. HD. 01.06.2004, 10194/E.-13987/K. (Yayınlanmamış).

⁵⁶⁵ 'Borçlu hakkında 24.10.1978 tarihinde icra dairesinin 78/1045 sayılı dosyası ile takip yapılmış borçlu alacaklının bu fasıl hükümlerine göre takip hakkı olmadığından bahis ile takibe tetkik merci nezdinde itiraz etmiştir. Bu itiraz İİK.169. maddesi gereğince satıştan başka icra takip muamelelerini durdurmaz...', 12.HD. 14.11.1983, 9732/E.-8884/K., YKD. 1983, S.11., s.912; 'Borçlunun acağı menfi tesbit davası zamanaşımını keser ise de, borçlunun mercide yapacağı şikayet veya itiraz üzerine verilen kararlar ve yapılan bu başvurular zamanaşımını kesmez.' 12.HD. 25.05.2003, 8298/E.-11417/K. ve 14.02.1988, 7848/E.-15477/K., www.kazanci.com.kulliyat/15.08.2005.

⁵⁶⁶ Karayalçın, Ticari Senetler, 256; Postacıoğlu, 117; Şimşek, 144; Kuru, İcra ve İflas Hukuku, 105; Öztan, 893; Yetkili olmayan icra dairesinde yapılan icra takibi zamanaşımının işlemesine engel olmaz. Kınacıoğlu, 228; Durgut, 96; Ertekin/Karataş, 412; '30.09.1998 keşide tarihli çek 05.10.1998 tarihinde muhatap bankaya ibraz olunmuş 05.02.1999 tarihinde yetkisiz icra dairesinde takip yapmıştır. Borçlunun yetki itirazının kabulüne evrak üzerinde 3.3.1999 tarihinde karar verilmiştir. Dosyanın yetkili icra dairesine gönderilmesi üzerine çıkarılan 163 örnek ödeme emrine karşı borçlu zamanaşımı definde bulunmuştur. TTK'nun 662'nci maddesinde zamanaşımının hangi hallerde

kaldırıldığı tarih ile yenileme tarihi arasında Türk Ticaret Kanunu'nun poliçelerde (bonolarda) 661, çeklerde ise 726'ncı maddelerinde belirtilen süreler geçmiş ise, borç yine zamanaşımına uğramış olacaktır⁵⁶⁷.

Girişilen icra takibi, icra tetkik merciince iptal edilmedikçe geçerli kalır ve zamanaşımını keser⁵⁶⁸. Takibin işlemde kaldırıldığı tarih ile borçlunun borcu zamanaşımına uğramış olur⁵⁶⁹. Takip talebi üzerine ödeme emrinin gönderilip gönderilmediğinin önemi yoktur⁵⁷⁰. İcra müdürü ve tetkik merciinin yapacağı her işlem ve karar zamanaşımını keser⁵⁷¹. Ancak icra müdürünce verilen dosyanın işlemde kaldırılması kararı veya taşınmaz üzerinde haciz bulunması bunların kaldırılması için üçüncü şahısların merci hakimliğine müracaatları, zamanaşımını kesen bir işlem vasfında değildirler⁵⁷².

---

kesileceği açıklanmış olup, merci nezdinde yapılan itiraz veya şikayet başvurusunun zamanaşımını kesmeyeceği Dairemiz yerleşik içtihatları ile benimsenmiştir. 01.11.1999 tarihinde alacaklı vekilinin haciz ve muhafaza isteminden sonra 15.12.2000 tarihine kadar dosya takipsiz bırakılmakla TTK'nun 726'ncı maddesi gereğince dayanak çek zamanaşımına uğramıştır. İtirazın bu nedenle kabulüne karar vermek gerekirken merciin aksine düşüncelerle karar vermesi isabetsiz bulunarak...^{12.HD. 26.06.2001, 10470/E.-11510/K., YKD. 2001, S.6., s.599.}

⁵⁶⁷ 'Takip konusu senet 30.10.1994 vade tarihini taşıyıp 20.08.1997 tarihinde alacaklı tarafından Bursa İcra Dairesinde takibe konu edilmiş ve itiraz üzerine yetkisizlik kararı verilmiş olmakla, yetkisiz yerde yapılan takibin zamanaşımını keseceği kuşkusuzdur. Ne var ki merciin 09.03.1998 tarihinde vermiş olduğu yetkisizlik kararının, HUMK. 193'üncü maddesi koşulları dahilinde yetkili yere gönderilip gönderilmediği araştırılıp hasil olacak sonuca göre, anılan maddeye uygun yasal süresi içinde merciye gönderilmesinin tespiti halinde, İİK. 170/a maddesi hükümleri de nazara alınarak inceleme yapılp sonucuna göre karar verilmesi isabetsiz...^{(12.HD. 18.03.1999, 2951/E.-3425/K.) Kaçak, 225; 'Takibin muameleden kaldırıldığı tarih ile yenilendiği tarih arasında üç yıldan fazla süre geçmiş olursa bono keşidecisinin borcu zamanaşımına uğrar' (İİD. 01.11.1962,, AD. S.494) Karayalçın, Ticari Senetler, 256; Şimşek, 145.}

⁵⁶⁸ TD., 11.06.1968, 4840/E.-3646/K., Doğanay, 1580.

⁵⁶⁹ 'Hamil bankanın takip talebinde bulunduktan ve takibi başlattıktan sonra takibe ara verdiği sırada, cirantalar için öngörülen 1 yıllık zamanaşımı süresinin gerçekleşmiş olmasına göre...^{11.HD., 28.03.1978, 1029/E.-1577/K., Şimşek, 684; İİD., 28.03.1969, 3622/E.-3494/K., YKD 1986, S.11, 138; Buna paralel bir şekilde verilmiş karar için bkz. 12. HD., 10.02.1986, 7849/E.-1439/K., Eriş, 548-549; 'Takip talebinde bulunulması ile zamanaşımı kesileceğinden, takip talebi tarihi ile, ödeme emri çıkartılmasının istendiği tarih arasında zamanaşımı süresinin geçmesi halinde, takibin zamanaşımı sebebiyle iptaline karar verilmesi gerekeceği...^{12. HD. 10.04.1995, 4185/E.-5011/K. ve 12. HD. 04.10.1995, 12426/E.-12894/K., Uyar, İİK. IV, 5011.}}

⁵⁷⁰ Öztan, 893.

⁵⁷¹ 12. HD., 03.06.1994, 6680/E.-7350/K., 12. HD., 10.11.1993, 13703/E.-17530/K. ve 12. HD. 09.09.1992, 2589/E.-9916/K., Uyar, İİK. IV, 5106-5107.

⁵⁷² 12. HD. 12.10.1995, 12858/E.-13522/K., Uyar, İİK. IV, 5096; '...Zamanaşımının hesabında İİK'nun 78,106 ve 110'uncu maddeleri hükümleri nazara alınamaz'. 12. HD. 01.04.1999, 10625/E.-4198/K., Kaçak, 227.

Takibin kambiyo senetlerine mahsus yolla değil de, genel haciz yoluyla yapılmış olması, zamanaşımının kesilmesine engel teşkil etmez⁵⁷³. Takip genel haciz yoluyla yapılmış olsa bile, yine kambiyo senedinin tabi olduğu zamanaşımı sürelerine uymak gerekir⁵⁷⁴. Bu açıdan, iki takip yolu arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır.

İcra takibi senedin belli bir bölümünü içeriyorsa zamanaşımı yalnız o miktar için kesilir. Ne var ki kovuşturma senette yazılı esas alacak hakkında yapılmış olup da faiz, komisyon ve diğer giderler istenmemiş ise, Türk Ticaret Kanunu'nun da bununla ilgili bir hüküm mevcut bulunmadığı göz önünde tutularak, anılan yasanın 1'nci maddesinin yaptığı yollamadan yararlanılacak ve BK'nun 131'nci maddesinin uygulanması gerekecektir⁵⁷⁵. Bu maddeye göre 'Asıl alacak hakkında müruruzaman vaki olunca faiz ve sair fer'i alacaklar hakkında da müruru zaman vaki olmuş olur'. Bu hükmü verdiğimiz örneğe uyguladığımız takdirde, yalnız senette yazılı bedel için, icra takibi yapıldığı veya dava açıldığı hallerde müracaat hakkının kapsamına giren faiz, komisyon ve diğer masraflar hakkında da zamanaşımı kesilmiş olur⁵⁷⁶ (TTK. 637, 638, 690, 722). Bundan başka çek hamili, keşideciye karşı yasada öngörülen altı aylık zamanaşımı geçmeden karşılıksız çek bedelinin tahsili için dava açar veya icra takibinde bulunursa, konu edilmemiş dahi olsa, keşidecinin ödemekle yükümlü olduğu %5 ceza ve hamilin karşılığı olmadan çek keşidesinden dolayı uğradığı diğer zararlara ilişkin zamanaşımı da kesilmiş olur (TTK. 695; BK. 131)⁵⁷⁷.

---

⁵⁷³ 12. HD. 26.09.1995, 11957/E.-12131/K., Can/Güner, 170; 12. HD. 01.02.1978, 810/E.-800/K., Gürbüz, 385; 'İtirazın, zamanaşımı ile ilgili bulunduğu, takibin şeklinin anılan maddenin uygulanmasını engellemeyeceği cihetle bu hususta olumlu veya olumsuz bir karar verilmesi gerekirken ödemenin ispat edilemediğinden bahisle itirazın kaldırılması isabetsiz...' 12.HD. 11.06.1990, 681/E.-7203/K. ve 'Ödeme gününü takip eden iki iş gününden sonra yapılan ciro alacağın temlik hükmündedir; ancak bu husus kambiyo senetlerine mahsus yolla takip yapılmasına engel değildir.' 12. HD. 15.10.1980, 5933/E.-7480/K., www.kazanci.com/kulliyat/15.08.2005.

⁵⁷⁴ 'Takibin genel haciz yolu ile yapılması sözü edilen zamanaşımı süresinin uygulanmasına engel teşkil etmez...' (12.HD. 31.05.2001, 8764/E.-9699/K.) Kaçak, 228; 12. HD., 26.09.1995, 11957/E.-12131/K., 12. HD., 21.01.1993, 15619/E.-865/K. ve 12. HD., 17.11.1992, 7379/E.-14155/K., Uyar, İİK. IV, 5097.

⁵⁷⁵ Şimşek, 144.

⁵⁷⁶ Şimşek, 144; 11.HD. 14.10.1976, 4086/E.-4225/K., www.kazanci.com/kulliyat/16.08.2005.

⁵⁷⁷ Şimşek, 144; 'Asıl alacağın eklentisi olan temerrüt faizi de aynı zamanaşımı süresine bağlıdır. Asıl alacak ödenmediğinde temerrüt hali devam eder. Faiz, zaman geçtikçe doğan bir alacak olmakla, dava açıldığı tarihten geriye doğru hesap edilecek zamanaşımı süresi için istenebilir.' 11.HD. 31.10.1986, 4153/E.-5657/K., www.kazanci.com/kulliyat/16.08.2005.

Öte yandan ihtiyati haciz kararı almak ve bunu tatbik ettirmiş olmak, süresi içinde takip talebinde bulunulmadıkça zamanaşımını kesmez⁵⁷⁸. Alınmış bir ihtiyati haciz kararından sonra, işlemin icrai hacze çevrilmesi istendiğinde, TTK'nun 662'nci maddesinde istenen şart gerçekleşmiş olur ve zamanaşımını kesilir⁵⁷⁹.

Ölmüş kişiye karşı takip yapılamayacağı gibi, böyle bir takibin mirasçılara yöneltilmesi de mümkün değildir (04.05.1978 tarih ve 4/E.-5/K. sayılı İBK). Dolayısıyla bu şekilde başlatılmış bir icra takibi sonradan mirasçılara karşı zamanaşımını kesmiş sayılmaz⁵⁸⁰. Zira TTK'nun 661'inci maddesine göre zamanaşımını kesen muamele her kim hakkında vaki olmuşsa yalnızca ona karşı hüküm ifade eder.

Borçlunun İİK'nun 111'nci maddesine uygun olarak borcun ödenmesini taksitlere bağlatması halinde, taksit devreleri geçinceye kadar zamanaşımını işleme⁵⁸¹. Esasen böyle bir borç için alacaklı tarafından yapılacak bir muamele de yoktur. Ancak borçlunun taahhüdünü ihlal etmesi, yani taksitlerinden birini zamanında ödememesi, icra takibini kaldığı yerden yeniden başlatmak imkanını verdiği için, bütün alacağın bu tarihte muacceliyet kazandığı kabul edilir ve zamanaşımını yeniden işlemeye başlar⁵⁸² (BK. 111/son).

---

⁵⁷⁸ 'İhtiyati haciz kararı bir icra işlemi olmadığından ve TTK'nun 730'uncu maddesi göndermesiyle uygulanması gerektiği aynı kanunun 662'nci maddesinde yazılı zamanaşımını kesen sebepler arasında sayılmadığından zamanaşımını kesmez.' 12.HD. 16.10.2003, 16322/E.-20171/K., www.kazanci.com/kulliyat/16.08.2005; 'Mahkemeden ihtiyati haciz kararı almak ve bunu uygulamak, zamanaşımını kesmek için yeterli değildir. İhtiyati haciz işlemi yaptırmak ile takip talebinde bulunmak, ayrı ayrı sonuçlar doğuran hukuki işlemlerdir.' HGK., 22.06.1968, 805/E.-475/K., Öztan, 894; 'Mahkemeden ihtiyati haciz kararı almak ve bunu uygulatmış olmak, zamanaşımını süresi içinde icra dairesine takip talebinde bulunulmadıkça zamanaşımını kesmez.' 12. HD., 30.03.1978, 2708/E.-2987/K., YKD 1978, S.12, s.1991; 12.HD. 07.04.1986, 8953/E.-4874/K., Doğanay, 2029; İİD. 12.02.1973, 1482/E.-1290/K., Kaçak, 247; HGK. 22.06.1968, 67/E.-475/K., Kınacıoğlu, 227; Erol, 162.

⁵⁷⁹ Öztan, 894; TD., 05.12.1968, 2861/E.-6562/K., Eriş, Çek, 552.

⁵⁸⁰ 12.HD. 30.01.1990, 510/E.-411/K., YKD. 1990, S.1, s.14; Kaçak, 239; 12.HD. 24.05.1982, 4535/E.-4719/K., www.kazanci.com/kulliyat/19.09.2005; 'Asıl borçlunun daha önce ölmesi nedeniyle, borçlu varisleri adına ödeme emirleri çıkarılması istenilmiş ve ödeme emrini tebellüğ eden varisler, vekilleri aracılığıyla mercie süresinde başvurarak geçerli bir zamanaşımını itirazında bulunmuşlardır' (12.HD. 30.11.1982, 8491/E.-8904/K.), Kaçak, 237.

⁵⁸¹ Kiran, 81.

⁵⁸² Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 245; Kiran, 81.

Alacaklının borçluya tanınan dört taksitte ödeme imkanını, taksitlerden biri konusunda vaki temerrüde rağmen diğerleri hususunda tanımakta devam edeceği, bu nedenle zamanaşımına sadece muacceliyet kazanan ve temerrüde konu olan taksit hususunda işleyeceği, diğer taksitler konusunda ancak ödeme zamanının hulülü ile işlemeye başlayacağı ve böylece alacağın taksim edildiği taksit vadelerine göre ve bu vadelerden başlayan zamanaşımı sürelerinin cari olacağı da iddia edilebilir⁵⁸³. Ancak BK'nun 111'inci maddesinin, taksitlerden biri zamanında verilmezse icra muamelesi kaldığı yerden başlar açıklığı karşısında, yalnız temerrüt konusu taksitin değil, bütün alacağın muacceliyet kazandığını ve zamanaşımı süresinin yeniden işlemeye başladığını kabul, normal ve zorunludur⁵⁸⁴.

İİK'nun 22'nci madde hükmü gereğince şikayet, tetkik merciince karar verilmedikçe icrayı durdurmayaacağı cihetle, kıymet takdirine yapılan itirazla zamanaşımı kesilmez⁵⁸⁵.

Sorumlu olmayan kişi hakkında yapılan icra takibi, asıl borçlu hakkındaki zamanaşımı süresini etkilemez⁵⁸⁶. Aynı şekilde takip borçlusu olmayan üçüncü kişinin⁵⁸⁷ veya yediemin olarak kendisine teslim edilen malları hazır etmeyen kişiler hakkında yapılan takipte asıl borçlular açısından zamanaşımını kesmez⁵⁸⁸.

---

⁵⁸³ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 415.

⁵⁸⁴ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 415.

⁵⁸⁵ 12.HD. 07.03.2000, 2901/E.-3957/K., Kaçak, 225; Uyar, Kambyo Senetleri, s.1022.

⁵⁸⁶ 12.HD. 19.03.1981, 1729/E.-2783/K., Kaçak, 245.

⁵⁸⁷ 'Takip dayanağı çeklerin keşide tarihlerine göre 18.06.2001 tarihinde başlatılan takipte TTK'nun 726'ncı maddesinde yazılı zamanaşımı süresinin dolduğu görülmektedir.TTK'nun 730/18'inci maddesinin göndermesi ile uygulaması gereken aynı Kanunun 663/1'inci maddesi gereğince zamanaşımını kesen işlem her kim hakkında vaki olmuşsa ancak ona karşı hüküm ifade eder. Bu nedenle takip alacaklısı dışında üçüncü kişinin başlattığı ve 18.10.1999 tarihinde açılan Bergama İcra Müdürlüğünün 1999/3341 sayılı takibi görülmekte olan bu dava yönünden zamanaşımını kesmez.' 12. HD. 21.03.2002, 4640/E.-5721/E., YKD. 2002, S.3.,s.222

⁵⁸⁸ 'Çek için başlatılan icra takibinde itiraz eden kişi borçlu sıfatını taşımamaktadır. Takibin sürdürülmesi sırasında mahcuzların adı geçene yediemin sıfatı ile teslim edildiği ve mallar hazır edilmediği için hakkında İİK'nun 358'inci maddesi gereğince işlem yapıldığı görülmektedir. Bu durumda itiraz edenin takipteki sorumluluğu çeki dayalı olmayıp, zamanaşımının TTK' nun 726'ncı maddesine göre değil genel hükümlere tabi bulunduğu gibi asıl borçlular yönünden takibin zamanaşımına uğraması da dikkate alınarak adı geçen sorumluluğunun değerlendirilmesi gerekir.' 12 .HD. 25.06.2002, 12600/E.-13645/K., YKD. 2002, S.6, s.512.

Kambiyo senedi niteliği bulunmayan belge ile başlatılıp kesinleşen takipte, takibin kesinleşmesinden sonraki dönemde işleyecek zamanaşımı süresinin Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili maddelerine göre değil fakat BK'nun 125'inci maddesine göre hesap edilmesi gerekir⁵⁸⁹.

İcra tetkik mercii kararları, maddi anlamda kesin hüküm oluşturamayacağından⁵⁹⁰, daha önce tetkik merciince reddedilen zamanaşımı def'inin, genel mahkemelerde açılan davada dinlenmesi mümkündür⁵⁹¹.

3 - Alacağını İflas Masasına Bildirmek

İflasta alacaklılar arasında eşitliği sağlamak için müflisin müeccel borçlarının, iflasın açılması ile muaccel hale geleceği kanunumuzda kabul edilmiştir (İİK. 195). Bununla beraber, iflasın açılması ile müflisin borçları hakkında zamanaşımı kesilmez⁵⁹². İşte zamanaşımın kesen sebeplerden biri de senet alacaklısının iflas anında, henüz alacak davasına konu edilmemiş senet alacağını, masaya bildirerek kaydettirmesidir^{593 594}.

⁵⁸⁹ 12.HD. 06.11.2003, 22568/E.-21781/K., www.kazanci.com/kulliyat/19.09.2005.

⁵⁹⁰ HGK., 10.10.1980, 770/E.-231/K., Gürbüz, 383; Aksi yönde görüş için bkz. 'Borçlu olan davacı icra takibi sırasında zamanaşımı itirazını ileri sürmüş, tetkik merciince bu itiraz tetkik olunarak reddedilmiş, bu karar davacı tarafından temyiz edilmeyerek kesinleşmiş olduğundan ve hadisede muhkem kaziye mevcut bulunduğundan mezkur iddianın mahkemece istimalına cevaz olmadığı halde davanın kabulüyle senet bedelinin tahsiline karar verilmesi kanuna aykırıdır' (TD. 10.07.1958, 1193/E.-1909/K.), Doğanay, 2029, dpn.42.

⁵⁹¹ Dava emre muharrer senetlere istinat ettirildiğine nazaran alacağın tahsili, senedin ibrazı ile ancak imkan dahiline girer. Mahkemenin ibraz edilmeyen iki emre muharrer senede hasren davayı reddetmesi doğrudur. İbraz edilen diğer senedin zamanaşımına uğramış olması sebebiyle bu senede ait davanın reddi de doğrudur. Davalı borçlunun icra takibi esnasında icra memuruna zamanaşımı ileri sürmeyerek, zamanaşımı def'i dışında başka beyanlarda bulunmuş olması zamanaşımı def'inden feragat ettiğini göstermez, davalı borçlu aleyhine açılan tahsil davası esnasında zamanaşımı def'ini ileri sürebilir, davanın reddine dair karar doğrudur. (TD. 01.03.1957, 7244/E.-572/K.), Doğanay, 2029; HGK., 18.11.1981, 165/E.-739/K., Gürbüz, 383.

⁵⁹² Kıran, 81; Kuru, İcra ve İflas Hukuku, 202.

⁵⁹³ Masaya kaydettirme, iflasın açılmasına kadar dava konusu edilmemiş kambiyo alacakları için söz konusu olmaktadır. Bkz. Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 33; Şimşek, 146; Gürbüz, 387; Öztan, 894; Kuru, İcra ve İflas Hukuku, 203; Karayalçın, Ticari Senetler, 256.

⁵⁹⁴ Emre muharrer senedi tanzim eden borçluya –poliçelerde kabul eden muhataba- karşı açılacak dava ve icra takipleri üç yıllık zamanaşımı süresine tabidir. Alacaklının iflas takibinde bulunması veya alacağını masaya kaydettirmesi ile TTK'nun 662'nci maddesindeki zamanaşımı kesilmiş olur. (İİD. 02.11.1961 9268/E.-9930/K.), Doğanay, 2029, dpn.45.

İflasın ilan ve açılmasıyla (İİK. 166) borçlu aleyhindeki münferit icra takipleriyle leh ve aleyhindeki davalar durduğundan (İİK. 193, 194) ve bu kuralın sonucu olarak borçlu aleyhine bu muamelelerden bir yenisinin yapılması da mümkün olmadığından, hakkın elde edilmesi hak sahibinin masaya müracaatına inhisar etmektedir⁵⁹⁵.

Bu nedenle borçlusu iflas eden senet alacaklısının zamanaşımını kesmesi ve hakkını elde etmesi için iflas masasına müracaatla alacağını kaydettirmesi zorunludur⁵⁹⁶. Yoksa sözlü bildirim hiçbir zaman anılan sonucun doğmasına yetmez⁵⁹⁷.

Alacaklı masaya müracaatla zamanaşımına kesmesi için, masaya müracaat tarihinde alacağı zamanaşımına uğramamış olmamalıdır aksi takdirde kaydedilen alacak, araştırma sonucunda bu def'e müsteniden iflas idaresince reddedilecektir⁵⁹⁸.

Alacaklının senet borçlusu hakkında iflas kovuşturması yapmakla, alacağını iflas masasına kaydettirmesi arasında zamanaşımının kesilmesi bakımından bir fark yoktur⁵⁹⁹.

Alacaklı müracaat tarihinde henüz zamanaşımına uğramamış alacağını, mahkemece borçlu hakkında iflas kararı verilmesinden ve iflas tasfiye memurlarının seçilmesinden sonra, iflas idaresinin davetine uyarak, ilan edilen süreler içinde (basit

---

⁵⁹⁵ 'İİK'nun 193'üncü maddesi her ne kadar sadece aleyhteki takiplerden bahsederse de, İİK'nun 194'üncü maddesine göre kıyasen lehindeki takiplerin de masaya girmesi gerekir', Domaniç, TTK. Şerhi IV, 418.

⁵⁹⁶ Kınacıoğlu, 228; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 418.

⁵⁹⁷ Şimşek, 146.

⁵⁹⁸ Ertekin/Karataş, 413; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 418; 'İİK. 235'inci maddesinde açıklandığı gibi, bir alacaklı, alacağı kabul edilen başka bir alacaklıya karşı, o alacak konusunda dava açabilir. Maddede, başkasının kabul edilen alacağına karşı dava açılabilmesinin kabul edilmesi, genel bir hüküm niteliğindedir. Buna göre, davada her türlü nedenin, bu arada zamanaşımının da ileri sürülmesi olanaklıdır. Buna göre, mahkemenin, davacının borçluya ilişkin bir savunma ileri süremeyeceği yolundaki gerekçesi doğru değildir. TTK'nun 662'nci maddesi dikkate alınarak, alacağın zamanaşımına uğrayıp uğramadığının saptanması ve buna göre karar verilmesi gerekir.' 12.HD. 18.0.976, 7852/E.-10174/K., www.kazanci.com/kulliyat/16.08.2005.

⁵⁹⁹ 12.HD. 02.11.1961, 9268/E.-9930/K., Şimşek, 146, dpn.168; Ertekin/Karataş, 413.

tasfiyede yirmi gün ila iki ay, adi tasfiyede bir ay) masaya kaydettirmek mecburiyetindedir (İİK. 218-219)⁶⁰⁰.

Ancak, İİK'nun 218 ve 219'uncu maddelerinde söz konusu olan müddetler içinde kaydettirme mecburiyetinde riayet etmemenin neticesi, alacağın mutlak olarak zamanaşımına uğraması veya masa ve borçluya karşı dermeyan edilebilmek kabiliyetinin kaybı değildir⁶⁰¹. Bu sürelerle riayet etmeyen alacaklı, poliçenin tabi olduğu özel zamanaşımı müddeti geçmemişse, sonradan da, iflasın tasfiyesinden evvel, alacağını kaydettirerek İİK'nun 236'ncı maddesinin müsaadesi nispetinde hakkını tahsil ve TTK. 662'nci gereğince zamanaşımını kesebileceği gibi, tasfiyeden sonra ve fakat iflasın kapanmasından evvel de iflasın idaresine veya dairesine müracaatla aciz vesikası olarak zamanaşımını kesebilir⁶⁰² (İİK. 253). Bu son halde de alacaklının iflas idaresine müracaatı yani hakkını araması söz konusu olduğundan zamanaşımının kesilmiş olduğu kabul edilmelidir. Her ne kadar mevcut paranın paylaşılmış ve tasfiyenin tamamlanmış olması sebebiyle senet alacaklısına herhangi bir ödeme yapılamamakta ise de, alacak aciz vesikasına bağlanmakla, alacaklının İİK'nun 143'üncü maddesinin sağladığı menfaatlerden bu arada, alacağın borçluya karşı zamanaşımına uğramasından yararlanması sağlanmış olmaktadır⁶⁰³.

Masaya yazdırılan kambiyo alacağı, iflas (masa) idaresince reddedilen (İİK. 230) alacaklı, bu ret kararına karşı iflasa hükmeden mahkeme nezdinde, sıra cetvelinin verilmesi ilanı tarihinden başlayan 7 günlük hak düşürücü süre içinde, masa aleyhine sıra cetveline itiraz davası açmak zorundadır. Uygulamada 'kayıt kabul davası'⁶⁰⁴ olarak da isimlendirilen bu davanın ikamesi ve muhakemesi dolayısıyla yapılan her hukuki işlem, zamanaşımının yeniden kesilmesine yol açar (BK. 133, 136) ve dava sonucunda verilen karar hem masaya karşı hem de masa kapandıktan sonra, borçlu bakımından kesin hüküm teşkil eder⁶⁰⁵. Fakat bu yedi

---

⁶⁰⁰ Kınacıoğlu, 228; Ertekin/Karataş, 413.

⁶⁰¹ Ertekin/Karataş, 413.

⁶⁰² Öztan, 895; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 334; Ertekin/Karataş, 413; Kınacıoğlu, 228.

⁶⁰³ Domaniç, TTK. Şerhi IV,419; Kınacıoğlu, 228.

⁶⁰⁴ Can/Güner, 170.

⁶⁰⁵ Kıran, 81; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 248.

günlük süreyi masaya karşı dava açmaksızın geçiren senet alacaklısı, artık masayı dava imkanını kaybeder. Alacaklının müflisi dava etmesi ise, ikinci alacaklılar toplantısından, eğer bu toplantı mümkün olmamışsa, toplantının yapılması gereken tarihten itibaren on gün sonra kabil olur⁶⁰⁶ (İİK. 194).

Bu dava sonucunda elde edilen ilam, İİK'nun 236'ncı maddesine göre gecikmiş müracaatlar cümlesinden olmak üzere masaya kaydettirilir ve bu madde dairesinde masadan istifade temin eder. İlam sahibinin masaya hiç müracaat etmemesi halinde ise, İİK'nun 253'üncü maddesine göre aciz vesikası niteliği kazanacak ve zamanaşımını durduracak bu belge ile alacaklı, borçlunun yeniden mal iktisabını bekler⁶⁰⁷.

Senet alacağı masaya kayıt ve kabul edilen alacaklı bu kayıtla zamanaşımını kesmiş olduğu gibi kesilen zamanaşımını da, TTK'nun 663/2'nci fıkrasında lafzen ifade edildiğinin aksine olarak, yeniden başlaması söz konusu değildir. Masaya müracaat ve alacağın masaca kabulü sonucunda kesilen zamanaşımı ancak iflasa müteallik hükümlere göre alacağı yeniden talep etmek mümkün olduğu zamandan itibaren yeniden cereyana başlar⁶⁰⁸ (BK. 136/son).

Konkordato halinde, mühlet içinde bir takip muamelesi ile kesilen zamanaşımının işlemeyeceği, İİK'nun 289/1'nci fıkrası ile konulan 'konkordato mühleti içinde borçlu aleyhine takip yapılması yasağının' bir sonucudur⁶⁰⁹.

4 - Davanın İhbar Edilmesi

Bir kimsenin bir davaya fer'i olarak müdahale edebilmesi için, müdahale edebileceği davanın açılmış ve görülmekte olduğunu bilmesi gerekir.

Bunun için de davanın, o davaya müdahale edebilecek olan kimseye ihbarı lazımdır (HUMK. 49-52). Bir kimse davayı kaybettiği takdirde, üçüncü bir şahsa rücu hakkına sahipse, davayı bu üçüncü şahsa ihbar edebilir⁶¹⁰.

⁶⁰⁶ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 419.

⁶⁰⁷ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 420.

⁶⁰⁸ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 420.

⁶⁰⁹ Kıran, 81; Kuru, İcra ve İflas Hukuku, 433.

İşte görülmekte olan davanın taraflardan birinin, üçüncü bir kişiye bu davayı haber vermesine ve üçüncü kişiden bu davada kendisine yardım etmesini istemesine ‘davanın ihbarı’ denir⁶¹¹.

Davanın ihbarı duruşmanın her aşamasında ve yargılama bitinceye kadar mahkeme vasıtasıyla yapılabileceği gibi, mahkeme harici ihbarlar da geçerlidir⁶¹². İhbarların, mahkeme dışında taahhütlü mektup, telgraf veya noter aracılığıyla da yapılması mümkündür (TTK. 20)⁶¹³. Yeter ki ihbar tarihinde örneğin, ihbar dilekçesinin hakime havale ettirildiği, noter ihtarnamesinin düzenlendiği tarihte senet alacaklısının ihbarda bulunduğu kişiye karşı olan hakları henüz zamanaşımına uğramamış olsun⁶¹⁴.

Davanın ihbarıyla zamanaşımının kesilmesi için, ihbar olunanın davaya katılmış olması şart değildir⁶¹⁵. Bu husus kendisinin takdirine bırakılmıştır; ister katılır, ister katılmaz. Zira mücerret ihbarın zamanaşımını kestiği kabul edilmiştir. Yeter ki ihbar geçerli bir biçimde ulaşınsın⁶¹⁶.

Borçlar Kanunu’nun da zamanaşımını kesen sebepler arasında yer almamış bulunan davanın ihbarı, Türk Ticaret Kanunu’nun da zamanaşımını kesen sebeplerden biri olarak kabul edilmiştir⁶¹⁷. Davanın ihbarı deyiminden neyin amaçlandığı usul hukukunu ilgilendirmekle beraber, adi borç ilişkilerinden farklı olarak yalnız ticari senetler için bunun zamanaşımını kesen nedenler arasında sayılması, senedin tedavül özelliğinden ileri gelmektedir⁶¹⁸. Gerçekten senet hamili aleyhine iptal davası açıldığını varsayarsak, bu davanın devamı uzun bir süre alacağını düşünürsek, iptaline karar verildiği tarihte hamilin kendi cirantasına karşı

---

⁶¹⁰ Öztan, 895; Postacıoğlu, 306.

⁶¹¹ Kuru, B./Arslan, R./Yılmaz, E., Medeni Usul Hukuku, 7.B., Ankara 1995, s.472.

⁶¹² Kuru, HUMK. (I-II-III-IV), C.I, 314 vd.; Ertekin/Karataş, 413.

⁶¹³ Kuru, HUMK., C.I, s.314 vd; Kınacıoğlu, 228.

⁶¹⁴ Şimşek, 146.

⁶¹⁵ Kınacıoğlu, 228; Ertekin/Karataş, 412; Öztan, 891; Bozgeyik, 184.

⁶¹⁶ Can/Güner, 171.

⁶¹⁷ Kıran, 81; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 411; Ertekin/Karataş, 412; Kınacıoğlu, 228.

⁶¹⁸ Şimşek, 145.

olan haklar açısından zamanaşımı gerçekleşmiş olabilir. Görülüyor ki, kambiyo senetleri ile ilgili olarak kabul edilen kısa zamanaşımının doğuracağı sakıncalar bir ölçüde azaltılmak istenmiş, böylece hak sahibine senetten borçlu olanların tümü yerine yalnız birini dava etmek ve diğerlerine davayı ihbar ederek onlar hakkında da zamanaşımını kesmek olanağı verilmiştir⁶¹⁹. Aynı şekilde kendisine ihbar yapılan borçlu dahi, senetten dolayı kendisine borçlu olanlara davayı ihbar etmek suretiyle onlar yönünden de zamanaşımını kesebilir⁶²⁰.

İhbarın kesme sebebi kabul edilmesi, muhtelif ve birden fazla borçluların birbirine rücuunun söz konusu olabileceği poliçede dava hakları kural olarak bütün sorumlulara karşı aynı zamanda işlediğinden, bunların tümüne karşı müracaat hakkını korumak isteyen muayyen bir hak sahibini, sadece bir alacak hakkını elde etmek için birden fazla davalar ikamesi yük ve zorunluluğundan kurtarmaktır⁶²¹. Örneğin, bütün cirantalara ve keşideciye rücu hakkına haiz olan hamilin dava hakkı, bir yıl geçmekle zamanaşımına uğramakta olduğundan, hamil ya bunlardan bir veya bir kaçını dava ve sadece bunlardan alacağını tahsil ihtimal ve imkanını koruma ile yetinecek veya hepsine müracaat imkanını koruyabilmek için hepsini dava etmek külfetine katlanacaktır. İşte Türk Ticaret Kanunu, hamili hem bütün haklarını (bütün sorumlulara müracaat hakkını) korumak, hem de bir çok davalar açmak zorunluluğundan kurtarmak için, hamilin sadece bir sorumlu aleyhine açtığı davayı, diğer rücu muhatap ve maruz kimselere sadece ihbar suretiyle de zamanaşımını keseceğini, yani onlara karşı dava hakkını koruyabileceği kuralını kabul etmiştir⁶²².

Ancak, Türk Ticaret Kanunu'nun davayı ihbar keyfiyetini zamanaşımını kesen bir sebep olarak kabul etmesi eleştirilmiştir⁶²³.

---

⁶¹⁹ Şimşek, 145; Ertekin/Karataş, 412.

⁶²⁰ Şimşek, 145.

⁶²¹ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 411; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 331; Ertekin/Karataş, 412.

⁶²² Domaniç, TTK. Şerhi IV, 411.

⁶²³ Hamil aynı sonucu, yani bütün sorumlulara karşı zamanaşımını kesme ve dolayısıyla müracaat hakkını muhafaza etmeyi, bütün sorumlular aleyhine birlikte dava ikamesi suretiyle de sağlayabilir (HUMK. 43). Gerçekten ciranta, keşideci ve kabul eden muhatapın senetten sorumlulukları müşterek bir taahhüt ve hukuki sebepten kaynaklandığından, hepsi aleyhine birlikte dava ikamesi mümkündür. Birlikte dava açılması ihbara göre daha külfetli bir iş de değildir. Her iki halde hak sahibi tarafından yapılacak iş, senet konusunda bir dava açıldığı ilgililere tebliğinden ibarettir. Hatta zamanaşımının ihbarla kesilmesi her ne kadar başlangıç için herhangi bir davanın davalıya ihbarından farksızsa da,

Davacı davasını, senet hamiline veya davalı –mesela cirantaya- ihbar edebilir. Davalı cirantanın davayı, kendi cirantasına veya diğer borçlulara ihbar etmesi halinde borçlu sıfatı ile değil, müstakbel alacaklı sıfatı ile hareket etmekte ve onlara karşı zamanaşımını kesmeye çalışmaktadır⁶²⁴. Türk Ticaret Kanunu'nun da zamanaşımının kesilmesi için mücerret ihbar yeterli sayılmıştır⁶²⁵.

HUMK'nun 527'nci maddesine göre ihbarın tevali ve teselsülü mümkün olduğundan ihbara muhatap olan kimsenin de, rücu müracaat edebileceğine inandığı üçüncü şahıslara aynı davayı naklen ihbara yetkesi vardır. Böylece senette sorumluluk ve rücu hakkı konularında birbirleriyle ilgili hamil, keşideci ve cirantaların zamanaşımını, dava ikamesi veya ikame edilen davayı ihbar yahut HUMK'nun 52'nci maddesi gereğince ihbar suretiyle kesmeleri imkan dahiline girmiş olmaktadır⁶²⁶.

Ancak alacaklının, ihbar müessesesinden yararlanarak zamanaşımını muhafaza edebilmesi için, ya herhangi bir ihbardan sonra alacak hakkını resmi yollardan biriyle araması veya zamanaşımı süresinin tamamı geçmeden önce ihbarın yenilenmesi lazımdır. Zira TTK'nun 663'üncü maddesine göre, her kesilen zamanaşımı, kesilme tarihinden itibaren yeniden başlayıp işleyeceğinden, ihbarla zamanaşımını kesen kimsenin ihbardan sonra uzun müddet sorumlu şahıs aleyhine zamanaşımını kesecek herhangi yeni bir muamele yapmaması ve evvelce vaki ihbarı da tekrarlamaması halinde, hakkın tabi olduğu altı aylık, bir veya üç yıllık zamanaşımı süresi geçmiş ve hak gereğinde, bu def'i ile ortadan kaldırılabilir bir hale gelmiş olur⁶²⁷.

---

kendisine dava ihbar edilen kimsenin davaya dahil olmaması halinde ihbarla kesilen ve yeniden işlemeye başlayan zamanaşımının tekrar kesilmesi ve hamilin davaya dahil olmayan kimseye karşı müracaat hakkını muhafaza edebilmesi için tekrar tekrar ihbarda bulunması yahut da ona da ayrıca müstakil bir davaya göre daha çok külfetli ve tehlikelidir. Bu nedenle davayı ihbar keyfiyetinin zamanaşımını kesen bir sebep olarak kabul edilmesi isabetli olmuş sayılmaz. Domaniç, TTK. Şerhi IV, 417.

⁶²⁴ Doğanay, 2029; Kıran, 81; Karayalçın, Ticari Senetler, 256.

⁶²⁵ Kıran, 81; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 246.

⁶²⁶ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 417.

⁶²⁷ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 417.

Bu durum kendisine dava ihbar edilen kimsenin davaya müdahale etmemiş olduğu hale özgü olup, bu kimsenin davaya müdahalesi gerçekleşmişse müdahale edilen davada yapılan her muamele ile zamanaşımı yeniden kesileceğinden (BK. 135), ihbarların tekerrürü zorunlu değildir⁶²⁸.

Hakim veya hakem huzurunda davalı veya davacı sıfatıyla senede dayanmak gibi, davanın zararlı sonuçlarının kendisine rücu düşünülen sorumluluk sahibi ve müdrik üçüncü şahsın, borçlu ile başka şahıslar arasındaki söz konusu bir davaya, bir ihbar vaki olmaksızın kendiliğinden senede dayanarak müdahale etmesi de (HUMK. 53) zamanaşımını kesen bir dava ikamesidir⁶²⁹.

Gerçi müdahale olunan davada, hüküm müdahale edene değil, iltihak olunan tarafa muzaf olarak verilir (HUMK. 57)⁶³⁰. Ancak müdahale ile iddia ve müdafaa edilen senet alacağı da bu kararda göz önündü bulundurulmakta olup müdahil ile iltihak olunan arasında bir rücu konusu oluşturur. Başka bir deyimle müdahale edilen davada verilen hüküm doğrudan doğruya müdahil ile hasım arasında kesin hüküm teşkil etmeyip esas olarak, iltihak olunanla hasmı arasında kesin hüküm teşkil ederse de, iltihak olunan tarafa muzaf olarak verilen hüküm, müdahale hakkı veren hukuki sebebe dayanan müdahale ile inikas eder. Bu nedenle davaya müdahale de, senet alacağını ihtilaf konusu ittihaz eder ve zamanaşımını keser⁶³¹.

---

⁶²⁸ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 417.

⁶²⁹ Kınacıoğlu, 227; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 251; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 413.

⁶³⁰ ‘Yargılama aşamasında davalı-işveren vekilinin istemi uyarınca dava TEAŞ ihbar edilmiştir. HUMK’nun 49-52’nci maddelerinde düzenlenen ihbar müessesesi ile amaçlanan; davayı ihbar eden tarafın, davayı kaybetmesi halinde üçüncü kişiye karşı açacağı rücu davasında (veya üçüncü kişinin ihbar eden tarafa karşı açacağı tazminat davasında) hakkını daha emin biçimde ileri sürebilmesidir. Üçüncü kişi ihbar eden tarafın temsilcisi olduğundan, bu davada üçüncü kişi hakkında (ihbar olunan TEAŞ) hüküm verilemez.’ 20.03.2003, 1458/E.-2366/K., YKD. 2003, S.3., s.234.

⁶³¹ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 413; Karşı görüş için bkz. ‘... davaya müdahale TTK’nun 662’nci maddesinde öngörülen ve zamanaşımını kesen nedenler arasında sayılmamıştır. Yasal deyimle –def’i dava- kabul edilse dahi, sözü geçen maddenin özel nitelikte olması karşısında, Borçlar Kanunu’nun zamanaşımını kesen diğer nedenlerinin esasen ticari senetler hakkında uygulanamayacağı yargısal ve bilimsel kanılarla benimsenmiş olduğundan, davaya müdahalenin zamanaşımını kesmeyeceğinin kabulü zorunludur’ Şimşek, 143.

C - Zamanaşımının Kesilmesinin Sonuçları

TTK'nun 662'nci maddesinde anılan sebeplerden birinin gerçekleşmesiyle senet alacağının tabi olduğu zamanaşımı kesilirken, yeni bir zamanaşımı süresi işlemeye başlar⁶³². TTK'nun 663'üncü maddesinden anlaşıldığı üzere yeni sürelerin başlangıcı zamanaşımını kesen tarihi takip eden ilk gündür⁶³³.

Bu maddeden anlaşılmamakla beraber bu kuralın bir istisnası, zamanaşımının iflas masasına müracaat suretiyle kesilmesi halinde söz konusudur⁶³⁴. Gerçekten gerek BK'nun 136'ncı maddesinin son cümlesindeki açıklıktan, gerekse borçlunun iflasıyla münferit takip ve davaların duracağını ve dolayısıyla yenilerinin açılmayacağını, bu durum devam ettiği müddetçe da zamanaşımı ile hakkı düşürülen sürelerin işlemeyeceğini ifade eden İİK'nun 193 ve 194'üncü maddelerinden zaruri olarak anlaşılacağı üzere, alacaklının masaya müracaatıyla kesilen zamanaşımı diğer dava ikamesi, icra takibi ve davaya ihbarla kesilen zamanaşımı hallerinde olduğu gibi, kesilme tarihini takip eden günde değil, BK'nun 136'ncı maddesinin ifadesiyle, iflasa müteallik hükümlere göre alacağı yeniden talep etmek mümkün olduğu zamandan itibaren yeniden cereyana başlar⁶³⁵.

'İflasa müteallik hükümlere göre' masaya kaydolan alacak şu hallerde yeniden bir talebe konu teşkil edebilir;

Kaydolan alacak iflas idaresince kabul edilmeyerek reddedilmişse, alacaklının cetvelin ilanından itibaren yedi gün zarfında iflasa hükmeden mahkemede, masa aleyhine itirazın dava açması lazımdır⁶³⁶. Bu halde alacak, alacaklının redde itilaiden itibaren yeniden talep edilebilir bir hal alır. Bu nedenle bu takdirde yani alacağın masaca reddi halinde, masaya müracaatla kesilen zamanaşımı, kesilme tarihinden itibaren değil, redde itilâ tarihinden (cetvelin ilanı) itibaren yeniden başlar. Ancak İİK'nun 194'üncü maddesi gereğince, alacaklıların

---

⁶³² Can/Güner, 167.

⁶³³ Ertekin/Karartaş, 414.

⁶³⁴ Ertekin/Karartaş, 414.

⁶³⁵ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 420; Ertekin/Karartaş, 414.

⁶³⁶ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 421.

ikinci toplantısından on gün sonraya kadar müflisin şahsen davası mümkün olmadığından ve bu müddet zarfında zamanaşımı ve hakkı düşüren süreler de işlemediğinden, redde itiladan itibaren ilk yedi gün içinde masaya karşı dava açmamış alacaklı bakımından zamanaşımı, ikinci toplantı tarihini takiben on birinci günde başlar⁶³⁷.

Masaya kayıt ve kabul edilen alacak tasfiyeye girdiğinden ve tasfiye muameleleri cereyan ettiği müddetçe zamanaşımı işlemediğinden, zamanaşımının yeniden başlaması veya başlamaması söz konusu değildir⁶³⁸.

Alacağın tam tahsil edilmeyerek bakiyenin aciz vesikasına bağlanması halinde ise, İİK'nun 251 ve 143'üncü maddeleri uyarınca borçluya karşı alacak, zamanaşımına tabi bulunmamaktadır⁶³⁹.

Ancak gerek borçlunun yeniden mal iktisap etmesi, gerekse ölümü ve mirasın kabulü tarihinden itibaren bir sene müddetle alacaklının hakkını mirasçılardan talep etmemiş olması hallerinde zamanaşımı işleyeceğinden (İİK. 143), bu iki haldeki zamanaşımının başlangıcını tespit etmek lazımdır⁶⁴⁰.

Birinci halde, borçlu yeniden mal iktisap elde etmekle dava edilebilir bir hale girmiştir. Bu sebeple müflis borçlunun, yeniden mal iktisap tarihi veya bu keyfiyetin alacaklılarca öğrenildiği tarih, senette zamanaşımının yeniden başlama tarihi kabul edilmelidir⁶⁴¹.

İkinci halde ise yani İİK'nun 143'üncü maddesinin son cümlesi gereğince, aciz vesikasına bağlanan senedin, mirasçılardan tahsili gerekmiş de bunların zamanaşımı def'i söz konusu olmuşsa zamanaşımı, masanın son muamelesi olan aciz

---

⁶³⁷ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 421.

⁶³⁸ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 421.

⁶³⁹ Doğanay, 2034; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 421.

⁶⁴⁰ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 421.

⁶⁴¹ Domaniç, TTK. Şerhi IV, 421.

vesikası düzenlenmesiyle alacaklıya tevdi tarihinden itibaren yeniden işlemeye başlamış sayılır⁶⁴².

Zamanaşımını kesen muamele her kim hakkında vaki olmuş ise, ancak ona karşı hüküm ifade eder⁶⁴³ (TTK. 663/1). Başka bir deyişle, ‘poliçe zamanaşımının’ kesilmesinden toplu değil, şahsi (ferdi) sonuçlar doğar⁶⁴⁴. Bu durum, Borçlar Hukukundaki esasın aksidir (BK. 134 ile karşı)⁶⁴⁵. BK’nun 134’üncü maddesine göre, zamanaşımının, müteselsil borçlulardan birine veya borçluya katedilmiş olursa, diğer borçlulara ve kefile karşı da katedilmiş olacağı kabul edilmiştir. Böylece genel ilkeye göre, diğer borçlular ve kefilin borcu normalden daha fazla bir süre sonra zamanaşımına uğramış olur⁶⁴⁶. Ancak özel hüküm bulunan yerde genel hüküm uygulanmaz⁶⁴⁷.

Kıymetli Evrak Hukukundaki farklılığın sebebi, TTK. 589’uncu maddesinin getirdiği prensiptir⁶⁴⁸. Bu maddeye göre senet üzerindeki her imza (irade beyanı), bağımsız bir borcu ifade eder⁶⁴⁹. Çünkü ticari senetlerde, hak ve mükellefiyetler birbirinden müstakildir⁶⁵⁰. İmzaların istiklali prensibinin kabul edilmiş olması,

---

⁶⁴² Doğanay, 2034; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 421.

⁶⁴³ ‘Özel hüküm bulunduğundan genel nitelikte olan BK’nun 134/1’inci maddesi hükmü çeke dayalı takiplerde uygulanmaz. Bu yüzden TTK’nun 663’üncü maddesine göre zamanaşımını kesen muamele her kim hakkında vaki olmuşsa ancak ona karşı hüküm ifade edeceğinden bir borçlu hakkında zamanaşımının kesilmesi, diğer borçlu hakkında da zamanaşımının kesilmesi sonucunu doğurmaz.’ 12.HD. 06.05.2002, 8575/E.-9454/K., www.kazanci.com/kulliyat/16.08.2005; ‘Müruruzaman süresi, takip edilen borçlunun sıfatına göre, TTK’nun 661, 662 ve 663’üncü maddeleri hükümlerine tevfikân tespit olunur’ (İİD. 16.05.1967, 4852/E.-4857/K.), Doğanay, 2032; 12. HD., 04.11.1994, 13393/E.-13686/K., 12. HD. 20.10.1992, 4797/E.-12225/K., 12. HD., 18.06.1991, 780/E.-8014/K. ve 12. HD. 11.11.1986, 1139/E.-12027/K., Uyar, İİK. IV, 5104-5105; İİD., 08.03.1963., 1963/E.-2863/K., Çevik, 635; İİD. 18.05.1970,5171/E.-5304/K., ABD., 936; İİD., 10.10.1969, 8721/E.-9207/K., ABD 1970, S.4, s.347; Ertekin/Karartaş, 406; Şimşek, 146.

⁶⁴⁴ İİD., 26.11.1971, 11945/E.-11904/K., Öztan, 896; Ertekin/Karartaş, 406; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 422; ‘... asıl hakkında zamanaşımının kat’ı avaliste sari değildir’ HGK.,05.01.1938, 3/K., Öztan, 896, dpn. 131.

⁶⁴⁵ 11.HD. 21.06.1977, 3204/E.-3193/K., Doğanay, 2032; Kınacıoğlu, 229; Ertekin/Karartaş, 406; Şimşek, 146.

⁶⁴⁶ Karayalçın, Ticari Senetler, 257.

⁶⁴⁷ 12.HD. 07.06.2004,9367/E.-14383/K., www.yargitay.gov.tr/emsalarama/10.09.2005.

⁶⁴⁸ Öztan, 896; Kınacıoğlu, 229; Şimşek, 146.

⁶⁴⁹ Karayalçın, Ticari Senetler, 257; Öztan, 896.

⁶⁵⁰ ‘Ticari senetten dolayı, müteselsil borçlu olanlar hakkında BK’nun 134’üncü maddesi hükmü uygulanmaz. Zamanaşımı, senet borçlularından her kim hakkında kesilmiş ise ancak ona karşı dermeyan olunur, diğerlerine sirayet etmez’ (İİD. 15.11.1963, 265/E.-456/K.), Doğanay, 2032.

zamanaşımının kesilmesinin borçlular bakımından kişisel sonuç doğurmasını icap ettirmiştir⁶⁵¹.

Bu prensibin sonucu olarak, zamanaşımının kesilmesi hususu, ancak kesilmeyi intaç eden muamelenin vukuu bulunduğu kimseler hakkında leh ve aleyhe tesir icra eder⁶⁵². Mesela, hamil iki ciranta aleyhinde dava ikame etmişse, hamil lehine olmak üzere zamanaşımı, bu iki ciranta hakkında kesilmiş olur⁶⁵³. Borçlular arasında zincirleme (müteselsil) sorumluluğun varlığı, bu kuralı değiştirmez⁶⁵⁴. Davalı cirantalardan biri, diğerine müracaat edebilmek için davanın altı aydan fazla sürmesi ihtimalini (TTK. 661/3) göz önünde tutarak, zamanaşımını kesecek bir muamelede bulunması, örneğin davayı diğerine ihbar etmesi gerekir⁶⁵⁵.

Ya da aval veren, araya girmek⁶⁵⁶ suretiyle kabul eden kimseler, esas borçluları için zamanaşımı kesilse bile bundan etkilenmezler⁶⁵⁷. Başka bir deyişle, ciranta veya kabul eden hakkında zamanaşımını kesen bir muamele, onlara aval veren şahıs hakkında herhangi bir tesir icra etmez⁶⁵⁸. Kabul edene aval verenin⁶⁵⁹

---

⁶⁵¹ Ertekin/Karartaş, 414; Şimşek, 146.

⁶⁵² Doğanay, 2032; ‘Takip dayanağı çeklerin keşide tarihlerine göre 18.06.2001 tarihinde başlatılan takipte T.T.K. 726. maddesinde yazılı zamanaşımı süresinin dolduğu görülmektedir. T.T.K. 730/18. maddesinin göndermesi ile uygulanması gereken aynı kanunun 663/1. maddesi gereğince zamanaşımını kesen işlem her kira hakkında vaki olmuşsa ancak ona karşı hüküm ifade eder. Bu nedenle takip alacaklısı dışında 3. kişinin başlattığı ve 18.10.1999 tarihinde açılan takip görülmekte olan bu dava yönünden zamanaşımını kesmez.’, 12.HD. 21.03.2002, 4640/E.-5721/K., www.yargitay.gov.tr/emsalarama/10.09.2005.

⁶⁵³ Kınacıoğlu, 229; ‘...TTK’nun 663’üncü maddesi gereğince olayda borçlulardan N.U. hakkında anılan kanunun 661 ve 662’nci maddeleri hükümleri dairesinde zamanaşımı süresi dolmuş bulunduğu halde, diğer borçlulardan biri veya kefil hakkında takibe devam edilmiş olması, zamanaşımın kesmeyeceği nazara alınmaksızın karar verilmesi isabetsizdir’ (12.HD. 11.11.1986, 139/E.-12027), Kaçak, 246.

⁶⁵⁴ Şimşek, 140, ‘Kolektif şirket ortağı hakkında yapılan takipte, şirketten ayrı olarak, ortağın da müstakilen zamanaşımı def’inde bulunabilir’ (İİD. 31.10.1967, 8570/E.-9381/K.), Kaçak, 251.

⁶⁵⁵ Kınacıoğlu, 229; Ertekin/Karartaş, 414; Öztan, 896.

⁶⁵⁶ ‘Takip dayanağı bono bedelini araya girmek suretiyle İ.T. bankaya ödemiş ve senedi bu şekilde eline geçirdikten sonra takip alacaklısı Ö.E.’ye ciro etmiştir. Kambiyo senedinin TTK’nun 650 ve 654’üncü maddeleri usullerine uygun olarak araya girmek suretiyle ödeyen kişi lehine ödemedede bulunduğu kişiyi ve senetten dolayı buna borçlu olanları kambiyo hukukuna göre dava ve takip hakkına sahip ise de araya girmek suretiyle eline geçirdiği senedi yeniden başkasına ciro edemez. Bu durumda takip yapanın yetkili hamil olarak kabulü mümkün değildir. Bu hususun İİK’nun 170/a maddesi hükmüne göre mercie kendiliğinden göz önünde bulundurulması gerekir’, 12.HD. 15.04.1987,1006/E.-5306/K., YKD. 1987, S.4., s.368.

⁶⁵⁷ Öztan, 896; Karayalçın, Ticari Senetler, 257; Doğanay, 2032; Şimşek,147.

⁶⁵⁸ Doğanay, 2032; Kınacıoğlu, 229; Karayalçın, Ticari Senetler, 257.

borcu yine üç sene, cirantaya aval verenin borcu ise yine bir sene sonra zamanaşımına uğrar⁶⁶⁰. Dava olunan bir ciranta, kendinden önce gelen borçlulara müracaat etmeyi düşünüyorsa, onlara karşı zamanaşımının kesilmesi için gereken işlemleri gecikmeksizin yapması lazımdır⁶⁶¹. Zira Kanunumuz, sürelerin kısaltılması esasından hareket etmiştir⁶⁶². Kıymetli Evrak Hukukunda zamanaşımının kesilmesi keyfiyetinin ferdi sonuç yaratacağı esası ayrıca çeşitli mahkeme kararlarında da ifadesini bulmaktadır⁶⁶³.

Zamanaşımı kesilince⁶⁶⁴, o zamana kadar geçmiş olan süre ortadan kalkarak, müddeti aynı olan yeni bir süre yeniden işlemeğe başlar^{665 666} (TTK. 663/2). Ancak kanun metninde zamanaşımının başlama anı gösterilmemiştir. Bu durumda zamanaşımı bir icra veya mahkeme işlemiyle kesilirse, zamanaşımı son usulü işlem tarihinden itibaren yeniden başlar⁶⁶⁷. Üç yıllık zamanaşımı kesilmişse, kesilme tarihinden itibaren yeniden bir ikinci üç yıllık zamanaşımı müddeti işlemeye

---

⁶⁵⁹ ‘TTK’nun 663’üncü maddesinde, zamanaşımını kateden muamele kimin hakkında ise ancak onun leh ve aleyhinde hüküm ifade edeceği yazılıdır. Her ne kadar, TTK’nun 661’inci maddesinde aval verenden (kefilden) bahsedilmemiş ise de, aval veren TTK’nun 614’üncü maddesi hükmünce kefil olduğu şahıs derecesinde mesul olduğundan, TTK’nun 661’inci maddesinde ayrıca aval verenden bahse lüzum görülmemiştir. Esasen 661’inci maddenin vaz’ı maksadı, ticari senet mesullerinin uzun süre mesuliyet altında kalmamalarını temindir. Bu itibarla, aval verenin tabi olduğu zamanaşımı, aval verdiği kimseye tabidir’ (HGK. 05.01.1968, 3/K.), Doğanay, 2032.

⁶⁶⁰ Karayalçın, Ticari Senetler, 257.

⁶⁶¹ Öztan, 896.

⁶⁶² Karayalçın, Ticari Senetler, 257.

⁶⁶³ TD., 01.07.1955, 8237/E.-5035/K., AD. 1956, S.4, 472; İİD., 15.01.1963 355/E.-446/K., Akyazan, 511; 12. HD., 11.11.1986, 1139/E.-12027/K., Çevik, 638.

⁶⁶⁴ İçtBirK., 23.02.1944, 10/E.-5/K., Başbuğoğlu, 894.

⁶⁶⁵ Doğanay, 2033; Kınacıoğlu, 229; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 356; Ertekin/Karartaş, 414; Şimşek, 147; Eriş, 266; ‘...olaya uygulanması gereken Borçlar Kanunu’nun 135/1’inci fıkrası gereğince, zamanaşımının kesildiği tarihten itibaren aynı müddetin (aynı üç yıllık zamanaşımının) cereyanı gerekir. Münhasıran adı muamelelerde yürüyen ve ticari senetlerin özellikleriyle bağdaşmayan 27’inci fıkra hükmü uygulanmaz’, İçtBirK., 23.02.1944,10/E.-5/K., RGz., 30.05.1944, S.5717. (Bu kararın tenkidi için bkz. Domaniç, TTK. Şerhi IV, 403 vd.); ‘Bonolar hakkında uygulanma olanağı bulunan TTK. 661-662-663’üncü maddelerinde zamanaşımı kesildikten sonra işleyecek yeni müddetlerin mebdei belirlenmediği için, bu hususta, TTK’nun 1’inci maddesinin yaptığı yollama nedeniyle BK’nun konu ile ilgili (BK: 135-136) maddeleri uygulanır’ 11.HD. 15.05.1978, 2787/E.-2530/K., Başbuğoğlu, 892.

⁶⁶⁶ Yargıtay’da Eski Ticaret Kanunu zamanında bu esası kabul etmiş bulunuyordu. Müruruzaman katedildikten sonra cereyana başlayacak olan müddet ETK’nun 597’nci maddesindeki mühletlerin biridir. Karayalçın, Ticari Senetler, 257, dñn. 39.

⁶⁶⁷ Öztan, 897; Şimşek, 144; 11.HD., 24.12.1985, 6749/E.-7273/K., Durgut, 97.

başlar⁶⁶⁸. Böylece borç, bir hükümlerle sabit olsa bile yeni süre BK'nun 135/2'nci fıkrasına göre on sene değil, yerine göre altı ay, bir yıl veya üç yıldır⁶⁶⁹.

Ticari senetlerdeki 'kısa zamanaşımı' müddetleri ancak poliçe hukukundan doğan hadiselerde kabili tatbiktir, bunun dışındaki hadiselerde umumi zamanaşımı müddetleri caridir⁶⁷⁰.

Nezinde poliçeyi keşide eden şahsın karşılığı olmadığı halde, poliçe hamiline ödemede bulunan muhatap, keşideci aleyhine poliçe hukukuna istinaden müracaat edemez, çünkü muhatapın tediyesiyle senedin poliçe vasfı ortadan kalkmış olur⁶⁷¹. Karşılığı olmadığı halde poliçe bedelini ödeyen borçlu yani muhatap poliçeyi tanzim eden keşideci lehine kredi açmış demektir. Muhatap vekalet veya vekaleti bulunmadan başkası namına tasarruf hükümlerinin istinaden keşideciden hamile ödediği poliçe meblağının kendisine ödenmesini isteyebilir. Bu talep hakkı on senelik zamanaşımına bağlıdır. Poliçe bedelini ödeyen şahsın kendi cirantasına veya lehdarı keşideciye veya araya girme suretiyle poliçeyi kabul edenin, muhataba karşı müracaat hakları da umumi zamanaşımına tabidir⁶⁷². Bütün bu hallerde, zamanaşımının kesilip kesilmediğine dair iddia ve müdafaalar da umumi hükümlere göre halledilir⁶⁷³.

Kambiyo senetlerinin içerdikleri alacak hakkının tahsil ve tasarrufu hususunda alacaklıya temin ettikleri avantaja karşılık, senet hamiline tahmil ettikleri, hakkın kısa zamanaşımı sürelerine tabi olması külfetine ilaveten kabul olunan bu

---

⁶⁶⁸ 'Davacının bonoya müsteniden yaptığı icra takibinin son muamele tarihi 10.05.1962 ise de, bu tarihten itibaren aradan üç yıl geçtiği halde davacı hiçbir muameleye tevessül etmeyerek icra takibini durdurmuş bulunmaktadır. Her ne kadar TTK'nun 663/2'nci fıkraya hükmüne göre kesilen zamanaşımı son muamele tarihinden itibaren aynı şekilde ve aynı süre ile yeniden işlemeye başlarsa da yukarıda da belirtildiği veçhile davacı son muamele tarihinden itibaren üç sene hitamına kadar yeni bir takipte bulunmadığı için TTK'nun 663/2'nci fıkraya hükmünden faydalanması imkansız hale girmiştir. (TD. 19.01.1971, 3384/E.-249/K.), Doğanay, 2033.

⁶⁶⁹ 'Bu 23.02.1944 tarihli İçtihadı Birleştirme kararının değil, TTK. 663/2'inci fıkrasının bir sonucudur' (İİD. 23.02.1967), Karayalçın, Ticari Senetler, 258; Karşı görüş için bkz. Domaniç, yuk. 68 vd.

⁶⁷⁰ Doğanay, 2033.

⁶⁷¹ Doğanay, 2033.

⁶⁷² Doğanay, 2033.

⁶⁷³ Doğanay, 2033.

kuralın sonucu olarak hak sahibi, kendisine karşı sorumlu bulunan bütün şahısları aynı zamanda yahut zamanaşımı sınırları içinde ayrı zamanlarda birlikte veya ayrı ayrı dava ve takip etmek zorundadır⁶⁷⁴. Aksi takdirde yani hak sahibinin senetten sorumlu bulunanlardan şu veya bu şahsı dava yahut takip ederek, diğerlerini hariç bırakması halinde, bu sonuncularına karşı zamanaşımını kesmemiş olur ve hakkın bu def'i ile karşılaşması tehlikesine maruz kalır⁶⁷⁵.

Kambiyo senedinden doğan bir borç için borçlunun yaptığı kısmi ödeme geçerli ve varlığı kabul edilse bile zamanaşımını kesmeye yeterli değildir⁶⁷⁶.

Zamanaşımının kesilmesinin sonuçlarını düzenleyen TTK'nun 663/2'nci fıkrasında zamanaşımı kesilince, müddeti aynı olan⁶⁷⁷ yeni bir zamanaşımının işlemeğe başlayacağı da belirtilmiştir⁶⁷⁸. Ancak bunun başlama anı ise, gösterilmemiştir. İsviçre Federal Mahkemesi bir kararında, zamanaşımının, bir icra veya mahkeme işlemiyle kesildiği bu gibi hallerde, son usulü işlemde itibaren yeniden işlemeğe başlayacağını, konunun BK'nun 136'ncı maddesi (İsBK. 138), çerçevesinde halli gerektiğini bildirmiştir⁶⁷⁹. Doktrinde, bu kararın TTK'nun 663/2'nci (İsBK. 1071) fıkrası ifadesine uymadığı, ancak zamanaşımının kesilmesi sebeplerinin mantığına ise uygun düştüğü, bu bakımdan isabetli olduğu savunulmuştur⁶⁸⁰. Gerçekten, aksine bir çözüm, mantığa aykırı sonuçlara götürebilirdi; bir dava devam ederken, yeni bir dava daha açmak mecburiyeti gibi⁶⁸¹. Bu görüşten hareket ederek verdiği kararlar, Yargıtay'da aynı fikre taraftar olduğunu

---

⁶⁷⁴ Domanıç, TTK. Şerhi IV, 422.

⁶⁷⁵ Domanıç, TTK. Şerhi IV, 422.

⁶⁷⁶ 12. HD. 23.02.1976, 1662/E.-1824/K., YKD. 1976, S.2, s.145.

⁶⁷⁷ 11. HD. 12.09.1988, 539/E., 4799/K., Ertekin/Karataş, 436; 12. HD., 08.03.1979, 5212/E.-2005/K., Uyar, İİK. IV,621; Başbuğoğlu, 896.

⁶⁷⁸ Ayrıca bkz. İçtBirK., 03.02.1944, 10/E.-5/K., RGz., 30.05.1944, S.5717; 12.HD., 13.02.1986, 7979/E.-1599/K., Eriş, Çek,549.

⁶⁷⁹ BGE 91 368, (Öztan, 896'dan naklen).

⁶⁸⁰ Öztan, 897.

⁶⁸¹ Öztan, 897.

göstermiştir⁶⁸². Yeniden işleyecek zamanaşımıyla ilgili hesaplara TTK'nun 664 ve 665'inci maddelerinin kıyasen uygulanması gerekir.

Bir kambiyo senedini birlikte keşide edenlerin paylarından fazla ödedikleri miktar için birbirleri hakkında yapacakları takip, artık kambiyo senedine dayanan kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip olmayıp genel haciz yoluyla takip olduğundan ve Borçlar Kanunu'na dayandığından, bu tür takipler on yıllık zamanaşımı süresine bağlıdır⁶⁸³.

TTK'nun 663'üncü maddesinde düzenlenmiş bulunan zamanaşımı kesilme sebepleri, yakın zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisi gündeminde yer alması beklenen Yeni Türk Ticaret Kanunu Yasa Tasarısında (YTTK.) karşılığını 751'inci maddesinde bulmuş olmakla, zamanaşımı süreleri konusunda kelime sadeleştirmeleri dışında esaslı hiçbir değişiklik getirmediği görülmektedir⁶⁸⁴. Maddenin yeni hali şöyledir;

YTTK. Madde 751:1- Zamanaşımını kesen işlem, kimin hakkında meydana gelmişse ancak ona karşı hüküm ifade eder.

2- Zamanaşımı kesilince, süresi aynı olan yeni bir zamanaşımı işlemeye başlar.

II - Zamanaşımının Durması

Zamanaşımı tatile uğrayabilir veya kesilebilir⁶⁸⁵. Zamanaşımının kesilmesine benzeyen ve genelde karıştırılan bir kavram da zamanaşımının durmasıdır.

---

⁶⁸² 11. HD., 24.12.1985, 6769/E.-7273/K., Batıder, 1985, C.XIII, S.1, s.175; 12. HD., 23.02.1987, 5171/E.-1778/K., Şimşek, 380; 12. HD., 26.04.1988, 7952/E.-5496/K. ve 12. HD., 25.03.1988, 3077/E.-3672/K., Uyar, Kambiyo Senetleri, 591-592.

⁶⁸³ Uyar, Zamanaşımı Nedeniyle İcranın Geri Bırakılması, 10.

⁶⁸⁴ www.adalet.gov.tr/mevzuat/TTK.Tasarısı/10.10.2005.

⁶⁸⁵ Öztan, 888.

Durma hallerinde⁶⁸⁶ alacaklının, borçlu ile olan hukuki ve kişisel ilişkileri etken olmakta, alacaklının çeşitli nedenlerle devlet otoritesinin yardımı ile istekte bulunamayacağı varsayılarak zamanaşımı süresi işletilmemekte yani durdurulmaktadır⁶⁸⁷. Başka bir deyişle zamanaşımının kesilmesinde o tarihe kadar geçmiş olan sürenin hesaba katılmaması demek iken, zamanaşımının durmasında (tatilinde) evvelce geçen süre yeniden başlayan süreye eklenir⁶⁸⁸. Örneğin velayet devam ettiği sürece çocukların, baba ve annelerine karşı olan alacaklarında süre işlememekte yani durmaktadır (BK. 132). Durma halinde kesilmeden farklı olarak neden ortadan kalkınca zamanaşımı süresi durduğu yerden, önceki süreye eklenerek devam etmektedir⁶⁸⁹.

Türk Ticaret Kanunu'nda zamanaşımının durması (tatili) hakkında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır⁶⁹⁰. Yalnız TTK'nun 643'üncü maddesinde mücbir sebeplerin vuku bulması halinde kanuni sürelerin uzatılmasına dair hususi bir sistem kabul edilmiştir. Sürenin uzatılması, müracaat sürelerinin tatili sonucunu doğurmaktadır⁶⁹¹.

Cenevre Anlaşması'nda gerek tatil, gerekse kesilme hususunda akit devletlere serbesti verilmiştir⁶⁹². Ancak Türk Kanun Yapıcısı, zamanaşımının durması sebeplerini genel hükümlere bırakmıştır (BK. 132)⁶⁹³. Zamanaşımını durduran etkenler, alacağın istenmesine ve dava edilmesine engel sayılan olgulardan oluşur⁶⁹⁴.

---

⁶⁸⁶ Zamanaşımını dururdan sebepler şunlardır; Velayet süresince ana ve babalarındaki alacaklar (BK. 132/1), vesayet süresince vesayet altında bulunanların vasilerinde veya vesayet mahkemesi hakimlerinde bulunan alacakları (BK. 132/3), nikah süresince eşler arasındaki alacaklarda (BK. 132/4), hizmet sözleşmesi süresince hizmetçilerin işverende bulunan alacakları (BK. 132/4), borçlunun alacak üzerinde intifa hakkına sahip olması, alacağın bir Türk mahkemesi önünde dava edilememesi, Ayrıntılı bilgi için bkz. Tutumlu, 237-244; Çelik, 78; Durgut, 97; Oğuzman/Öz, 455-458; Tekinay/Akmen/Burcuoğlu/Altop, 1048.

⁶⁸⁷ Can/Güner, 168.

⁶⁸⁸ Gözübüyük, 607.

⁶⁸⁹ Can/Güner, 168; İpekçi, 2559; Çelik, 75-78.

⁶⁹⁰ Eriş, Çek, 266; Kınacıoğlu, 227; Bozgeyik, 186; Öztan, 888.

⁶⁹¹ Kınacıoğlu, 227.

⁶⁹² Öztan, 888.

⁶⁹³ Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 472; Öztan, 889; Poroy/Tekinalp, 213; Bozgeyik, 186; Karayalçın, Ticari Senetler, 254.

⁶⁹⁴ Söz gelimi; BK. 132/2, 313, örnekler için bkz. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s.1409,1413.

BK'nun 132'nci maddesinde yer alan koşullar oluştuğunda zamanaşımının durmasına yönelik kuralın kambiyo senetlerine uygulanmasında sakınca bulunmamaktadır^{695 696}. Böylece TTK'nun 1'inci maddesindeki yollama nedeniyle Borçlar Kanunu'nun "zamanaşımının hangi durumlarda duracağını düzenleyen hükümlerinin - 131, 132, 136, 137, 138, 139 ve 140. maddeler - kambiyo senetleri hakkında da kıyasen uygulanması gerekecektir. Böylece zamanaşımı süresi, zamanaşımın durduran sebebin ortadan kalktığı tarihten itibaren kaldığı yerden yeniden işlemeye devam eder⁶⁹⁷.

Senet alacaklısının ölümü halinde senet borçlusu aleyhinde zamanaşımı durmaz. Defter tutma sürecinde de zamanaşımı işler⁶⁹⁸.

Zamanaşımı süresinin durması halinde hamil, kambiyo hukukuna göre başvuru hakkını kaybetmediğinden sebepsiz zenginleşme davası açması söz konusu olmaz. Ancak durma halinin ortadan kalkmasıyla işleyecek olan zamanaşımı süresinden sonra sebepsiz zenginleşme davası açabilir⁶⁹⁹.

---

⁶⁹⁵ Can/Güner, 168; Karayalçın, Ticari Senetler, 255; Uyar, T., İcra Takibinin Kesinleşmesinden Sonraki Dönemde Doğmuş Olan 'İptal' ve 'Erteleme' Nedenlerine Dayanılarak Takibin İptali ve Ertelenmesi, Yargıtay Dergisi, Mayıs 2004, S.9-13, s.78.

⁶⁹⁶11. HD. 29.12.1977, 5787/E.-5946/K.,Gürbüz, 377; 'TTK'nun 662 ve 663'üncü maddelerinde zamanaşımını kesen nedenler sayılı ve sınırlı olarak gösterilmiş olmakla beraber, zamanaşımının hangi hallerde duracağına (inkita) dair bir hüküm ihtiva etmediğinden birinci maddenin yaptığı yollamadan yararlanarak Borçlar Kanunu'nun bununla ilgili 132'nci maddesi, ticari senetler hakkında uygulanabilir. Ancak senet hakkında ödeme yasağı konulmuş olması, hamilin alacağını bir Türk Mahkemesi önünde iddia etmek olanağını ortadan kaldırmayacağından mahkemenin kabul ettiği gibi davacının anılan maddenin 6'ncı bendinden yararlanması düşünülemez. Kaldı ki ödeme yasağı 14.06.1974 tarihli kararlar kaldırılmış ve işbu dava 02.04.1976 tarihinde açılmış olmasına göre, senet hamilinin ciranta durumunda olan davalı aleyhine açtığı davanın tabi olduğu bir yıllık zamanaşımı da gerçekleşmiş bulunmaktadır. Bu itibarla icra takip dosyası da celp edilerek TTK'nun 662'nci maddesinde anılan ve zamanaşımını kesen nedenler mevcut olmadığı takdirde davanın bu yönden reddi gerekirken, yazılı olduğu şekilde olayda zamanaşımı bulunmadığına karar verilmesi de isabetsiz...', HGK. 18.11.1981, 1979/165E.-1981/739K., YKD 1981, S.3, s. 285.

⁶⁹⁷ Durgut, 98.

⁶⁹⁸ Karayalçın, Ticari Senetler, 255.

⁶⁹⁹ Durgut, 98.

Uygulamada ihalenin feshi davası açılması nedeniyle oluşan fiili imkansızlık nedeniyle zamanaşımı süresinin işlemeyeceği, bir manada durması gerektiği kabul edilmiştir⁷⁰⁰.

Zamanaşımının durmasını (yürümesini) engelleyen nedenlerle, kesilmesine yol açan nedenler arasında biri süre, diğeri hakkın istenmesine engel olma bakımından önemli iki unsur farkı vardır. Birincisine göre, zamanaşımı kesildiği takdirde, kesilme tarihine kadar işlemiş süre kendiliğinden ortadan kalktığı halde, zamanaşımını durduran neden önceki süreye ve sonuçlarına bir etkisi yoktur⁷⁰¹. İkinci unsur farkı ise, zamanaşımını durduran neden senet bedelinin tahsiline veya dava edilmesine engel teşkil eden olgulardan ibaret olmasına karşın, zamanaşımının kesilmesi, esasen alacağın talep ve dava edilmesi ile ilgili bulunmasıdır⁷⁰².

III - Zamanaşımı Def'inin İleri Sürülmesi Gereken Zaman

Zamanaşımının gerçekleşmiş bulunması keyfiyeti mahkemede kendiliğinden nazara alınmaz⁷⁰³. Zira kambiyo senetlerindeki zamanaşımı süreleri hak düşürücü nitelikte değildir (BK. 140)⁷⁰⁴. Zamanaşımına uğramış bir kambiyo senedi alacağı

⁷⁰⁰ 'TTK'nun 730'uncu madde yollamsıyla çekler hakkında uygulanması greekli olan hususlar belirtilmiştir. Takip hukukuna ilişkin şikayet mahiyetinde olan ihalenin feshi başvurusu zamanaşımını kesmez ise de ihalenin feshi davası açılmakla alacaklı, ihalenin feshi davası açılması nedeniyle takip dosyasından alacağını tahsil edemeyeceğinden, dolayısı ile bu konuda takip dosyasında yapacağı bir işlem bulunmadığından fiili imkansızlık nedeniyle zamanaşımı süresinin işlemeyeceğinin kabulü gerekir...', 12. HD. 10.09.2004, 15366/E.-18925/K. (Yayınlanmamış).

⁷⁰¹ HGK. 07.11.2001, 946/E.-973/K., www.kazanci.com/kulliyat/15.08.2005.

⁷⁰² Şimşek, 141.

⁷⁰³ HGK. 06.05.1970, 69/E.-239/K., Öztan, 879; Şimşek, 147; 12. HD. 09.06.1998, 6463/E.-7014/K., Kaçak, 230; '...öte yandan davalı kooperatifçe davaya cevap dilekçesinde söz konusu çekin zamanaşımına uğradığı öne sürülmüş ise de, ne bu dilekçede ne de yargılamanın daha sonraki bir aşamasının da iş bu davanın TTK'nun 644'üncü maddesinde belirtildiği gibi 1 yıllık zamanaşımı süresi içerisinde açılmadığı yönünde bir def'i ileri sürülmemiştir. Zamanaşımı savunmasının bir def'i olması nedeniyle resen dikkate alınamayacağı gözetilmeden mahkemece davanın zamanaşımı nedeniyle reddi doğru bulunmamakla...' 11. HD. 27.01.20003, 2002/8182/E.-794/K. YKD. 2003, S.1 s.14.

⁷⁰⁴ Karayalçın, 251; Reisoğlu, 335; Öztan, 879; Kınacıoğlu, 221;Bkz. 'Zamanaşımı savunması ilk itirazlardan olmamakla beraber, uygulama ve öğretiyeye göre cevap dilekçesinde ileri sürülmesi gerekir. Bu savunmanın, yargılamanın ileri aşamalarında ileri sürülmesi halinde ise, karşı tarafça savunmanın genişletildiği biçiminde bir açıklama ile itiraz edilmediği sürece zamanaşımı itirazının kabul edilmesi gerekir' 11. HD. 07.03.1996, 8578/E.-1470/K. YKD. 1996, C.22 S.5 s.739; 'Zamanaşımı hususu ileri sürülmedikçe, mercice res'en dikkate alınmaz', 12. HD. 16.02.1978, 1460/E.-1397/K. (YasaD. 1978, s.854) Bozgeyik, s.177 dpn.122.

talep edilse bile, borçlu def'i ile bunu ifadan kaçınabilir⁷⁰⁵. Bu sebeple Hakim, zamanaşımının varlığını kendiliğinden göz önüne alarak davayı reddedemez⁷⁰⁶. Ancak zamanaşımı def'inin diğer sübut nedenlerinden önce incelenmesi gerekir. Zira zamanaşımı def'inin haklılığı anlaşıldığı takdirde diğer sübut nedenlerine girilmesine gerek kalmayacak ve yargılama daha basit ve kısaltılmış olacaktır. O halde mahkemece, öncelikle davalının zamanaşımı def'i konusunda bir karar verilmesi gerekir⁷⁰⁷.

Zamanaşımının gerçekleşip gerçekleşmediği senetten anlaşılabilen objektif bir özellik taşır⁷⁰⁸. Buna rağmen aynı nitelikte olan diğer eksiklikler gibi örneğin, hakkın düşmesine yol açan ve ödemededen kaçınmanın saptanması ya da, unsur eksikliğinin sonuçlarını doğurmaz. Daha açık bir deyimle zamanaşımı senetten anlaşılabilirdiği halde ileri sürülmedikçe doğrudan nazara alınamaz, senet bedelinin dava kovuşturma konusu yapılmasını engellemez⁷⁰⁹.

---

⁷⁰⁵ Kınacıoğlu, 224; Bozgeyik, 177.

⁷⁰⁶ Kıran, 70; Şimşek, 146; 'Borçlu, yasal süre içinde mercie vermiş olduğu itiraz dilekçesinde zamanaşımı itirazında bulunmamıştır. Yargılama sırasında ileri sürülen bu itirazın İİK'nun 170/b maddesinin yollamasıyla uygulanması gereken aynı kanunun 63'üncü maddesi gereğince dikkate alınması mümkün değildir. Bu duruma rağmen - borçlunun zamanaşımı itirazının kabulü ile yazılı şekilde takibin iptaline karar verilmesi - isabetsizdir', (12. HD. 01.03.1994, 2616/E.-2889/K.), Kaçak, 223.

⁷⁰⁷ YİBK. 11.04.1940, 15/E.-70/K. ve 'Zamanaşımı def'i diğer sübut nedenlerinden önce incelenmesi gerekir. Çünkü def'inin haklılığı anlaşıldığı takdirde sübuta girilmesine gerek kalmayacak ve yargılama daha basit ve kısaltılmış olacaktır. O halde mahkemece, öncelikle davalının zamanaşımı def'i konusunda bir karar verilmek gerekir.' 11.HD. 21.10.2003, 3765/E.-9635/K. www.kazanci.com.külliyyat/18.08.2005.

⁷⁰⁸ Şimşek, 146; Kuru, İcra ve İflas Hukuku, 242; Alacaklı vekili tarafından 14.10.2000 keşide tarihli çeke dayalı olarak ve genel haciz yolu ile icra takibine geçilmiş ve adı geçenlere örnek 49 numaralı ödeme emri tebliğ edilmiştir. Borçlular vekilinin icra dairesine süresinde verdiği itiraz dilekçesinde sadece borca itiraz edildiği, ancak itiraz ile ilgili bir sebep bildirilmediği görülmektedir. İİK'nun 62/4'üncü maddesi gereğince borçlu, itirazında sebep bildirmediği takdirde, itirazın kaldırılması duruşmasında senet metninden anlaşılan itiraz sebeplerini ileri sürebilir. Zamanaşımı def'i "senet metninden anlaşılan" itiraz sebepleri arasındadır. 12. HD. 19.10.2001, 15226/E.-16804/K. (Yayınlanmamış); Aynı yönde, 12.HD. 26.09.2003, 14123/E.-18565/K. www.yargitay.gov.tr/emsal arama/12.08.2005; 'Borçlu itirazında hiç bir sebep bildirmemişse, itirazın kaldırılmasında, icra tetkik mercisinde, ancak alacaklının dayandığı senet metninden anlaşılan itiraz nedenlerini ileri sürebilir. Zamanaşımı senet metninden anlaşılan bir itiraz olmadığından, "borcum yok" itirazında bulunan borçlu, zamanaşımı itirazını sonradan ileri sürebilir.' 12.HD. 20.03.1991, 1990/10642/E.-1991/3518/K., www.kazanci.com/külliyyat/11.08.2005.

⁷⁰⁹ 'Borçlu itirazında, zamanaşımında bulunduğunu ileri sürmüştür. Bu itiraz ibrazla ilgili itirazı da kapsadığı gibi, itiraz dilekçesinde açıkça bu husus da itiraz konusu edilmiştir. Bu nedenle duruşmada, -keşide tarihinin 06.12.1983 iken 06.12.1984 yazıldığı- ileri sürülmesi, itirazın değiştirilmesi veya genişletilmesi değildir. Keşide tarihinde tahrifat bulunup bulunmadığı, bilirkişi marifeti ile tespit edilmek, TTK'nun 780 ve 726'ncı maddeleri nazara alınmak, zamanaşımı itirazı hakkında bir karar

Zamanaşımı itirazının açıkça ve net biçimde yapılması gerekir⁷¹⁰.

Zamanaşımı savunması HUMK'nun 187'nci maddesinde düzenlenen 'ilk itirazlardan' olmadığı için davanın her safhasında ileri sürülebilir⁷¹¹. Ancak zamanaşımı def'inin esasa cevapla birlikte ileri sürülmesi icap eder⁷¹². Zamanaşımı def'i cevap süresinin geçmesinden sonra ileri sürülmüş⁷¹³; ancak davacı taraf buna karşı tevsi iddiasında⁷¹⁴ bulunmamışsa, bu def'inin de mahkemece incelenmesi

---

verilmek gerekirken, noksan incelemeyle itirazın genişletilemeyeceğinden bahisle reddi isabetsiz bulunarak...' (12.HD. 27.11.1985, 3873/E.-10125/K.), Kaçak, 247.

⁷¹⁰ 'Borçlunun itiraz dilekçesinde 'vade tarihinin uzamış olması nedeniyle bir kısım senetlerin kambiyo senedi niteliğini kaybettiğine' ilişkin itirazı, zamanaşımı itirazının ileri sürüldüğüne kabule olanak vermektedir.' (12.HD. 30.05.1995, 7639/E.-7790/K.) Kaçak, 226; 'Alacaklı TTK'nun 688'inci maddesindeki tüm koşulları taşıyan 09.02.1995 tanzim ve 10.06.1995 vade tarihli ve 200.000.DM meblağlı bonoya dayalı olarak borçlu aleyhine genel haciz yolu ile icra takibinde bulunmuştur. Borçlunun Pendik İcra Müdürlüğü aracılığı ile takibin yapıldığı Ankara 7. İcra Müdürlüğüne süresinde gönderdiği 21.8.2001 tarihli itiraz dilekçesinde de aynen "ödenmesi istenen 10.07.1995 tarihli adi senet vasfını kazanmış olan bonodaki 200.000.DM'lık borca itiraz ediyorum, böyle bir borcum yoktur" şeklindeki itirazının dışında takip konusu senedin zamanaşımına uğradığı yolunda bir iddiası yoktur. Yargılama sırasında sunduğu dilekçelerde ve bizzat katıldığı duruşmalarda da bu konuda herhangi bir beyanda bulunmamıştır. Zamanaşımı def'i öne sürülmediği sürece mercice re'sen nazara alınmaz. Borçlu borcu ödemediğine ilişkin bir belge de sunamadığına göre mercice itirazın kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken söz konusu bononun zamanaşımına uğradığından bahisle alacaklının isteminin reddine karar verilmesi isabetsizdir.' 12.HD. 26.06.2003, 11848/E.-15244/K. ve 'Alacaklının takip dayanağı senetlerle ilgili olarak genel haciz yolu ile başlattığı takibe karşı borçlunun yasal süresi içerisinde icra dairesine bildirdiği itiraz nedenleri içinde senetlerin zamanaşımına uğradığı yolunda bir itirazı yoktur. Bu nedenle Mercice resen zamanaşımı dikkate alınarak alacaklı isteminin reddine karar verilmesi isabetsizdir.', 12.HD. 07.07.2003,13253/E.5956/K., www.yargitay.gov.tr/emsalarama/10.09.2005; Borçlu itiraz dilekçesinde, vadeden itibaren 7 yıl geçmiş olması nedeniyle kambiyo senetlerine özgü takip yapılmasının usulsüz olduğunu ileri sürerek şikayet etmektedir. Sadece bu ifadenin zamanaşımı def'i olarak manalandırılması ve resen nazara alınması mümkün değildir' (HGK. 06.05.1970, 969/E.-239/K.), Şimşek, 146.

⁷¹¹ Doğanay, 2034; Şimşek, 134.

⁷¹² Zamanaşımı def'inin mümkün olduğu oranda açıkça belirtilmesi icap eder. Def'in, üstü kapalı ve fazlaca yoruma yol açacak bir şekilde dermeyanından sonuç alınabilemeyeceği gözden kaçırılmamalıdır. Mesela, 'aradan dört sene geçtikten sonra takip açıldığı'nın beyanı, zamanaşımı def'i olarak kabul edilmemiştir. 12.HD. 01.05.1990, 11955/E.-4835/K., Uyar, İİK. IV, 5099-5100; keza, '... bononun vadesinde tahsile verilmediği, aradan altı ay on günlük bir süre geçtikten sonra takibe başvurulduğu' şeklindeki bir beyan, zamanaşımı def'inin dermeyanı olarak görülmemiştir. 12.HD., 10.06.1993, 6096/E.-10501/K., İİK. IV, 5099; Buna karşılık aynı daire daha yakın tarihli bir kararında, 'vade tarihinin uzamış olması sebebiyle bir kısım senetlerin kambiyo vasıflarını kaybettiklerine' ilişkin itirazın zamanaşımı def'in dermeyanı olarak yorumlandığı görülmektedir. 12.HD. 30.05.1995, 7639/E.-7790/K., Uyar, İİK. IV, 5099; Aynı şekilde, '... borçlunun süresinde icra dairesine müracaat edilmediği, bu sebeple takip yapılamayacağı yolundaki itirazın zamanaşımı itirazı olarak sayılması gerektiğine karar verilmiştir. 12. HD. 04.05.1988, 1987/E.-6004/K., Uyar, İİK. IV, 5119-5120.

⁷¹³ HUMK'nun 202/2'inci fıkrasına göre, davacı taraf cevap layihasını tebliğ ettirdikten sonra artık onun (davacı) muvafakati olmaksızın müdafaa sebeplerini genişletip, değiştiremez.

⁷¹⁴ 'Zamanaşımı def'i, cevap süresinin geçmesinden sonra ileri sürülmüş olmasına rağmen davacı taraf buna karşı tevsi iddiasında bulunmamış ise bu def'in mahkemece incelenmesi gerekir' 11.HD. 28.02.1983, 799/E.-893/K., Başbuğoğlu, 893; Zamanaşımı itirazında bulunmuş olan borçlunun,

gerekir⁷¹⁵. Davaya cevap süresi adli tatilde işlemez (HUMK. 177)⁷¹⁶. Sözlü usule tabi sulh mahkemelerinde cevap müddeti bulunmadığından, ilk itirazlar dahil bütün savunmanın ilk celseye kadar yapılması gerekir⁷¹⁷. Aksi takdirde, savunmanın genişletildiği itirazıyla karşılaşılabilir⁷¹⁸. Böyle bir itirazla karşılaşan mahkeme zamanaşımı savunmasını nazara itibara alamaz⁷¹⁹.

Borçlunun, senet bedelini taksitler halinde ödeyeceğini beyan etmiş olması, daha önce yaptığı zamanaşımı itirazının incelenmesini önleyemez⁷²⁰.

Borçlunun, icra takibinin kesinleşmesinden önceki zamanaşımı itirazı İİK'nun 168/5'inci maddesi hükmünce merciice gözetilerek takibin iptaline karar verilir (İİK. 33/1)⁷²¹.

Borçlunun icra takibinin kesinleşmesinden sonraki devrede oluşan zamanaşımına ilişkin itirazı, İİK'nun 71/1'inci maddesinde düzenlenen itfa ve imhal itirazı gibi bir süreye bağlı değildir⁷²². Zamanaşımı itirazının aynı maddenin ikinci

---

duruşmada, senedin 'keşide tarihinde' tahrifat yapılmış olduğunu ileri sürmesi halinde itirazını genişletmiş sayılmayacağı...', 12.HD.,27.11.1985, 3873/E.-10125/K., Uyar, Kambyo Senetleri, 623.

⁷¹⁵ 11.HD. 28.02.1983, 799/E.-893/K., Başbuğoğlu, 893. 'Zamanaşımı savunması ilk itirazlardan olmamakla beraber, uygulama ve öğretiyeye göre, cevap dilekçesinde ileri sürülmesi gerekir. Bu savunmanın yargılamanın ileri aşamalarında öne sürülmesi halinde, karşı tarafça savunmanın genişletildiği biçimde bir açıklama ile itiraz edilmediği sürece, zamanaşımı savunmasının kabul edilmesi gerekir.', 11.HD.07.03.1996, 1995/8578/E.-1996/1470/K., www.yargitay.gov.tr/emsalarama/10.09.2005.

⁷¹⁶ 'Davalılardan Türk Telekom A.Ş 'ne dava dilekçesi 26.07.1999 tarihinde tebliğ edilmiş olup onun tarafından verilen 10.09.1999 tarihli cevap dilekçesi ile zamanaşımı def'inde bulunulmuş ise de mahkemece adli tatilde cevap süresinin işleyeceğinden bahisle süresinde yapılmayan zaman aşımı def'inin reddine karar verilmiştir. Davaya cevap süresi adli tatilde işleyemeyeceğinden, davalı Türk Telekom A.Ş vekilince zamanaşımı def'i süresinde yapılmış olup mahkemece değerlendirilmesi gerekirken yazılı şekilde reddine karar verilmiş olması doğru görülmemiştir.' 11.HD. 14.10.2002, 9083/E.-8974/K. , www.yargitay.gov.tr/emsalarama/10.09.2005

⁷¹⁷ 'Basit yargılama usulünde davalı taraf, dava dilekçesine 10 gün içinde cevap layihası vermek zorunda olmadığı gibi, esasa cevabını ilk oturumda yazılı veya sözlü olarak mahkemeye bildirebilir. Davalı vekilince ilk oturumdan önce zamanaşımı def'inde bulunulmasına rağmen hüküm tesisi doğru görülmemiştir.' 12.HD. 04.05.1988, 1715/E.-3079/K., www.kazanci.com/kulliyat/15.08.2005, 11.HD. 12.09.1988, 652/E.-4892/K., Ertekin/Karataş, 400.

⁷¹⁸ 11.HD. 28.12.1983, 8879/E.-1508/K., YKD 1983, C.X, S.5, s.766; Şimşek, 134.

⁷¹⁹ HGK. 19.02.1958, 33/E.-16/K. Doğanay, 2034.

⁷²⁰ 12.HD. 28.12.1992, 9739/E.-17724/K., Uyar İİK. IV, 5113.

⁷²¹ 12.HD. 10.11.2003, 19179/E.-22103/K. YKD. 2003, S.10., s.878.

⁷²² 'Borçlunun Mercie başvurusu takibin kesinleşmesinden sonraki devrede İİK'nun 71'inci maddesine göre zamanaşımının gerçekleştiği iddiasına dayanmaktadır Takip dayanağı senetle, hamil cirantayı takip ettiğine göre zamanaşımı süresi TTK'nun 661'inci maddesine göre 1 yıl olduğundan

fikrasında ayrıca düzenlenmiş olması, bu itirazın bir süreye bağlı tutulmasından değil, tamamen ispat özelliğinden ileri gelen bir ayırımın sonucudur (İİK. 33/2)⁷²³. Başka bir anlatımla kambiyo senedi niteliği bulunmayan belge ile başlatılıp kesinleşen adi takipte, takibin kesinleşmesinden sonraki dönemde işleyecek zamanaşımı süresi Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre hesaplanamaz. Artık burada BK'nun 125'inci maddesi uyarınca 10 yıllık zamanaşımı hükümleri uygulanır⁷²⁴. Zamanaşımı gerçekleştiğinde ve geçerli bir biçimde de ileri sürüldüğünde, itirazın süreye tabii olmadığından mahkemece dikkate alınması gereklidir⁷²⁵.

IV - Zamanaşımı Def'inin Dermeyan Edilememesi

Zamanaşımına uğramış olan senet ciro edildiği takdirde zamanaşımı def'i, borçlu tarafından temlik eden kimseye karşı ileri sürülebilecek diğer def'iler gibi hamile karşı da ileri sürülebilir⁷²⁶. Bu durumda ispat yükü borçludur⁷²⁷. Davalının

---

takipsiz kalan devrede zamanaşımının gerçekleştiği anlaşılma...’ 12.HD. 13.10.2003, 16372/E.-19818/K., YKD. 2003, S.10., s.987.

⁷²³ ‘Borçlu vekili tarafından icra mahkemesine başvurularak dayanak çeklerin, takibin kesinleşmesinden sonraki devrede zamanaşımına uğradığı ileri sürülmüş ve icranın geri bırakılması isteminde bulunulmuştur. İİK'nun 71/2 ve 33/a-1 maddelerinden de görüldüğü üzere, borçlunun İİK'nun 71. maddesine dayanan isteminin incelenebilmesi, bu istemin belli bir süre içinde ileri sürülmesi koşuluna bağlı değildir (HGK. 04.11.1998, 1998/12-763/797 sayılı kararı). Dairemizin yeniden oluşan içtihatları Hukuk Genel Kurulunun anılan kararı doğrultusunda süreklilik kazanmıştır. Bu durumda işin esasına girilerek oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken...’, 12.HD. 16.03.2004, 998/E.-6175/K. (Yayınlanmamış).

⁷²⁴ 12.HD. 23.09.2003, 14267/E.-18278/K. YKD. 2003, S.9, s.735.

⁷²⁵ Kuru, İİK. C.3, 2298; Uyar, İİK. Şerhi, C.2, 3137; Üstündağ, 367; HGK. 07.03.1986, 1985/12/E.-1986/214/K., YKD. 1986, S.3., s.201; HGK. 04.11.1998, 763/E.-797/K., 12.HD. 22.01.2002, 2001/22304/E.-2002/945/K., ve 12.HD. 15.03.2004, 358/E.-5941/K. sayılı ilamları www.yargitay.gov.tr/emsalarama/22.07.2005.

⁷²⁶ Bozgeyik, 177; 11.HD.27.11.1975, 4381/E.-6877/K., Eriş, 544.

⁷²⁷ ‘Taraflar arasındaki uyuşmazlık BK'nun 355'inci ve devamı maddelerinde düzenlenen eser sözleşmesinden kaynaklanmıştır. Davacı, davalıya yaptığı imalatın bedelini istediğinden olayda BK'nun 126/4'üncü maddesinde düzenlenen beş yıllık zamanaşımı süresinin uygulanması zorunludur. Ortada çeke dayalı bir dava yoktur. Çeke delil olarak dayanılmıştır. Bu nedenle mahkemece TTK'nun 726'ncı maddesindeki zamanaşımı müddetinin geçtiğinden bahisle davanın reddedilmesi yerinde değildir.’ 12.HD. 08.04.2004, 1268/E.-2003/K., (Yayınlanmamış); ‘Mahkemece, yapılan icra takibine davalının (borçlunun) ödeme itirazında bulunduğu, bu durumda ispat yükünün ödeme itirazında bulunan davalı da olduğu ve ödeme konusunda herhangi bir delil ibraz edemediği gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmesinde isabetsizlik olmamakla ...onanmasına’, 19.HD. 25.02.2005, 2004/8327/E.-2005/1899/K. (Yayınlanmamış).

(borçlu), davaya hiç katılmayarak gıyabında yürümesi veya hiç cevap vermemesi hallerinde zamanaşımı savunması yapılmamış sayılır⁷²⁸.

Alacaklıya karşı haiz olduğu zamanaşımı def'i dermeyanında bulunmak imkanını zamanında kullanmayan kambiyo senedi borçlusunun, sonradan böyle bir sebebe dayanarak 'menfi tespit davası' veya 'istirdat davası' açması mümkün değildir⁷²⁹. Borçlunun, bu hakkını, yetkili merci önünde zamanında ve usulüne uygun şekilde kullanmamış olmasını Yargıtay, bundan vazgeçtiği anlamında kabul etmektedir^{730 731}. Zira zamanaşımı def'i takip sırasında ileri sürülebileceği gibi, dava sırasında da ileri sürülebilir⁷³².

Borçlunun hileli ve oyalayıcı hareketleri yüzünden zamanaşımı süresinin geçirilmesine sebebiyet vermişse, alacaklı zamanaşımı def'inde bulunmak imkanını kaybeder⁷³³. Örneğin borçlu, tutum ve davranışlarıyla alacaklıyı kandırarak oyalamış; borçluda dava açmasının gereksiz olduğu inancının doğmasına yol açmış; alacağın kabul edildiği veya edileceği intibamı verecek şekilde müzakereler ve yazışmalar yapmış ve bütün bunların sonucunda da zamanaşımının geçmesini

---

⁷²⁸ 'Davacı senedin zamanaşımına uğradığından bahisle akdi ilişkiye dayanmış olduğundan kabulü gerekir. Kaldı ki duruşma davalının gıyabında yapılmış ve bir cevap da vermemiş olmasına göre zamanaşımı def'inde bulunduğundan da söz edilmemiş BK'nun 114'üncü maddesi gereğince kambiyo senedi tanzimi borcun tecdidini de tezammun etmediğinden zamanaşımının süresinin akdi ilişkiye göre hesaplanması gerekir. Bunlara rağmen mahkemece kambiyo senedine ilişkin TTK'nun 661'inci maddesinde yazılı zamanaşımına dayanılarak davanın reddine karar verilmesinde isabet görülmemiştir.' 11.HD. 28.12.1978, 6010/E.-5988/K., www.kazanci.com/kulliyat/18.08.2005.

⁷²⁹ Başbuğoğlu, 886; 'Alacaklıya karşı haiz olduğu zamanaşımı def'ini "takip" veya "dava" sırasında ileri sürmeyen borçlunun, sonradan böyle bir nedene dayanarak "menfi tespit" veya "istirdat davası" açması da mümkün olamaz. Çünkü borçlunun bu hakkını kullanmamış olması, bundan vazgeçtiği anlamına gelir (HGK'nun 15.04.1972,265/242).', 11.HD. 21.12.1979, 5603/E.-5827/K., www.kazanci.com/kulliyat/16./8.2005; '...İcra takibine karşı borçlunun zamanaşımı itirazında bulunmaması, bu itirazından vazgeçmesi anlamındadır. Aynı nedenlerle, ödeme emrine karşı zamanaşımı savunmasında bulunmayan ya da hiç itiraz edemeyen borçlunun, artık borcun zamanaşımına uğradığından söz ederek "menfi tespit davası" açması olanağı yoktur.' 11. HD. 07.07.1975, 2912/E.-4679/K., www.kazanci.com/kulliyat/16.08.2005.

⁷³⁰ HGK., 15.04.1972, 265/E.-242/K., Ertekin/Karataş, 425; 11.HD. 07.07.1975, 975/E.-2912/K. ve 11.HD. 22.12.1979, 5603/E.-5824/K., Doğanay, 2020.

⁷³¹ 'İİK'nun 168'inci maddesinde açıklandığı gibi, kambiyo senetlerine mahsus özel yolla yapılan takiplerde imza inkarı dışında her türlü itirazın mercie yapılması gerekir. Borçlunun süresinde mercie yapılmış zamanaşımı itirazı bulunmadığı gözetilmeden, imza inkarına ait itirazın kaldırılması murafaasında ileri sürülen zamanaşımı sebebiyle, takibin zamanaşımı yönünden iptal olunması isabetsizdir' (12.HD. 12.06.19779, 5204/E.-5431/K.), Kaçak, 250.

⁷³² Başbuğoğlu, 886.

⁷³³ Durgut, 95; Zamanaşımı savunmasında hakkın kötüye kullanılması konusunda bkz. Tutumlu, s.210-213.

sağlamışsa, TMK'nun 2'nci maddesi gereğince, alacaklı zamanaşımı def'inde bulunmak hakkını kaybeder⁷³⁴. Kötü niyetli olmasa bile borçlunun alacaklıyı süresi içinde dava açmaktan alıkoyan bu davranışları, bu sebeple borcunu ödemekten kaçındığı takdirde hakkın kötüye kullanılması niteliğinde kabul edilebilir⁷³⁵. Zamanaşımı süresinin dolmasından sonra alacaklıya karşı bir borç ikrarında bulunan borçlunun da bu borç ikrarına dayanılarak açılan davada zamanaşımı def'ini ileri sürmesi çelişkili davranış yasağını oluşturur ve TMK'nun 2'nci maddesine aykırılığundan, hukuken korunamaz⁷³⁶. Bu hususların mahkeme tarafından res'en dikkate alınması gerekir⁷³⁷.

Zamanaşımı def'i ancak senet borçlusu ile senet hamili arasında dermeyeran edilebilir. Senedi birlikte keşide eden müşterek borçlular arasında, her birinin yaptığı ödemelerden dolayı diğerine rücu etmesinde kambiyo senetlerine mahsus kısa zamanaşımı süreleri uygulanamayacağından (bu durumlarda BK'nun 69 ve 146'ncı maddeleri gereğince taraflar arasındaki hukuki ilişkinin tabi olduğu zamanaşımı süreleri uygulanır), bu def'i de ileri sürülemez⁷³⁸.

Zamanaşımı gerçekleştikten sonra, borçlunun zamanaşımı def'inden feragat ederek onu ileri sürmemesi mümkündür; ancak zamanaşımından önceden vazgeçme

---

⁷³⁴ 'Zamanaşımı konusunda TTK'nun 1'inci maddesi yollamasıyla genel hükümlerden yararlanmak mümkündür. Borçlunun tutum ve davranışı ile alacaklıyı kandırarak oyalaması, onda dava açılmasının gereksiz olduğu kanısını uyandırması ya da alacak üzerinde onun kabul edildiği veya edileceği intibainı verecek biçimde müzakereler ve yazışmalar yaparak zamanaşımı süresini geçirmiş olması halleri, TMK'nun 2'nci maddesindeki objektif iyiniyet kurallarına aykırı düşeceğinden davalı borçlu zamanaşımı def'inde bulunamaz. Bu husus resen nazara alınır' 11.HD. 16.02.1978, 327/E.-482/K., Başbuğoğlu, 896.

⁷³⁵ Reisoğlu, 335 vd.; Feyzioğlu, 606; Bozgeyik, 178.

⁷³⁶ HGK. 23.02.2000, 71/E.-16/K., www.kazanci.com/kulliyat/20.08.2005.

⁷³⁷ İçtBirK., 09.03.1955, 22/E.-2/K. ve ' Kanunlarımızda hak düşürücü sürenin kesilmesi ya da kat'ı hususunda herhangi bir hüküm yoksa da, 09.03.1955 tarih 22/2 sayılı İBK. Kararı gerekçesinde belirtildiği gibi, objektif iyiniyet kurallarına aykırı olarak, davalı hileli bir hareketi ile davacıyı hakkını zamanında ileri sürmekten alıkoymuş olduğu takdirde, sürenin geçirilmesi nedeniyle hakkın düştüğü iddiasında bulunamaz' 11. HD.05.04.1977, 896/E.-1689/K. Başbuğoğlu, 891; 11.HD.16.02.1978, 327/E.-588/K. Başbuğoğlu, 896; Reisoğlu, 336;Durgut, 95; Öztan, 891; Bozgeyik, 178..

⁷³⁸ 11.HD. 07.03.1978, 584/E.-982/K., Kaçak, 250.

geçersizdir (BK. 139)⁷³⁹. Bu ilke BK'nun 139/1'inci fıkrasında 'İptidaen müruru zamandan feragat batıldır' şeklinde ifade edilmiştir. Türk Ticaret Kanunu, bu bakımdan özel bir hükmü ihtiva etmemektedir. İİK'nun 20'inci maddesine göre ise, bir sürenin geçmesinden faydalanma hakkı olan borçlunun bu hakkından vazgeçebileceğini öngörmüştür⁷⁴⁰.

Zamanaşımı süresinin dolmasından sonra yapılan borç ikrarı zamanaşımını kesmez, ancak mahkemece bu durum zamanaşımı def'inden zımni feragat olarak değerlendirilmelidir⁷⁴¹.

V - Zamanaşımına Uğramış Kambiyo Senetlerinin Akıbeti

A - Genel Olarak

Zamanaşımına uğrayan bir kambiyo senedi alacağının, adi borca tahviline imkan yoktur⁷⁴². Ancak senet zamanaşımına uğradığında alacaklı, senette teccüm eden alacağın, akdi bir ilişkiye dayandığını ileri sürerse (tahsil davası)⁷⁴³, söz konusu senet adi bir senet sayılmayacağından⁷⁴⁴ ancak bir yazılı delil başlangıcı⁷⁴⁵ olarak

⁷³⁹ Öztan, 888; 'Borçlunun icra dairesinde zamanaşımı ileri sürmeyerek beyanda bulunması zamanaşımı def'inden feragat ettiğini göstermez' bkz. TD. 01.03.1957, 7244/E.-572/K. (AD. 1958 S.5-6 s.394-395) Bozgeyik, 177 dpn.177; Karayalçın, Ticari Senetler, 256.

⁷⁴⁰ Karayalçın, Ticari Senetler, 256; 'Borçlunun ödeme emrini tebliğ aldığı gün icra dairesine gelerek, -bir miktar mahsuben ödeme yapması ve borca karşı diyeceğinin olmadığını- beyan etmesi karşısında, sonradan yasal süresinde merciiye giderek zamanaşımı itirazında bulunmuş dahi olsa, İİK'nun 20'inci ve BK'nun 139'uncu maddesinin mefhumu muhalifinden bu zamanaşımı itirazının nazara alınmasına kanunen olanak yoktur' (12. HD. 27.11.1975, 10369/E.-10217/K.), Kaçak, 251.

⁷⁴¹ HGK.23.02.2000, 71/E.-16/K., www.kazanci.com/kulliyat/20.08.2005.

⁷⁴² 'Aradan 7 yıl geçmesi sebebiyle senetlerin ticari senet olmaktan çıkacağı' yolundaki iddianın zamanaşımı def'i olarak kabulünün isabetsizliği hakkında bkz. HGK., 06.05.1970, 69/E.-239/K., Öztan, 878; 'Zamanaşımına uğramış bir bono adi senede dönüşmeyeceği cihetle, Borçlar Kanunu'nun 125'inci maddesindeki 10 yıllık zamanaşımı süresinin uygulanması mümkün değildir' 11.HD., 08.07.1976, 3951/E.-4294/K., Başbuğoğlu, 894; 12.HD. 16.02.1985, 1460/E.-1397/K ve 12.HD. 04.03.1980, 580/E.-1088/K., Uyar İİK. IV, 5602.

⁷⁴³ 'Bononun zamanaşımına uğraması üzerine, bono lehtarını esas akdi ilişkiye (asıl borç ilişkisine) dayanarak dava açabilir. Bu takdirde uygulanacak zamanaşımı, asıl borç ilişkisinin tabi olduğu zamanaşımıdır', 11.HD., 01.12.1977, 4570/E.-5302/K., Başbuğoğlu, 891.

⁷⁴⁴ 11.HD. 29.11.1983, 5292/E.-5336/K., Kaçak, 223; 11.HD. 28.03.1989, 4829/E.-1985/K. Ertekin/Karataş, 538; '...Kendisine daha az imkanlar tanınan ve daha küçük bir kıymet izafe edilen adi senede karşılık fevkalade imtiyazlı bir durumu olan kambiyo senedinin çok kısa denecek bir süre içerisinde zamanaşımına uğradığında, birden bire bütün kıymetini yitirmesi ve adi senedin dununda bir vasfı kazanması hukuk teknolojisi ve adalet idesi ile ters düşmektedir. Durum böyle iken kambiyo senedinin zamanaşımına uğraması halinde adi senet vasfını kazandığı ve muhafaza edebileceği

yararlanabilir⁷⁴⁶; dolayısıyla artık tek başına⁷⁴⁷ alacağı ispata yeterli olmaz⁷⁴⁸. Bu nedenle kambiyo senedine dayanılarak talepte bulunmak mümkün değildir. Bu haldeki senet tanzim sırasındaki niteliğini muhafaza eder⁷⁴⁹. Böylece olaya, temel akdi ilişkiye ait zamanaşımı uygulanır⁷⁵⁰. Ancak aralarında temel ilişki bulunmayanlar arasında söz konusu senet yazılı delil başlangıcı olarak da kabul edilemez⁷⁵¹.

---

yolunda bir Yargıtay kararına tesadüf edilememiştir. Alacaklı, ihtiyarına göre, temel münasebete inebildiğine göre, lehdar da kambiyo senedinin zamanaşımına uğraması halinde senetteki imzanın kıymet ve sorumluluğundan faydalanabilmelidir. Doktrin ve içtihatları bu boşluğun bir gün doldurulmasını temenni etmekteyiz', Okan, 64.

⁷⁴⁵ Yazılı delil başlangıcı HUMK'nun 292/2'nci maddesinde tarif edilmiştir. Buna göre yazılı delil başlangıcı, iddianın tamamen kanıtlanmasına yetmemekle beraber, bunun doğumuna üstü kapalı olarak değinen ve aleyhine ibraz edilmiş olan tarafından çıkarılmış bulunan belgedir. Bir belgenin yazılı delil başlangıcı sayılabilmesi için üç koşulun bulunması gerekir. a-Ortada yazılı bir belge olmalıdır, b-Yazılı belge aleyhine delil olan tarafından düzenlenmiş (verilmiş) olmalıdır, c-Yazılı belge, varlığı iddia olunan hukuki işlemi tam olarak kanıtlamaya yeterli olmamakla beraber, o hukuki işlemin oluşumunu göstermelidir, Kuru/Arslan/Yılmaz, 372; Can/Güner, 172.

⁷⁴⁶ 'Çek takip hukuku bakımından zamanaşımına uğramış olsa bile, taraflar arasındaki temel ilişki yönünden HUMK'nun 292'nci maddesi gereğince yazılı delil başlangıcı teşkil eder. Bu nedenle davacının iddiasının tanıkla ispatı mümkündür' 13.HD. 22.01.2004, 2003/10368/E.-2004/460/K., YKD 2004, s.1073, Kendigelen, 261; 11.HD. 03.02.1987, 6869/E.-464/K., Başbuğoğlu, 894; 11.HD. 08.05.1975, 999/E.-2564/K., ABD 1975, S.2, s.260; 11.HD. 28.03.1989, 4829/E.-1085/K., Ertekin/Karataş, 415; 11.HD. 23.02.1989, 4300/E.-1051/K., 11.HD. 13.10.1988, 2744/E.-5777/K., 11.HD. 17.04.1989, 5276/E.-2259/K., 11.HD. 24.02.1987, 7611/E.-1021/K., Aynı Yazarlar, 416; 'Zamanaşımına uğramış çekler yönünden kambiyo hukukundan kaynaklanan haklar yitirilirse de arada temel ilişki bulunması halinde bunlara yazılı delil başlangıcı olarak dayanılabilir ve alacak her türlü delille kanıtlanabilir. Arada temel ilişki bulunmaması halinde ise uyumsuzluğun, TTK'nun 644'üncü maddesi gereğince çözümlenmesi gerekir.' 12.HD. 04.11.2004, 9686/E.-11034/K., YKD. 2004, S.11, s.889.

⁷⁴⁷ Zamanaşımına uğrayan kambiyo senedi yazılı delil başlangıcı sayıldığı için esas borç ilişkisinin kanıtlanması amacıyla tanık dinletilmesi mümkündür, Can/Güner, 172; Aynı yönde, 'davacı ile davalı arasında temel ilişki bulunması nedeniyle davacının söz konusu çeki yazılı delil başlangıcı olarak dayanıp haklılığını tanık dahil her türlü delille kanıtlayabileceği düşünülerek...', 19.HD. 24.01.2005, 2004/6056/E.-2005/162/K. (Yayınlanmamış).

⁷⁴⁸ 11.HD. 27.02.1989, 4489/E.-1123/K., Ertekin/Karataş, 416; 12.HD. 09.05.2002, 3798/E.-538/K., www.kazanci.com.külliyyat/15.08.2005; 19.HD. 09.10.2001, 7084/E.-6341/K., YKD. 2001, S.10.,s.945; 'Temel ilişki nedeniyle borçlu tarafından imzalanıp verilen çek zamanaşımına uğradığında tek başına alacağın varlığı için yeterli kanıt sayılamayacağından, çek yazılı delil başlangıcı olarak kabul edilip, tanık da dahil gösterilecek tüm deliller toplanılmak ve yemin deliline de dayanıldığı gözetilmek suretiyle iddianın kanıtlanması yoluna gidilmelidir', 19.HD. 09.10.2001, 7084/E.-6341/K., (Yayınlanmamış).

⁷⁴⁹ Bozgeyik, 176; 'Emre muharrer senet tanzim sırasındaki niteliği ne ise onu muhafaza edip, zamanaşımına uğraması nedeni ile adi senede dönüşmesi söz konusu olmaz.', Uyar, İİK. Şerhi IV, 5603.

⁷⁵⁰ 11.HD. 16.04.985, 2370/E.-2239/K., Kaçak, 231.

⁷⁵¹ '...zamanaşımına uğramış bono adi senet sayılmayacağı gibi, aralarında temel ilişki bulunmayan hamil yönünden yazılı delil başlangıcı da teşkil etmez' (HGK. 28.03.2001 tarih 230/310 sayılı kararından), Durgut, s.79, dpn. 289.

Zamanaşımına uğramış bir kambiyo senedinin ‘adi senede’ dönüştüğünü kabul etmek – zamanaşımı yönünden - lehdarın daha çok lehine bir sonuç doğurur⁷⁵². BK’nun 135/2’nci fıkrasına göre, adi senede bağlı bir alacak on yıllık zamanaşımına tabidir⁷⁵³.

Zamanaşımına uğramış bir kambiyo senedinin keşidecisi (borçlusu), senet altındaki imzanın kendisine aidiyetini⁷⁵⁴ kabul ettiği takdirde bu senet, sadece lehdara ‘beyyine başlangıcı’ sayılma hakkı bahşeder. Böyle bir durumda ancak, esas borç ilişkisine dayanılarak istemde bulunulabilir⁷⁵⁵.

Söz konusu olan bir kambiyo senedi üzerindeki ciro şerhi de aynı şekilde, yazılı delil başlangıcı vasfındadır⁷⁵⁶.

Zamanaşımına uğrayan bir kambiyo senedine ciro suretiyle hamil olan kimse, keşideciye karşı temel ilişkiye dayanarak alacak davası açamaz⁷⁵⁷.

---

⁷⁵² Doğanay, 2024.

⁷⁵³ ‘Kambiyo senedi niteliği bulunmayan bir çek ile başlatılıp kesinleşen takipte, İİK’nun 71/2’nci maddesi gereğince takibin kesinleşmesinden sonraki dönemde işleyecek zamanaşımı süresi TTK’nun 726’ncı maddesine göre değil, alacak kesinleştiğine göre BK’nun 125’inci maddesinin uygulanması gerekir’, (12. HD. 17.11.2000, 16448/E.-17626/K.), Kaçak, 228.

⁷⁵⁴ Mahkemece hükme dayanak yapılan emre muharrer senedin, TTK’nun 661’inci maddesine göre zamanaşımına uğradığı anlaşılmaktadır. Davacılar, davalıdan, aralarındaki esas akde ilişki olan (karz akdine) istinaden ...TL’nin tahsilini istediklerine göre, zamanaşımına uğramış emre muharrer senet, sadece davacılar lehine HUMK’nun 292’nci maddesine göre beyine başlangıcı kabul edilebilir, yoksa bu senet, adi senet olarak kabul edilemez. Söz konusu senet davalıya gösterilmek suretiyle altındaki imzanın kendisine ait olup olmadığının sorulması, inkarı halinde ise, HUMK’nun 309’uncu maddesine göre imza yönünden inceleme yapılması gerekir. İmzanın, borçlu davalıya aidiyeti sabit olunca, davacılar esas akdi ilişkiyi şahitle bile ispat edebilme imkanını elde etmiş olurlar, yemin hakkı doğar. Mahkemenin zamanaşımına uğramış emre muharrer senedi (adi senede dönüşmüştür) diyerek ...TL’nin tahsiline karar vermesi isabetsizdir. 11. HD. 17.11.1982, 2221/E.-2272/K., aynı doğrultuda HGK. 22.02.1984, 716/E.-141/K. ve 11. HD. 29.11.1983, 5292/E.-5336/K., Doğanay, 2024, dpn. 26.

⁷⁵⁵ Can/Güner, 172; ‘...Kambiyo hukukunun kendisine sağladığı müracaat hakkını kaybetmiş bulunan hamil, varsa aralarındaki temel ilişki nedeniyle genel hükümler çerçevesinde çeke, yazılı delil başlangıcı olarak dayanıp alacağını tanık dahil her türlü delil ile kanıtlama olanağına sahiptir. Somut olayda davacı, alacağını davalı ile aralarındaki temel ilişkiye dayandırdığından mahkemece, davacının alacağının kanıtlanması yönünden kendisine olanak tanınması ve varılacak uygun sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde ...’, 19. HD. 04.10.2002, 6387/E.-6373/K. (Yayınlanmamış).

⁷⁵⁶ 11. HD. 10.02.1977, 450/E.-540/K., Şimşek, 15; ‘Yargıtay’ın yerleşmiş içtihatlarına göre, zamanaşımına uğramış çeklerde ciro yoksa keşideci ile hamil arasındaki temel ilişki için yazılı delil başlangıcı sayılacağı ve temel ilişkiden kaynaklanan alacağın tanıkla kanıtlanabileceği kabul edilmekle birlikte, cirolu çeklerin taraflar arasındaki temel ilişki için yazılı delil başlangıcı sayılmayacağı kabul edilmektedir.’, 11.HD. 01.03.1999, 9597/E.-1673/K., www.yargitoy.gov.tr/emsalarama/10.09.2005.

Bir kambiyo senedi TTK'nun 688'inci maddesinde belirtilen unsurlardan bir veya daha fazlasını ihtiva etmiyorsa⁷⁵⁸, örneğin senette tanzim yeri bulunmuyorsa, işte böyle bir senetteki alacak adi nitelikte sayılıp ancak 'adi senet' olarak kabul edilir⁷⁵⁹. Dolayısıyla burada zamanaşımı süresi BK'nun 125'inci maddesine göre 10 yıldır. Yoksa zamanaşımına uğramış bir senet asla 'adi senet' sayılamaz⁷⁶⁰.

Hamil açısından keşideci ile hamil lehdar sıfatını taşımiyorsa esas borç ilişkisi de yoktur. Bu nedenle zamanaşımına uğrayan bir kambiyo senedinde hamil, keşideciye karşı esas borç ilişkisine dayanarak alacak davası açamaz⁷⁶¹. Temel ilişki bu durumda, kendi zamanaşımına tabi olacaktır⁷⁶². Öte yandan, temel münasebetteki borcun zamanaşımına uğramış olması, poliçe borcuna etkili değildir. Buna karşılık temel münasebetin tabi olduğu zamanaşımı yönünden, kambiyo senedi keşidecisinin herhangi bir etkisi yoktur⁷⁶³ (tecdit dışında).

Kambiyo senedine dayanılarak açılan dava, zamanaşımı dolayısıyla reddedilirse sonradan asıl borç ilişkisine dayanılarak ikinci bir dava

---

⁷⁵⁷ 11. HD. 17.06.1993, 4865/E.-4363/K., Kaçak, 235; '...Zamanaşımına uğramış olan bono adi senet sayılamayacağı gibi aralarında temel ilişki bulunmayan hamil yönünden yazılı delil başlangıcı da teşkil etmez', HGK. 28.03.2001, 230/E.-310/K., YKD. 2001, S.3, s.213.

⁷⁵⁸ Bir poliçedeki zorunlu mutlak unsurlar; Poliçe kelimesi, ayıtsız şartsız belirli bir paranın havalesi, ödeyecek kişinin (muhatapın) adı ve soyadı, ehdarın adı, keşidecinin imzası, keşide (düzenleme) tarihidir.

⁷⁵⁹ 12. HD. 16.03.1988, 4993/E.-3087/K., Kaçak, 242; 'Vade tarihi yazılı olmayan, tediye ve ihdas mahalleri gösterilmemiş ve senetleri imza edenin yanında da bir mahal yazılı bulunmayan bono adi mahiyette sayılır ve on senelik zamanaşımına tabidir' (İİD. 30.03.1956, 6025/E.-4948/K.), Kaçak, 252.

⁷⁶⁰ Yargıtay'ında uygulamaları da bu yöndedir. Bkz. 11.HD. 04.02.1982, 420/E.-401/K., 11. HD. 29.11.1983, 5292/E.-5336/K., 11. HD. 17.11.1975, 5039/E.-6435/K. ve 11.HD. 14.10.1986, 4566/E.-4482/K., Doğanay, 2024, dñn. 27-28.

⁷⁶¹ Ertekin/Karataş, 519.

⁷⁶² 'Zamanaşımına uğramış bir bono ile takip ve dava yoluna gidilirse zamanaşımı def'i dikkate alınarak davanın reddi gerekir. Davacı taraf açıkça temel ilişkiye dayandığını açıklamaz ve davayı buna göre açmazsa temel ilişkiye ait zamanaşımının dikkate alınmasına olanak yoktur.' 12.HD. 12.03.1985, 373/E.-1330/K., www.kazanci.com/kulliyat/20.08.2005; HGK., 22.02.1984, 716/E.-141/K., YKD 1984, S.4, s.1155; 11.HD. 01.12.1977, 4570/E.-5302/K., Eriş, 545; 11.HD., 17.10.1984, 5751/E.-4821/K. ve 11.HD. 08.07.1986, 3951/E.-4294/K., Aynı Yazar, 594.

⁷⁶³ 11.HD. 10.05.1988, 7914/E.-1384/K., Ertekin/Karataş, 438.

açılabilirdir⁷⁶⁴. Hukuki sebep ve hatta belli vakıalar farklı olacağından bu davada ‘kesin hüküm’ itirazının ileri sürülebilmesi lazımdır⁷⁶⁵.

Davayı hem kambiyo senedine hem de asıl borç ilişkisine dayandırarak terditli olarak açmak mümkündür⁷⁶⁶. Ancak, kambiyo senedi geçerliliğini koruduğu ve ona dayanma olanağı bulunduğu sürece temel borç ilişkisine dayanılmaz⁷⁶⁷.

Asıl borç ilişkisine dayalı olarak talepte bulunabilmek, ancak doğrudan doğruya ilişkide bulunanlar arasında mümkündür⁷⁶⁸. Nitelikli bir havale olan çek açısından durumun değerlendirilmesi halinde ise, hamilin sadece keşideciye başvurabileceği ve bunun için çek keşidesine neden olan temel ilişkiye taraf olmasının zorunlu olduğu sonucuna varılması kaçınılmazdır⁷⁶⁹. Dolayısıyla alt ilişkiye dayalı olarak keşideciye başvurabilecek olan yegane kişi de çekteki lehdardır. Çeke dayalı müracaat hakkının tamamen yitirilmiş olmasına rağmen lehdar, keşideci ile aralarındaki temel ilişkinin hükümleri kapsamında uğramış olduğu zararın tazminini talep edebilecektir⁷⁷⁰.

Buna karşılık senedi lehdardan devralan sonraki hamiller, temel ilişkiye taraf olmadıklarından keşideciye başvuramayacakları gibi, kendi aralarındaki alt ilişki kapsamında da bir talep hakkı ileri sürmeleri mümkün değildir⁷⁷¹. Zira böyle bir talebin ileri sürülebilmesi için gerekli olan kambiyo senedinin ‘zedelenmeksizin’

---

⁷⁶⁴ Karayalçın, Ticari Senetler, 259.

⁷⁶⁵ Usul hukukçuları arasında kesin hükmün unsurlarından biri olan ‘istinad olunan sebebin’ aynı olması (HUMK. 237) deyimi, a) hukuki sebep veya b) davada ortaya konulan vakıalar olarak iki şekilde değerlendirilmektedir. İkinci görüş benimsendiği takdirde davada her iki hukuki sebebin hatta resen ayrı ayrı incelenip olaya uygulanması lazımdır. Aksi halde davacı kesin hüküm sürprizi ile karşılaşabilir. Karayalçın, Ticari Senetler, 260, d.44.

⁷⁶⁶ TD. 25.01.1963, Şimşek, 372; Karayalçın, Ticari Senetler, 260.

⁷⁶⁷ 11.HD. 25.04.1978, 2055/E.-2164/K., www.kazanci.com/kulliyat/20.08.2005.

⁷⁶⁸ Öztan, 903; ‘...Davaya konu çek süresinde bankaya ibraz edilmediği için kambiyo senedine dayalı müracaat hakkını yitirmiştir. Bu durumda alacaklı hamil, TTK’nun 644’üncü maddesi gereğince sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre keşideciye ve aralarındaki temel ilişkiye dayalı olarak çeki kendisine ciro edene başvurabilir...’, 19.HD. 07.02.2005, 2004/4226/E.-2005/827/K. (Yayınlanmamış).

⁷⁶⁹ Kendigelen, 261.

⁷⁷⁰ Kendigelen, 261.

⁷⁷¹ Kendigelen, 261.

iade edilmesi şartı, müracaat hakkı yitirildiği için artık yerine getirilemeyecektir⁷⁷². Artık bu olasılıkta çeke dayalı bir kambiyo talep hakkının ileri sürülmesi söz konusu olmadığından, zamanaşımı hakkında da TTK'nun 716'ncı maddesi değil, asıl borç ilişkisinin tabi olduğu zamanaşımı süreleri uygulama alanı bulacaktır. Dolayısıyla çeke ilişkin altı aylık zamanaşımı süresinin dolması temel ilişkiye dayalı talep hakkının ileri sürülmesine engel oluşturmayacaktır⁷⁷³.

Bir borç için kambiyo senedi verilmesi aslında ifa uğruna bir edim olduğundan, zamanaşımının da temel ilişkideki alacak hakkının muaccel olduğu (BK. 128) tarihten itibaren işlemeye başlayacağı kabul edilmelidir⁷⁷⁴.

Zamanaşımına uğrayan bir kambiyo senedi borcu, borçlu tarafından geçerli bir şekilde ödenebilir, ancak bunun iadesi talep edilemez (BK. 62)⁷⁷⁵. Bu ödeme bir bağış değildir⁷⁷⁶. Yapılan ödeme, bir müracaat borçlusuna olsa bile, ödeyen kimseye kambiyo hukuku talebi kazandırmaz. Bu durumda ödeyen kimse, genel hükümler çerçevesinde bir talep hakkı elde eder⁷⁷⁷. Ancak zamanaşımına uğramış bir borcun ödenmesi halinde istirdat davası açabilmek için icra takibi veya dava sırasında zamanaşımı def'inde bulunulması şarttır⁷⁷⁸.

Zamanaşımına uğramış bir alacak takas edilebileceği anda, zamanaşımına uğramamış idiyse zamanaşımına uğradıktan sonra da takas edilebilir⁷⁷⁹ (BK. 118/3).

B - İcra Takibi Açısından

---

⁷⁷² 'Davacının alacağına dayanak yaptığı bononun zamanaşımına uğramış bulunmasına ve davacının hamil olması nedeniyle borçluya karşı temel ilişki nedeniyle dava açması olanaksız bulunmasına göre, davanın zamanaşımı nedeniyle reddi gerekirken...' 11.HD. 17.06.1993, 4865/E.-4363/K., YKD 1993, s.1355-1356; Aynı yönde kararlar için bkz. 19.HD. 09.06.1997, 2939/E.-5881/K. ve 19.HD. 17.12.1997, 5445/E.-10800/K., Eriş, 414.

⁷⁷³ Bu yönde bkz. 13.HD. 20.01.1997, 98/E.-165/K., YKD. 1997, s.1252; Kendigelen, 262.

⁷⁷⁴ Kendigelen, 262.

⁷⁷⁵ Bozgeyik, 177.

⁷⁷⁶ Kıran, 74.

⁷⁷⁷ Bozgeyik, 177.

⁷⁷⁸ 11.HD. 21.12.1979, 5603/E.-5827/K., Kaçak, 251.

⁷⁷⁹ Kıran, 74.

Zamanaşımına uğramış bir kambiyo senedi geçerli bir icra takibine konu olabilir⁷⁸⁰ ⁷⁸¹. Kambiyo senedini tanzim eden aleyhine özel icra yoluna müracaat edebilmek için vadede müracaat veya protestonun tanzim edilmiş bulunması şart değildir⁷⁸². Zira İİK'nun 168'inci maddesi gereğince, icra memurunun sadece '*senedin kambiyo senedi olup olmadığını ve vadesinin gelip gelmediğini*' tahkike yetkisi vardır⁷⁸³. Bunun haricinde kalan hususlar hakkında icra memuru araştırma yapamaz. Bu itibarla icra memuru '*senedin zamanaşımına uğramış bulunduğu*' bahisle takip talebini müteakip, ödeme emrini göndermemelik yapamaz⁷⁸⁴. Ödeme emrini tebliğ eden borçlu, senedin zamanaşımına uğradığı keyfiyetini ancak 5 günlük süresi içerisinde icra tetkik merciine bir dilekçe ile bildirebilir⁷⁸⁵. Borçlunun bu itirazını⁷⁸⁶ mercii hakimi, alacaklının ibraz ettiği kambiyo senedindeki vade ve takip tarihini esas alarak inceler⁷⁸⁷. Bu itiraz senet metninden anlaşılacağından, alacaklıdan sadır ve imzası tasdikli bir belge ile ispatı yahut alacaklının ikrarının olması şart değildir⁷⁸⁸. Mahkemece itiraz haklı görüldüğü takdirde '*senedin*' değil talep doğrultusunda '*takibin*' iptaline karar verilmelidir⁷⁸⁹. Ancak borçlunun, borca

---

⁷⁸⁰ Mutluay, s.561-567; Uyar, Müruruzamana Uğrayan Kambiyo Senetlerinin Akıbeti, 25; Aksi yönde bkz. Zamanaşımına uğramış bir poliçe alacağı için kambiyo senetlerine özgü takip kuralları (İİK. 167 vd.) işletilemez, Bozgeyik,177; Teoman, 175; '*...Zamanaşımına uğramış bir çeke dayanılarak kambiyo senetlerine özgü yolla takip yapılamaz.*' 12.HD. 04.02.1988, 1987/3341/E.-1988/400/K., www.kazanci.com/kulliyat/20.08.2005.

⁷⁸¹ '*...Mahkemece toplanan delillerle göre, çekin süresinde ibraz edildiği ancak Türk Ticaret Kanunu'nun da öngörülen sürede takibe konulmadığından zamanaşımına uğradığı davalının TTK'nun 644'üncü maddesi uyarınca çeki ilamsız takibe koyduğu, takibin kesinleştiği, davacının çek zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle borcu olmadığı yolunda talepte bulunduğu, davada davacının karşılıksız kalan ve ödenmeyen çekten dolayı davalı hamil aleyhine sebepsiz zenginleşmediğini kanıtlaması gerektiği, ancak bu hususu kanıtlamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş olmakla ... kararın onanmasına'* 19. HD. 17.02.2005, 2004/7493/E.-2005/1485/K. (Yayınlanmamış).

⁷⁸² Karayalçın, Ticari Senetler, 324; Mutluay, 562.

⁷⁸³ Uyar, Müruruzamana Uğrayan Kambiyo Senetlerinin Akıbeti, 25.

⁷⁸⁴ Uyar, Müruruzamana Uğrayan Kambiyo Senetlerinin Akıbeti, 25.

⁷⁸⁵ Ögütçü, T/Altın, M., Ticari Senetler, Ankara 1980, s.138.

⁷⁸⁶ Borçlu zamanaşımı itirazını, ödeme emrine itiraz ederken veya en geç tetkik merciindeki ilk duruşmada alacağın zamanaşımına uğramış olduğunu ileri sürmüş olması gerekir. Borçlu bu itirazının ileri sürmezse tetkik mercii bu durumu kendiliğinden nazara alamaz. Bkz. Zamanaşımının İleri Sürülmesi Gereken Zaman, s.171 vd.

⁷⁸⁷ Güler, Fulya, Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yolu ile Takiplerde Borca İtiraz Nedenleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, SÜHF. 1993, s.110.

⁷⁸⁸ Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 778; Mutluay, 563; '*Zamanaşımına uğramış kambiyo senedine dayanarak genel haciz yolu ile yapılan takipte, borçlu sebep bildirmeyerek borcu olmadığı itirazında bulunmuşsa, itirazın kaldırılmasında senet metninden doğan zamanaşımı itirazını ileri sürebilir.*' 12.HD. 13.02.1990,1989/9197/E.-1990/1081/K., www.kazanci.com/kulliyat/10.08.2005.

⁷⁸⁹ 12.HD. 03.06.1980, 2388/E.-4798/K., Kaçak, 233.

itirazını bir def'i olarak ileri sürmesi satıştan başka icra takibini durdurmaz (İİK. 169)⁷⁹⁰.

Zamanaşımına dayanan itiraz üzerine tetkik mercii, takibin kesinleşmesinden önceki devrede, İİK'nun 33a maddesini uygular⁷⁹¹. Buna göre, ilamın zamanaşımına uğradığı veya zamanaşımının kesildiği yahut tatile uğradığı iddiaları resmi belgelere göre incelenir. Bu inceleme mutlaka duruşma açılarak yapılmalıdır⁷⁹². Zamanaşımı iddiasında bulunan borçlu, aleyhindeki takibe esas teşkil eden ilamın son muamele tarihine veya ilamın icraya konduğu takip tarihine dayanarak zamanaşımı iddiasını ispat edebilir. Gerçekten ilamın son muamele tarihi veya ilamın icraya konduğu tarih ile borçlunun zamanaşımı sebebi ile icranın geri bırakılmasını istediği tarih icra dosyasındaki resmi kayıtlarla bellidir ve bu iki tarih arasındaki süre ilamın zamanaşımı süresinden ibarettir⁷⁹³. Kanun, ilama dayanan takibin zamanaşımı süresini, son muamele üzerinden on sene olarak tespit etmiştir (İİK. 39/1)⁷⁹⁴.

Yaptığı itiraz ret olunan borçlu, borcunu ödemeye mecbur olur; fakat ödediği bu parayı geri alabilmek için alacaklıya karşı istirdat davası açabilir⁷⁹⁵.

Takip konusu alacağın, icra takibinin kesinleşmesinden sonraki dönemde zamanaşımına uğramış olması halinde ödeme emrine itiraz yoluna başvurulamaz; borçlu İİK'nun 71/2'nci maddesine göre tetkik merciinden zamanaşımı nedeniyle icranın geri bırakılmasını isteyebilir⁷⁹⁶.

---

⁷⁹⁰ Mutluay, 563.

⁷⁹¹ Güler, 111.

⁷⁹² 12.HD. 28.11.1994, 14888/E.-15079/K., Uyar, İİK. Şerhi, C.2, 3145.

⁷⁹³ Güler, 112.

⁷⁹⁴ Uyar, İİK. Şerhi. C.2, 3138 .

⁷⁹⁵ Güler, 112.

⁷⁹⁶ Kuru, İcra ve İflas Hukuku, 1755; 'İcra takibinin dayandığı belge, muhatap bankaya süresinde ibraz edilmediği için çek vasfını taşımamaktadır. Bir başka deyişle kambiyo senedi niteliği bulunmayan bu belge ile başlatılıp kesinleşen takipte, İİK'nun 71/2'nci maddesi gereğince takibin kesinleşmesinden sonraki dönemde işleyecek zamanaşımı süresi TTK'nun 726'ncı maddesine göre hesaplanmaz. Alacak kesinleştiğine göre, olaya BK'nun 125'inci maddesinin uygulanması gerekir' 12.HD. 17.11.2000, 16448/E.-17626/K. (Yayınlanmamış).

Borçlunun ileri sürdüğü ‘zamanaşımı itirazına’ karşı, alacaklı tarafından ileri sürülecek ‘zamanaşımının kesildiği (BK. 133, 136/2, TTK. 662)’ ya da ‘zamanaşımının tatile girdiği (BK. 132)’ iddialarının resmi belgelerle ispatlanması gerekir (İİK. 33/a). Ancak, alacaklının imzası icra dairesinde, icra mahkemesinde ya da mahkeme önünde borçlu tarafından kabul edilen ‘hususî bir belgeye’ dayanılarak da, bu konudaki iddiasını kanıtlayabileceğini kabul etmek gerekir⁷⁹⁷. Eğer alacaklının dayandığı hususî belge altındaki imza, borçlu tarafından inkar edilecek olursa, icra mahkemesi ‘bu imzanın borçluya ait olup olmadığını’ araştırma yetkisine sahip değildir⁷⁹⁸.

Borçlunun zamanaşımı itirazı yerinde görülürse icra mahkemesince ‘zamanaşımı nedeniyle icranın geri bırakılmasına’⁷⁹⁹, yerinde görülmezse ‘icranın geri bırakılması isteminin reddine’ karar verilir.

Zamanaşımına dayanarak icranın geri bırakılmasına karar verilmesi halinde takip son bulur. Fakat bunun için alacaklının ‘İİK’nun 33a/2’nci maddesine göre dava açıp açmayacağı’ beklenmelidir. Bu nedenle dava için, İİK’nun 33a/2’nci maddesinde öngörülen sürenin sonuna kadar icra takibinin durdurulması (iptali) için, bu davanın sonucu beklenmelidir. Alacaklı bu davayı kaybederse veya 7 gün içerisinde hiç dava açmazsa, o zaman icra takibi iptal edilmeli, eğer alacaklı bu davayı kazanırsa, duran icra takibine devam edilmelidir⁸⁰⁰.

İcra mahkemesince, zamanaşımı nedeniyle icranın geri bırakılmasına ilişkin kararın kesinleştiği hususunun kendisine tebliğinden itibaren 7 gün içinde alacaklı, genel mahkemede ‘alacağın zamanaşımına uğramadığının tespiti’ için dava açabilir.

---

⁷⁹⁷ Uyar, İİK. Şerhi. C.2, 3139.

⁷⁹⁸ Uyar, İİK. Şerhi. C.2, 3139.

⁷⁹⁹ ‘Takibin kesinleşmesinden sonra İİK’nun 71/son maddesi gereğince her zaman İİK’nun 33/a maddesi gereğince –icranın geri bırakılması- merciden istenebilir. Merciiçe anılan maddeler gereğince icranın geri bırakılmasına karar verilmesi gerekirken, takibin iptaline karar verilmesi isabetsiz olup...’ 12.HD. 23.02.2004, 2003/26883/E.-2004/2648/K., Uyar, İİK. Şerhi. C.2, 3141; Yargıtay, borçlunun isteminin (itirazının) kabul edilmesi halinde icra mahkemesince, ‘icranın geri bırakılmasına’ karar verilmesi gerekeceğini, bunun yerine takibin geçici olarak durdurulmasını, takibin zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılmasına, takibin iptaline, ödeme emrinin iptaline, karar verilemeyeceğini belirtmiştir, Uyar, Zamanaşımı Nedeniyle İcraın Geri Bırakılması, 9.

⁸⁰⁰ Kuru, İcra ve İflas Hukuku, 2301; Kuru/Arslan/Yılmaz, 444.

‘Menfi tespit davası’ niteliğindeki bu davayı açmazsa, ilamın zamanaşımına uğradığı hususu kesin hüküm (HUMK. 237) teşkil eder (İİK. 33a/2).

İcra mahkemesinin verdiği icranın geri bırakılması isteminin reddi kararı üzerine, esasen daha önce durmamış olan icra takibine devam edilir. Borçlunun malları haciz edilip satılır, satış bedeli alacaklıya ödenir. Borçlu ödediği zamanaşımına uğramış ilamdaki borcunu geri alabilmek için, alacaklıya karşı ‘geri alma davası’ (İİK. 72/7) açabilir (İİK. 33a/2, 33/4)⁸⁰¹.

Kambiyo senedi sıfatına haiz olmayan senetle yapılp da kesinleşen takiplerde Türk Ticaret Kanunu hükümleri değil, Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca 10 yıllık zamanaşımı süresi uygulanır⁸⁰².

Zamanaşımı itirazının kabul ya da reddi halinde %40 icra inkar tazminatına hükmedilemez⁸⁰³.

C - İhtiyati Haciz Bakımından

Zamanaşımına uğramış bir kambiyo senedine dayanılarak İİK’nun 257’nci ve devamı maddelerinde düzenlenmiş bulunan bir ihtiyati haciz kararı alınabilir⁸⁰⁴. Kural olarak ‘vadesi gelmiş’ alacaklar için ihtiyati haciz kararı istenebileceğinden, muacceliyet kesbetmiş ve hatta bu arada zamanaşımına dahi uğramış alacaklar için

⁸⁰¹ Uyar, İİK. Şerhi. C.2, 3140.

⁸⁰² 12.HD. 24.03.1981, 2076/E.-2776/K., www.kazanci.com/kulliyat/15.08.2005; 12.HD. 17.06.2003, 11190/E.-14371/K., www.yargitay.gov.tr/emsalarama/10.09.2005.

⁸⁰³ ‘İİK’nun 169/a-6’ncı maddesi gereğince tazminata hükmedebilmek için, itirazın anılan maddenin 1’inci fıkrasında yazılı borcun olmadığı, itfa veya imhal edildiği iddialarına dayanması ve bu iddianın kanıtlanmış olması koşuluna bağlıdır. Zamanaşımı defî, yukarıda açıklanan maddenin 1’inci fıkrasına girmeyeceğinden alacaklının inkar tazminatı ile sorumlu tutulması isabetsiz bulunarak...’ 12.HD. 02.10.2003, 15328/E.-18963/K., www.yargitay.gov.tr/emsalarama/10.09.2005; ‘İİK’nun "itirazın incelenmesi" başlığını taşıyan 169/a-6’ncı maddesi gereğince tazminata hükmedilebilmesi için itirazın aynı maddenin 1’inci fıkrasında yazılı (borcu olmadığı-itfa edildiği-imhal edildiği) iddialarına dayanması ve bunun kanıtlanması gereklidir. Zamanaşımı defî sözü edilen fıkra kapsamına girmediği için somut olayda alacaklı tazminatla sorumlu tutulmaz. Dairemizin yeniden oluşan ve süreklilik kazanan içtihadı bu yöndedir. O halde tazminat isteminin reddi gerekirken kabulü isabetsizdir.’ 12.HD. 14.10.1999, 11271/E.-12256/K., YKD. 1999, S.10., s.1024; 12.HD. 30.04.2001, 5972/E.-7308/K., Uyar, İİK. Şerhi. C.2, 3144; Aynı yönde 12.HD. 22.06.2000, 9586/E.-10424/K., Kaçak, 230.

⁸⁰⁴ Uyar, Müruruzamana Uğrayan Kambiyo Senetlerinin Akıbeti, 24.

de ihtiyati haciz kararı istenmesine (ve verilmesine) mani bir hüküm yoktur⁸⁰⁵. Ancak borçlunun süresi içerisinde ‘hakkında ihtiyati haciz kararı verilmiş borcun zamanaşımına uğradığını’ itiraz şeklinde ileri sürmesi halinde, ihtiyati haczin semeresiz kalması mümkündür⁸⁰⁶. Borçlunun, ‘borca itiraz şeklinde-beş gün içerisinde’ İcra Tetkik Mercii Hakimliğine veya ‘ihtiyati haczin sebebine itiraz şeklinde- 7 gün içerisinde’ ihtiyati haciz kararını veren mahkemeye müracaat ederek; birinci halde ‘takibin iptalini’, ikinci halde ‘ihtiyati haciz kararının kaldırılmasına dair karar’ alabileceği ve bu suretle de alacaklının giriştiği takibe karşı koyabilme imkanına sahip olduğu görülmektedir⁸⁰⁷.

Ancak gerek farklı kararların çıkabilmesi, gerek çift avukatlık ücretine⁸⁰⁸ hükmedilebilmesi, gerekse kendisine müracaat edilen ve vermiş olduğu ihtiyati haciz kararını kaldırması istenilen mahkemenin; tetkik merciinde ‘zamanaşımı nedeniyle takibin iptali’ istemiyle açılmış bulunan davanın – kesinleşen - sonucunu, ‘bekletici mesele’ telakki ederek beklemesinin ilerde telafisi son derece güç durumlara yol açacağı ve ihtiyati haciz müessesesinden beklenen amacına ters düşeceği belirtilmiştir⁸⁰⁹. Bu sonuçlara yol açmamak, yargı organlarının birbirini tutmayan ve çelişme halinde olan hareket tarzlarını sona erdirerek istikrarlı bir tutum sergilemelerini sağlamak amacıyla, ‘zamanaşımına uğramış bir kambiyo senedine’ dayanılarak verilmiş bir ihtiyati haciz kararına karşı borçluların, ihtiyati haciz kararını veren mahkemeye değil ancak – yapılan itirazı; ‘ihtiyati haczin sebebine itiraz’ olarak değil ‘borca itiraz’ olarak kabul edip - İcra tetkik merciine müracaat edebilmeleri prensibinin benimsenmesinin en isabetli, hak ve menfaatler vaziyetine ve ihtiyati haciz müessesesinin ruhuna en uygun hareket tarzı olacağı ileri sürülmüştür⁸¹⁰.

---

⁸⁰⁵ Uyar, Müruruzamana Uğrayan Kambiyo Senetlerinin Akıbeti, 24.

⁸⁰⁶ Uyar, Müruruzamana Uğrayan Kambiyo Senetlerinin Akıbeti, 25.

⁸⁰⁷ Kuru, HUMK. C.II, 340.

⁸⁰⁸ Konuyla ilgili ayrıntı için bkz. Uyar, Talih, ‘Mahkemelerce Karşı Tarafa Yüklenecek Avukatlık Ücretinin Uygulamada Yarattığı Tereddüt ve Problemler’, ABD. 1970, S.2, s.270 vd.

⁸⁰⁹ Uyar, Müruruzamana Uğrayan Kambiyo Senetlerinin Akıbeti, 28.

⁸¹⁰ Uyar, Müruruzamana Uğrayan Kambiyo Senetlerinin Akıbeti, 29.

D - Sebepsiz Zenginleşme Hükümlerine Göre

1 - Hukuki Niteliği ve Uygulama Alanı

Sebepsiz zenginleşme talebi, kambiyo senedinden doğan hakkın, bunun korunması ve/veya kullanılması için gereken işlemlerin yapılmaması nedeniyle düştüğü (TTK. 642) veya zamanaşımına uğradığı (TTK. 661) hallerde, senet borçlusu nezdinde oluşan sebepsiz zenginleşmeye yönelik olarak, kambiyo senedi alacağını elde edemeyen ve bu nedenle malvarlığında hakkaniyete aykırı bir değer kaybı oluşan hamile, yine poliçe hukuku tarafından tanınmış olan yeni bir haktır⁸¹¹. Bu hak ile kambiyo senetleri hukukunun bu sertliğini yumuşatmak amacıyla hamile sebepsiz iktisap davası açma imkanı verilmiştir⁸¹² (TTK. 644).

Bu dava hamile, onun takip ve talep hususundaki hakkını zamanaşımına uğratması nedeniyle tanınmıştır. Diğer bir ifade ile, TTK'nun 644'üncü maddesindeki dava kambiyo hukukuna özgü ve Borçlar Kanunu'nun da düzenlenen sebepsiz iktisap davasından farklı nitelikte olağanüstü bir davadır⁸¹³. Bu nedenle kambiyo senedi hukukunu normal yollardan yararlanmak imkanı mevcut buldukça hamilin bu yoldan faydalanması mümkün değildir⁸¹⁴.

Kambiyo senedine dayalı müracaat hakkının düştüğü veya zamanaşımına uğradığı hallerde, hamilin, alacağını elde etmek üzere sebepsiz zenginleşme hükümlerinden yararlanması gerekir. Bu talebe ilişkin yasal düzenlemenin temelinde kambiyo senetleri hukukunun kendine özgü sınırlayıcı yapısı, bu alanda sürelerin

---

⁸¹¹ Bozgeyik, H., Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, AÜEHFD. C.VII, Ayrı Basım, Erzincan 2003, s.591 vd; Poroy/Tekinalp, 222; Kınacıoğlu, 229

⁸¹² Bu konuda ayrıntı için bkz. Arslanlı, 154-157; Karayalçın, Ticari Senetler, 254; Öztan, 935; Tekil, 88; Poroy/Tekinalp, 221, Kınacıoğlu, 278; Şimşek, 349.

⁸¹³ Karayalçın, Ticari Senetler, 254; Öztan, 905; Eriş, 497; Bozer/Göle, 137; Reisoğlu, 140; Özkan, 547; Şimşek, 350; Doğanay, 1807; Tekil, 88; Poroy/Tekinalp, 222; Kınacıoğlu, 279

⁸¹⁴ Karayalçın, Sebepsiz İktisap, 723; Kınacıoğlu, 281; 'Zamanaşımına uğrayan çeke dayalı olarak, çek hamili kambiyo senedine dayalı müracaat hakkını kaybetmiş ise de, TTK'nun 644'üncü maddesi hükmüne göre sebepsiz zenginleşmeye dayalı olarak keşideciden borcun ödenmesini isteyebilir. Bu durumda yapılacak iş anılan madde gereğince davalı keşideciye sebepsiz zenginleşmediğini kanıtlayarak olanağı tanınarak sonucuna göre bir kara vermektir. Öte yandan, hamil davacı ile çeki kendisine ciro eden davalı. A... arasında temel ilişki bulunması sebebiyle davacının söz konusu çeke yazılı delil başlangıcı olarak dayanıp haklılığını tanık dahil her türlü delille kanıtlayabileceği düşünülerek davacı yanın temel ilişkiye yönelik delilleri toplanarak karar verilmesi gerekirken...', 19. HD. 24.01.2005, 2004/6056/E.-2005/162/K. (Yayınlanmamış).

özellikle kısa tutulması ve taleplerin kullanılmasına ilişkin usulün kuvvetli şekilci bir yapı arz etmesi biçiminde görülen sertliğe bağlı olarak ortaya çıkan maddi hukuka aykırı sonuçların hakkaniyet ölçüleri içinde dengelenmesi ile haksız bir şekilde oluşan servet kaymalarına engel olma düşüncesi yer almaktadır⁸¹⁵.

TTK'nun 644'üncü maddesi kambiyo senetlerine uygulanması gereken özel hüküm niteliğinde olduğundan, genel hükümler ancak buna dair şartların oluşmaması halinde boşluk doldurucu hükümler olarak uygulanma yeteneğine sahiptir⁸¹⁶. Kambiyo senedi hukukunda yer alan sebepsiz zenginleşme talebi ile genel hükümlere dayanan sebepsiz zenginleşme talebi (BK. 61-66)⁸¹⁷ arasında sadece isim benzerliği vardır⁸¹⁸. TTK'nun 644'üncü maddesinde yer alan talep, genel hükümlerde düzenlenen sebepsiz zenginleşme ilkelerine dayanmadığı gibi, onun bir türü olarak da nitelendirilemez. Bu iki talep arasındaki farkları şu şekilde sıralamak mümkündür⁸¹⁹ :

a) Genel hükümlerde yer alan sebepsiz zenginleşme talebi, başkasının zararına zenginleşen kimsenin bu zenginleşmede haklı bir nedene dayanmaması şartını gerekli kılar (BK. 61/1). Kambiyo senedinde ise, borçlunun bu anlamda

---

⁸¹⁵ Poroy/Tekinalp, 270; Öztan, 931; Arslanlı, 155; Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 592; Şimşek, Kambiyo Senetlerinde Haksız İktisap Davası, Batıder 1977, C.IX, s.351; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 354; Kınacıoğlu, 229; Özkan, Ömer, Poliçede Sebepsiz Zenginleşme Davası, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s.517.

⁸¹⁶ Genel hükümlerin (BK. 61-66) poliçede sebepsiz zenginleşmeye doğrudan uygulanamayacağı yönünde bkz. Karayalçın, Ticari Senetler, 333; Kınacıoğlu, 230; Öztan, 905; Özkan, 513; Bozgeyik, 592; Aynı yöndeki görüşler, 11.HD. 27.01.1984 5921/E.-327/K. sayılı karara ekli karşı oy yazısında Eriş tarafından da dile getirilmekte ve her iki düzenlemenin hukuki unsurları ile kabul edilme gerekçelerinin farklı olduğuna dikkat çekilmektedir. Eriş, 506; Genel hükümlerin, TTK'nun 644'üncü maddesinin kabulünden önceki Eski Ticaret Kanunu döneminde poliçede sebepsiz zenginleşme durumları için uygulanabileceği yönünde bkz. Arslanlı, 157.

⁸¹⁷ Genel hükümlere göre sebepsiz zenginleşme talebi konusunda geniş bilgi için bkz. von Tuhr (Çev.Edege), 415; Reisoğlu, S., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s.209 vd; Yavuz, N., Uygulamada Sebepsiz İktisap (Nedensiz Edinin), Ankara 1998, s.668 vd; Öz, T., Sebepsiz Zenginleşme, İstanbul 1990; Reisoğlu, Seza, Sebepsiz İktisap Davasının Genel Şartları, Ankara 1961.

⁸¹⁸ Genel hükümler ile poliçede sebepsiz zenginleşme talebi arasında amaç ve hukuki nitelik farkına rağmen uygulamada tereddüt gösterilmesinin önemli bir sebebinin bu isim benzerliğinde kaynaklandığı yönünde, bkz. Eriş, 497; 19. HD. 26.11.1999 tarih 7038/E.-7159/K. sayılı kararında, Borçlar Kanunu'nda düzenlenen sebepsiz zenginleşme ile Türk Ticaret Kanunu'ndaki sebepsiz zenginleşme arasında 'mahiyet farkı, ancak amaç birliği' bulunduğu gerekçesi ile, TTK'nun 644'üncü maddesinden doğan talebin zamanaşımı konusunda, BK'nun 60'ıncı madde hükmünü uygulamıştır. Poroy/Tekinalp, 223.

⁸¹⁹ Bu konuda yapılan bazı mukayeseler için bkz. Öztan, 905; Poroy/Tekinalp, 222; Karayalçın, Ticari Senetler, 333; Özkan, 513; Tekil, 89; Kınacıoğlu, 230; Şimşek, 349; Eriş, 497; Bozgeyik, 593-594.

haksız zenginleşmesi gerekmez. TTK'nun 644'üncü maddesinde yer alan talebin kullanılabilmesi için hakkaniyete aykırı bir malvarlığının mevcudiyeti yeterlidir⁸²⁰.

b) Zenginleşen ve fakirleşen malvarlıkları arasındaki mamelek kayması (malvarlıklarının yer değiştirmesini), genel hükümlerde yer alan sebepsiz zenginleşme talebinin temel unsuru niteliğindedir. Oysa TTK'nun 644'üncü maddesi kapsamında yapılan taleplerde böyle bir şart aranmaz. Genel hükümlerde zenginleşmenin sebepsiz ve haksız olması ile başkasının malvarlığından geçmesinin temel unsurları oluşturmasına karşılık, kambiyo senedinde sebepsiz zenginleşmede, bazı senet borçlularının zenginleşmesi ve hamilin zararının mevcudiyeti yeterli olmakta; bu kimselerin malvarlıkları arasında bir unsurun yer değiştirmesi ve borçlunun zenginleşmesinin haksız olması gerekmemektedir⁸²¹.

c) Kambiyo senedinde sebepsiz zenginleşmenin tespiti için aranan iki temel kriter olan hakkın düşmesi veya zamanaşımına bağlı olarak talep edilemez hale gelmesi hususları, genel hükümlerdeki sebepsiz zenginleşme talebinde yer almamaktadır⁸²².

d) Kambiyo senedindeki sebepsiz zenginleşme talebinde zenginleşenin, her zaman için kendisine karşı hamilin sahip olduğu haklar düşmüş veya zamanaşımına uğramış bir kambiyo senedi borçlusu olmasına karşılık, sebepsiz zenginleşmeye dair genel hükümlerde taraflar arasında böyle bir ilişki aranmamaktadır⁸²³.

e) TTK'nun 644'üncü maddesine dayanan talep hakkı, sebepsiz zenginleşmenin oluşmasına kendi ihmali, kusuru veya rızası⁸²⁴ ile sebep olsa bile hamile tanınmakta iken, böyle bir ihtimal genel hükümlerde yer alan düzenlemenin niteliğine uygun değildir⁸²⁵.

Kambiyo senedinde sebepsiz zenginleşme talebinin kaynağı, poliçe haklarının düştüğü veya zamanaşımına uğradığı anda, kambiyo senedi borçlularının

---

⁸²⁰ Poroy/Tekinalp, 223.

⁸²¹ Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 594.

⁸²² Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 594.

⁸²³ Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 594.

⁸²⁴ Bir hakkın iradi kaybı pratik bakımdan söz konusu olmaz ise de, böyle bir varsayımda bile hak sahibinin, örneğin işlerine gereken özeni göstermediğinden ihmali ile veya temsilcisi tarafından gerekli işlemlerin yapılmamasına rıza göstererek poliçeden doğan haklarını kaybetmesi ve hakların zamanaşımına uğraması söz konusu olabilir.

⁸²⁵ Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 594.

malvarlığında oluşan ve sebepten yoksun olan bir zenginleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan yeni bir hak olduğu yönündedir. Bu hak, zamanaşımına uğrayan veya düşen eski kambiyo senedi talebinden farklı olup onun devamı niteliğinde değildir. Bu talebin, zamanaşımına uğrayan veya düşen bir kambiyo senedi talebini gerekli kılması, onun, ‘kambiyo senedi hakkının bakiyesi’ şeklinde nitelenmesini haklı göstermez⁸²⁶.

TTK’nun 644’üncü maddesinde yer alan düzenleme, TTK’nun 730’uncu maddesinde yer alan atıf ve uygulama özellikleri göz önünde bulundurulmak suretiyle çekler hakkında da geçerlidir⁸²⁷.

Ancak, bu hükmün bonolara uygulanıp uygulanmayacağı konusunda kanunda bir açıklık bulunmamaktadır. Çünkü bonoya uygulanacak poliçe hükümlerini gösteren TTK’nun 690’uncü maddede, TTK’nun 644’üncü maddesi hükümlerine atıf yapılmamıştır. Aynı durum mehz kanun hükmü (İsvBK. 1052) açısından da söz konusudur. TTK’nun 690’uncü maddesinin TTK’nun 644’üncü maddesine atıf yapmaması nedeniyle, bazı Yargıtay kararlarında TTK’nun 644’üncü maddesinin bonolara uygulanamayacağı⁸²⁸, bazı kararlarda ise söz konusu hükümlerin bonolara da uygulanabileceği kabul edilmektedir⁸²⁹. Ancak Yargıtay yakın tarihli bir kararında konuya olumsuz yöndeki yaklaşımını teyit etmektedir⁸³⁰. Kararda, TTK’nun

---

⁸²⁶ Kınacıoğlu, 230.

⁸²⁷ 19.HD. 24.03.2000, 102/E.-2095/K., 28.03.2000 85/E.-2231/K. ve 30.03.2000, 316/E.-2313/K. (Yayınlanmamış kararlar), Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 595.

⁸²⁸ 11.HD. 19.01.1971, 3384/E.-249/K., 11.HD. 25.12.1973, 4749/E.-5190/K., Eriş, 507.

⁸²⁹ 11.HD. 27.01.1984, 5921/E.-327/K. sayılı kararından; ‘... TTK’nun 690’uncü maddesindeki atıf dolayısıyla poliçeye ait hükümlerin pek çoğu emri muharrer senetlere de uygulanmaktadır. TTK’nun 691’inci maddesinde bonoyu tanzim edenin tıpkı poliçelerde senedi kabul eden gibi sorumlu olacağı belirtilmiştir. TTK’nun 644’üncü maddesi hükmü ile zamanaşımına uğramış poliçelerde sebepsiz zenginleşme dolayısıyla poliçeyi kabul edene ve hatta ikinci derece sorumlu olan bono keşidecisine aynı yoldan başvurulabilmesi mümkün olmak icap eder. Sebepsiz iktisap yönünden poliçe ile bonolar arasında ayırım yapmak için makul bir sebep bulmak zordur. Türk doktrinde yazarların çoğunluğu TTK’nun 644’üncü maddesinin bonolara da uygulanacağı düşüncesindedir. Yıldız, Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı Süreleri, 349; 11. HD. 03.05.1999, 1590/E.-4342/K., Poroy/Tekinalp, 222; 11. HD. 10.11.1986, 5414/E.-5853/K., Eriş, 510.

⁸³⁰ ‘Çeklerle ilgili TTK’nun 730’uncü maddede, sözü edilen TTK’nun 644’üncü maddeye göndermede bulunulmuş olmasına karşın, bonolara dair TTK’nun 690’uncü maddede böyle bir atıfta bulunulmamış ise de, gerek doktrinde ve gerekse Yargıtay’ın istikrarlı uygulamasında, bono hamilinin, BK’nun 61’inci ve devamı maddeleri uyarınca nedensiz zenginleşme hükümlerine göre keşideciye müracaat edilebileceği kabul edilmekte ve özellikle doktrinde TTK. 690’uncü maddede, TTK’nun 644’üncü maddeye göndermede bulunulmamış olmasının makul bir izahının yapılamayacağı vurgulanmaktadır (HGK. 28.03.2001, 230/E.-310/K.), Kaçak, 242.

730'uncu maddesinde çekler için, TTK'nun 644'üncü madde hükmünün uygulanmasına ilişkin atıf yapıldığı, bonolar için ise böyle bir atıfta bulunulmadığı gerekçesine dayanılmakta ancak, yine açık bir atıf yapılmamış olmakla birlikte, bono hamilinin BK'nun 61'inci ve devamı hükümleri uyarınca bonoyu düzenleyene karşı sebepsiz zenginleşme talebine sahip olduğu kabul edilmektedir⁸³¹.

Doktrinde hakim olan görüş ise, TTK'nun 644'üncü madde hükmünün bonolara uygulanabileceği yönündedir⁸³².

Azınlıkta kalan karşı görüşe göre ise, kanunun açıkça bonolar açısından TTK'nun 644'üncü maddesine atıf yapmadığını, bunun ise hukuk tekniği açısından sebepsiz iktisap davasının bonolar hakkında uygulanmasını engellediğini savunmaktadır⁸³³.

L .....Satış akdi..... D

C-1

C-2

H

Şema – 2

Bonoyu düzenleyen kimsenin hukuki durumu, kabul eden muhatap ile aynı niteliktedir (TTK. 691/1). Söz konusu kimse de, bedeli aldığı ve karşılık yükümü olmadığı takdirde sebepsiz bir şekilde sebepsiz bir şekilde zenginleşmiş olmaktadır. Örneğin L'nin (lehdar) yaptığı satış karşılığında D'den (bonoyu düzenleyen) bir bono aldığı ve bunun C1 ve C2'den (cirantalar) geçerek H'ye (hamil) intikal ettiği ve hamilin müracaat hakkının düştüğü veya zamanaşımına uğradığı bir durumda, D sebepsiz zenginleşmiş olacaktır. Bu nedenle zamanaşımına uğramış veya müracaat

⁸³¹ Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 596; Konuyla ilgili aksi yöndeki karşı oy yazısı için bkz. 'İşte yukarıdan beri açıklanan nedenlerle, davacının zamanaşımına uğrayan emre yazılı senetlere dayanarak açtığı sebepsiz iktisap davasında, zamanaşımı süresinin BK'nun 66'ncı maddesinde öngörülen bir yıllık zamanaşımı değil, aynı yasanın 125'inci maddesinde öngörülen 10 yıllık zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiği görüşüyle çoğunluğun gerekçesine katılmıyorum.' 11.HD. 27.11.1984, 1983/5921/E.-1984/527/K., www.kazanci.com/kulliyat/16.08.2005.

⁸³² Poroy/Tekinalp, 222; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 361; Domaniç, TTK. Şerhi IV, 485; Karayağın, Ticari Senetler, 349; Öztan, 920-921; Özkan, 526; Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 594; Okan, 64; Eriş, 496.

⁸³³ Uyar, Kambiyo Senetleri, 23; Yıldız, Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı Süreleri, s.346, dpn.34.

hakkı kaybedilmiş olan poliçelerde kabul edene ve keşideciye karşı sebepsiz zenginleşmeye yönelik talep hakkı tanındığı gibi, poliçeyi kabul eden muhatap gibi sorumlu olduğu kanunda açıkça ifade edilen bonoyu düzenleyen kimseye de aynı gerekçeyle başvurmak mümkün olmalıdır. TTK'nun 644'üncü bonolara uygulanabilirliği konusunda tereddüt ve olumsuz yaklaşımda, kanunun iç atıflarındaki hatanın önemli rolü vardır. TTK'nun 690'ıncı madde atfı ile poliçeye ait bir çok hükmün, özellikleri dikkate alınmak suretiyle bonolara da uygulanacağını öngörülmesine mukabil bu atıflar arasında TTK'nun 644'üncü madde hükmüne yer verilmemesinin geçerli bir sebebi bulunmamaktadır. Sebepsiz zenginleşme bono ilişkisini de kapsayan bir vakıa olduğu halde, Yargıtay, atıf sorununu çözerek TTK'nun 644'üncü maddesinin bonolara da uygulanacağına hükmetmek yerine, aynı kategoriye giren hükümlerinin uygulanacağını kabul etmekle birlikte bonoya Borçlar Hukukunda yer alan genel hükümlerin uygulanacağı görüşünü benimsemiştir⁸³⁴.

2 - Şartları

a - Müracaat Hakkının Düşmesi veya Zamanaşımına Uğraması

Kambiyo senedinde sebepsiz zenginleşme talebi, kanunda öngörülen, hakkı koruyucu nitelikteki kambiyo senedi işlemlerinin zamanında veya hiç yapılmaması nedeniyle müracaat hakkının düşmesi (TTK. 642) veya zamanaşımına uğraması (TTK. 661) sebeplerine dayanır. Senedin kaybolması veya başka bir sebeple hakkın kullanılmaması gibi diğer sebepler hükmün uygulanmasına esas teşkil etmez⁸³⁵.

Hamil, kambiyo senedi talebinin zamanaşımına uğraması halinde müracaatın şekli kurallarına uygun davranmış olsa bile, alacağını elde edememektedir. Zira bu durumda müracaat borçlularının veya muhatabın def'i yoluyla borcu ödemekten kaçınma imkanları vardır. Hamilin kambiyo senedi hakkının zamanaşımına uğraması halinde, TTK'nun 644'üncü maddesine dayanarak sebepsiz zenginleşme talebinde bulunabilmesi için, bu talebin yöneltileceği şahsa karşı, zamanaşımının gerçekleştiği anda kambiyo senedi taleplerinin mevcut bulunması gerekir. Talebin kabul eden muhataba karşı yapıldığı hallerde, kanunun bu kimseye müracaat (TTK. 625) için

⁸³⁴ Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 597.

⁸³⁵ Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 597.

protesto (TTK. 626) mecburiyeti yüklememekte ve müracaat hakkını vadeden itibaren zamanaşımı süresi (3 yıl, TTK. 661; 6 ay TTK. 726) içinde hamil yararına kanunen koruma altına almaktadır. Ancak, hamilin sebepsiz zenginleşme talebinin, kabul eden muhatap (veya bonoyu düzenleyen, TTK. 691/1) haricinde yer alan ve TTK'nun 644'üncü maddesinde sayılan müracaat borçlularına yöneldiği durumlarda, müracaat hakkını koruyan bu işlemlerin zamanında yapılması ve zamanaşımının gerçekleştiği anda davalılara karşı hukuken himaye edilen poliçe haklarının mevcut olması gerekir. Müracaat borçlularına karşı hakkı koruyucu işlemleri yerine getirmemesi nedeniyle kambiyo senedi hakkı düşen hamil (TTK. 642), sebepsiz zenginleşme talebine sahip olabilir; ancak bu talep söz konusu ilgili müracaat borçlusu hakkında zamanaşımının gerçekleşmesinden (TTK. 661) değil, hakkın düşmesinden itibaren belli süre içinde kullanılabilir⁸³⁶.

Sebepsiz zenginleşme talebinin kullanılabilmesi için, herhangi bir kambiyo senedi borçlusuna karşı her hangi bir yolla kambiyo senedine dayalı müracaat imkanının, kullanılabilir bir kambiyo talebinin kalmamış olması gerekir⁸³⁷. Sebepsiz zenginleşme talebi, temel borç ilişkisine dayandırılmaz. Hamil talebini, aralarında doğrudan münasebet bulunmayan kambiyo senedi borçlularına yöneltmektedir. Ancak temel borç ilişkisinden kaynaklanan taleplerin mevcut olması, sebepsiz zenginleşme hükümlerinin uygulanmasına engel değildir⁸³⁸. Muhataba karşı olan poliçe talebinin düşmesine rağmen, hamilin cirantalardan birisine başvurma imkanı devam ettiği takdirde sebepsiz zenginleşme talebinde bulunulamaz. Ancak, poliçe sorumluluğu devam eden bir cirantaya karşı yapılan takip semeresiz kaldığında, aciz

---

⁸³⁶ Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 601.

⁸³⁷ Şimşek, 360; Poroy/Tekinalp, 223; Kınacıoğlu, 231; Karayalçın, Ticari Senetler, 712; Özkan, 517.

⁸³⁸ Poroy/Tekinalp, 223; Özkan, 516; Kınacıoğlu, 231; Şimşek, 353; 'Davacı, takip konusu çekin ciro yoluyla hamili olup, ibraz müddetinin bitimden itibaren altı ay geçmekle müracaat hakkı zamanaşımına uğramıştır. Davacı hamil ile davalı keşideci arasında temel ilişkide bulunmadığından davacının, davalı keşideciye ancak TTK'nun 644'üncü maddesi gereğince sebepsiz zenginleşmeye dayalı olarak başvuruda bulunabileceği kuşkusuzdur. HUMK'nun 76'ncı maddesi gereğince hakim res'en Türk Kanunları mucibince hüküm verir. Bu durumda mahkemece, davanın TTK'nun 644'üncü maddesi çerçevesinde sebepsiz zenginleşmeye dayalı olarak açılmış bir dava niteliğinde olduğu kabul edilerek taraf delilleri toplanıp uygun sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerekirken...', 19. HD. 01.05.2000, 9063/E.-33332/K. (Yayınlanmamış).

hali mahkeme kararıyla teyit edilmiş olacağından, diğer şartlar çerçevesinde bir sebepsiz zenginleşme davasının açılması mümkündür⁸³⁹.

b - Hamilin Zarara Uğraması

Sebepsiz zenginleşme talebinde bulunulabilmesi için, hamilin müracaat hakkının düşmesi veya zamanaşımına uğramasından dolayı bir zararının ortaya çıkmış olması gerekir. Zararın mevcudiyeti, sebepsiz zenginleşme talebinin kabul şartıdır. Zararın varlığının kabulü için, hamile ait bir alacak hakkının zamanaşımına uğraması sonucu borçlu nezdinde oluşan zenginleşmenin, bundan başka bir sebebinin bulunmaması, yani sebepsiz olması yeterlidir⁸⁴⁰.

Sebepsiz zenginleşme talebi, borçlunun malvarlığında oluşan zenginleşme miktarı kadar bir nakdi ödemeye yöneliktir. Hamilin zararına bağlı olarak talep miktarının belirlenmesi bakımından, müracaat hakkının zamanaşımına uğrama veya düşme anı dikkate alınacaktır⁸⁴¹.

c - Senet Borçlularının Sebepsiz Zenginleşmesi

Sebepsiz zenginleşme talebi için, kambiyo senedinden doğan müracaat hakkının zamanaşımı yüzünden kullanılamaz hale gelmesi yeterli olmayıp, bu talebe muhatap olan kimsenin zenginleşmiş olması da gerekir. Bu kimse; keşideci, kabul eden muhatap, ikametgahlı poliçeyi ödeyecek olan veya hesabına poliçe çekilen kişi olabilir⁸⁴² (TTK. 644/2). Zenginleşme, borçlunun malvarlığında ve sebepsiz zenginleşme talebinin yapıldığı dava tarihinde bulunmalıdır⁸⁴³. Sebepsiz zenginleşen

---

⁸³⁹ Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 602.

⁸⁴⁰ Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 602.

⁸⁴¹ Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 605.

⁸⁴² Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 607; 'Davacı hamil 6 ay içinde takipte bulunmadığından kambiyo hukukunun kendine tanıdığı hakları yitirmiştir. Ancak TTK. 730/14'üncü maddesi yollamasıyla çeklerde de uygulanması gereken aynı yasanın 644'üncü maddesi uyarınca sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak bir yıl içinde alacağını keşideciden talep etmek olanağına sahiptir. Bu durumda keşidecinin sebepsiz zenginleşmediğini usulen kanıtlaması gerekmektedir. Mahkemece açıklanan hususlar gözetilmeden çekin zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmezsi doğru görülmemekle...', 19. HD. 23.09.2002, 6253/E.-5956/K. (Yayınlanmamış).

⁸⁴³ Domaniç'e göre, bu durum BK'nun 63/1'inci maddesine dayanmaktadır. Ancak, davalının söz konusu zenginleşmeyi oluşturan değerleri kötü niyetle ve iade zorunda kalacağını bilerek

kimse her zaman için bir poliçe borçlusudur⁸⁴⁴. Sebepsiz zenginleşenin, bunu hamilin mamelekinden elde etmesi şart değildir⁸⁴⁵.

3 - Tarafları

Sebepsiz zenginleşme talebi, kambiyo senedi hamilinin sahip olduğu bir hak⁸⁴⁶. Hamilin müracaat edeceği sorumluların çevresi ile kullanılacak hukuki yollar sınırlandırılmıştır⁸⁴⁷. Artık hamil poliçeden doğan hakkını kambiyo ilişkisinde asıl borçlu durumunda bulunan kabul etmiş muhatap ya da keşideciye sadece sebepsiz iktisap davası açarak takip edecektir. Çünkü hamilin İİK'nun 167'nci maddesinde tanınan özel takip usullerinden yararlanması ya da asıl borçlular dışındaki müracaat sorumlularını takip etmesi mümkün değildir⁸⁴⁸.

Hamil, zamanaşımının gerçekleştiği anda maddi bakımdan yetkili olan kimsedir. Bu anda hamilin şeklen hak sahibi olup olmaması veya hakkın kaybında kusurunun bulunup bulunmaması önemli değildir⁸⁴⁹. Hamilin, poliçeyi elinde bulunduran kişi veya zamanaşımının gerçekleşmesinden önce, ödeyen bir müracaat borçlusu, örneğin ciranta, keşideci, avalist, araya giren, muhatap veya senedi tahsil cirosuyla devralan bir kimse olması mümkündür⁸⁵⁰. Hamilin ölümü halinde, senet mülkiyeti kendilerine intikal eden ve buna hamil olan mirasçılar sebepsiz zenginleşme talebinde bulunabilirler⁸⁵¹.

---

malvarlığından çıkarması halinde hamilin talep hakkı saklıdır (BK. 63/2). Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 356.

⁸⁴⁴ Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 608.

⁸⁴⁵ Kınacıoğlu, 232.

⁸⁴⁶ Reisoğlu, Çek, 298.

⁸⁴⁷ Yıldız, Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı Süreleri, 347

⁸⁴⁸ Karayılcın, Sebepsiz İktisap, 723; Karayılcın, Ticari Senetler, 142; Poroy/Tekinalp, 226.

⁸⁴⁹ Kınacıoğlu, 235.

⁸⁵⁰ Öztan, 907; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 356; Şimşek, 354; Özkan, 524.

⁸⁵¹ Şimşek, 354; Özkan, 525.

Hamilin, sebepsiz zenginleşme talebi; keşideci, kabul eden muhatap, muhatap tarafından gösterilen ikametgahlı poliçeyi ödeyecek olan kimse (TTK. 586, 609/1) veya keşideci tarafından, hesabına poliçe çekilen kimse veya ticarethaneye (komisyoncu poliçeleri için- TTK. 585, 730/1) yöneliktir⁸⁵². Bu sayılanların ortak yönleri, zamanaşımına uğraması sonucunda malvarlıklarında, hamilin zararına sebepten yoksun bir zenginleşmenin meydana gelmesidir⁸⁵³. Talep bunlardan, hamilin zararına sebepsiz bir şekilde zenginleşen kimseye yöneltilir⁸⁵⁴. Davalı sıfatı poliçede muhataba (kabul eden), bonoda senedi düzenleyene ve çekte keşideciye ait olup; senedi kabul etmesi söz konusu olmadığından (TTK. 696) çek muhatabına karşı sebepsiz zenginleşme davası açılmaz⁸⁵⁵. Kanunun sayımı tahdidi niteliktedir⁸⁵⁶. Dava, ‘aval veren’ ve ‘araya girerek kabul eden’ kimseler ile ‘poliçeden doğan borcu sona ermiş olan cirantalar’ aleyhine de açılmaz (TTK. 644/3)⁸⁵⁷.

TTK’nun 644/3’üncü maddesi hükümlerine göre, poliçeden doğan borcu düşmüş olan cirantaya karşı sebepsiz zenginleşme davası açılmaz. Doktrinin görüşü, hamile, cirantaya yönelik olarak sebepsiz zenginleşme talebi tanınmaması gerektiği yönündedir⁸⁵⁸.

4 - Zamanaşımı Süresi

---

⁸⁵² Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 356; Özkan, 527; Şimşek, 356; Karayalçın, Ticari Senetler, 341; Kınacıoğlu, 234; Tekil, 88; Poroy/Tekinalp, 226.

⁸⁵³ Sebepsiz zenginleşme davasının ‘kambiyo ilişkisinde asıl borçlu durumundaki kişilere’ karşı açılabilceği yönünde, bkz. Tekil, 88.

⁸⁵⁴ Karayalçın, Ticari Senetler, 341; Poroy/Tekinalp, 274; Şimşek, 360; Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 613; Özkan, 526; Tekil, 89.

⁸⁵⁵ Şimşek, 355; Özkan, 526.

⁸⁵⁶ Öztan, 908; Poroy/Tekinalp, 388; Özkan, 525.

⁸⁵⁷ Kınacıoğlu, 230; Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 614; ‘...ibraz süresi içerisinde muhatap bankaya ibraz edilmeyen çeklerde hamil, keşideciye ve diğer çek borçlularına çeke dayalı müracaat hakkını kaybetmekte ancak TTK’nun 644’üncü maddesi uyarınca sebepsiz zenginleşmeye dayalı olarak keşideciye karşı dava hakkı bulunmaktadır’ 11.HD. 27.01.2003, 20002/8182/E.-20003/794/K. YKD. 2003, S.1 s.14.

⁸⁵⁸ Öztan, 910; Poroy/Tekinalp, 226; Tekil, 88; Özkan, 525; Kınacıoğlu, 230; Reisoğlu, Çek, 298.

Sebepsiz iktisap davasının hangi süre içinde açılacağı konusunda TTK. 644'üncü maddesinde açık bir düzenleme yoktur⁸⁵⁹.

Türk Hukuku açısından, bu konuda bir kanun boşluğu bulunduğu genel görüş olarak kabul edilmekte birlikte, bu boşluğa uygulanacak hükümler konusunda iki farklı görüş yer almaktadır.

Yargıtay kararları ve bazı yazarlar tarafından da kabul edilen görüş, bu boşluğun TTK'nun 1'inci maddesi atfı nedeniyle sebepsiz zenginleşmeye dair genel hükümlerle (BK'nun 66'ncı maddesi-bir ve on yıllık zamanaşımı süreleri) kıyasen doldurulmasını önermektedir⁸⁶⁰. Yargıtay, kambiyo senetlerinde sebepsiz zenginleşme talebinin, senedinin zamanaşımı tarihinden başlayan ve bir yıl (BK. 66) süren bir zaman dilimi içinde yapılabileceği görüşündedir⁸⁶¹. Buna göre, sebepsiz zenginleşme talebi zamanaşımı için İsviçre Federal Mahkemesinin kabul ettiği gibi⁸⁶², on yıllık genel zamanaşımı kabul edilecek olursa, kambiyo senetlerine ait üç yıllık zamanaşımı süresine (TTK. 661) on yıl eklendiğinde, süre on üç yıla çıkmış olacak, bu da 'süratli işlem gerektiren ticari ilişkilerde zamanında takip yetkisini kullanmayan kusurlu lehdar veya hamile, genel zamanaşımı süresinden fazla bir süre tanımak ve söz konusu kimseleri böylece yersiz bir korumaya mazhar kılmak' anlamına gelecektir⁸⁶³.

---

⁸⁵⁹ Aynı konuda Mevaz kanun olan İsbk (OR. 1052)'da da bir süre öngörülmemiştir. Ancak İsviçre Federal Mahkemesi ve Doktrini sebepsiz zenginleşme talebinin on yıllık genel zamanaşımı süresi içinde açılabilceğini kabul etmektedir. Alman Kıymetli Evrak Kanunu (WG) ise, 89/1'inci maddesiyle sebepsiz zenginleşme davasının üç yıllık bir süre içinde açılabilceğini hükme bağlamıştır. Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 621; Yıldız, Kambiyo Senetlerinde zamanaşımı Süresi, 347.

⁸⁶⁰ '...Hamil, keşideci davalılara TTK'nun 644'üncü maddesi gereğince sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre başvurabilir ise de, bu müracaatın süresi senet zamanaşımı (vade tarihinden itibaren 1 yıl) süresinden itibaren (1) yıldır. Olayımızda söz konusu (1) yıllık hak düşürücü süre de geçmiş olduğundan, davacı hamilin, davalı keşideciler hakkında açmış olduğu davanın bu nedenle reddi gerekir.', 19.HD. 10.03.2005, 1925/E.-2509/K. (Yayınlanmamış).

⁸⁶¹ 19.HD. 26.11.1999, 7038/E.-7159/K., Poroy/Tekinalp, 223; 11.HD. 27.01.1984, 5921/E.-327/K., Eriş, 506; HGK. 28.03.2001, 230/E.-310/K., Kaçak, 234.

⁸⁶² Meizer-Hayaz/von Der Crone, s.216; Guhl/Koller/Druey, s.851, (Bozgeyik, s.261, dpn.133'dan naklen).

⁸⁶³ 11.HD. 27.01.1984, 5921/E.-327/K., Ertekin/Karataş, 531; Karayalçın, Ticari Senetler, 256.

Karayalçın, İsviçre Federal Mahkemesi tarafından kabul edilen görüşe aynı gerekçelerle karşı çıkmaktadır. Yazara göre, aksi görüşün kabul edilmesi halinde, kabul eden muhatap hakkında karşılığın devrini keşideci en fazla on yıl içinde talep edebildiği halde hamil, on üç yıl içinde dava açabilecektir⁸⁶⁴.

Özkan, Yargıtay'ın görüşünü benimsemekle birlikte, aksi yöndeki çözümün sebepsiz zenginleşme davasının düzenleme amacına aykırı olan bazı sonuçları ortaya çıkaracağını ve BK'nun 66'ncı hükmünün BK'nun 125'inci maddesine nazaran poliçede sebepsiz zenginleşme davasının niteliğine daha uygun düştüğünü kabul etmektedir⁸⁶⁵.

Domaniç, TTK'nun da açık hüküm olmaması nedeniyle BK'nun 66'ncı madde hükmünün uygulanmasının zorunlu olduğunu; bu nedenle poliçe ilişkisine genel hükümlerdeki bir yıllık sürenin uygulanacağını, hamilin sebepsiz zenginleşmeyi bilmediği veya sonradan öğrendiğinden aynı hükümdeki on yıllık sürenin uygulama yeri bulmasının pek düşünülemeyeceğini kabul etmektedir⁸⁶⁶.

Poroy/Tekinalp'e göre, poliçe sebepsiz zenginleşme talebi kambiyo hukuku niteliği taşıdığından, bu talebe genel sebepsiz zenginleşme için öngörülen bir yıllık süre uygulanamaz. Talebin, TTK'nun 1'inci maddesi atfı nedeniyle BK'nun 125'inci maddesinde yer alan on yıllık süre sonunda zamanaşımına uğradığının kabul edilmesi gerekir⁸⁶⁷.

Özkan, kambiyo senetlerinde sebepsiz zenginleşme davasının BK'nun 125'inci maddesinde öngörülen on yıllık süre sonunda zamanaşımına uğrayacağı görüşünü dile getirmekte; ayrıca, 'Alman Hukukunda olduğu gibi işin mahiyetine de uygun süreli bir zamanaşımının tayin' edilmesinin yerinde olacağını, 'bizde de üç senelik bir zamanaşımını öngören bir fıkranın maddeye ilave edilmesinin mümkün' olduğuna da kabul etmektedir⁸⁶⁸.

---

⁸⁶⁴ Karayalçın, Ticari Senetler, 342.

⁸⁶⁵ Özkan, 530-531.

⁸⁶⁶ Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 361.

⁸⁶⁷ Poroy/Tekinalp, 223.

⁸⁶⁸ Özkan, 931.

Tekil, TTK'nun 644'üncü maddesinin talebe uygulanacak zamanaşımı süresini göstermediğini, dolayısıyla, poliçede sebepsiz zenginleşme talebine on yıllık zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiğini savunmaktadır⁸⁶⁹.

Kınacıoğlu, BK'nun 61-66'ncı maddeleri arasında düzenlenen ve haksız bir fiil ile mal iktisabından doğan borçlara ilişkin hükümlerin, mahiyetlerindeki farklılık nedeniyle, kambiyo senetlerine özgü 'sebepsiz zenginleşme' davasına uygulanamayacağını, bu nitelikteki taleplere genel nitelikteki BK'nun 125'inci madde hükmünün uygulanması gerektiğini kabul etmektedir⁸⁷⁰.

Bozgeyik, poliçede sebepsiz zenginleşme talebine ilişkin zamanaşımı süresinin BK'nun 125'inci maddesine istinaden on yıl olarak kabul edilmesi gerekir. Çünkü, poliçeye dayanan talep hakkı TTK'nun 661'inci madde hükmüne göre zamanaşımına uğradığı takdirde, bu hakkın hukuki niteliği de değişmiş olmaktadır⁸⁷¹.

Türk Doktrininde sorunun, Yargıtay'ın değil, İsviçre Federal Mahkemesi'nin yaklaşımı doğrultusunda çözülmesi gerektiğini savunan yazarlar çoğunluğu oluşturmaktadır.

Ortaya çıkan bu sonuçlar, kambiyo senetlerinde geçerli olan katı şekilciliğe, hıza ve güvene aykırı gibi görünse hatta öngörülen süreleri anlamsız kılsa da kanunun ifadesi karşısında yapılması gereken, Alman, Avusturya ya da İtalyan Kanunlarında olduğu gibi, TTK'nun 644'üncü madde hükmüne uygun bir zamanaşımı süresinin eklenmesidir⁸⁷².

---

⁸⁶⁹ Tekil, 91-92.

⁸⁷⁰ Kınacıoğlu, 235.

⁸⁷¹ Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 624.

⁸⁷² Öztan, 931; Eriş, 508; TTK'nun kıymetli evraka ilişkin hükümlerinin bir değişiklik ihtiyacı ortaya çıkarmadığı yargısı incelediğimiz konuda susmaktadır. Ayrıca kıymetli evraka ilişkin hükümlerin uluslararası nitelikte olması buna engel oluşturmaz. Çünkü anılan konuda yapılacak değişiklik ülkemizi yalnız bırakmak yerine diğer ülke hukuklarıyla uyum sağlamaya hizmet edecektir. Öyleyse TTK'nun Revizyonu çalışmalarında bu konunun da ele alınıp incelenmesi gereklidir. Yıldız, Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı Süreleri, s.348-349, dpn.48.

İsviçre ve Türk Kanunlarında, poliçede sebepsiz zenginleşme talebine uygulanacak zamanaşımı süresinin başlangıcı konusunda da bir açıklık yoktur. İsviçre Federal Mahkemesi, poliçeden doğan sebepsiz zenginleşme davasının açılabilceği sürenin, senetten doğan talep hakkının düştüğü veya zamanaşımına uğradığı andan⁸⁷³ itibaren işlemeye başlayacağını kabul etmektedir. Aynı yöndeki çözüm tarzının genel hükümlerin ışığı altında hem doktrin⁸⁷⁴ hem de Yargıtay kararlarında⁸⁷⁵ da benimsendiği görülmektedir.

Hazırlanmış olan Yeni Türk Ticaret Kanunu Yasa Tasarısında da bu yönde özel bir zamanaşımı süresinin düzenlendiği görülmektedir⁸⁷⁶. Bu süre Yargıtay'ın yerleşik uygulamaları düşünülerek konulmuştur⁸⁷⁷.

Poliçeye dayalı sebepsiz zenginleşme davası bir ticari dava niteliğindedir. Görevli mahkeme, HUMK'nun da yer alan görev esasları çerçevesinde belirlenir.

---

⁸⁷³ Kambiyo senetlerine mahsus zamanaşımı sürelerinin doğduğu (TTK. 661) veya bu zamanaşımı sürelerinin herhangi bir sebeple kesilmesi (TTK. 662, 663/1) halinde yeniden işleyecek sürenin (TTK. 663/2) sona erdiği andan veya poliçede bir def'i niteliğinde olan zamanaşımı konusunun yargıda uyumsuzluk konusu olması halinde bu uyumsuzluğun hamil aleyhine kesinleştiği tarihten itibaren. Öztan, 931; Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku, 361.

⁸⁷⁴ Öztan, 931; Tekil, 92.

⁸⁷⁵ 'Kambiyo senedi vasfını yitirmiş bonolar ile sebepsiz iktisap hükümlerine göre davalı keşideciden alacak talep edilebilir. Ancak bu da bir yıllık zamanaşımına tabidir. Somut olayda; Davacının hamil olduğu senetlere dayanarak üç yıl içinde keşideciye müracaat etmemesi sebebiyle ancak vadeyi takip eden üç yıldan sonra sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre bir yıl içinde borçluya başvurması gerekirken' HGK. 28.03.2001, 230/E.-310/K., www.kazanci.com/kulliyat/18.08.2005.; 'Bu başvuru süresi de, bononun vade tarihinden itibaren üç yılın geçmesinden sonra başlayabilir. Yani, bono 30.10.1985 vadeli olduğuna göre üç yıllık süre 30.10.1988 tarihinde sona erer ve TTK'nun 644'üncü maddesinde öngörülen bir yıllık süre başlar', 11.HD. 17.06.1993, 4865/E.-4363/K. www.yargitay.gov.tr/10.09.2005; 'Zamanaşımına uğramış kambiyo senetlerinde lehtar ve hamile ayrıca sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre ek bir süre tanındığından, ek sürenin, vadeden itibaren üç yıllık sürenin sonundan veya zamanaşımının herhangi bir nedenle kesilmesi durumunda, yeniden işleyecek üç yıllık sürenin son gününden itibaren başlayacağı...', 11.HD.27.01.1984, 5921/E.-327/K., YKD.1984, s.378.

⁸⁷⁶ YTTK. Madde 732:1- Zamanaşımı sebebiyle veya poliçeden doğan hakların korunması için gerekli olan işlemlerin yapılmasının ihmal edilmiş olması dolayısıyla, düzenleyenin veya kabul edenin poliçeden doğan yükümlülükleri düşmüş bile olsa, bunlar poliçenin hamiline karşı onun zararına zenginleşmiş olabilecekleri kadar borçlu kalırlar.

2-Sebepsiz zenginleşmeden doğan talep, muhataba, yerleşim yerli bir poliçeyi ödeyecek olan kimseye ve düzenleyen poliçeyi başka bir kişi veya ticarî işletme hesabına çekmiş olduğu takdirde o kişiye veya ticarî işletmeye karşı da ileri sürülebilir.

3-Poliçeden doğan borcu düşmüş olan cirantaya karşı böyle bir talep ileri sürülemez.

4-Zamanaşımı süresi, zenginleşmenin oluştuğu tarihten itibaren bir yıldır; ispat yükü, sebepsiz zenginleşmediğini iddia edene aittir.

⁸⁷⁷ YTTK. Tasarısı, Madde 732 Gerekçesinden, www.adalet.gov.tr/Mevzuat/11.10.2005.

Buna göre, müddeabihin miktarına göre davanın asliye ticaret (asliye hukuk) veya sulh hukuk mahkemesinde açılması gerekir.

Sebepsiz zenginleşme talebi, müracaat hakkından doğan bir alacak olmayıp, müracaat hakkının doğmamasından veya zamanaşımına uğrayarak talep edilemez hale gelmesinden çıkmaktadır; önceki poliçe hakkının devamı niteliğinde olmayıp, yeni ve farklı bir alacaktır. Bu nedenle, poliçede sebepsiz zenginleşme talebinde yetkili mahkemenin genel kurallara göre belirlenmesi gerekir (HUMK. 9)⁸⁷⁸. Bu yolla ulaşılan sonuç bazı hallerde ödeme yeri (TTK. 667, borçlunun ticaret yeri veya meskeni) ile aynı olabilir. Ancak, hamilin bu yerler farklı bile olsa borçlunun ikametgahından başka bir yerde dava açma yükümü olmayacaktır. Ancak, içerdiği hak düşmüş veya zamanaşımına uğramış olsa bile poliçe geçersiz hale gelmediğinden, senet üzerinde kabul edilmiş yetki kurallarının bulunması halinde buna göre hareket edilmesi de mümkündür (HUMK. 22)⁸⁷⁹.

VI - Milletlerarası Özel Hukukta Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımının Hukuki Durumu

Milletlerarası ticarete, bir kambiyo senedinin (özellikle poliçenin) keşide edilmiş bulunduğu memleket haricinde de tedavül etmesi sık sık görülen bir durumdur. Bunun neticesi olarak, senetle ilgili işlemlerin, çeşitli memleketlerin hudutları içinde yapılması icap edebilir. Mesela, bir memlekette tanzim edilen senedin, başka bir memlekette ciro olunması, bir diğer ülkede ibrazı ve protesto edilmesi mümkündür. Bu suretle, ticari senetler hukukunda bir yabancı unsurun mevcudiyetiyle sık sık karşılaşılmakta, dolayısıyla da çeşitli kanun ihtilafları

⁸⁷⁸ ‘Bonodaki yetki şartı, genel yetki kuralını bertaraf etmez.’ 12.HD. 19.06.1981, 4385/E.-6014/K., www.kazanci.com/kulliyat/16.08.2005.

⁸⁷⁹ Bozgeyik, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 627; ‘...mahkemece borcun kambiyo senedinden kaynaklandığı, aranacak borçlardan olduğu bu nedenle davaya bakmaya davalının ikametgahı mahkemeleri olan Ankara mahkemelerinin yetkili olduğu gerekçesiyle davanın yetki yönünden reddine karar verilmişse de; dava, para alacağına ilişkindir. Davalı, taraflar arasında ticari ilişki olduğunu kabulde beraber belirttiği nedenlerle davanın reddi gerektiğini savunarak yetkisizlik def’inde bulunmuştur. Davacının ikametgahı Yerköy’de olmasına ve paranın da götürülecek borçlardan olması dolayısı ile HUMK’nun 10. ve BK’nun 73’üncü maddeleri uyarınca davanın Yerköy’de görülmesi gerekirken yetkisizlik nedeniyle davanın reddine karar verilmesi usule aykırı görüldüğünden...’, 19.HD. 18.03.2005, 1242/E.-2874/K. (Yayınlanmamış).

doğmaktadır. Ticari senetler hukuku alanında ortaya çıkan kanun ihtilaflarını ortadan kaldırmak veya hiç olmazsa sayısını azaltmak için takip edilecek yol, diğer sahalarda doğan kanun ihtilaflarında olduğu gibi, bir taraftan kanunlar ihtilafı kaidelerini, öte yandan devletler arasında ortak bir hukuk tesis ederek bunların iç mevzuatını birleştirmektir⁸⁸⁰. Nitekim, bu hususların nazariyatta kalmayıp, uygulandıklarını görmekteyiz. La Haye ve Cenevre Konferansları sonunda ortaya konan ‘*Tek Tip Poliçe Kanunu*’ ve ‘*Kambiyo Senetleri Hususunda Kanunlar İhtilafına Mütedair Konvansiyon*’ (07.07.1930) bu yolda yapılan çalışmaların sonuçlarını bir araya getirmektedir⁸⁸¹. Bu iki Konvansiyon’un hükümleri, İsviçre Borçlar Kanunu’na ithal edilmiş; oradan da tercüme yoluyla Türk Ticaret Kanunu’na (TTK. 678-687) alınmıştır⁸⁸².

Devletler Özel Hukukunda zamanaşımına uygulanacak hukuk bakımından iki sisteme rastlanılmaktadır. Birinci sistemi benimseyen Anglo-Sakson Hukukuna göre zamanaşımı usul hukukuna ait bir müessesedir. Bu durumda ise *lex fori*’nin (hakimin hukuku) uygulanması gerekir⁸⁸³. İkinci sistemde ise zamanaşımı esasa ait bir kurum olarak kabul edilmekte ve hüküm statüsüne (*lex causae*) tabi tutulmaktadır. Bu sistem Kara Avrupa Hukukunda yürürlük alanı bulmaktadır⁸⁸⁴.

İsviçre Federal Mahkemesi’nin yerleşmiş içtihadı; bir talep hakkının zamanaşımı karşısındaki durumunun, sözleşmeyi düzenleyen hukuka (*lex obligations*) göre belirleneceği yolundadır⁸⁸⁵.

Türk Devletler Özel Hukukunda zamanaşımı hüküm statüsü (*lex causae*) kapsamı içinde kabul edilmiştir^{886 887}. Gerçekten 2675 sayılı MÖHUK’nun 7’nci

---

⁸⁸⁰ Tekinalp, 81; Öztan, 942; Çelikel, A., Milletlerarası Özel Hukuk, 4.B., İstanbul 1995, s.171.

⁸⁸¹ Öztan, 942.

⁸⁸² Öztan, 942.

⁸⁸³ Nomer, 221; Tekinalp, G., 108; Uluocak, 168; Seviğ, 571; Berki, Türk Hukuku’nda Kanunlar İhtilafları, 184.

⁸⁸⁴ Nomer, 221; Tekinalp, 108.

⁸⁸⁵ Tutumlu, 23 (BGE.12 682,38 II 360,59 II 236,72 II 414,75 II 61,78 II 148).

⁸⁸⁶ Zamanaşımının kesilmesi veya tatili ile ilgili olarak Türk mahkemeleri nezdinde görülmekte olan davalarda ileri sürülen talepler hakkında Türk Hukuku uygulanacaktır (22.07.1933 tarihli Tek Tip – Yeknesak - Poliçe Kanun ile İlgili Anlaşmanın II numaralı Eki’nin 17/1’inci fıkrası). Türkiye’nin bu anlaşmayı imzalamadığı göz önünde tutulmalıdır. Öztan, s.962, dpn. 102.

maddesinde bu husus açıkça belirtilmiştir: ‘Zamanaşımı, hukuki işlem ve ilişkinin esasına uygulanan hukuka tabidir’.

Dolayısıyla yurt dışında keşide edilen ve muhatabı yabancı olan senet hakkında o ülkedeki zamanaşımı süresi uygulanır (MÖHÜK. 1-2)⁸⁸⁸.

Hakim, Türk kanunlar ihtilafı kurallarını ve bu kurallara göre yetkili olan yabancı hukuku re'sen uygular. Hakim, yetkili yabancı hukukun muhtevasının tespitinde tarafların yardımını isteyebilir. Zamanaşımı hukuki işlem ve ilişkinin esasına uygulanan hukuka tabidir. Tüm araştırmalara rağmen yabancı mevzuatın temin edilememesi halinde MÖHUK. 2/2'nci maddesine göre Türk Hukukunun zamanaşımına ilişkin hükümlerinin re'sen uygulaması gerekir⁸⁸⁹.

Zamanaşımının hesaplanması, durması ve kesilmesi gibi hususlar da hüküm statüsü içinde değerlendirilmelidir⁸⁹⁰.

Burada zamanaşımının, Devletler Özel Hukukundaki kamu düzeniyle ilişkisine değinmekte fayda vardır. Yargıtay verdiği bir kararda; zamanaşımının kamu düzeni ile doğrudan bir ilgisi olmadığını, ancak uyumsuzluğu, uygulanacak yabancı hukukun belirlediği zamanaşımı süresinin Türk Hukukundakinden (kabul

---

⁸⁸⁷ ‘Yabancı memlekette keşide edilen ve muhatabı da yabancı bir banka olan çek hakkında, o ülkedeki zamanaşımı süresinin uygulanması gerekir’, 11.HD. 05.06.1991, 5352/E.-7774/K., Ertekin/Karataş, 540.

⁸⁸⁸ Öztan, 876; Çekin bir yabancı tarafından ve yabancı ülkede yine yabancı olan muhatap bankaya keşide edilmesi karşısında bu davada yabancılik unsuru bulunmaktadır. Yabancılik unsuru bulunan bu tür davalarda uyumsuzluğun çözülmesinde, MÖHUK'nun 1 ve 2'nci maddeleri hükümleri uyarınca uygulanacak hukuku, hakim tarafından Türk Kanunlar ihtilafı kurallarını ve bu kurallara göre yetkili olan yabancı hukuku re'sen saptayacak ve gerektiğinde yetkili yabancı hukukun muhtevasını tespitinde tarafların yardımını isteyebileceklerdir. Yine aynı Yasanın 7. maddesinde zamanaşımının, hukuki işlem ve ilişkinin esasına uygulanacak hukuka tabi bulunduğu da hükme bağlanmış bulunmaktadır. Konunun özel olarak düzenlendiği TTK'nun 732, 733'üncü maddelerinde ise, çekten doğan taahhütlerin neticeleri bu taahhütlerin vuku bulduğu yer yani, keşide yeri memleket kanununa göre tayin edileceği hüküm altına alındığı gibi, aynı Yasanın 730/21'inci maddesi yollaması ile çeklerde de uygulanan yine aynı yasanın 681. maddesi hükmü uyarınca da çeklerde müracaat hakkının kullanılması için gereken sürelerin tüm borçlular hakkında çekin keşide edildiği yer kanununa tabi olacağı açıkça hükme bağlanmış bulunmaktadır. 12.HD. 15.06.1990, 3552/E.-4774/K., Ertekin/Karataş, 424.

⁸⁸⁹ 11.HD. 16.12.1999, 8492/E.-10456/K., YKD. 1999, s.987.

⁸⁹⁰ Berki, 185.

edilmiş en uzun süreden) daha fazla olması halinde, *lex causae'nin* uygulanmasının istenemeyeceğini belirtmiştir⁸⁹¹.

Bu kararın bir çok noktadan eleştirilmeye değer yanları vardır. Bir defa, yabancı hukukun Türk Hukukundan daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörmüş bulunması, mutlak şekilde kamu düzenine aykırı bir olgu olarak düşünülmemelidir⁸⁹². Zira Türk Devletler Özel Hukukunda kamu düzeninin yabancı hukukun uygulanmasına müdahalesi istisnai bir kural olarak kabul edilmektedir⁸⁹³. Ancak yabancı hukukun (*lex causae*) uygulanması, iç hukukumuz açısından 'tahammül edilemez' bir durum yaratırsa, o zaman kamu düzenini müdahalesi söz konusu edilebilir⁸⁹⁴. Zamanaşımı ise, Yargıtay'ın belirttiği gibi, bizatihi kamu düzenini ilgilendiren bir kavram değildir. Başka bir deyişle, davada uygulanacak yabancı hukukun, Türk Hukuku'na göre (bir talep hakkı konusunda) daha uzun veya daha kısa bir zamanaşımı süresi benimsemiş olması, kamu düzenin ilgilendirmez. Bunun gibi, yabancılık unsuru taşıyan bir borç ilişkisinde taraflar, uygulanmasını istedikleri hukuka göre, zamanaşımı süreleri üzerinde tasarrufta bulunabilirler; yani süreleri uzatıp kısaltma konusunda anlaşma yapabilirler. Bu yolda bir anlaşmanın mutlaka kamu düzenimize aykırı olacağı hemen söylenemez. Milletlerarası Özel Hukukta taraf iradelerine gittikçe daha çok yer verilmesi gerçeği karşısında, kamu düzeninin müdahalesi dar bir yorum çerçevesinde yapmak uygun olacaktır⁸⁹⁵.

---

⁸⁹¹ Kararda şöyle denilmektedir: 'Kural olarak zamanaşımının kendisine 'lex causae' yani taraflar arasındaki ilişkiyi idare eden hukuk (yabancı) uygulanır. Ancak, mahkemenin bulunduğu yer yasanın 'lex fori' belirlediği en yüksek zamanaşımı süresi buyurucu (amir) bir hüküm olup 'lex fori' nin gösterdiği zamanaşımı süresinden daha fazla bir süre belirleyen yabancı yasanın uygulanması istenemez. Lex fori durumunda bulunan BK'nun 127'inci maddesi uyarınca, yasanın belirlenen zamanaşımı süreleri sözleşme ile uzatılamaz. TTK'nun 25/4'üncü maddesi hüküm, ticari satışlarda zamanaşımı süresinin kısaltılabileceğini kabul etmiştir. O halde Türk Hukuku'nda belirlenmiş olan zamanaşımı süreleri yabancı bir yasaya yollama yapılarak uzatılamaz, ancak ticari satışlarda kısaltılabilir'. 11.HD. 05.04.1979, 1512/E.-1798/K. sayılı kararından, YKD. 1981, C.VII,S.1,s.57. Bu kararın eleştirisi için bkz.:Devletler Hususi Hukukunda Akitlere İrade Muhtariyeti, Zamanaşımı (Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 1981, S.1,s.31-36).

⁸⁹² Nomer, 223; Aksi fikirde olarak bkz. Seviğ, 573.

⁸⁹³ Uluocak, 222-223; Aynı yönde 2.HD., 10.11.1960 5305/E.-5390/K. sayılı kararı (Berki, 68-69).

⁸⁹⁴ Nomer, 223.

⁸⁹⁵ Tutumlu, 33.

Nitekim Yargıtay daha sonraki ve yeni kararlarında bu yorumunu genişletmiştir⁸⁹⁶.

Bu söylenenlerden, zamanaşımı konusunda yabancı hukukun getirdiği her düzenlemenin veya taraflarca yapılmış olan her anlaşmanın kamu düzenimizi hiç etkilemeyeceği sonucu çıkarılmamaktadır. Örneğin, bir alacak hakkında yabancı hukukta (*lex causae*) herhangi bir sürenin kabul edilmemiş olması; alacaklının hakkını araması için kabul edilen sürenin (hak aramayı oldukça güçleştirecek biçimde) çok kısa olması, bu tür sürelerden önceden vazgeçilmiş olması hallerinde kamu düzeninin müdahalesi düşünülebilir⁸⁹⁷.

Hukukumuzda zamanaşımı, bir maddi hukuk kurumu olduğundan, vasıflandırmada da bu esas göz önünde tutulacaktır; başka bir deyişle, zamanaşımı kavramı *lex fori*'ye (iç hukuka) göre vasıflandırılacaktır⁸⁹⁸.

Uluslararası hukukta çok sık rastlanabilen hakem kararlarında, hakemler, tarafların sözleşmeyle uyulması hususunda anlaştıkları usul kurallarına uygun hareket etmek zorundadırlar⁸⁹⁹.

---

⁸⁹⁶ ‘Yabancı mahkeme kararlarının tenfizi istemine ilişkin davada zamanaşımı, hukuki işlem ve ilişkinin esasına uygulanan hukuka tabidir. Taraflar arasındaki uyuşmazlık, Alman yasalarından kaynaklandığına göre, buna ilişkin hükümlerin uygulanması gerekir. Yabancı hukukta zamanaşımı süresinin (Dairemizin 15.9.1989 tarih ve 1989/5912-4324 sayılı kararında da belirtildiği gibi), Türk Hukukundan farklı düzenlenmiş olması, kamu düzenine aykırılık teşkil etmez.’ 12.HD.28.05.1998, 383/E.-3945/K., www.kazanci.com/kulliyat/16.08.2005.

⁸⁹⁷ Nomer, 223; Berki, 143.

⁸⁹⁸ Nomer, 223.

⁸⁹⁹ ‘Sözleşmede hakemlerin uygulayacakları usul taraflarca kararlaştırılmış ise, hakemlerce buna aykırı olarak hakemliğin cereyan ettiği yer kanunu hükümleri uygulanamaz.’ HGK. 05.05.1999, 235/E.-273/K., www.kazanci.com/kulliyat/20.08.2005.

SONUÇ

Kambiyo senetleri poliçe, emre muharrer senet (bono) ve çek adı altında, Türk Ticaret Kanunu'nun üçüncü kitabının dördüncü faslında '*Kambiyo Senetleri*' başlığı ile, 582-735'inci maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kanun Koyucu kambiyo senetlerini düzenlerken poliçeyi esas alan bir ifade biçimini tercih etmiş, bono ve çekin farklılıklarını belirttikten sonra kalan kısımlar için poliçe hükümlerine atıfla yetinmiştir. Yeni Türk Ticaret Kanunu Yasa Tasarısında da aynı durumun devam ettiği görülmektedir.

Tezde ele aldığımız zamanaşımı ise, düşürücü (iskati) nitelikte olup; bu tür sürede kambiyo senedi alacaklısı, alacak hakkını yasada öngörülen süre ve koşullar içinde talep etmediği takdirde etkin bir hukuki himayeden, başka bir deyişle, hakkını dava yolu ile elde edebilme olanağından yoksun bırakılmaktadır. Böylece zamanaşımına uğramış olan bir alacak, borçlunun rızası dışında tahsil edilemez duruma gelmektedir.

Ticari hayatta sağladığı güven ve akıcılık ile çabukluk ve nakit yerine kullanımındaki kolaylık ve fazlalık nedeniyle adi senetlerden farklı olarak kambiyo senetlerinde zamanaşımı konusu, kanunumuzda muhtelif senet türleri olan poliçe, bono ve çeke göre ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Kambiyo senetlerinde zamanaşımı süreleri konusunda yazılanları özetlemek gerekirse, kambiyo senetlerinin çeşitli durumlara göre altı aylık, bir yıllık, üç yıllık ve içtihadı birleştirme kararı doğrultusunda bugün için uygulama kabiliyeti olmayan fakat nazari olarak savunulan on yıllık⁹⁰⁰ çeşitli zamanaşımı sürelerine tabi olduğu, bunlardan başka TMK. 856; İİK. 105, 143, 194, 289 ve 251'inci maddeleri doğrultusunda ise, tamamen zamanaşımının kapsam ve hükmünden çıktığını ifade edebiliriz.

Poliçeyi kabul edene karşı açılacak davalar vadenin geldiği tarihten itibaren üç yıl geçmekle; hamilin, cirantalar ile keşideciye karşı açacağı davalar, protesto tarihinden veya senette 'masrafsız iade olunacaktır' kaydı varsa vadenin bittiği

---

⁹⁰⁰ Teoride Domaniç tarafından sürülen bu görüş için bkz. s.61 vd.

tarihten itibaren bir yıl içinde; bir cirantanın başka cirantalarla keşideci aleyhine açacağı davalar, cirantanın poliçeyi ödediği veya poliçenin dava yolu ile kendisine karşı dermeyan edildiği tarihten itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğrar (TTK. 661).

Bonolardaki zamanaşımı süresi hakkında kanunumuz poliçe hükümlerine atıfla yetinmiştir (TTK. 690). Buna göre; bir bonoyu tanzim edenin tıpkı poliçeyi kabul eden gibi sorumlu olacağından (TTK. 691/1), bononun asıl borçlusu olan keşideciye karşı açılacak davalar vadeden itibaren üç yıl geçmekle; hamilin, ciranta, lehdar ve onlar lehine aval verenler aleyhindeki müracaat hakkı bir yıl geçmekle; bono tutarını ödeyen cirantaların birbirlerine karşı talep hakları altı ay geçmekle zamanaşımına uğrar.

Çeklerde zamanaşımı süreleri yasa koyucu tarafından çok kısa tutulmuş ve diğer senetlerin aksine, hamilin keşideci ve müracaat borçlularına; çek bedelini ödeyen müracaat borçlularında birbirlerine karşı açacağı davalar altı aylık zamanaşımı süresine tabi tutulmuştur (TTK. 726).

Zamanaşımı sürelerinin kanunda aksi düzenlenmedikçe, kamu düzenini ilgilendirdiği için taraflarca sonradan değiştirilmesi mümkün değildir (TTK. 6).

Belirlenen bu zamanaşımı süreleri; dava açılması, takip (icra) talebinde bulunulması, davanın ihbar edilmesi veya alacağın iflas masasına bildirilmesi sebepleriyle kesilir (TTK. 662). Sınırlı sayıda gösterilen ve genişletilemeyen kesilme sebeplerinin, Borçlar Kanunu'nundaki kesilme sebepleriyle tamamlanması veya genel hükümlerin uygulanması imkanı yoktur.

Zamanaşımı kesilme sebebi her kim hakkında gerçekleşmişse ancak ona karşı sonuç doğurur (TTK. 663/1). Dolayısıyla bu durum, Borçlar Kanunu'nundaki toplu kesilme kuralının tam tersidir (BK. 134). Bunun sebebi, kıymetli evrak hukukunda kabul edilmiş bulunan 'imzaların bağımsızlığı' ilkesidir (TTK. 589/1).

Zamanaşımı süreleri hesaplanırken, aradaki tatil günleri dikkate alınmaz. Vade bir tatil gününe rastlarsa ödeme ancak tatili takip eden ilk iş günü istenebilir (TTK. 664/1). Ayrıca, süreler hesaplanırken bunların başladığı gün dikkate alınmaz (TTK. 665).

Zamanaşımı kesilince, o zamana kadar geçmiş olan süre ortadan kalkarak, müddeti aynı olan yeni bir zamanaşımı süresi başlar (TTK. 663/2).

Zamanaşımının durması (tatili) hususunda Türk Ticaret Kanunu herhangi bir düzenlemede bulunmamışken, BK'nun 132'nci maddesinde yer alan koşullar oluştuğunda, durmaya yönelik hükümlerin kambiyo senetlerine uygulanmasında sakınca bulunmamaktadır.

Zamanaşımının gerçekleşmiş olması mahkemece kendiliğinden nazara alınamaz. HUMK'nun 187'nci maddesinde düzenlenen ilk itirazlardan olmadığı halde, zamanaşımı savunmasının en geç esasa cevapla birlikte ileri sürülmesi gerekir. Bu süreden sonra yapılan zamanaşımı savunmasına karşı taraf tevsi iddiasında bulunabilir.

Borçlunun, zamanaşımının gerçekleşmesinden sonra feragat etmesi mümkündür (BK. 139).

Zamanaşımına uğramış bir kambiyo senedi, adi senet olarak kabul edilemez, ancak yazılı delil başlangıcı olabilir.

Kural olarak bütün alacaklar zamanaşımına tabi olduğu halde, kambiyo senedi alacağının bazı hallerde (gayrimenkul-menkul rehini, aciz vesikasının alınması, iflasın açılması ve konkordatonun yüzünden) zamanaşımına uğraması durumu ortaya çıkmayacaktır.

Hamil, zamanaşımına uğramış bir senede dayanarak alacaklıyla arasındaki esas akdi ilişkiye dayanmak suretiyle sebepsiz iktisap davası açabilir. Bu dava

Borçlar Kanunu'nun da düzenlenen sebepsiz iktisap davasından farklı özel nitelikte olağanüstü bir davadır (TTK. 644).

Türk Devletler Özel Hukukunda zamanaşımı, hüküm statüsü (lex cause) kapsamı içinde kabul edilmiştir (MÖHÜK. 7).

Türk Ticaret Kanunu'nun açıklamaya çalıştığımız özel hükümleri dışında, kambiyo senedi zamanaşımına Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır (TTK. 1). Türk Ticaret Kanunu, yukarıda belirtildiği üzere, senet alacaklarının zamanaşımı konusunda, sadece muhtelif süreleri, bu sürelerin başlangıç tarihlerini, kesilme sebepleriyle, kesilmenin sonuçlarını saptamış, diğer hususlara değinmemiştir.

Bu sebeple, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmeyen senet alacağının fer'ileri hakkında zamanaşımına, Borçlar Kanunu'nun mukabil hükmü olan 131'inci maddesi, zamanaşımına engel olan sebepler konusunda (BK. 132), icra takibi, dava ikamesi veya davanın ihbarı ile kesilen zamanaşımının bu sebeplere müteferri ve müteakip muamelelerle yeniden ve mükerreren kesilmesine (BK. 136/1-2), masaya müracaat suretiyle kesilen zamanaşımının yeniden işlemeye başlamasına (BK. 136/3), açılan davanın, hakimin salahiyeti olmaması veya tamiri kabil ve şekle müteallik bir noksan veya vaktinden evvel ikame edilmiş olması sebebiyle reddolunmuş olup da arada müruruzaman müddeti hitam bulmuş olması haline (BK. 137), zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi gereğine ilişkin (BK. 140) hükümleri, kambiyo senetlerine de uygulanır⁹⁰¹.

---

⁹⁰¹ Domaniç, TTK. Şerhi, IV, 423.

KAYNAKÇA

- Ahıska, A.**, Çek, İstanbul 1950.
- Alver, C.** Açıklamalı-İçtihatlı Ticaret Kanunu, Ankara 1988.
- Akipek, Jale**, Türk Eşya Hukuku, C.1, Zilyetlik ve Tapu Sicili, 2.Bası, Ankara 1972.
- Akyazan, Sıtkı**, Teminat Mektuplarında Zamanaşımı, Batıder 1975, C.8, S.1, s.1-13.
- Akyazan, S.**, Çekin Muhataba İbrazi Zorunluluğu ve Çekten Cayma, Batıder 1975, C.6, S.4, s.687 vd.
- Akgün, Z.**, Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 1996.
- Arman, A.Okan**, Kambiyoda zamanaşımı, İstanbul Barosu Dergisi, 1976, C.50, S.10, s.58-77.
- Arslanlı, A.**, Ticari Senetler, İstanbul 1950.
- Bahtiyar, Mehmet**, Kıymetli Evrak Ders Notları, gözden geçirilmiş 2.bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 1993.
- Başbuğoğlu, Tarık**, TTK Şerhi IV Cilt, Ankara 1988,s.886-898.
- Battal, Ahmet**, Kıymetli Evrak Hukuku, Gazi Kitabevi, Ankara 2005.
- Bayer, M.**, İş Hukukunda Süreler ve Zamanaşımı, yay. Doktora Tezi, Ankara 1993.
- Berki, Ş.**, Müruruzaman, AD., S.10., 1955.
- Bodur, Doğan**, Kanunlarımızda Müddetler, Üniversite Kitabevi, İstanbul 1946.
- Bozer, A./Göle, C.**, Kıymetli Evrak Hukuku Bilgisi, 12.Bası, Ankara 2001.
- Bozgeyik, Hayri**, Policede Müracaat Hakkı, Ankara 2004, s.176-187.
- Bozgeyik, Hayri**, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, AÜEHFD. C.VII, Ayrı Basım, Erzincan 2003.
- Can, H./Güner, S.**, Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 1999.
- Canbolat, Seyfettin/Canbolat, Burhanettin**, Ticari Senetlerde Menfi Tespit ve İstirdat Davaları, Ankara 1987.
- Çelik, A.Ç.**, Tazminat ve Alacaklarda Zamanaşımı, Ankara 1997, s.23-44.
- Çevik, O.N.**, Kıymetli Evrak Hukuku, 2.Bası,Ankara 1993, s.792.
- Coşkun, M.**, Özel Hukukta Karşılıksız Çek ve Hamilin Hakları, İstanbul 1994.
- Çelikel, A.**, Milletlerarası Özel Hukuk, 4.Bası, İstanbul 1995.
- Deryal, Yahya**, Ticaret Hukuku, 6.Bası, Trabzon, 2002.
- Dalamanlı, L./Karahansanoğlu, H.**, İçtihatlı-Açıklamalı Kanunlarımızda Müddetler, Ankara 1978.

- Doğanay, İ.**, TTK Şerhi IV Cilt, Ankara 1982, s.2018-2037.
- Domaniç, H.**, TTK Şerhi 4.Cilt,Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 1990.
- Domaniç, H.**, Kıymetli Evrak Hukuku, 2.Bası, İstanbul 1975.
- Domaniç, H.**, Karşılıksız Çek, İstanbul 1983.
- Durgut, Ramazan**, Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005.
- Edgü,Ekrem**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Sevinç Matbaası, Ankara 1967.
- Eren, Fikret**, Borçlar Hukuku, C.I, 4.Bası, Ankara 1991.
- Eriş, Gönen**, Açıklamalı-İçtihatlı TTK, Kıymetli Evrak ve Taşıma, Ankara 1998.
- Eriş, Gönen**, Açıklamalı-İçtihatlı-Uygulamalı Çek Hukuku,2.Bası, Ankara 1995.
- Ertekin, E./ Karadaş, İ.**, Uygulamada Ticaret Senetler Hukuku, Ankara 1992
(2.Bası, Ankara 1996), s.405
- Erol, A.N.**, Takip Hukukunda Kambiyo Senetleri, Ankara 1975.
- Ertürk, H./ Doğrer, T./ Tüzün, N.**, Tevhidi İçtihat Külliyyatı (Hukuk Bölümü), Ankara 1960.
- Güler, Fulya**, Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yolu İle Takiplerde Borca İtiraz Nedenleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1993.
- Günay, Erhan**, Uygulamalı Çek Rehberi, Ankara 1996.
- Göle, Celal**, Çek Hukuku, Ankara 1989.
- Gözübüyük, A. F.**, TTK. 662. Maddesine Göre Borçlunun Alacaklı Aleyhine Açtığı Dava Zamanaşımını Keser mi ?, Adalet Dergisi, 1965, S.56, s.605-612.
- Gürbüz, A.H.**, TTK Uygulaması Açısından Kıymetli Evrak ve Özellikle Ticari, Senetler, TTK'nun 30.Yıl Semineri, İstanbul 1988, s.367.
- Gürsoy, K./ Eren, F./ Cansel, E.**, Türk Eşya Hukuku, 2.Bası, Ankara 1984.
- İmregün, O.**, Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 1996, 2.Bası.
- İnan, N./ Kıvanç, S.**, Yargıtay 11.Hukuk Dairesinin Çeke İlişkin Kararları, 1.Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara 1984, s.121vd.
- İpekçi, Nazım**, TTK. Şerhi, Kıymetli Evrak-Taşıma, C.III, Adil Yayınevi, Ankara, 2003.
- Kaçak, Nazif**, Kambiyo Senetlerinin Takibi ile Kambiyo Senetlerine İlişkin Borçtan Kurtulma, Menfi Tespit ve İstirdat Davaları, Ankara 2003.

- Kalpsüz, Turgut**, Çek Hukukuna İlişkin Bazı Meseleler Hakkında Yargıtay Kararlarının Tahlili, *Batıder*, Cilt 11, S.2, Aralık 1981, s.50-51.
- Kalpsüz, Turgut**, Kıymetli Evrak-Kambiyo Senetleri Ders Notları, Ankara 1975, (Teksir).
- Kalpsüz, Turgut**, ‘Hukuki Yönden Çek’ , İktisadi ve Hukuki Yönden Çek, 2.Bası, Ankara 1975.
- Karayalçın, Yaşar**, Özel Hukukta Meseleler ve Görüşler 2 (Hukuki Mütalaalar), Ankara 1975, s.161.
- Karayalçın, Yaşar**, Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri) Ticaret Hukuku 3, 3.Bası, Ankara 1964.
- Karayalçın, Yaşar**, Sebepsiz İktisap, Ankara 1970.
- Karahan, S./Arslan, İ.**, Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, Konya 2000.
- Kaynar, Reşat**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Vize 1982.
- Kendigelen, Abuzer**, Çek Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul 2004.
- Kılıç, Neyfel**, Türk Hukukunda Borcu Sona Erdiren Sebeplerden Zamanaşımı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas 1997.
- Kınacıoğlu, Naci**, Kıymetli Evrak Hukuku, 4.Bası, Ankara 1993.
- Kınacıoğlu, Naci**, Görüldüğünde Ödenecek Poliçeler, *Batıder*, Cilt IV, S.3, Ocak 1968, s.477-480.
- Kıran, K.**, Poliçe-Çekte Zamanaşımı, *İstanbul Barosu Dergisi*, 1978, S. 1-2-3, s.77.
- Kuru, Baki**, Tespit Davaları, Ankara 1963.
- Kuru, Baki**, Hukuk Muhakemeleri Usulü Hukuku, Cilt I-II-III-IV, 7.Bası, İstanbul 1993.
- Kuru, Baki**, İcra ve iflas Hukuku Ciltleri (4 Cilt), İstanbul 1993.
- Kuru, B./Arslan, R./Yılmaz, E.**, Medeni Usul Hukuku, 7.B., Ankara 1995.
- Moroğlu, E.**, Notlu İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, İstanbul 2001.
- Musul, Timuçin**, Kambiyo Senetlerine Dayanan Haciz Yolu ile Takipler, *Batıder* 1974, C.VII, S.3, s.603-645.
- Mutluay, M.Kamil**, Zamanaşımına Uğramış Bononun Takip ve Maddi Hukuktaki Yeri, *Yargıtay Dergisi*, C.VI, S.4, s.560 vd., 1980.
- Namık, Z.**, Senedatı Ticariye, İstanbul 1934.
- Nomer, E.**, Devletler Hususi Hukuku, 5.B., İstanbul 1988.

- Oğuzman, K./ Öz, T.**, Borçlar Hukuku Temel Hükümler, İstanbul 1995.
- Oğuzman, K./Seliçi, Ö.**, Eşya Hukuku, 6.Bası, İstanbul 1992.
- Oğuzoğlu, Ç.**, Açıklamalı İçtihatlı Bono ve Çek Sorunları, İstanbul 1996.
- Öğütçü, T./Altın, M.**, Ticari Senetler, Ankara 1980.
- Olgaç, S.**, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları, İstanbul 1968.
- Okçuoğlu, Yavuz**, Kambiyo Senetlerinde Borçlunun Dava Açmasıyla Zamanaşımı Kesilir mi? 11.Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları, Sempozyumu, 1986, s.1-22.
- Özkan, Ömer**, Polişede Sebepsiz İktisap Davası, Prof.Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Armağanı, s.507-533.
- Öztañ, Ö.**, Kıymetli Evrak Hukuku,Ankara 1997, 2.Bası.
- Poroy, R.**, Kambiyo Senetlerinde Protesto Çekilmesi ile İlgili Bazı Meseleler, 2.Banka ve Ticaret Hukuku Haftası, Ankara 1961, s.416 vd.
- Poroy, R./Tekinalp, Ü.**, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları,16.bası,İstanbul 2004
- Postacioğlu, İ.**, İcra Hukuku Esasları, 3. Bası, İstanbul 1973.
- Pulaşlı, Hasan**, Kıymetli Evrak Hukuku, Konya 1997.
- Reisoğlu, Safa**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 12.Bası, 1999.
- Reisoğlu, Seza**, Sebepsiz İktisap Davasının Genel Şartları, Ankara 1961.
- Sungurbey, İsmet**, İsviçre-Türk Hukukuna Göre İktisabi Müruru Zaman, İstanbul 1956.
- Şener, Esat**, Eski ve Yeni Miras Hukuku, Ankara 1981.
- Şimşek, Edip**, Hukukta ve Cezada Ticari Senetler, Ankara 1982, 2.Bası.
- Şimşek, Edip**, Kambiyo Senetlerinde Haksız İktisap Davası, Batıder 1977, C.IX., S.2, s.349-368.
- TBMM Adliye Encümeni Mazbatası**, Gerekçe, 389.
- Tekil, Fehiman**, Kıymetli Evrak Hukuku, 2.Bası, İstanbul 1994.
- Tekinalp, Ü./Çamoğlu, E.**, Açıklamalı, Notlu ve Karşılaştırmalı TTK, İstanbul 1995, 2.Bası.
- Tekinay, S.S.**, Müteselsil Borçlarda Zamanaşımının Rolü. İBD., C.XXXVII, S.5-6, s.168-177, 1964.
- Tekinay, S./Akman, S./Burcuoğlu, H./Altıp, A.**, Tekinay Borçlar Hukuku, 7.Bası, İstanbul 1993.

- Teoman, Ö.**, Yaşayan Ticaret Hukuku, C.I,Kitap 1 (1989-1991), İstanbul 1992
-Yaşayan Ticaret Hukuku, C.I,Kitap 2 (1986-1988), İstanbul 1993
-Yaşayan Ticaret Hukuku, C.I,Kitap 4 (1982-1983), İstanbul 1995
-Yaşayan Ticaret Hukuku, C.I,Kitap 5 (1992-1993), İstanbul 1995
-Yaşayan Ticaret Hukuku, C.I,Kitap 6 (1994), İstanbul 1995.
- Tuna,E.**, Ticaret Hukuku, C.III,Kıymetli Evrak, İstanbul 1987.
- Tutumlu, M. A.**, Türk Borçlar Hukukunda Zamanaşımı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1999.
- Türk, Ahmet**, Takip Konusu Alacağın Zamanaşımına Uğraması Nedeniyle İtiraz, Batıder 1999, C.XX, S.1, s. 57-67.
- Toksal, B.**, TTK. Şerhi, Vize 1991.
- Uyar, T.**, Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yolu ile Takiplerde Zamanaşımı İtirazı (İİK.m.168/11-5), Yargı Dünyası, Kasım 2004, S.107, s.9-20
- Uyar, T.**, İcra Suçlarında Şikayet, Dava ve Ceza Zamanaşımı Süreleri (İİK. 347), Ankara Barosu Dergisi, 1975, S.4, s.494-499.
- Uyar, T.**, Zamanaşımı Nedeniyle İcranın Geri Bırakılması (İİK. m.33/1- 2, 33a, 39), Yargı Dünyası, Mayıs 2004, S.9-13.
- Uyar, T.**, Müruruzamana Uğrayan Kambiyo Senetlerinin Akıbeti, İstanbul Barosu Dergisi, 1971, S.1-2, s.12-30.
- Uyar, T.**, Kambiyo Senetlerine İlişkin Özel Takip Yoluna Konu Olabilecek Senetler, Yargıtay Dergisi, 1990, S.1-2, s.126-152.
- Uyar, T.**, Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yolu ile Takiplerde ‘Borca İtiraz’ Sebepleri, İstanbul Barosu Dergisi, 1989, S.1-2-3, s.14-41.
- Uyar, T.**, Gerekçeli İçtihatlı İcra ve İflas Kanunu Şerhi, C.II, İzmir 1975.
- Uyar, T.**, Gerekçeli-Notlu-İçtihatlı İcra ve İflas Hukuku, C.IV, İzmir 1997.
- Uyar, T.**, İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri (İİY 167-170b), 2.Bası, Manisa 1989, (2.Bası., Ankara 1997).
- Uygur, Tanju**, Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler, AD., S.5, s.675-691, 1975.
- Üstündağ, S.**, İcra Hukukunun Esasları, İstanbul 1990.
- Ülgen/Helvaci/Kendigelen/Kaya**, Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 2005.
- Velidedeoğlu, H.V./Özdemir, R.**, Türk Borçlar Kanunu Şerhi (Genel-Özel), C.I-II, Ankara 1987.

von Tuhr (çev. Cevat Edege), Borçlar hukuku, C.1-2, Ankara 1983.

Yıldız, Ş., Poliçede Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı, Prof. Dr. Ömer Teoman'a
55.Yaş Günü Anısına Armağan, İstanbul 2002, Cilt I,s.821-852.

Yıldız, Ş., Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı Süreleri, Prof. Dr. Fehiman Tekil'in
Anısına Armağan, İstanbul 2003, s.335-352.

Yılmaz, Ejder, Medeni Yargılama Hukukunda Islah, İstanbul, 1982.

EK-1

AÇIKLAMA

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Kambiyo Senetlerinde Zamaşıımı” adlı çalışmamı, ilmi ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazdığımı ve faydalandığım eserlerin bibliyografyada gösterdiklerimden ibaret olduğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.

09.01.2006

Kazım Menderes USLU

EK-2

ÖZGEÇMİŞ

04.09.1978 Konya/Doğanhisar doğumludur. İlk ve orta eğitimini Doğanhisar'da, lise eğitimini Akşehir Lisesi'nde tamamladı. 1998 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Akabinde kazanmış olduğu sınav nedeniyle Hakimlik stajına Ankara'da başladı. Sırasıyla Denizli-Güney, Bitlis-Hizan'da görev yaptıktan sonra halen Antalya-Akseki İlçesinde Hakim olarak görev yapmaktadır.

İş Bankası-Bankacılık Enstitüsü'nün 'Hukuk ve Yargılama Sanatı', Türkiye Adalet Akademisi'nin 'Kadastro Mahkemeleri'– 'İcra Hakimlerine Değerlendirme', 'Çocuk Hukukundaki Gelişmeler', T.C. Adalet Bakanlığı'nın 'Yeni TCK. ve CMK. Hükümlerinin Tartışılması', 'İnsan Hakları Eğitimi', '5237 Sayılı TCK. Hükümlerinin Yürürlüğünün Değerlendirilmesi' konulu seminer sertifikaları vardır. Evli, bir çocuk babasıdır.